

Treball de Fi de Grau

Títol

L'*star system* de la política: tot per un vot

Autoria

Júlia Ramon Martínez

Professorat tutor

José Vicente Rabadán

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	

Tipus de TFG

Projecte	
Recerca	X

Data

14/06/2020

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	L' <i>star system</i> de la política: tot per un vot			
Castellà:	El <i>star system</i> de la política: todo por un voto			
Anglès:	The star system of politics: all for one vote			
Autoria:	Júlia Ramon Martínez			
Professorat tutor:	José Vicente Rabadán			
Curs:	2019/20	Grau:	Comunicació Audiovisual	
			Periodisme	X
			Publicitat i Relacions Públiques	

Paraules clau (mínim 3)

Català:	Mediatització, política, <i>mass media</i> , estratègia, desinformació
Castellà:	Mediatización, política, <i>mass media</i> , estrategia, desinformación
Anglès:	Mediatization, policy, <i>mass media</i> , strategy, disinformation

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	<p>Els polítics saben que els <i>mass media</i> són l'instrument més eficaç per transmetre el seu missatge a la ciutadania; per això, adapten els seus discursos i actituds a les dinàmiques d'aquests. Seguint aquesta lògica, la comunicació política cada cop conté menys informació i més entreteniment perquè la raó se substitueix per emoció i els arguments es converteixen en atacs. Aquest estudi analitza la candidatura dels diferents líders polítics en les eleccions de 2019 per constatar la mediatització política al nostre país.</p>
Castellà:	<p>Los políticos saben que los <i>mass media</i> son el instrumento más eficaz para</p>

	<p>transmitir su mensaje a la ciudadanía; por eso, adaptan sus discursos y actitudes a las dinámicas de éstos. Siguiendo esta lógica, la comunicación política cada vez contiene menos información y más entretenimiento porque la razón se sustituye por emoción y los argumentos se convierten en ataques. Este estudio analiza la candidatura de distintos líderes políticos en las elecciones de 2019 para constatar la mediatización política en nuestro país.</p>
Anglès:	<p>Politicians know that the mass media are the most effective instrument to transmit their message to the public; for this reason, they adapt their discourses and attitudes to their dynamics. Political communication increasingly contains less information and more entertainment because reason is replaced by emotion and arguments become attacks. This study analyzes the candidacy of the different political leaders in the 2019 elections to verify the political mediatization in our country.</p>

AGRAÏMENTS

Gràcies al Vicenç per fer d'allò més amè un TFG en plena pandèmia i en absolut confinament.

Agraeixo també el suport i la confiança de la meva gent, englobant família i amics, durant aquests mesos tan llargs.

ÍNDEX

1. Introducció	1
2. Marc teòric	2
2.1 Comunicació política.....	2
2.1.1 Simbiosi entre lògica política i mediàtica.....	4
2.1.2 Mediatització política.....	9
2.1.3 El cas espanyol.....	11
2.1.4 De la mediatització a la digitalització.....	12
2.1.5 L'emergència de Twitter en la comunicació política.....	16
2.2 Política, pura estratègia.....	17
2.2.1 L' <i>spin doctoring</i>	18
2.2.2 Màrqueting narratiu.....	21
2.2.3 En campanya permanent.....	22
2.2.4 Sondejos i enquestes.....	24
2.3 El <i>making-of</i> dels discursos electorals.....	26
2.3.1 El poder de les emocions.....	28
2.3.1.1 La por.....	31
2.3.1.2 La manipulació de la por per part dels polítics.....	33
2.3.2 La importància del carisma.....	34
2.3.3 <i>Branding</i> polític: la concepció del líder com una marca.....	36
2.4 L'opinió pública.....	38
2.4.1 Formació de l'opinió pública.....	39
2.4.2 Teoria de l' <i>agenda-setting</i>	40
2.4.3 Exposició selectiva.....	42
2.4.3.1 De l'exposició selectiva a la polarització.....	44
2.4.4 Opinió teledirigida.....	44
2.4.4.1 Conseqüències de la 'videopolítica'.....	46
2.4.5 Política biològica.....	47

3. Metodologia	48
3.1 Objecte d'estudi.....	49
3.2 Justificació del tema.....	50
3.3 Hipòtesis generals i específiques.....	51
3.4 Context: Espanya, 2019.....	52
3.5 Resultats de les anàlisis.....	59
4. Conclusions	68
5. Bibliografia	71
6. Annexos	76

INTRODUCCIÓ

Les crisis desencadenades per la COVID-19 han fet patent el circuit que segueix la comunicació política actual: la ciutadania està pendent dels mitjans de comunicació -especialment de la televisió- per recollir informació sobre aquest virus i sobre com s'ha d'actuar al respecte; al seu torn, els mitjans no treuen els ulls de damunt els polítics per tal de no perdre pistonada i satisfer la inquietud de l'audiència i, de cara a aquesta, els polítics intenten mostrar serenor davant de centenars de morts diàries i milers de persones sense feina ni ingressos.

Altrament, també s'ha pogut percebre la quantitat de 'fake news' que es distribueixen per la xarxa i que, per a més *inri*, impulsen els mateixos líders polítics, com Donald Trump. En aquesta recerca veurem que Estats Units és el paradigma de la mediatització política, sobretot des de la presidència de Barack Obama, i com Espanya cada vegada tendeix més a aquest estil. Seguint la lògica americana, l'elevació d'un referent carismàtic és la clau per guanyar la confiança de l'electorat. Per aquest motiu, l'actual president del Govern ha mantingut una actitud assossegada i propera que alguns espanyols han utilitzat com un punt on agafar-se per no perdre l'esperança davant d'aquesta amenaça per al sistema sanitari i l'economia espanyola. En situacions de crisi, els ciutadans busquen aquells líders que semblin ser més resolutius per restablir l'ordre a la nació. Lamentablement, els discursos guanyadors en aquesta competició de relats no acostumen a ser els més coherents, racionals ni adequats a la situació real, sinó que les arengues més convincentes són aquelles que millor encaixen amb les percepcions i voluntats d'un determinat segment electoral.

"El virus de la por" ha reflectit també el potencial de les emocions per provocar reaccions irracionals de forma massiva. Aquesta actitud impulsiva es trasllada també a les urnes, on l'electorat es mou sota (pseudo)pressió. L'acció-reacció d'una amenaça creada en l'esfera política i/o mediàtica i un moviment prou fort en el

domini públic provoca resultats electorals inconstants o variables. Això explicaria, en part, l'entrada sobtada de VOX al Congrés dels Diputats i la punxada de Ciutadans el 2019 així com el bruscat intercanvi de papers en el segon trimestre del 2020. En la mateixa línia, l'anhelada 'desescalada' també ha demostrat que determinades emocions poden generar l'efecte contrari en la mateixa ciutadania: quan des de les institucions es transmeten missatges d'esperança, la sensació d'amenaça en l'esfera pública es dilueix malgrat que el risc continuï essent real. Igual que els arguments que mobilitzen a la ciutadania a través de la por, però, les dades que la tranquil·litzen i l'animen a tenir una visió més optimista poden ser falses.

Per acabar, la gestió de la COVID-19 també ha refermat l'elevada personalització política i llurs conseqüències. Per una banda, els mitjans de comunicació han focalitzat l'atenció en Pedro Sánchez, i en segona posició en Fernando Simón. En aquest darrer cas, també s'ha fet palesa la capacitat dels *mass media* per visibilitzar la figura d'uns determinats actors que fins al moment pocs coneixien. Per altra banda, l'individualisme polític ha destapat les esquerdes i la manca d'unitat dins les institucions i partits. El cas més paradigmàtic és Ciutadans, qui va patir dues dimissions automàtiques després del pacte entre Arrimadas i Sánchez per la pròrroga de l'estat d'alarma. El desconeixement que expressaven la ministra d'Economia, Nadia Calviño, i la d'Hisenda, María Jesús Montero, sobre el pacte per derogar integralment la reforma laboral del PP reafirma aquesta unilateralitat i alta personalització de la política actual.

MARC TEÒRIC

1. Comunicació política

La política és l'art de negociar, imposar i ordenar una agenda pública dins un marc contextual concret. En aquest sentit, qualsevol acció política conté una part de

comunicació, però no tota acció política equival a comunicació política (Suau, 2016). Aquest concepte apareix al segle XX amb els denominats *mass media*: premsa, ràdio, televisió i, posteriorment, internet. Un dels investigadors més destacats en aquesta àrea, Mazzoleni, exposa que només els mitjans de comunicació multitudinaris van permetre crear les condicions necessàries per al desenvolupament i maduració de totes les forces polítiques i llurs estratègies propagandístiques (Martínez, Humanes i Saperas, 2014).

A partir dels anys 60, l'esfera pública comença a manifestar cada cop més massivament un fort interès per aquest tipus de notícies a causa de la popularització de la televisió i pel context de Guerra Freda, el qual va incrementar significativament la preocupació pel control de la informació i, de rebot, també va fer augmentar exponencialment la propaganda política. Aquesta, però, ja apuntava maneres durant la Segona Guerra Mundial, quan els mitjans de comunicació d'aleshores (premsa i ràdio) eren els principals instruments de divulgació ideològica i els canals pels quals es difonia la propaganda a les masses. A les acaballes del segle XX, quan es creen les primeres pàgines web i plataformes digitals, l'articulació dels líders polítics i altres figures influents en l'esfera política prolifera també per aquest nou entorn, sobretot a través de les xarxes socials.

Paral·lelament, l'interès acadèmic per aquest fenomen cada vegada més perceptible segueix la mateixa evolució que el propi objecte d'estudi. Als anys 60 també es comença a desenvolupar aquesta disciplina a cavall de la ciència política i les ciències de la comunicació (Pont i Berrio, 2015). Tot i estar en constant evolució, tots els acadèmics que constitueixen aquesta cronologia han hagut de recórrer a aproximacions provinents d'altres camps, com els de la psicologia, la sociologia o la lingüística.

Com veurem en els següents apartats, alguns autors utilitzen el concepte "tendència a l'americanització" per referir-se a la mediatització de les campanyes electorals

europnees, ja que les primeres formes de comunicació política i els exemples més paradigmàtics es troben a Estats Units. Un altre referent d'aquest camp, Swanson, observa que la política dels països occidentalitzats es caracteritza per estar centrada en els mitjans (Dader, 1998). En aquest sentit, l'estudi de la comunicació política no s'ha de limitar a la interacció entre governants i governats, sinó que també ha de tenir en compte els diferents elements contextuais que influeixen en aquest intercanvi d'idees, com els formats i algorismes de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), els hàbits de consum informatius o els interessos de les empreses periodístiques.

1.1 Simbiosi entre lògica política i lògica mediàtica

En la mesura que la tecnologia canvia les formes amb què es relacionen els diferents actors d'una societat, Kavanagh i Blumberg (1999) afirmen que hi ha hagut tantes formes de comunicació política com societats al llarg de la història. Per això, divideixen aquesta cronologia en tres etapes:

Inicialment, després de la fi de la Segona Guerra Mundial (1945-1955), l'electorat era altament sensible a les alternatives polítiques. Hi havia una representació i correlació molt estreta entre partits polítics i classes socials. Cada sector era afí a una facció política concreta: les famílies benestants i adinerades tenien més afinitat amb els partits conservadors, mentre que els estrats més baixos i el proletariat optaven per opcions més progressistes, comunistes i fins i tot anarquistes. Com a resultat, el ventall electoral estava clarament perfilat i diferenciat en dos bàndols principals.

Entre la dècada dels 60 i dels 80, la televisió gaudeix de la seva edat d'or. El fet que sigui un mitjà de comunicació massiu provoca una gran desviació de l'audiència general cap a la informació política. Aquesta incorporació d'un públic massiu en l'arena política dilueix la identitat de cada grup polític: com que el missatge ja no es dirigeix a un *target* concret sinó a un públic heterogeni, la identificació ideològica

perd la seva qualitat de plenitud (Suau, 2016). Durant aquests vint anys, els partits aspiraven a arribar al màxim d'audiència possible a través de la televisió i, per això, obrien el seu projecte a uns valors més plurals. En conseqüència, cada vegada presentaven valors i identitats menys concentrades i més descafeïnades.

Cal tenir en compte, però, que a Espanya aquesta segona etapa comença una dècada més tard perquè la dictadura franquista va paraitzar tot el sistema i llur desenvolupament fins a la mort de Franco. Per tant, durant aquesta època tota la xarxa de comunicació estava connectada directament al règim i no hi havia cap possibilitat de desenvolupar una lògica mediàtica independent que primés per sobre de la política.

El panorama, però, no tarda a canviar. La influència de la lògica mediàtica en l'esfera política és total a partir dels anys 90. L'objectiu primer dels líders polítics i d'altres personatges influents en l'esfera pública és apoderar-se de la veu cantant a l'hora d'interpretar la realitat que els envolta, fet que es tradueix en la imposició del seu relat en la televisió. (Rubio, 2009). Amb tot, l'abundància de canals i *mass media* en general provoca un augment de les tensions competitives i una major professionalització de les estratègies polítiques. Seguint la lògica apuntada en l'etapa anterior, els partits actuen en funció d'allò que els donarà més popularitat i, per això, contracten a experts en comunicació i màrqueting polític que els assessorin durant la campanya electoral, *ergo*, els facin guanyar la batalla de les urnes. Inicialment, la seva funció se centrava en la darrera fase de cicle polític, però actualment aquest període sembla mantenir-se de manera permanent.

Arribat aquest punt, es comencen a desenvolupar les principals tècniques de màrqueting polític que s'analitzaran en la present recerca. Tanmateix, per entendre l'actitud que adopten els representants de cada partit cal tenir en compte el vincle entre la lògica política i la lògica mediàtica, apuntada ja en les dues últimes èpoques proposades per Kavanagh i Blumberg (1999), així com la influència de les noves

tecnologies en la societat actual. Prenent com a punt de partida la situació que hi havia a la dècada dels 90 al món occidental, els partits polítics tenen clar que per aconseguir el seu objectiu (imposar la seva versió sobre la realitat del país en l'opinió pública) han de servir-se dels *mass media*, principalment de la televisió, ja que són el mitjà al qual se li atorguen majors índexs de veracitat. Més endavant, descobriran en les xarxes socials una nova via de persuasió encara més directa i eficaç. La clau d'aquests dos canals mediàtics és el seu format audiovisual, el qual permet transmetre continguts de forma simple, distesa i assequible per a tots els públics. Aquestes qualitats són les que els permeten captar i mantenir l'atenció de l'audiència de manera més eficient que els diaris i la ràdio; però, a més a més, també es diferencien per oferir imatges que complementen la informació i, en alguns casos, aquestes fins i tot descriuen els fets per si mateixes; fet que reafirma l'esmentada sensació de veracitat.

L'any 1995, Mancini ja observa la transformació que els *mass media* han provocat en les estructures de l'esfera política, com l'organització interna dels partits i llurs formes de presentació. El protagonisme estel·lar de la televisió, diu l'acadèmic en comunicació política, obliga els líders polítics a adequar els discursos i la personalitat del partit a la lògica mediàtica per així poder arribar a un públic massiu. Per tant, els valors de cada facció també han de materialitzar-se en una narració simple, directa i distesa per garantir la comprensió d'una audiència, *ergo* electorat, generalista. En la mateixa línia, cada partit ha de seleccionar a un representant que aconsegueixi la màxima visibilització i actuï en nom de tot el grup davant d'un públic massiu per tal de simplificar l'escenari polític.

Swanson indica que la importància que s'atorga als mitjans de comunicació moderns els ha alliberat de la dependència tradicional que patien els mitjans de comunicació respecte els partits polítics (Dader, 1998); lligam també apuntat per Kavanagh i Blumberg en la primera etapa de comunicació política (Hallin i Mancini, 2010). Fins a la dècada dels 60-70, els mitjans es concebien com un instrument de l'activisme

polític, però no una força autònoma dins aquesta esfera. A partir dels anys 90 -dècada en la qual Swanson afirma que “la democràcia està centrada en els mitjans”- el periodisme deixa de ser una branca subordinada a la política i instaura un denominador comú i autònom en tots els periodistes dels països occidentals, independentment dels criteris regionals i ideològics que presenti cada un d'ells. Seguint la lògica de la tercera etapa de la comunicació política occidental que plantegen Kavanagh i Blumberg, els líders polítics deixen de tenir el control directe sobre el contingut informatiu dels mitjans i són aquests qui decideixen què, quan, on i per què es publica una determinada informació. Des del moment en què els polítics perden autoritat davant dels periodistes, la ciutadania escull als *mass media* com la principal font d'informació sobre la realitat del seu entorn (Casero-Ripollés, 2008). Per tant, la democràcia i la política ja no es desenvolupen dins d'aquesta esfera, sinó que ara aquestes depenen de l'esfera mediàtica.

Aquesta transformació va seguir els mateixos passos arreu d'Occident, però cal tenir en compte que a Espanya la descongelació mediàtica va evolucionar a foc molt lent a causa de la dictadura franquista, la qual va exercir un fort control a tota la xarxa de comunicacions. Actualment, però, els valors notícia i el tractament mediàtic coronen el cim de la comunicació política i determinen l'organització interna i representació externa dels diferents actors polítics (SEP, 2016).

Swanson (1995) coincideix amb Altheide i Snow (1990) a l'hora d'afirmar que la lògica mediàtica s'ha imposat per sobre de la lògica política i ho desenvolupa així: “Els interessos institucionals de la majoria d'empreses de comunicació per mantenir i ampliar les respectives audiències sovint condueix a formes informatives que estan pensades per accentuar l'atractiu de les notícies i fer-les semblar més interessants” (Dader, 1998). Aquesta idea lligarà perfectament amb els ‘pseudoesdeveniments’ de Llorenç Gomis i el ‘pseudoentorn’ de Walter Lippmann, ambdós conceptes despleats en els següents apartats del marc teòric.

Un periodista americà especialitzat en comunicació política, Daniel Hallin, concep la modernització dels mitjans com una amenaça en observar que la professionalització periodística i el domini de la lògica mediàtica inicial es veu soscavada pels corrents que neixen a les acaballes del segle XX (Hallin i Mancini, 2010). Els valors qualitatius de la informació (neutralitat, contrast de les fonts i sentit crític) se substitueixen per criteris quantitius que s'aconsegueixen a través d'una narració personalitzada, dramatitzada, amb un alt contingut audiovisual i barrejant la informació amb l'entreteniment. A la pràctica, això es tradueix en *infoentreteniment* i altres continguts a mig camí entre l'anàlisi periodístic i múltiples curiositats sobre la realitat o la privacitat dels líders polítics, els quals es conceben cada vegada més com unes celebritats.

De la mateixa manera que les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) incideixen en les formes de fer política, l'evolució mediàtica també provoca una renovació del lideratge polític i llurs valors (Martínez, Humanes i Saperas, 2014). La manifesta necessitat dels polítics per adaptar constantment els seus discursos al format que més atrau l'atenció mediàtica, els obliga a dedicar una part significativa de la seva estratègia a la relació amb els mitjans i a l'assessorament d'experts en les seves aparicions públiques. Seguint aquesta lògica, la manera com es presentin les propostes polítiques és més important que el contingut d'aquestes (Aira, 2009). Els *mass media* han d'oferir un contingut narrat de forma simple i directa per captar l'atenció d'una audiència heterogènia; per tant, el filtre que aquests aplicaran als temes polítics es basarà principalment en el grau de popularitat que puguin aconseguir cada un d'ells i no tant amb el rigor informatiu que presentin (Owen, 2017). En conseqüència, les barreres qualitatives que regulaven els continguts dels mitjans de comunicació s'aixequen totalment en vertical i el cabal d'informació augmenta exponencialment. Swanson caracteritza aquesta tendència com "un estil desdenyós" que fusiona la informació i les trivialitats en un mateix suport (Dader, 1998).

Actualment, però, cal traslladar tot això a una nova eina de comunicació: els telèfons mòbils. A través d'un mateix aparell, una persona pot comunicar-se a escala internacional i enregistrar el que succeeix al seu voltant. L'èxit dels mòbils es deu a la sensació de seguretat que generen en l'usuari, la ubiqüitat de les seves dimensions i el gran potencial d'entreteniment que ofereixen (SEP, 2009). En el cas específic dels *smartphones*, a aquestes característiques se li afegeixen les comoditats d'un mitjà multimèdia i la connexió a Internet.

Com a resultat de les noves tecnologies, els continguts que consumeix la ciutadania, *ergo* l'electorat, estan personalitzats al màxim; no només per la possibilitat de buscar i consumir aquell contingut de real interès per a l'usuari, sinó pels mateixos algorismes i mecanismes que regeixen la xarxa. Això repercuteix directament en la percepció que els individus tenen de la realitat i, per tant, en l'avaluació de les diferents propostes polítiques que se'ls presenten.

Aguado i Martínez utilitzen el concepte de "la quarta pantalla" per referir-se a tots aquells mitjans que proporcionen un accés directe, immediat i continuat a nous continguts o serveis d'informació, independentment del lloc i del moment (de los Reyes, 2015). Un estudi de Pew Research Center (PEW) ja anticipava l'any 2010 que aquesta seria la principal forma d'accés a Internet el 2020. Amb això, la lògica mediàtica fa un altre pas endavant i se situa al centre de la comunicació política: tots els missatges que s'intercanvien els líders polítics i la ciutadania passen per una pantalla, ja sigui la de la televisió, la d'un ordinador, la d'una tauleta o la d'un *smartphone*.

1.2 Mediatització política

D'aquí se'n deriva el concepte 'mediatització política', entès com el procés pel qual els mitjans de comunicació han anat guanyant influència en l'esfera pública fins al

punt de situar-se en el punt central a l'hora de regular la comunicació política i avaluar la situació d'una determinada societat (Strömbäck, 2008).

La influència de la lògica mediàtica en l'opinió pública es pot observar a través de dues tècniques principals: detectant els diferents *frames* (delimitacions amb què els mitjans defineixen l'esfera política; en anglès significa fotograma i equival a cada instantània amb què es divideix una pel·lícula) o analitzant el criteri periodístic amb què es presenten els esdeveniments polítics (Sartori, 2005). En paraules de Patterson (Gutiérrez, 2015), des de finals dels anys 80 la informació política està desplaçant cada vegada més la seva atenció per les *policy issues* cap a les *political issues*; és a dir, la política ha perdut la funció que se li atorgava originàriament per debatre els diferents assumptes públics democràticament i, per contra, cada vegada s'entén més com un joc d'equilibris centrat en l'exhibició d'unes determinades figures polítiques que competeixen per aconseguir el poder absolut. En aquest cas, la realitat s'explica com una situació de conflicte permanent, fet que converteix les controvèrsies entre formacions polítiques, les disputes internes en els partits o les pugnes pel lideratge en la matèria informativa principal (Martínez, Humanes i Saperas, 2014). En la mesura que la política s'entén com una història, els partits es personalitzen i els mitjans de comunicació es converteixen en els narradors omniscients del sistema.

L'emergència de *frames* alternatius i d'estils cada cop més incisius en el periodisme polític responen a factors endògens al sistema mediàtic, com per exemple l'augment de la competència, *ergo*, la necessitat de fer més atractiu el relat per atreure audiència (de los Reyes, 2015). És així com es constata l'alta capacitat del periodisme per mediatitzar la política imposant criteris, pautes i formats dictats pels mateixos mitjans de comunicació en els discursos electorals.

1.3 El cas espanyol

Strömbäck (2008) insisteix a dir que la capacitat del periodisme per mediatitzar la política no es deu únicament a l'aplicació de la lògica mediàtica sobre els continguts informatius, sinó que hi ha múltiples factors que influeixen en aquesta transformació, com per exemple les conjuntures contextuais, el desenvolupament d'un país i el paral·lelisme entre els sistemes mediàtics i polítics.

Les característiques del sistema político-mediàtic espanyol s'enquadren dins el model que Hallin i Mancini (2010) denominen pluralista polaritzat: un entorn on els mitjans de comunicació estrictament comercials tenen un dèbil desenvolupament històric, on existeix una premsa elitista orientada a la informació i opinió pública i on l'alineament dels mitjans amb els partits polítics és força evident. Per una banda, la tardana consolidació d'un sistema mediàtic que no estigués tutelat per l'Estat comença molt més tard que en altres països occidentals a causa de la dictadura franquista, l'última en desaparèixer del mapa europeu (Martínez, Humanes i Saperas, 2014). Per l'altra, ja en l'etapa democràtica, l'Estat va desplegar múltiples polítiques de control en els mitjans de comunicació i això va contribuir a desenvolupar un fort paral·lelisme entre ambdós sistemes i a situar la política en el centre de l'agenda informativa (Peña, 2005).

En el tombant de segle, el sistema mediàtic espanyol va experimentar un major intervencionisme en la cobertura política i, paradoxalment, el monopoli televisiu va començar a esquerdar-se per l'emergència de les iniciatives privades. Tanmateix, tal com apuntava McNair (1996), l'obertura del sistema mediàtic cap al capitalisme intensifica la competència pels recursos publicitaris i, en l'àmbit específic de periodisme, condueix a potenciar l'aplicació de criteris que atreuen audiències (Peña, 2005). Espanya prem l'accelerador cap aquesta direcció a finals del segle XX i en pocs anys se situa en una posició capdavantera.

1.4 De la mediatització a la digitalització

El principal efecte de la mediatització política en un sistema democràtic és el canvi en les estructures i en els *modus operandi* dels actors polítics, inclosos sindicats, patronals i moviments socials (Hallin i Mancini, 2010). Aquesta transformació és plenament perceptible en els països amb una societat i una cultura occidentalitzades, ja que parteixen de la mateixa base: una modernització dels mitjans de comunicació, una modernització de les formes en què es concep la política i l'exercici del govern -en consonància amb el tret anterior- i, com a resultat d'això, una nova relació entre polítics i actors influents amb els mitjans de comunicació. A partir d'aquestes transformacions apareixen, en opinió dels mateixos autors, un conjunt de canvis en l'organització interna i externa dels partits polítics, en l'exercici de govern i en les relacions entre els mitjans de comunicació i les institucions polítiques, que des de llavors estan molt més tensades. En la mesura que els *mass media* esdevenen els nous escenaris polítics, la competició per ser-ne el protagonista -tant en l'àmbit intern del partit com externament entre les diferents faccions- s'aguditza. Tots els candidats radicalitzen la seva actitud per aparèixer en pantalla i/o en portada, convertint-se així en 'celebrities' polítiques. Seguint la lògica de la fama, cada partit renova la seva imatge amb personatges carismàtics que tinguin una gran capacitat retòrica per guanyar-se la confiança del públic al qual van dirigits. Al seu torn, aquests no només tenen la missió de defensar i elevar el seu relat electoral, sinó que també han d'aconseguir enfonsar a la resta de candidats.

L'evolució dels *mass media* com a forces cada vegada més autònomes dins l'esfera pública els ha permès ser molt menys dependents dels actors polítics en comparació dels mitjans de comunicació tradicionals. No obstant això, Zeller (Pont i Berrio, 2015) observa que hi ha certa simbiosi entre el camp mediàtic i el polític. Per tant, cap dels dos sistemes és del tot independent, sinó que hi ha una interdependència entre l'un i l'altre.

Actualment, els mitjans de comunicació digitals i les xarxes socials han esdevingut un dels principals canals de comunicació, especialment per a les noves generacions, però la televisió continua essent la primera font d'informació en general (Farias i Roses, 2009). No obstant això, el canvi que la digitalització ha aportat en la comunicació política contemporània és la mediació directa entre governants i governats: cada partit pot transmetre un missatge cap a l'electorat sense passar pel filtre periodístic. Cal tenir present, però, que la modernització mediàtica, i també la política i social, està en evolució constant.

El que evidencia una forta digitalització en el camp de la comunicació política és l'horitzó d'informació que va molt més enllà del benefici que en poden treure els *spin doctors* per preparar la campanya electoral. El fet que un ciutadà pugui repassar la informació que s'ha publicat des de diferents mitjans editats simultàniament en diferents punts temporals i geogràfics, per exemple, ofereix la possibilitat d'adquirir un coneixement més plural i contraposat (SEP, 2009). Tanmateix, a la pràctica, això no sembla ser així. Múltiples estudiosos, com Gutiérrez (2007), Suau (2016) i Owen (2017), han observat que en la darrera dècada la comunicació de masses ha començat a perdre força davant de la comunicació semi-personal o a la carta que ofereixen les noves plataformes digitals i xarxes socials. El perill d'aquest consum selectiu és la desigualtat de coneixements i de visions polítiques en una mateixa societat, ja que cada persona determina la quantitat, la qualitat i el color de la informació política que absorbeix. En conseqüència, es fragmenta l'opinió pública d'un país perquè cada *target* parteix d'una perspectiva diferent. Per a més *inri*, la retroalimentació de cada nínxol d'audiència radicalitza cada segment de l'electorat, derivant així a una esfera pública altament desequilibrada i amb opinions múltiples i difuminades (Berbeito, 2017).

A tall de conclusió, Stroud (2010) exposa que les característiques i el *modus operandi* dels mitjans digitals i xarxes socials han provocat un fort grau d'inestabilitat i imprevisibilitat en tot el procés de comunicació política (Owen, 2017). Altrament,

també han potenciat la implicació de la ciutadania en els assumptes públics que afecten la quotidianitat d'un país, fet que ja van començar a desenvolupar els *mass media* a finals del segle XX. En l'actualitat, els mitjans de comunicació principals disseminen una quantitat enorme de continguts polítics per tal d'estimular l'acció del poble, però la major part d'aquest material és trivial, poc fiable i incendiari (Sartori, 2005). En canvi, abans de l'era digital el volum i freqüència d'informació era inferior, però el contingut era de major qualitat i rigor.

L'estil informatiu que predomina en l'era digital es coneix com a *infoentreteniment*. Aquest fenomen difumina els límits entre ambdós tipus de gèneres i afavoreix les històries escandaloses i/o curioses en detriment de les serioses o socialment importants (Owen, 2017). Per una banda, la qualitat i el prestigi tradicional dels mitjans de comunicació es veu significativament socavat a causa de les retallades de plantilla i l'absència de filtres que garanteixin una informació veraç i de qualitat en els mitjans de comunicació, com la funció que desenvolupaven els *gatekeepers*. Per altra banda, aquesta flexibilitat i volatilitat afavoreix l'emergència de líders totalment disruptius i propis de la 'telerealitat', com Donald Trump, Matteo Salvini o Santiago Abascal.

Els principals teòrics de la comunicació política conclouen que s'ha creat un populisme propi dels nous mitjans, el qual arriba a audiències encara més àmplies i alhora augmenta el grau de radicalització dels actors que participen en l'esfera política. Inicialment, el públic va respondre positivament a aquesta alternativa, però l'autèntic potencial populista dels nous mitjans es va veure socavat per la seva evolució anàrquica, sense principis ni rectors del sistema. Com a resultat, l'entusiasme públic ha acabat derivant cap a l'ambivalència i al cinisme (Dader, 1998).

El punt d'inflexió es troba en les eleccions americanes de 2008, amb la revolucionària *e-campaigning* de Barack Obama (Deusdad, 2001). La seva

estratègia electoral va treure partit a les plataformes digitals a través de la interconnexió i de la capacitat de fundar comunitats que, *a posteriori*, s'acabaren convertint en moviments polítics. La pàgina web del 44è president nord-americà era un espai multimèdia on la ciutadania podia consultar la biografia, l'històric i el projecte de país de tal candidat i, a més a més, publicar comentaris i opinions al respecte. Aquesta campanya va ser la primera a utilitzar les xarxes socials per recollir dades sobre les preferències polítiques i dissenyar discursos a mida de l'electorat; pràctiques plenament establertes en l'actualitat.

Les dinàmiques polítiques derivades dels nous mitjans es van estendre arreu del món occidental, procés que a Europa es coneix com a "tendència a l'americanyització". Les xarxes socials s'han convertit en una força ubíqua a la política i han tornat a modificar la comunicació entre els líders, els mitjans i la ciutadania (de los Reyes, 2015). Per una banda, han obert vies encara més amples i més directes per a l'intercanvi d'idees entre els polítics i la ciutadania, dos sectors que cada vegada se situen en rangs més pròxims, *ergo* els primers perden la preeminència de la qual gaudien tradicionalment. Per altra banda, els periodistes dels mitjans tradicionals (premsa, ràdio i televisió) han acabat fent dels mitjans digitals la principal font d'informació per elaborar les seves notícies. Moltes vegades, aquestes es publiquen abans a internet -bé en la pàgina web o en un podcast- que en l'edició en paper o en la retransmissió oficial. Davant d'aquest avantatge competitiu, bona part de la ciutadania també consumeix abans la informació digital que la convencional.

Les potencialitats tecnològiques dels nous mitjans permeten que els continguts es propaguin de forma il·limitada. Les xarxes socials tenen una estructura significativament diferent de la dels anteriors canals de comunicació. Els continguts es poden publicar sense cap mena de filtre i, per tant, els individus que no tenen una formació prèvia en el món de la comunicació també poden fer arribar un missatge a un públic massiu de forma immediata (SEP, 2016). És el que es coneix com a periodisme ciutadà i Mobile Journalism (MO-JO); evidentment, aquesta activitat és

molt diferent de la que exerceixen els periodistes convencionals i fins i tot hi ha qui es nega a considerar-ho una nova forma de fer periodisme. Tot i la pluralitat informativa i ideològica que ofereix aquest nou entorn, els mitjans continuen caracteritzant-se per una identitat partidista determinada, fet que permet identificar diferents *frames* o interpretacions de la realitat, *ergo*, usuaris amb perfils i valors diferents.

1.5 L'emergència de Twitter en la comunicació política

Twitter és una plataforma de *microblogging* que no permet publicar missatges de més de 140 caràcters. Aquesta característica condiona les formes d'expressió dels usuaris, entre els quals figuren els líders de cada partit polític, obligant-los a publicar oracions breus, directes i simples. L'Oxford English Dictionary defineix el verb *to tweet* com "el fet de pronunciar una successió ràpida de notes clares però trèmules". Aquesta accepció també retrata les finalitats amb què mitjans, polítics, 'celebrities' i altres líders influents en l'esfera pública utilitzen les xarxes socials -especialment Twitter- per difondre els seus missatges, persuadir als usuaris i perfilar la seva imatge.

Twitter va néixer l'any 2006 i només un any més tard ja va ser reconeguda com la millor tecnologia emergent al Festival South by Southwest, que se celebra anualment a Austin (Texas). Des de l'inici, la capacitat d'aquesta eina per reflectir la multiplicitat i diversitat de veus s'ha potenciat a marxes forçades. Un dels moments clau fou el 2009, quan Twitter va inaugurar el rànquing dels *trending topics* i els polítics van veure en aquí una base de dades ideal per orientar el seu discurs en funció dels temes que més curiositat generen a la ciutadania; és a dir, allò que és *vox populi*. El mateix any, Twitter també va firmar un acord amb Microsoft-Bing i Google per indexar les piulades als respectius motors de cerca. Aquestes són dues de les relacions que reflecteixen la lluita entre la televisió i les xarxes socials per aconseguir l'hegemonia en l'ecosistema actual.

El polític Ismael Crespo, assenyala la senzillesa, la immediatesa i la viralitat de Twitter per explicar l'elevada influència de les xarxes socials dins de la societat (Crespo, 2012). A Espanya aquest fenomen es va fer totalment patent amb la mobilització popular contra la llei Sinde l'any 2009 -just l'any en què es va crear la versió espanyola de Twitter -o amb els cada cop més mediàtics 15 i 8-M. En els tres casos, com en tants d'altres, la plataforma es va erigir com el nucli de coordinació i organització i alhora com el principal canal de comunicació sobre el que passava en les acampades. Milers d'activistes publicaven en directe continguts des dels seus telèfons mòbils (Suau, 2016). Recentment, Espanya ha tornat a viure una situació així -tot i que aquesta vegada a través de Telegram- amb el revolucionari Tsunami Democràtic per protestar contra la sentència judicial del Procés.

El cúmul de la viralitat de Twitter s'assoleix l'any 2013, quan s'incorpora l'opció de compartir contingut audiovisual des de la mateixa plataforma i alhora la possibilitat de repiular sense haver de seleccionar la publicació en qüestió. Altra vegada, tal agilització de la difusió de continguts per la xarxa comporta una viralitat informativa exponencial.

Totes aquestes qualitats han convertit a les xarxes socials en una plataforma especialment útil per a la difusió de missatges polítics i l'organització ciutadana (Suau, 2016). Partits, sindicats i moviments socials han utilitzat les xarxes socials com el trampolí des del qual saltar a la quarta pantalla, i amb això transmetre el seu missatge a un públic massiu i rebre'n el màxim *feedback*.

2. Política, pura estratègia

L'actual *praxi* política, basada en l'apel·lació al públic, trenca amb l'estil democràtic tradicional, basat en el principi de la negociació constant. Aquesta darrera teoria concebia el cap de l'executiu d'un país com la persona més capaç per establir pactes

amb la resta de forces polítiques i, per tant, aquest havia de tenir certa habilitat per aconseguir el suport de la majoria de l'hemicicle. En aquest sistema polític, les decisions es prenen a partir de la deliberació entre un grup d'actors heterogeni. En el mateix sentit, les eleccions estaven pensades per escollir el candidat que major agilitat presentés a l'hora de barallar diferents idees i trobar una solució comunament acceptada (Sartori, 2005).

En canvi, l'estil polític contemporani suposa la introducció estratègica d'un factor que desestabilitza l'equilibri polític tradicional amb la finalitat d'imposar un projecte de país únic i hermètic. Això requereix un líder carismàtic i prou fort per avançar unilateralment i eclipsar a tots els altres candidats. Per aquest motiu, Diana Owen (2017) exposa que la lògica mediàtica -significativament manifesta a partir de l'aparició de la televisió- ha substituït el pluralisme institucional propi d'un sistema democràtic pel pluralisme individual propi del sistema contemporani. Dit de forma sintètica, els *mass media* han substituït la negociació pluralista per la imposició individualista. Aquesta evolució coincideix amb la que exposava Patterson a finals dels anys 80 quan deia que la informació política cada vegada se centrava menys en les *policy issues* i més en les *political issues*.

2.1 L'*spin doctoring*

Davant d'aquest panorama, una de les *conditio sine qua non* per guanyar qualsevol cursa electoral en un país occidental és l'assessorament d'un expert en comunicació i *branding* polític, recordant la pluralitat de teories socials que inclou aquesta disciplina. L'Oxford Dictionary of New Words descriu els *spin doctors* com "els responsables d'assegurar que el públic interpreti la informació que se li ofereix des d'un punt de vista determinat". En aquest sentit, l'*spin doctoring* és la tècnica retòrica que utilitzen els polítics per aconseguir que l'electorat vegi amb bons ulls la proposta de país que presenten en la seva candidatura.

Paral·lelament a l'assessorament polític individual, els *think thanks* són organitzacions d'investigació que s'encarreguen de guiar al govern d'un país en el seu full de ruta. La seva funció es basa en abordar i proposar solucions a afers de vital importància en una societat, *ergo*, influir en la formulació de polítiques i en la presa de decisions d'un govern. Igual que en el cas dels *spin doctors*, el criteri que acostumen a seguir els *think thanks* per dur a terme la seva tasca depèn dels mitjans de comunicació: busquen en aquestes plataformes els punts forts de l'agenda pública i, una vegada detectats, investiguen i adequen la seva proposta (McGann, 2018). Segons un article publicat a l'Enciclopèdia Britànica, dels 7.800 centres d'investigació política que hi havia arreu del món l'any 2017, 1.900 es trobaven a Amèrica del Nord i 2000 a Europa. La principal diferència entre ambdós àmbits geogràfics és el finançament: al marc europeu hi ha una forta subordinació pública i al nord-americà predomina la iniciativa privada.

A Espanya, aquesta faceta de la tendència a l'americanització també es va veure endarrerida pel franquisme (Barbeito, 2017). En una dictadura, la ciència resulta ser un element incòmodador perquè encarna allò que es considera el mal d'una societat, com el realçament de la raó i la secularització. No obstant això, durant la dictadura franquista sí que es van permetre certes institucions polítiques similars als *think thanks*, tot i no gaudir de la independència actual (Ladi, 2015). A partir del segle XXI, però, els resultats d'un estudi de la Universitat de Pennsilvània indiquen que Espanya ja se situa al mateix nivell d'Estats Units en aquesta matèria. La independència i maniobrabilitat de tals organitzacions, tot i que relativa, així com l'homogeneïtzació d'Internet van permetre un creixement desenfrenat d'aquests grups, segons les observacions dels mateixos analistes. De fet, el Barcelona Center for International Affairs (CIDOB) i el Real Instituto Elcano estan reconeguts com a dos dels 50 millors *thinks thanks* d'arreu del món, recordant que n'hi ha prop de 8.000.

Recuperant el *branding* polític centrat en els *spin doctors*, Strömbäck (2008) insisteix a dir que el periodisme espectacularitza la política a l'hora d'aplicar la lògica mediàtica sobre la informació que es transmet en els mitjans de comunicació, però al mateix temps també matisa que aquesta distorsió pot variar significativament en funció de diferents factors contextuais. Ell en destaca dos: les conjuntures polítiques d'un territori (situació d'estabilitat, crisi, guerra, etc.) i la dimensió d'aquest (local, estatal o internacional). Per una banda, en èpoques convulses, els polítics accentuen les seves estratègies i, en conseqüència, els mitjans en radicalitzen la seva imatge. Per altra banda, com més ampli és el camp de batalla electoral, majors són les pressions i influències sobre els actors polítics i mediàtics.

En paral·lel a l'evolució que Kavanagh i Blumberg van observar en la forma i l'objectiu de la comunicació política a partir de l'emergència dels *mass media*, Toni Aira (2009) també identifica un punt d'inflexió en el desenvolupament del màrqueting polític. Més concretament, Aira diferencia els professionals del màrqueting polític dels nous gurús de la comunicació: en el moment en què els polítics converteixen la campanya electoral en una batalla permanent, audiovisual i multimèdia per tal d'imposar el seu relat sobre la realitat en l'opinió pública, la funció dels *spin doctors* es converteix en l'art d'esculpir i polir diàriament a un líder carismàtic, de confiança, que congenii i mobilitzi a un grup social determinat (Aira, 2009). Abans, el focus d'atenció requeia sobre aspectes intel·lectuals com la coherència dels discursos o els valors politicsocials d'una societat; ara, recau sobre aspectes superficials com la posada en escena o la comunicació no verbal. En aquest sentit, cada assessor es dedica a promoure una interpretació favorable sobre un relat determinat davant els mitjans de comunicació, emmarcant tal missatge en un *frame* concret (*Branding político, el valor de una marca candidato*, 2019). En conseqüència, el vincle entre la lògica mediàtica i la lògica política es reproduïx entre els nínxols d'audiència i els segments de l'electorat.

Des de la seva aparició, els *spin doctors* han augmentat cada vegada més la seva influència en la política, *ergo*, en l'esfera pública. Des de l'emergència de la televisió, la importància d'una bona aparició en públic és tan alta que alguns autors consideren que tots els actors polítics s'esforcen més en la presentació i l'articulació d'un missatge que no pas en el contingut o a la realització del projecte en qüestió (Aira, 2009).

2.2 Màrqueting narratiu

Transmetre una història humana amb la qual l'electorat es pugui identificar: aquest és l'argument amb què David Axelrod -un dels *spin doctors* amb major renom arreu del món- va deixar fora de joc els programes polítics clàssics i va instaurar un nou paradigma en l'esfera política (Lipinski, 2017).

L'estrategia de defensa que tots els candidats a la presidència d'un executiu han d'explicar qui són, com veuen el país, fins on el volen portar amb el seu lideratge i què els diferencia de la resta d'alternatives. Axelrod aposta per un discurs que tingui forma de conte o de rondalla perquè, segons ell, les històries contenen una humanitat determinant per aconseguir la màxima adhesió popular en la mesura del possible (Lipinski, 2019). A més d'un bon relat, però, l'actitud del candidat és de suma importància per apel·lar a l'electorat. Per aquest motiu el missatge s'ha de pronunciar amb força i assajar tots els gestos i expressions que el complementen amb antelació (*Cómo se construye un líder político*, 2008).

En la mateixa línia, la transició cap al nou paradigma polític gira entorn les formes d'expressió: un discurs ben articulat pot ampliar el cercle de persones que es preocupen per un tema determinat, *ergo*, ampliar els simpatitzants del partit que defensi tals valors (SEP, 2016). Aquesta tècnica és aplicable a totes les situacions, ja que encara que les circumstàncies conjunturals d'un país vagin a contracorrent dels interessos populars, posar el tema sobre la taula amb una solució potencial sota

el braç pot ser favorable pel candidat que reuneixi les condicions indicades. En aquest sentit, Favreau assegura que tot i la decepció que pot tenir la ciutadania d'un país a causa d'un mal acompliment polític en un passat més o menys recent, sempre es pot restablir el rumb i avançar cap a bon port (Gutiérrez, 2007). Les possibilitats que l'electorat torni a confiar en la política nacional depenen, per tant, de la capacitat que tingui el govern de convèncer-lo i de la confiança que transmetin tant el missatge com l'emissor.

La campanya electoral té tant ressò en l'esfera pública perquè és un escenari on es presenten i disputen múltiples versions sobre una mateixa realitat, on afloren i col·lideixen les emocions de l'ànima, on s'estigmatitzen els personatges que apareixen en escena i on el guanyador és qui resol el nus de l'argument imposant el seu relat per sobre del de la resta (Crespo, 2012). Tot això és pur medi de cultiu per als mitjans de comunicació i les xarxes socials. Per tant, en la mesura que una bona comunicació possibilita l'acció política, aquesta es converteix en un factor imprescindible per mantenir la legitimitat adquirida en les eleccions.

2.3 En campanya permanent

A mitjans de la dècada dels 70, Patrick Caddell va creure necessari perpetuar les campanyes electorals per assegurar un resultat legítim durant tot el mandat i mantenir la involucració de la ciutadania en els assumptes públics (de los Reyes, 2015). Des de la darrera dècada del segle XX, Sidney Blumenthal ha fet ressonar la idea de "permanent campaign" en tots els països occidentals (Owen, 2017).

Davant d'una identificació cada vegada més dèbil entre l'electorat i els partits polítics i d'una ciutadania més sensible i versàtil, l'esfera política va haver de trobar la manera de mantenir l'atenció de l'esfera pública. La campanya permanent va fer remuntar el deteriorament que Kavanagh i Blumberg apuntaven en la tercera fase de comunicació política. Gràcies a l'estratègia proposada per Blumenthal a la dècada

dels 90, la ciutadania va recuperar la seva implicació pels assumptes públics, *ergo*, l'opinió pública va reorganitzar-se políticament; ara, però, amb uns altres valors i significativament fragmentada (Pont i Berrio, 2015).

Des d'aleshores, les eleccions només són una resposta legal a la voluntat d'un poble. Per tal que un govern també sigui legítim cal que conquisti a la majoria quotidiana, ja que quan aquesta deixi de creure en ell, caurà (*Branding político, el valor de una marca candidato*, 2019). Per tant, les campanyes permanents han de ser més persuasives que informatives. En aquest sentit, quan l'administració comunica les seves decisions o accions com si estigués davant d'unes eleccions, la resposta dels ciutadans també és més atenta i, sovint, més favorable que quan emet un simple comunicat. Per contra, la passivitat governamental és la pitjor de les opcions a escollir perquè equival a la pèrdua de la legitimitat popular (McGann, 2018). Si un govern no comunica les seves accions, l'electorat està desinformat i ignora el que fa, fet que qüestiona la legitimitat democràtica adquirida en les eleccions. Per tant, la comunicació és l'eix vertebral de la política i el diàleg entre l'electorat i els líders de cada partit ha de ser constant (Rubio, 2009).

El relat que uneix a un segment de l'electorat amb un partit polític concret ha de proporcionar les eines adequades per tal que el primer interpreti la realitat d'una determinada manera (Sartori, 2005). Per tant, la funció dels *mass media* ja no és tant arribar al màxim d'audiència, sinó fidelitzar a un nínxol concret i establir correlacions entre ambdós bàndols. Seguint aquesta lògica, el nou repte dels mitjans és eternitzar una identitat prou ferma per sustentar i retroalimentar al *target* al que informa.

En vista de l'atenció que els actors polítics dediquen a les reaccions de l'opinió pública, les enquestes i sondejos en aquesta esfera s'han convertit en un instrument de summa rellevància per avaluar la situació i utilitzar aquesta informació en les campanyes polítiques (Martín-Baró, 1998).

2.4 Sondejos i enquestes

La gran modificació del taulell polític és la introducció d'una tercera força -el públic- al camp dels debats i de les negociacions amb la finalitat de convertir-la en l'aliada natural del cap de l'executiu (Crespo, 2012). D'aquesta manera, els interessos de la resta d'actors polítics es veuran desconcentrats i la capacitat tradicional de l'oposició per pressionar a porta tancada es veurà significativament reduïda. En un món globalitzat i on l'*accountability* és una de les principals reivindicacions populars, tota acció política és pública i sabuda per tota la comunitat internacional, igual que les dades i hàbits de cada ciutadà. En conseqüència, el límit entre la *res pública* i la privada cada vegada està més difuminat, tant per a les principals figures públiques com pels ciutadans endinsats dins la massa.

La manifestació i la força de l'opinió pública protegirà la legitimitat d'un president populista. En període electoral, les consultes a la ciutadania sobre els diferents assumptes públics adquireixen una gran importància per aquest motiu. Tanmateix, en la mesura que les campanyes han esdevingut permanents, aquests instruments han esdevingut recurrents. Tanta és la freqüència d'aquest recurs que alguns mitjans -com La Vanguardia- adjunten una enquesta al final de cada notícia sobre política.

En el joc polític contemporani, els polítics necessiten saber les preocupacions de l'opinió pública per poder confrontar la realitat i construir el seu relat (Fernández i Vinuesa, 2014). No és una coincidència que just quan els *mass media* esdevenen un element clau en la comunicació política es creï l'Institut de l'Opinió Pública (1963) i, més tard, quan la televisió experimenta la seva edat d'or, aquesta entitat es doti de plena autonomia i es converteixi en l'actual Centre d'Investigacions Sociològiques (1977). La funció del CIS és estudiar científicament la societat espanyola a través d'enquestes periòdiques, però el fet que inicialment depengués del Ministeri de la Presidència ja apunta els interessos partidistes que hi poden haver darrere la cortina. Altrament, també hi ha empreses privades que es dediquen a l'elaboració de

sondejos preelectorals per ordre dels partits polítics o mitjans de comunicació, per exemple GAD3, Sigma Dos, Sociométrica o Metroscopia.

En sintonia amb això, múltiples estudis demostren que els resultats d'aquest tipus d'enquestes influeixen en les intencions de vot: l'electorat pot interioritzar certs prejudicis o creences sobre els candidats davant d'unes eleccions i, en conseqüència, modificar o refermar la jugada de cada votant. L'adhesió popular i l'atenció mediàtica que poden adquirir segons els seus resultats explicaria l'ansietat que generen les enquestes d'opinió pública en els principals líders polítics.

Aquest mateix afany és el que també decanta als actors polítics a manipular els resultats de les enquestes per obtenir un benefici propi i millorar la seva reputació.

Per això, molts analistes insisteixen a subratllar la falsa seguretat i la narcotització que les enquestes atribueixen als problemes i circumstàncies nacionals. Concretament, Sartori (2005) assenyala als sondejos falsificats i a les entrevistes casuals com els dos paranys principals dels *mass media*. Per una banda, les estadístiques falses fan referència als resultats estadístics que estan acompanyats d'una interpretació esbiaixada. A la pantalla només hi apareix un gràfic amb unes dades condensades al màxim. Els números i percentatges, com a matemàtiques que són, tenen una veracitat teòrica directa i indiscutible, però no la interpretació que les complementa. Tanmateix, l'autoritat de la imatge s'encadena amb el discurs i, en resultat, la notícia en el seu conjunt passa per verdadera. Per altra banda, les entrevistes casuals són aquelles que prenen la part pel tot. Independentment de l'antítesi que suposa l'adjectiu "casual" en una entrevista televisiva, aquestes cauen en l'error d'utilitzar el punt de vista d'una persona comú -col·loquialment anomenada persones del carrer- i equiparar-la amb la representació de l'opinió pública en general. En un sistema amb una opinió pública altament fragmentada i diversa, la metonímia encara és més abismal.

3. El *making-of* dels discursos electorals

El principal fil conductor d'un discurs electoral és l'emoció; principalment la por, ja que aquesta és l'eina que produeix una mobilització de tota l'esfera pública amb majors garanties (Gutiérrez, 2007). En la mesura que tot discurs electoral té la finalitat de generar una resposta activa en el receptor, tot *storytelling* es desenvolupa a través d'una forta lluita dialèctica. Cada candidat escriu una versió diferent sobre una mateixa realitat i alhora classifica a la resta de personatges en funció del seu punt de vista. Seguint la lògica d'Axelrod, qui defensava presentar els discursos electorals en forma de rondalla, cada relat presenta uns protagonistes i uns antagonistes, que equivalen als herois i als malvats de les pel·lícules (Lipinski, 2017).

Pel que fa als líders de cada partit, equivalents els protagonistes dels relats, alguns autors asseguren que la política actual està tan personalitzada i s'entén com un assumpte tan personal que es pot parlar d'un autèntic culte a la personalitat. Aquesta idea reforça la teoria d'Anderson, mencionada en l'apartat anterior, que batejava el pluralisme individual com el substitut del pluralisme institucional.

Així com tots els discursos es regeixen per la mateixa estructura, no tots es dirigeixen al mateix públic, sinó que cada candidat es dirigeix a un *target* concret. La segmentació de l'electorat pretén analitzar els diferents perfils dels votants per tal de fer arribar un missatge determinat al receptor oportú i mobilitzar-lo (SEP, 2016). Per tant, per orientar la seva estratègia, els partits necessiten informació sobre les diferents preocupacions, queixes, necessitats i voluntats de la ciutadania. L'aproximació entre el segment dels votants i la representació política corresponent és més efectiva perquè també és més pròxima i ajustada. És aquí on els nínxols d'audiència i les caixes de ressonància pròpies dels mitjans digitals i de les xarxes socials juguen un paper clau en la lluita política.

Una vegada els partits polítics han recopilat les dades sobre el perfil de l'electorat al qual es dirigeixen, han d'analitzar i classificar tota la informació. Els *spin doctors* avaluaran els diferents resultats per tal d'establir les prioritats ciutadanes en el programa electoral i les enquadraran d'acord amb els valors i creences de tal col·lectiu (Fernández i Vinuesa, 2014). Recuperant la idea de la campanya permanent, les bases de dades s'actualitzen constantment i, per tant, s'incrementa la freqüència de consultes a l'opinió pública a través d'enquestes i sondejos.

El quid de la qüestió rau a escollir la dada, *ergo* l'argument, que més farà sonar les alarmes de l'esfera pública. Per aquest motiu, la majoria de 'celebrities' polítiques presenten un denominador comú en els seus discursos: el recurs de la por. En etapes convulses, com els períodes de crisi econòmica, humanitària o política, aquest sentiment és més intens i, per tant, més efectiu (Gutiérrez, 2007). A més d'expressar una preocupació comuna amb l'electorat, els líders polítics també s'han d'expressar en un llenguatge proper; és a dir, de forma simple i planera. Si el seu objectiu és promoure una interpretació favorable sobre una informació determinada davant els mitjans de comunicació, cal que el missatge que volen transmetre s'adeqüi a les característiques que requereixen els *mass media*: temes populars exposats de forma simple i planera. Altrament, els polítics també fan arribar els seus missatges per altres vies més personals com el correu electrònic o postal, però l'efectivitat d'aquests canals és inferior a la dels mitjans que es dirigeixen a un públic massiu.

Sens dubte, internet s'ha convertit en l'instrument per excel·lència que els polítics utilitzen a l'hora d'aconseguir informació sobre la ciutadania. En conseqüència, la informació es converteix en la màxima eina de poder i, en la mateixa línia, un bon relat pot ser la clau per conquerir a l'electorat (Martínez, Humanes i Saperas, 2014).

Grosso modo, tots els missatges que emeten els polítics de l'actualitat -independentment del mitjà amb què els transmetin i el color ideològic amb què ho

pintin- presenten dues característiques comunes: una forta càrrega emocional i una desviació maliciosa de la informació (Pont i Berrio, 2015). Ambdós recursos no són excloents i sempre s'orienten en funció de la informació extreta a través dels sondejors, de les enquestes i dels fils de discussió en les xarxes socials.

3.1 El poder de les emocions

Durant la primera dècada dels 2000 es van publicar una sèrie de llibres i articles sobre comunicació política que parlaven per si sols: *How Democrats Should Talk?*, *Words That Work: It's Not What You Say, It's What People Hear* o *The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation*. Tots ells conclouen que conèixer i preveure com l'electorat reaccionarà a un missatge és un factor essencial per elaborar qualsevol discurs. Assenyalen que s'ha de posar l'accent en la recepció, i no tant en l'emissió, del missatge així com del candidat.

La intel·ligència emocional és un altre aspecte que Europa ha importat de la política nord-americana (Gutiérrez, 2007). Els polítics d'aquí observen com els presidents estatunidencs -tot i que amb la globalització també d'arreu del món-, no assoleixen l'èxit a través de la raó, de grans programes ni de propostes innovadores, sinó que la seva capacitat de moure les masses es basa en les emocions i en la personalització del discurs. En conseqüència, hi ha una nova mirada cap a l'expressió no verbal: ja no es jutja tant als polítics per les seves paraules, sinó que ara l'aspecte físic i els gestos que complementen el missatge juguen un paper decisiu en la comunicació política. Un gest que es pugui interpretar com una falta de respecte o una ofensiva pot minar la confiança dels ciutadans (Gutiérrez, 2007). La centralitat de l'audiovisual durant les últimes quatre dècades ha contribuït significativament a aquesta evolució.

Per una banda, les paraules projecten imatges, estereotips i *frames* en les ments del públic; per l'altra, les emocions són la comprensió de tot això (Gutiérrez, 2007). Com apunta Javier Canteros en el seu article "¿Para qué sirven las emociones?", generar

una impressió en el receptor també és comunicar (SEP, 2016). A més, estudis psicològics afirmen que les emocions no només condicionen la manera en què percebem el nostre entorn i assumim la realitat, sinó que també influeixen en la capacitat d'atendre i memoritzar una determinada informació. En conseqüència, això influeix de forma partidista en l'electorat: els ciutadans no voten en funció del context general, sinó que aquells punts emocionalment forts són determinants a l'hora d'atorgar el vot a un candidat en concret.

Espanya va començar a interioritzar aquesta filosofia durant la primera victòria socialista després de la transició. L'any 2007, Felipe González -President del Govern entre 1982 i 1996- ja explicava en el XXIII Congrés de les Juventuts Socialistes d'Espanya (JSE) les claus per esdevenir un líder carismàtic: "El socialisme és, sobretot, un sentiment i, per tant, no és ni ha de ser una construcció ideològica. Per capitanejar el canvi és imprescindible fer-se càrrec de l'estat d'ànim dels altres. En definitiva, el lideratge polític consisteix a estar amb la gent, amb el seu patiment i obrint-los els braços i nous horitzons, però cal tenir-los clars".

Múltiples psicòlegs aporten el seu coneixement al llibre *La era de la perplejidad. Repensar el mundo que conocíamos* i afirmen que les emocions com la por provoquen una modificació corporal i psíquica en l'individu que indiquen que ha percebut quelcom que l'afecta directament i, per tant, cal dedicar-li atenció (Owen, 2017). Aquest sentiment d'amenaça és el que genera una reacció tant individual com col·lectiva en l'esfera pública per evitar un problema i seguir en la zona de confort. Els *frames* i les imatges que inculquen els mitjans de comunicació influeixen en com l'audiència percep una determinada informació. Cal tenir present, però, que res impedeix que les emocions vinguin de creences equivocades o intoxicades.

En aquest sentit, l'*spin doctor* Antoni Gutiérrez afirma que la llibertat només pot venir després d'una reflexió purificadora o d'una desaparició total de la situació commovedora (Gutiérrez, 2007). En la mesura que les emocions produeixen una

modificació del món aprehès per la consciència i fan de la persona un captiu d'aquesta màgia autocreada, raonar pot ensenyar a aprehendre el món de manera intel·ligent. Per aquest motiu l'assessor es basa en Spinoza, qui recomana aprendre a gestionar les passions, ja que "l'ignorant actua impulsat per la por, mentre que el savi actua per evitar contradiccions i entendre el context des de la raó" (Gutiérrez, 2007). És impossible no sentir perquè, com exposen aquest i d'altres teòrics, hi ha emocions que són intrínseques a la naturalesa humana, però sí que és possible reconvertir aquesta impulsivitat a través de la raó.

Relacionant-ho amb la idea que les emocions determinen la forma com una persona percep el seu entorn, Spinoza diu que "cadascú governa en funció de les seves afeccions, ja que les persones no desitgen quelcom perquè sigui bo, sinó que les consideren positives perquè les desitgen" (Gutiérrez, 2007). En la mateixa línia, el que un pot percebre com quelcom positiu perquè li afavoreix, un altre a qui li resta ho pot concebre com quelcom negatiu. Per tant, la identificació amb un relat electoral depèn de com l'electorat entengui la informació, fet que pot variar significativament en funció de com el polític desenvolupi la història així com de la capacitat individual que tingui el ciutadà per contraposar les emocions amb la raó.

Duent aquesta teoria al present camp d'estudi, no n'hi ha prou amb percebre una afirmació com a verdadera, convé que aquesta 'veritat' apel·li directament a l'individu i, així, el faci reaccionar. En aquest sentit, la política és l'art de la dominació a través d'un ús intel·ligent de les passions humanes per vincular als ciutadans a un dany -principalment a través de la por- o a un benefici, a través d'expectatives o esperances (Peña, 2005). L'Estat, però, sempre escull la primera opció: la de la por. Spinoza explica que això és així perquè la raó no pot reprimir els afectes, però la coacció sí.

3.1.1 La por

Com deia Tit Livi, la por sempre ens predisposa a veure les coses pitjor del que són. Aquest sentiment reflecteix la debilitat de l'ésser humà perquè apareix davant d'allò que simplement és desconegut, turba la ment, incrementa la preocupació, l'ansietat i la tristesa i impedeix enfrontar-se al futur amb claredat.

De la hobbesiana concepció política se'n deriva el liberalisme de la por. La creadora d'aquest concepte, Judith Shklar, explica que el que inspira la necessitat de la llei és la crueltat i, per tant, el rebuig d'aquesta s'eleva fins a nivells universals (Peña, 2005). Justament pel fet de partir de tal crueltat, el liberalisme de la por equipara el poder de governar amb el poder d'infligir aquest temor. Com a resultat, s'institucionalitza l'alerta i tothom és una amenaça en potència. Com deia Hobbes, "l'home és un llop per a l'home".

Per contra, Spinoza -que parteix d'un punt de vista força oposat- també reconeix que els homes rarament viuen sota els dictats de la raó i que una de les eines que perpetuen aquesta situació és l'acumulació de sentiments negatius, com la por, la desconfiança i la inseguretat (Gutiérrez, 2007). El filòsof afegeix que quan una societat es rodeja d'aquest entorn gris, els ciutadans entren en una espiral de destrucció i autodestrucció que cada cop els allunya més de la serenitat, la capacitat de resposta i de l'esperit crític.

Els discursos electorals es construeixen entorn d'aquesta emoció en concret perquè és el factor més eficaç per a l'acció popular. Les campanyes electorals estan orientades al dia de la votació, el qual se celebra unes setmanes després del tret de sortida electoral. Per tant, si durant aquest període de temps les diferents alternatives polítiques alerten dels múltiples elements que amenacen l'estabilitat econòmica i social del país i, alhora, es presenten a si mateixes com l'antídot a aquests mals, l'electorat escollirà la seva candidatura per evitar tals riscos. És

aquesta mateixa incertesa i inseguretat que caracteritza el futur el que potencia encara més la sensació de por i el que, alhora, evidencia la vulnerabilitat humana (Gutiérrez, 2007). Com a resultat d'aquesta alteració emocional, l'individu intenta defensar-se prenent mesures que eliminin aquest perill. Tanmateix, amb la campanya permanent, l'esfera pública i política estan en alerta i interacció constant.

Atès que les emocions epistèmiques -com la por- es basen en creences que comparteixen una idea similar, el fonament d'aquestes emocions pot ser tan dèbil com les creences mateixes. En aquest cas, malgrat que la por es basi en un supòsit insostenible no desapareix. El psicòleg i coordinador del Servei d'Atenció Psicològica a les Emergències de Catalunya, Andrés Cuartero, va explicar en una entrevista a *Els Matins de TV3* sobre la COVID-19 que “quan es genera la por col·lectiva desapareix el sentit comú”. La histèria per la por a ser infectat estava infonamentada en la majoria de casos; tot i això, la por pressionava exponencialment a tota la ciutadania. El cas del Coronavirus, també conegut com “el virus de la por”, il·lustra molt bé la lògica de la comunicació política actual: la societat actua impetuosament i de forma irracional davant d'un possible perill per a la seva seguretat. Malgrat que al principi els experts insistien a mantenir la calma i advertien que de poc servia utilitzar mascaretes, la societat va esgotar tots els estocs de les farmàcies i gairebé també dels supermercats. Les persones fan més cas a les alarmes mediàtiques que a les recomanacions, estudis o explicacions dels professionals de la salut. En el terreny polític això es tradueix en una resposta acrítica a les informacions polítiques recollides pels mitjans de comunicació, fet que propicia les tendències exposades al llarg d'aquest marc teòric.

Altrament, la crisi sanitària ha fet palès l'egoisme de l'ésser humà per protegir el que sent seu i l'actitud xenòfoba i racista que impera en el món occidental. Al mateix temps, també ha potenciat la centralitat de les tecnologies audiovisuals i digitals en tot el sistema, així com els riscos de desinformació o de manipulació que aquestes comporten.

3.1.2 La manipulació de la por per part dels polítics

Sartori mesurava la qualitat política d'un país a través dels índexs de por que hi havia en l'esfera pública. Que la política té la capacitat d'inculcar aquest sentiment a través d'una retòrica determinada ja ho preveia Aristòtil quan deia que "les emocions són aquells estímuls que canvien a les persones fins al punt d'afectar els seus judicis" (Peña, 2005). El pare de la filosofia afegia que per a una major efectivitat calia complementar la por amb esperança. En la mateixa línia, Hume nega que la teoria d'Aristòtil sigui una contradicció perquè la mateixa incertesa que produeix la por, permet derivar-la cap a l'esperança (Gutiérrez, 2007). Tot depèn de l'art retòrica amb què l'emissor plantegi la resolució al corresponent conflicte.

Aquesta estratègia és la que utilitza el manipulador de la realitat per sembrar la por en la societat i després allargar-li una mà (Rubio, 2009). Un individu passa a l'acció quan percep que hi ha un assumpte que l'afecta directament o que pertany a la seva personalitat, com la cultura, la religió o la llengua. En la mateixa línia, la il·lusió és una força molt poderosa que combat el fatalisme i la paràlisi. Quan aquest sentiment és col·lectiu s'impulsa i es reactiva la dinàmica política.

En conclusió, la manipulació informativa o la desinformació consisteix a sembrar idees, actituds, conceptes i percepcions falses sobre la realitat en la consciència del públic per aconseguir un objectiu determinat. El més preocupant d'això, segons el conjunt d'estudis que han tractat aquest fenomen, és que les correccions *a posteriori* no són efectives. És a dir, malgrat que es corregeixi la informació falsa, les persones continuen confiant en la informació primera -tot i saber que ha estat manipulada- si aquesta s'adequa als seus valors (Owen, 2017). Dit d'una altra manera, si hi ha coincidència entre el model mental del receptor i la desinformació emesa, qualsevol correcció serà dèbil per destruir aquesta relació. Aquest fenomen es coneix com l'efecte de la influència contínua i s'ha observat en un nombre significatiu de casos. Un exemple paradigmàtic és la campanya presidencial celebrada l'any 2016 a Estats

Units. El verificador independent de fets PolitiFact va exposar que el 70% de les declaracions de Donald Trump eren falses. Trump va guanyar les eleccions. En conseqüència, es crea un dial·lel de 'fakes news' i 'post truths' en tota l'esfera pública que cada cop desdibuixa més la realitat.

3.2 La importància del carisma

Un discurs estratègic i un bon assessorament polític per part d'un expert en comunicació, però, no són suficients per assegurar l'èxit a les urnes: cal la figura d'un líder carismàtic que apel·li i mogui a les masses a l'estil de Barack Obama.

Per aquest motiu, la biotipologia s'ha convertit en una ciència de summa importància en la comunicació política. L'estudi conjunt de les característiques no verbals, biològiques i psicològiques de cada individu ajuda a dissenyar un candidat únic en cada cas. Segons les aptituds que presenti cada aspirant a la presidència del Govern, la construcció estratègica de la seva figura s'orientarà cap a una direcció o una altra, ressaltant sempre les seves majors qualitats (Piperno, 2012). Malauradament, no totes sumen igual. Fins a meitats del segle XX, per exemple, ponderaven més les qualitats intel·lectuals i racionals que la personalitat o altres superficialitats del líder corresponent. Ara és tot al contrari.

Amb l'objectiu de vendre un relat concret sobre la realitat hi ha la preocupació per esdevenir un líder altament carismàtic, entenent el carisma com la barreja d'habilitats socials, la personalitat i la influència d'una persona que li permet atreure l'atenció dels altres i fer-los més receptius a les seves idees. Per això és tan important cuidar els elements extrínsecs de la comunicació política, com la forma del missatge i la imatge de la persona que el transmet (Piperno, 2012).

A diferència dels sistemes autoritaris, en un sistema democràtic liberal l'autoritat no és un dot intrínsec en el cap de l'executiu, sinó que prové de l'exterior. Els ciutadans

són qui tenen la potestat d'atorgar el poder a una persona i a l'equip que la suporta (Ortega, 2003). Per tant, és tan bàsica la presentació del relat, els valors del líder i l'atractiu del projecte de país com la recepció i l'adequació de tots aquests factors a les expectatives del segment electoral al qual es dirigeixin.

Edward Shils destaca el caràcter extraordinari del carisma. A diferència de la resta, les persones carismàtiques tenen la capacitat de transformar, governar i ordenar el sistema on viuen. Són referents que, gràcies a les seves qualitats i influència, s'eleven com una figura central del sistema (Deusdad, 2001). Per Shils, el carisma està estretament vinculat amb la necessitat dels individus per entendre la societat dins un ordre i alhora amb la voluntat de consolidar-lo i mantenir-lo. Per això la combinació d'un relat estratègicament convincent i un líder carismàtic és tan important en el sistema polític actual. Aquest patró no només es dona en l'esfera política, sinó que totes les figures de referència en l'arena pública presenten aquestes dues característiques. Greta Thunberg és un dels exemples més paradigmàtics en l'actualitat de la força que té una persona carismàtica a l'hora de moure una massa.

Autors posteriors han matisat que en l'era contemporània -caracteritzada per una societat que es regeix per la imatge i els *mass media*- han aparegut noves fonts de carisma, com l'humor, la bellesa, la joventut o la senzillesa. Altrament, el respecte i, en certa manera, temor que es tenia per les autoritats s'ha banalitzat. La proximitat que mostren les 'celebrities' polítiques de l'actualitat permet una forta obertura de la vida privada d'aquestes persones on la superioritat no hi encaixa bé. A la pràctica, això es tradueix en la sensació de ser no només un bon líder, sinó de ser algú compromès amb els afers socials, mediambientals, la igualtat i la justícia.

L'onatge mundial de protestes socials induït per la crisi del 2008 -que a Espanya va tenir el seu punt àlgid durant les concentracions dels Indignats o el Moviment del 15-M- ha reforçat encara més la personalització de l'esfera política (Barbeito, 2017).

Uns pocs noms s'han apoderat de l'atenció mediàtica mundial i, en conseqüència, aquestes figures es tornen cada vegada més familiars tant en el terreny nacional com internacional.

En aquest sentit, els períodes de crisi són especialment proclius a l'emergència de nous lideratges carismàtics: quan s'estén el descrèdit en les administracions per la seva mala gestió, es debiliten les tradicions i s'imposa la voluntat de canvi (Pont Sorribes & Berrio, 2015). Els partits acabats de néixer veuen en aquí una oportunitat per entrar d'un salt a l'arena política i utilitzar el seu expedient en blanc per conquistar a l'electorat; a casa nostra ho veiem amb Ciudadans (2006), Podemos (2014), VOX (2013) o Más Madrid (2018).

Per contra, els partits tradicionals -fortament deslegitimats per les acusacions de corrupció i complicitat amb les elits econòmiques- han procedit a una relativa renovació del personal, promovent líders joves, d'expressió amable, sense taques visibles a l'expedient i de certa proximitat amb un *target* electoral concret. És així com totes les opcions polítiques subministren líders carismàtics que sàpiguen transmetre un missatge de la manera més directa, senzilla i convincent possible.

3.3 *Branding* polític: la concepció del líder com una marca

En el mercat polític, cada candidat suposa una marca i l'electorat -equivalent al consumidor- escollirà aquella que li generi més confiança. La identitat política no es construeix a través d'un programa electoral, sinó a través de valors (*Branding político, el valor de una marca candidato*, 2019). La centralitat dels mitjans audiovisuals, sobretot de les xarxes socials i els corresponents perfils, han personalitzat encara més aquest aspecte de la política. Ja no es parla tant de partits, sinó més aviat de líders o d'homes forts. En conseqüència, els valors i les accions d'una sola persona representen a tots els membres en el seu conjunt.

En la mesura que la lògica política se serveix de la lògica mediàtica, la competició electoral no depèn tant de com els polítics es presentin a si mateixos, sinó de la imatge que en projectin els mitjans de comunicació (Manin, 1998). En sintonia amb la teoria que Giovanni Sartori anomena “democràcia centrada en els mitjans”, Manin indica que la democràcia ja no gira entorn dels partits, sinó entorn de les audiències. La pedra angular del que ell denomina “democràcia d’audiència” és el poder extraordinari que tenen els *mass media* per establir definicions socials sobre la realitat i llurs actors. Per la seva banda, els polítics conceben aquesta capacitat dels mitjans com el trampolí que els projectarà als estatus més alts de l’esfera pública, *ergo*, al poder. Per això recorren a experts en màrqueting polític a l’hora de vendre’s davant de les pantalles com el millor candidat a la presidència d’un país.

Una modificació important d’aquesta nova democràcia és la introducció de líders mediàtics en l’esfera política. Atès que han desaparegut els filtres qualitius que regulaven les administracions i les redaccions, qualsevol persona sense formació -però amb habilitats socials i retòriques elevades- pot convertir-se en un personatge influent en l’esfera política. Estats Units torna a proporcionar un dels exemples més evidents per aquesta teoria amb Michael Bloomberg, però també ho il·lustra Itàlia amb el polèmic Beppe Grillo. El més preocupant d’això, però, és que a diferència dels líders polítics oficials, els líders mediàtics poden controlar les regles del joc sense haver de rendir comptes a les urnes.

La relació entre el *branding* institucional i la diferenciació individual és total. Les persones -com a consumidores i com a votants- escullen aquelles opcions amb les quals se senten identificades i que alhora semblen ser diferents de la resta (Barbeito, 2017). Per despertar aquesta sensació cal activar l’aspecte emocional del receptor, generar-li sensacions, apel·lar als valors comuns i, així, guanyar el seu vot de confiança (Gutiérrez, 2007). Per això és tan important tenir en compte les preocupacions de l’opinió pública i saber escollir les més emocionants, simplistes i manipulables.

Luciano Barbeito aventura que la mateixa personalització capaç de convertir a un polític en una 'celebrity' amb un espetec de dits, també pot fer-lo fora del taulell de joc d'un dia per l'altre (Barbeito, 2017). L'ús incontrolat de la personalització política provoca pics de mobilització i alhora de desmobilització popular. En aquest sentit, el cansament i la impotència que sent la ciutadania quan el govern no correspon a les expectatives projectades durant la campanya electoral -ara retroalimentades durant tant temps- és un factor de total deslegitimació política.

4. L'opinió pública

L'opinió pública és el termòmetre que mesura el consens que hi ha en una societat sobre els múltiples temes que es posen sobre la taula de govern. Per tant, com més discrepàncies hi hagi entre els ciutadans, més fragmentada estarà la corresponent opinió pública.

Ismael Crespo exposa que l'interès general es desenvolupa dins un context liberal, ja que en una societat organitzada per gremis i corporacions la veu no és unànime, sinó que està fragmentada (Crespo, 2012). En la mateixa línia, José Maria Rubio afirma que l'opinió pública només pot tenir lloc si desapareixen les barreres teocràtiques; és a dir, si en lloc d'haver-hi un dogma global es pot opinar lliurement i tenir punts de vista diferents (Rubio, 2009). Per tant, *grosso modo*, els factors bàsics per una opinió pública saludable són l'interès general, la secularització i la regulació de llibertats.

A través de la discussió pública les opinions lliurement expressades aniran confluint en una opinió general i predominant que s'equipararà amb la verdadera, l'oficial i la vàlida (Rubio, 2009). Aleshores és quan, teòricament, el govern haurà d'escoltar aquesta veu unànime per enfocar el corresponent full de ruta i definir el caràcter de les seves polítiques. Tanmateix, si hi ha opinions que parteixen de punts de vista

essencialment diferents i, per a més *inri*, cada una d'elles es retroalimenta amb missatges afins al seu propi ideari, el consens entre uns i altres esdevé irrealitzable. Tradicionalment, l'opinió pública es limitava a la burgesia, però amb el sufragi universal i la forta segmentació electoral l'opinió pública és molt més heterogènia i contradictòria. Tal multiplicitat de veus en el judici d'una mateixa qüestió impossibilita l'aval d'una majoria i, per tant, la teoria democràtica on una sola veu del poble legitimava tot el govern perd el seu valor tradicional.

Això és problemàtic per la teoria que planteja Stuart Mill. Tal filòsof deia que el Parlament és l'expressió formal de l'opinió pública i, per tant, la seva funció és orientar-la unitàriament. Tanmateix, si aquesta massa és altament heterogènia, contradictòria i està enemistada és difícil dirigir-la cap a una mateixa direcció. Amb la irrupció d'una classe social totalment contrària a la burgesia -el proletariat- la societat es va veure altament polaritzada; *ergo*, la teoria de Mill ja va començar a esquerdar-se. Per contra, Marx considerava que en aquest nou sistema el patró no seria el consens general, sinó la discussió i l'oposició constant.

En la mesura que tothom té dret a anar a les urnes, l'interès general es fragmenta i l'opinió pública comença a organitzar-se. Les múltiples opinions es canalitzen a través dels diferents partits polítics, fet que es tradueix en una competició propagandística. Cada segment lluita per imposar la seva veu i els seus valors al capdamunt de les institucions.

4.1 Formació de l'opinió pública

Les opinions no sorgeixen del no-res, sinó que són el resultat d'un o més processos de formació. Per a Lippmann, els mitjans de comunicació són l'element de major influència en l'esfera pública perquè tenen la capacitat d'assignar una imatge mental a cada una de les realitats -que, paradoxalment, ell anomena ficcions- del corresponent entorn. En aquest sentit, diu Lippmann, l'opinió pública és una rèplica

del 'pseudoentorn' que construeixen els mitjans informatius, ja que els individus observen l'entorn que els envolta a través de les imatges que projecta la quarta pantalla i la premsa de masses (Lippmann, 2003). Concretament, la seva teoria diu així: "El món que hem d'afrontar políticament queda fora de la nostra comprensió. En conseqüència, tenim la necessitat d'investigar-lo per representar-lo a través d'imatges i conceptes que ens defineixin la realitat d'una determinada manera. (...). Les ficcions que facin reaccionar a un grup de persones constituïran l'opinió pública d'una societat".

Altrament, Lippmann reconeix que l'ambient familiar i el cercle d'amistats més pròxim també té un paper important a l'hora de construir un esquema sobre una situació determinada, ja que moltes vegades les persones interpreten la informació des dels valors que els han inculcat al llarg del temps. Paral·lelament, Elisabeth Noelle-Neumann reafirma aquesta darrera hipòtesi amb la teoria de l'espiral del silenci, la qual sosté que les persones no desenvolupen un sentit crític per por a desafinar amb l'opinió pública comunament acceptada (Rubio, 2009). Altra vegada, els *mass media* són un factor determinant a l'hora de projectar una idea dominant o versió oficial sobre un fet, així com per coaccionar ideològicament a una multitud.

En la mateixa línia, Sartori exposa que quan cada segment electoral és víctima d'una propaganda obsessiva que fa que tot quadri perquè tot és fals, la llibertat només és una il·lusió. En aquest cas, els arguments no són de naturalesa pública perquè no s'han creat a través del debat col·lectiu, sinó que aquesta opinió s'ha inculcat des de l'exterior. En conseqüència, l'opinió perd la seva qualitat de pública: "deixa de ser l'opinió del públic per ser una opinió inserida en el públic" (Sartori, 2005).

4.2 Teoria de l'agenda setting

Un dels aspectes més destacats de la comunicació de masses i que ara millor defineix les seves funcions de control sociocultural i polític és la forma en què es

transmet la informació estricta, *ergo* les notícies. McQuail exposa que per més objectiu que aparenti ser el contingut d'un article periodístic, aquest acostuma a estar manipulat: la descripció i valoració de qualsevol esdeveniment sovint està sotmesa de forma inevitable a les interpretacions de l'emissor i a la persistent lògica mediàtica (Andreu, 2011). Per la seva banda, el públic cada vegada adopta un consum informatiu més selectiu, fins i tot per aquell punt de vista amb què se sent més còmode a l'hora d'informar-se sobre què passa al seu voltant. Per tant, ni la informació ni l'opinió pública són neutrals, sinó que sempre responen a interessos partidistes.

La teoria de la construcció social de la realitat, proposada per Berger i Luckmann a finals del segle XX, també estudia en quina mesura la imatge d'una realitat social s'elabora sota la influència dels mitjans de comunicació; un mecanisme altament potenciat per la televisió i les xarxes socials. El model que millor explica els efectes que poden tenir els *mass media* en l'opinió pública i la relació entre els dos sistemes és la teoria de l'*agenda setting*, que s'inspira en la teoria de Berger i Luckmann (Rubio, 2009). McCombs emfatitza el poder dels mitjans de comunicació, en especial la televisió i el seu caràcter audiovisual, per atreure l'atenció de l'audiència cap a certs temes i, alhora, enquadrar les notícies d'una determinada manera. Juntament amb el psicòleg Rober Park, McCombs i Shaw asseguren que la finalitat de les notícies no es limita informar del que passa a un entorn, sinó que a llarg termini els mitjans focalitzen l'atenció de la ciutadania sobre uns punts concrets, *ergo*, influeixen en la percepció de quins són els més importants en l'esfera pública (McCombs, 2006). Aquesta capacitat per determinar la importància dels diferents assumptes públics és el resultat de la fixació (en anglès del verb *to set*) d'una agenda mediàtica. Com a resultat, els temes de preocupació més destacats en els mitjans de comunicació es converteixen en els temes de major preocupació per a la ciutadania.

Shaw concreta que "el pressupòsit bàsic de l'*agenda setting* és que els mitjans modifiquen la percepció que té la societat sobre la realitat que l'envolta, ja que el

públic depèn cognitivament dels mitjans” (McCombs, 2006). Per això Lippmann parlava de ‘pseudoentorn’ quan explicava el procés de formació de l’opinió pública mentre que Llorenç Gomis parlava de ‘pseudoesdeveniments’ quan analitzava el contingut dels *mass media*. Més endavant, McCombs afegirà que la interpretació que proporcionen els mitjans de comunicació sobre els temes de debat ofereix una pauta per indicar com s’han de desenvolupar aquestes idees. Per tant, no només indueixen a pensar sobre uns temes determinats, sinó que també influeixen en la forma d’interpretar-los (McCombs, 2006). És el que els autors de l’*agenda setting* denominen *priming* i *framing*, el primer fent referència a l’elaboració de l’agenda mediàtica que prioritza unes determinades preocupacions en l’opinió pública i, el segon, a l’enquadrament de cada un d’aquests temes.

No obstant això, ambdós reconeixen que el públic no és un autòmat passiu a l’espera de ser programat pels mitjans de comunicació, sinó que ell també es mou guiat per uns interessos concrets. Per això, no afirmen que els *mass media* imposin una realitat determinada a l’audiència, sinó que més aviat l’indueixen.

4.3 Exposició selectiva

En la darrera dècada, els periodistes espanyols han perdut el crèdit social del qual gaudien durant la Transició per culpa de la politització i polarització de la informació (Martínez, Humanes i Saperas, 2014). La degradació de la qualitat informativa és evident; fins i tot els mateixos periodistes van exposar en l’Informe sobre la professió periodística del 2014 que el segon problema que més els preocupava era la falta d’independència.

De la mateixa manera que els partits polítics seleccionen un segment de l’electorat per vendre la seva versió de la realitat, els mitjans de comunicació teixeixen un nínxol d’audiència per fidelitzar a un públic determinat (Farias i Roses, 2009). En

conseqüència, l'electorat cada vegada està més segmentat i polaritzat, l'audiència més fragmentada i adoctrinada i el sistema més tensat.

Lazarsfeld, Berelson i Gaudet ja observaven l'any 1948 que els mitjans es guiaven per un procés de selecció, atenció i retenció amb el qual reforçaven les predisposicions originàries dels individus quan aquests consumien la seva informació. L'emergència d'Internet no ha fet més que reforçar la 'customització' (de l'anglès *customize*: modificar quelcom d'acord amb les preferències personals) de la cerca d'informació per part dels usuaris, fet que es tradueix en una major reafirmació dels respectius idearis i, per contra, una major vulnerabilitat a la desinformació i una menor independència a l'hora de prendre decisions (SEP, 2016).

La teoria *hostile media effect*, presentada com uns dels principals efectes de l'exposició selectiva per Vallone, Ross i Lepper el 1985, exposa que els votants rebutgen la informació que contradiu les seves creences i s'aferrin a aquella que les reforça (Andreu, 2011). En la seva anàlisi de la campanya electoral americana del 2004, Stroud també conclou que les predisposicions polítiques determinen el consum de la informació mediàtica i/o digital davant d'unes eleccions (Andreu, 2011).

En aquest aspecte, Espanya també ha patit una tendència a l'americanització. Així com els votants demòcrates prefereixen la CNN i els republicans la FOX, els conservadors consumeixen mitjans com *El Mundo* i Antena 3 i els més progressistes, *El País* o TVE1, segons un estudi de Berganza i Llaguno. L'estudi confirma que la identificació amb la línia editorial d'un mitjà de comunicació augmenta la credibilitat de la informació i que, per contra, quan una persona consulta diferents mitjans la confiança en aquests minva.

4.3.1 De l'exposició selectiva a la polarització

A diferència de la política nord-americana -dividida en demòcrates o republicans-, l'electorat espanyol no s'associa tant a una ideologia -com podria ser conservador/progressista-, sinó a un partit polític determinat, fet que impulsa encara més el *branding polític* i la consegüent fragmentació de l'opinió pública (Martínez, Humanes i Saperas, 2014). Com a resultat, les identitats polítiques s'equiparen a una escala de grisos on les diferències entre les múltiples opcions són difícils de diferenciar.

El canal de comunicació influeix en la intensitat de l'exposició selectiva, essent els diaris -tant digitals com en paper- el tipus de mitjà que ofereix associacions més descarades entre les orientacions polítiques i els *frames* mediàtics (SEP, 2016). La segmentació política està irremeiablement unida a l'exposició selectiva, ja que a major exposició informativa major retroalimentació ideològica i major fragmentació de l'audiència i de l'electorat.

Aquests canvis amenacen greument els entorns d'informació política. Pariser observa que les bombolles de filtre cada cop són més grans i els individus controlen menys el que saben sobre el món que els envolta (Owen, 2017). Aprofundint en aquesta idea, el mateix teòric adverteix que una major elecció informativa irrita les gratificacions immediates dels ciutadans i la salut del sistema polític en què viuen.

4.4 Opinió teledirigida

La televisió no només destaca per potenciar l'*homo luddens*, sinó també per esdevenir la principal font d'informació política per a la majoria de la ciutadania (Sartori, 1993). *A priori*, la combinació d'aquestes dues facetes no aventura un bon resultat per a un sistema democràtic saludable.

Després d'incidir en la formació dels infants, la televisió continua moblant la consciència dels adults. Sartori insisteix a dir que, lamentablement, la televisió no és capaç de forjar ments crítiques i independents. Per aquest motiu adverteix que és molt important tenir coneixements de política per poder evitar ser enganyat i manipulat: “La política condiona el nostre dia a dia i la nostra convivència. La ciutat cruel ens empresona, ens requisa la llibertat i la mala política ens empobreix en tots els sentits” (Sartori, 1993).

Sartori va crear el concepte ‘videopolítica’ per reflectir la relació entre la lògica mediàtica i la lògica política en l’era contemporània. Els vídeos tenen una gran incidència en la forma amb què es transmet i es rep un missatge. El mateix passa amb la reputació d’una persona: segons com aquesta es desenvolupi en escena, els mitjans en projectaran una imatge o una altra per tal que les audiències ho interpretin més o menys favorablement (Sartori, 1993). Tot i els perills que això comporta, la ‘videopolítica’ podria ser compatible amb la democràcia en la mesura que aquesta és el govern de la veu del poble i la televisió i les xarxes són la principal font de creació d’opinió pública. D’aquesta manera, l’audiovisual se situa al centre de tots els processos de la política contemporània per la seva capacitat d’orientar l’opinió pública en una era més enllà de la mediatització.

Una de les amenaces encara més greus de la imatge, *ergo* de la ‘videopolítica’, és la seva facilitat per manipular (Sartori, 2005). L’ull creu en el que veu i, per tant, l’autoritat i credibilitat més directa és la visual. En aquest sentit, una imatge val més que mil paraules, però també pot ser mil vegades més enganyosa. Així és com la ‘videopolítica’ deriva cap a la ‘videocràcia’, basada en una opinió massivament heterodirigida que aparentment reforça, però en realitat degrada, la democràcia com a forma de govern (Dader, 1998). La televisió es mostra com la portaveu de l’opinió pública, però no és altra cosa que un eco de la seva pròpia veu; reflexeix els canvis que, en bona part, promou i inspira ella mateixa.

4.4.1 Conseqüències de la 'videopolítica'

És innegable que la televisió i els mitjans digitals transmeten una gran quantitat d'informació. Sí que és qüestionable, però, que aquesta informació proporcioni coneixement. La informació no és sinònim de coneixement perquè, per ella mateixa, tampoc equival a comprensió. Per tant, la televisió només ofereix nocions o percepcions d'una realitat exterior.

En la mateixa línia, cal tenir en compte que no tota la informació és important. Molts dels continguts que es publiquen als mitjans tenen un valor que es limita a l'espectacle. Quan aquesta distorsió informativa afecta als temes de rellevància pública es parla de desinformació, concepte que no s'ha de confondre amb subinformació. La primera informa malament perquè proporciona dades o missatges erronis i manipulats, mentre que la segona és una reducció excessiva de contingut. L'una, però, no és excloent de l'altra. La desinformació, però, no només es tracta d'estar mal informat, sinó que, en conseqüència, també afecta el benestar intel·lectual d'una societat (Manin, 1998). Estats Units és un dels millors exemples de com la desinformació s'ha integrat completament en la política nacional, però la veritat és que aquesta pràctica disruptiva està present en la majoria de democràcies. Una enquesta del 2011 va mostrar com el 51% dels votants republicans creia que el president Obama havia nascut a l'estranger i com un 20% dels nord-americans creia que el canvi climàtic era un engany de científics corruptes. Segurament, hi va haver persones que van decidir-se per Trump guiats per aquesta falsa creença.

Sartori deia que les característiques de la televisió -ara també hi podria incloure els mitjans digitals- són paradoxals: per una banda, és el mitjà que arriba a una audiència més àmplia i heterogènia; per l'altra, és el que menys coneixement ofereix i més nínxols d'audiència genera. La seva lògica es basa amb el lema "si no hi ha imatge, no hi ha notícia". De l'obligatorietat de mostrar visualment la informació sorgeix la necessitat de presentar i exhibir públicament als emissors (Sartori, 2005).

El resultat és un telenotícies ple de 'pseudoesdeveniments', concepte que Llorenç Gomis utilitza per designar tots aquells fets que només tenen sentit si els recullen els mitjans de comunicació, però que per si mateixos estan mancats de significació.

En comparació amb els mitjans escrits, els audiovisuals destaquen la part emotiva dels problemes. Els conflictes no es comprenen a través de les imatges, sinó a través de les paraules: l'espectador necessita situar l'escena en un context, conèixer la història, els càrrecs dels protagonistes i saber què ha passat abans i després de la gravació. Tanmateix, una explicació és abstracta, i la imatge és enemiga de l'abstracció. En la mesura que la televisió prioritza les informacions que commouen, augmenten les notícies commovedores sobre esdeveniments que, en certa manera, es poden entendre sense el seu context: protestes, catàstrofes naturals, assassinats i injustícies o desigualtats (Gomis, 2011). És així com la balança cada vegada es decanta més cap a l'extrem "entreteniment i curiositats" i s'allunya més de la "informació i formació".

4.5 Política biològica

La revista britànica *Nature Neuroscience* va publicar l'any 2007 un estudi que relacionava les visions polítiques amb els estils cognitius. El resultat constata que els conservadors tendeixen a buscar l'ordre i la coherència, mentre que els liberals són més tolerants a l'ambigüitat i a la complexitat, afavorint així a la seva capacitat per adaptar-se als canvis (Peña, 2012). En aquest experiment, el polítòleg David Amodio va mesurar els impulsos neuronals que descarregava una persona en la part cerebral vinculada al procés d'autoregulació del control del conflicte (el còrtex cingular anterior) quan se'l treia de la zona de confort. En comparació amb els liberals, els conservadors s'alarmaven més davant les possibles amenaces i es negaven rotundament a canviar els seus hàbits.

En la mateixa línia, l'investigador de l'Institut de Personalitat i Investigació Social de Berkeley, Frank J. Sulloway, reconeix que aquest estudi va servir per demostrar que les diferències biològiques o naturals entre els individus, els predisposa a una actitud determinada davant una situació (Peña, 2012). A la pràctica això es tradueix en una resposta massiva i unitària per part d'un perfil electoral dispersat arreu d'un territori nacional i transnacional; és a dir, una mateixa reacció compartida per persones que no estan interconnectades entre si.

METODOLOGIA

Per aconseguir els objectius d'aquesta recerca s'ha analitzat de manera integral la comunicació política dels debats electorals previs a les eleccions generals del 2019. A l'hora d'examinar aquest contingut s'han tingut en compte totes les teories exposades en el marc teòric i també s'ha comparat l'actitud i el discurs de cada candidat en el segon debat amb allò que van presentar a l'abril. És evident que en el cas de Santiago Abascal no s'ha pogut fer tal comparació perquè només va participar en l'enfrontament del 4-N.

La intenció amb què s'ha observat la comunicació de cada candidat persegueix la finalitat de trobar tots els trets que converteixen a cada polític en una 'celebrity' i tots aquells elements que mostren que la política s'ha adaptat a les dinàmiques dels mitjans; és a dir, l'anàlisi busca demostrar la mediatització de la política més enllà de la retransmissió en directe d'un debat electoral. La comparació entre el 23-A i el 4-N és la prova de com els polítics canvien d'estratègia quan no reben el *feedback* esperat per part de l'electorat o com, per contra, mantenen aquelles pràctiques i arguments que han provocat una reacció en l'esfera pública.

Sense filar tan prim, però, també s'ha observat la cobertura informativa que en van fer l'endemà alguns dels principals mitjans de comunicació. Per aconseguir una visió completa de la lògica mediàtica s'ha escanejat la portada de dos diaris en paper,

d'un digital i de dos telenotícies. La mediatització de la política no només es troba en les retransmissions en directe dels esdeveniments, sinó també en com aquests s'expliquen *a posteriori*. Per acabar de completar l'anàlisi, s'han comparat les diferents interpretacions que els mitjans van fer de cada candidat amb els resultats de les enquestes que aquests mateixos van publicar en el seu web. D'aquesta manera es constata que cada fragment d'audiència correspon a un segment electoral i per això el "guanyador de debat" varia en funció del *frame* amb què s'ha presentat.

1. Objecte d'estudi

En aquesta recerca s'han estudiat les expressions de les cares més populars en la política espanyola actual. Per una banda, s'han desgranat els discursos de cada candidat per determinar si realment informaven sobre la situació en què es trobava Espanya així com per avaluar la coherència i viabilitat de les solucions que plantejaven en cada qüestió. Per altra banda, també s'ha posat un ull sobre la comunicació no verbal i la imatge que cada un projectava sobre si mateix a la quarta pantalla. D'aquesta manera han quedat exposats els criteris pels quals es regeixen els partits polítics en la seva pluralitat i com adequen la seva lògica al *modus operandi* de les televisions i, en part, també dels mitjans digitals.

Atés que les confrontacions i discussions entre els candidats ocupen una part important dels debats, també s'ha avaluat la forma en què dirigien els atacs, la seva solidesa i la defensa dels al·ludits. Un debat saludable consisteix a confrontar idees diferents per detectar les mancances de cada una i rebatre-les amb els punts forts de les altres. Tanmateix, si això es limita a un seguit de crítiques visceralment i no es planteja cap alternativa prou forta a nivell intel·lectual com per realment rebatre la proposta d'un candidat, el debat esdevé tòxic i manca de valor.

Per determinar si el contingut informatiu dels mitjans de comunicació era útil per a la formació d'un vot crític així com per a la consolidació d'una consciència crítica, també se n'ha observat la cobertura informativa: quins moments del debat s'han seleccionat, quins s'han obviat i com s'interpreten. D'aquesta manera no només s'ha avaluat si el contingut que en destacaven els mitjans responia a la voluntat d'informar o de distreure, sinó que també s'ha valorat si els *mass media* van poder influir en la intenció de vot dels espectadors/lectors.

2. Justificació del tema

Només el 2% de la població espanyola confia en els polítics d'aquest país, segons les dades d'Statista publicades el maig de 2020. *A priori* aquesta dada no sorprèn. Tanmateix, si el 98% dels passatgers no confiessin en el capità del vaixell o els treballadors d'una empresa dubtessin del seu director, la situació ja semblaria més preocupant. Aquesta anàlisi té la voluntat de posar sobre la taula les causes de tal desconfiança estudiant els missatges que es transmeten des de l'esfera política cap a la pública, passant pel filtre dels mitjans de comunicació. Tornant a la metàfora empresarial, el que pot ser un problema de comunicació corporativa -un sector que cada cop és més important en l'actualitat-, com la falta de transparència o la corrupció, podria equiparar-se amb una qüestió de mediatització política.

Els debats electorals són l'escenari on els polítics espremen al màxim les múltiples estratègies dialèctiques i psicològiques per seduir a l'audiència, la qual està més pendent que mai d'aquesta informació perquè el dia de les eleccions està a tocar. La transmissió dels debats per televisió fa encara més ostensible la mediatització política i llurs efectes, com l'*infoentreteniment* i la desinformació. Per aquest motiu s'han escollit els programes especials d'Atresmedia i RTVE, i no d'altres escenaris com els plens parlamentaris o les rodes de premsa de cada partit, a l'hora d'analitzar la comunicació política al nostre país.

Tot i celebrar-se també un debat amb les líders de cada partit, en aquesta recerca s'ha optat per analitzar les figures masculines perquè, desgraciadament, tenen més influència en la política espanyola que les femenines, *ergo*, són més representatives de les dinàmiques que mouen la comunicació política en aquest país. En la mateixa línia, s'ha optat per no deixar a cap candidat fora de l'ull de mira per tal d'obtenir una visió holística d'aquest fenomen i així poder aplicar amb total fermesa les conclusions extretes d'aquesta recerca sobre tots els líders polítics, independentment dels matisos ideològics.

Aquest estudi també pot oferir una explicació a les múltiples preguntes que es planteja la ciutadania quan es publiquen els resultats electorals, com per exemple la incògnita de com la ultradreta va irrompre en el Congrés o perquè els partits més denunciats per corrupció, com el PP o el PSOE, segueixen al capdavant del Govern.

3. Hipòtesis generals i específiques

Hipòtesi general 1: La política espanyola està mediatitzada en la mesura que els discursos electorals adopten un caràcter simplista i els líders de cada partit són aquells membres que tenen més capacitat per cridar l'atenció mediàtica així com per desenvolupar-se davant la càmera.

Hipòtesi general 2: La política espanyola tendeix a l'americana en el sentit que les alternatives electorals estan altament personalitzades, acostumen a projectar una imatge carismàtica de si mateixes, apel·len a les emocions per guanyar-se la confiança del poble i gran part de la campanya es juga a les xarxes socials, especialment a Twitter.

Hipòtesi específica 1: Tant els debats electorals com els mitjans de comunicació han perdut el seu objectiu original. La transformació que han experimentat els *mass media* a partir de la televisió i de les xarxes socials ha fet perdre de vista la finalitat

formativa d'aquests, *ergo*, ni els candidats que participen en els debats electorals tenen la voluntat de negociar entre ells per arribar a un acord general ni la cobertura que en fan els principals mitjans de comunicació proporciona informació útil per a formar una opinió pública crítica.

Hipòtesi específica 2: El punt de vista amb què els *mass media* retraten a cada candidat pot influir en la visió que l'audiència té de cada un d'ells. Per una banda, si en ressalten els punts forts podrien reafirmar la intenció de vot d'un segment electoral concret. Però, per l'altra, si l'utilitzen com una diana de crítiques, tal candidat podria perdre popularitat i quedar en les últimes posicions del rànquing "El guanyador del debat". Cal tenir en compte que aquesta influència, sovint en forma de ratificació, també podria ser fruit de l'exposició selectiva.

Hipòtesi específica 3: La cobertura informativa dels debats electorals varia en funció del tipus de mitjà que l'emet. Mentre que els mitjans escrits ofereixen una interpretació de la postura que van adoptar els candidats, emfatitzant en un o dos personatges concrets, els mitjans audiovisuals seleccionen aquells fragments més visuals i, en conseqüència, el contingut que proporcionen es limita a una representació gràfica del debat. Malgrat les diferències entre la premsa i la televisió, ambdues formes informatives responen a la voluntat d'accentuar l'atractiu de les notícies polítiques.

4. Context: Espanya, 2019

Un dels formats més coneguts per exposar el programa electoral d'un partit és el debat previ a les eleccions generals on es recullen totes les propostes i arguments desplecats durant la mateixa campanya. La primera retransmissió per televisió d'un debat presidencial fou al 1960 a Estats Units, on s'enfrontaren cara a cara Nixon i Kennedy. A Espanya, aquesta pràctica arriba l'any 1993 i s'encarna amb Felipe González i José Maria Aznar. A partir de llavors, Espanya ha televisat múltiples

debats d'aquest tipus però mai abans aquests havien sigut a cinc cares, com en el cas del 4-N. Pablo Casado i Santiago Abascal són els únics que s'estrenen en el 2019; la resta (Albert Rivera, Pedro Sánchez i Pablo Iglesias), ja van participar en els debats electorals del 2016.

Pel que fa a la situació de l'Estat en aquesta conjuntura electoral, per una banda, en els darrers anys Espanya ha anat sortint paulatinament de la catastròfica recessió econòmica del 2008, però darrerament s'està percebent certa desacceleració. Una de les reformes més favorables per a la butxaca dels ciutadans més vulnerables o de classe baixa és la pujada del salari mínim interprofessional a 900 euros bruts. No obstant això, la taxa de desocupació encara és del 14% i els preus de l'habitatge neguitegen a molts espanyols, especialment als que tenen ingressos insuficients per afrontar totes les despeses. Ja fa anys que la classe mitjana està desapareixent, *ergo*, la ciutadania es polaritza entre els dos extrems de riquesa.

Per altra banda, la política institucional viu un dels períodes més complicats de la història d'Espanya. Des del 2 de juny de 2018 tot el govern està en funcions i, en conseqüència, no hi ha cap capità oficial al timó del país i el rumb d'aquest és tan inestable com imprevisible. Però es que, a més a més, en els darrers 4 anys s'han celebrat 4 eleccions, fet que fa de la campanya permanent una realitat literal. Per a *més inri*, l'anterior president Mariano Rajoy (PP) va deixar el mantell polític ple de taques de corrupció: el Cas Gürtel, Bárcenas, Púnica i Acuamed són quatre dels exemples més sonats als mitjans, però cal saber que n'hi ha fins a 10 més. La resta de partits, però, no en queden exempts. El PSOE, que acabarà guanyant les eleccions el 2019 i actualment està al capdavant de l'Estat, va veure's submergit en l'escàndol dels ERO d'Andalusia, en el qual es van detectar prejubilacions aparentment fraudulentament. En la mateixa línia però a escala autonòmica, partits que havien esdevingut un referent en les corresponents comunitats gràcies al carisma dels seus líders -Jordi Pujol o Artur Mas (ambdós màxims dirigents de CDC i de la coalició i posterior federació CiU) són els exemples més paradigmàtics a Catalunya-

també van contribuir a decebre l'electorat amb més casos de corrupció, com el cas del 3% o la sacsejada del Palau de la Música.

A tot això se li suma el judici de El Procés, el qual va començar dos mesos abans de la primera convocatòria electoral i va acabar amb 11 polítics catalans entre reixes a tres setmanes vista de la repetició d'eleccions. El pols entre Catalunya i Espanya fa anys que crispa la vida política, econòmica i social, però des de 2017 que les reticències són molt més severes. Després que el Parlament de Catalunya aprovés la polèmica DUI, el PP, el PSOE, VOX i Ciutadans (a excepció de Podemos, tots els partits presents en els debats analitzats en aquest treball) han impulsat múltiples polítiques de mà dura contra Catalunya, com l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. A més a més de blasmar personalment a la ciutadania catalana amb determinades paraules i polítiques restrictives, aquest segment electoral també va sentir-se ofès per la persecució de Puigdemont, un dels líders més carismàtics a Catalunya i que, per tant, s'havia guanyat la confiança i afecte de molts catalans.

Altrament, l'empresonament i les històries de Junqueres, "els Jordis", Rull i Turull, Romeva i els altres presos i preses polítiques emeses des de la presó han fet augmentar la sensibilització d'una part important de l'electorat català, fet que no només es tradueix en la vida social, sinó també en la política. En resultat, la segmentació i polarització de l'electorat a Catalunya davant de les eleccions generals era total, mentre que la radicalització de la resta de l'Estat anava *in crescendo* a mesura que avançava el conflicte català i les conseqüents reaccions. Com veurem ens les anàlisis dels debats electorals de la present recerca, tots els candidats a la presidència d'Espanya han utilitzat Catalunya per construir els seu relat.

Gràficament, aquesta contracorrent o disparitat sectorial -també perceptible al País Basc- es fa totalment evident, igual que el bipartidisme tradicional entre el Partit Popular i el Partit Socialista a la resta d'Espanya. Cal apuntar, però, que tot i que

aquests dos partits continuen guanyant a la majoria de províncies, els seus electorats s'han segmentat i ara també voten a Podemos, Ciudadans o VOX.

ELECCIONS GENERALS 2000

Resultats eleccions generals per comunitats, 12/03/2000. Font: El Periódico.

ELECCIONS GENERALS 2019

Resultats eleccions generals per comunitats, 28/04/2019. Font: Regió 7

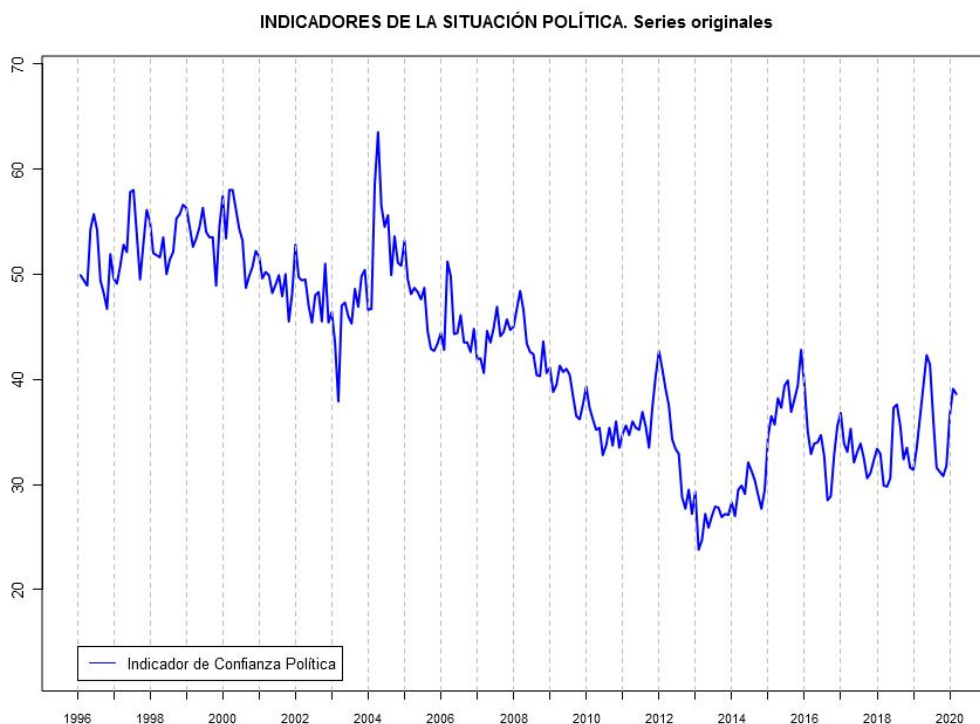
Resultats eleccions generals per comunitats, 10/11/2019. Font: Antena 3.

A partir del règim instaurat el 1978, la política espanyola es va establir amb un sistema bipartidista. El PSOE i el PP s'anaven turnant el poder, però les conjuntures de la darrera dècada han dissolt aquest patró. Factors com la crisi econòmica del 2008, la pujada de l'ultradreta a Europa, el 15-M i el conflicte català han transformat l'esfera pública i llurs suports electorals: l'opinió pública es veu significativament modificada, amb menys conscienciació ideològica, *ergo* menys compromís i afiliacions partidistes, i amb un vot menys fidel i més volàtil a causa del desconcert social. La superficialitat informativa, especialment en política, i la complexitat del sistema a nivell polític, econòmic i social formen un panorama que desorienta cada cop més l'electorat. Aquesta mateixa incomprensió de la realitat és la que contribueix a mantenir un taulell polític tan inestable. Per tant, *grosso modo*, podríem dir que la mediatització de la política ha provocat una pèrdua qualitativa d'aquesta davant de les futures eleccions, ja que ni els partits defensen una ideologia tan clara ni l'electorat se sent tan identificat amb una facció concreta. Per aquest motiu,

l'abstenció a les urnes i els vots en blanc van a l'alça. Si comparem la participació electoral de les darreres eleccions amb les de l'any 1993, per exemple, observem que l'abstenció i els vots en blanc van a l'alça:

Any	Votants	Vots en blanc	Abstenció
1993	76'44%	0'8%	23'56%
2000	68'71%	1'58%	31'29%
2019	66'48%	0'7%	33'51%

Aquesta desafecció, i en certa mesura indiferència, per la política va lligada amb la pèrdua de confiança en els actors que pertanyen a aquesta esfera, com bé mostren les dades del CIS:

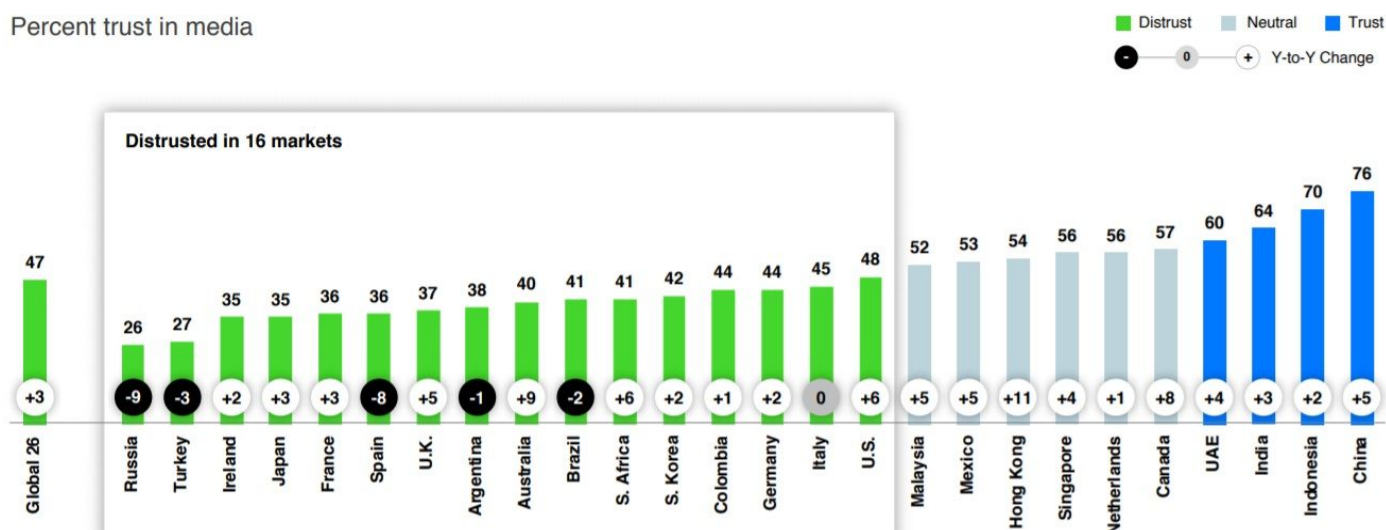

Font: CIS

Tanmateix, els mitjans de comunicació no aprofundeixen en les qüestions d'estat específiques, com les dificultats econòmiques, les limitacions de la xarxa de mobilitat pública o el servei i efectivitat de la sanitat pública, i a més inri cada un ho enquadra en una realitat diferent. En conseqüència, la ciutadania no només no comprèn el que passa al seu entorn sinó que també interioritza dades o informació errònia a causa de la desinformació mediàtica i l'infoentreteniment. El preocupant de tot això és que l'audiència mateixa no confia en els mitjans de comunicació en general. De fet, Espanya és un dels països on aquesta desconfiança és més alta:

TRUST IN MEDIA RISES, REMAINS LEAST-TRUSTED INSTITUTION

Percent trust in media

Font: Edelman Trust Barometer, 2019

Com podem veure en aquest gràfic, Espanya ha baixat 8 punts la confiança de l'audiència amb els *mass media* respecte l'any anterior (2018).

5. Resultats de les anàlisis

❖ Política en pantalla

Els debats televisius comencen amb una presentació superficial dels candidats, on sobre una música encoratjadora apareixen escalonadament els noms de cada partit i la cara del corresponent líder. Per situar encara més gràficament als teleespectadors, en la retransmissió de RTVE també es pinta la pantalla amb el color que identifica a cada candidat. Més endavant, després de la introducció del debat, els candidats tornaran a ser presentats; aquesta vegada, però, mirant a càmera i retornant la presentació amb un salut breu i cordial.

Cal tenir en compte que totes les actituds que es presenten en pantalla influeixen en com l'audiència escolta a un determinat candidat, *ergo*, amb la valoració que en farà. A tall d'exemple: en el moment que Abascal desemmascara a Casado exposant que Rajoy no va voler recuperar la penalització pel referèndum il·legal a Catalunya, després que ell ho hagi retret a Sánchez, la seva cara parla per si sola. Pillat *in fraganti* és el que denota la seva expressió facial. En conseqüència això traspasa automàticament molta més credibilitat al líder de VOX. Per la seva banda, quan els presentadors qüestionen o mostren certa incredulitat per una de les propostes polítiques, inconscientment, l'audiència es predisposa a escoltar-la també amb certa reticència.

És interessant observar com durant les picabaralles es divideix la pantalla en dues finestres. Un exemple: en la de la dreta Rivera alarma de l'amenaça que pateix Catalunya aixecant una llombarda trencada i, a la de l'esquerra, Sánchez se'l mira amb una cara d'incredulitat absoluta i lamentant les seves paraules amb el cap i un mig somriure. Aquest disseny encara emfatitza més la confrontació entre dos candidats.

❖ Comunicació no verbal

Vestimenta i complements

Tots els candidats opten per diferenciar-se també visualment. El més notori és Pablo Iglesias, qui destaca per ser l'únic home que no du americana i, per a més *inri*, en lloc de portar una camisa blanca, la porta blau cel. Cal comentar que en aquest debat Iglesias s'ha apropiat més al registre dels altres candidats que en el debat de l'abril, però continua caracteritzant-se per una imatge més informal que la de la resta; sobretot per la barba i la característica cabellera recollida en una cua. En l'extrem oposat, Santiago Abascal ha decidit eliminar la típica corbata que acostumen a portar tots els homes en una cerimònia d'aquestes característiques. Potser per evitar la coincidència amb Pedro Sánchez en l'anterior debat, Pablo Casado ha canviat la corbata vermella per una de blava; coincident, ara sí, amb el color del seu partit. En la mateixa línia, en el debat del 23 d'abril Albert Rivera duia una polsera taronja, també com a símbol representatiu.

Gestos i mirades

La mirada és la principal arma dels interlocutors. En la carta de presentació inicial els cinc candidats ja han exhibit la seva expressió més atractiva, però durant el debat se serveixen del contacte visual per fer que el missatge sembli més convincent. Per això articulen una cara seriosa i certament preocupada quan parlen de Catalunya i d'altres qüestions que etiqueten d'amenaques, com l'atur o la migració. L'objectiu d'aquesta artificialitat és transmetre certa sensació d'alarma als espectadors per fer-los reaccionar a les urnes.

Les mans són una altra eina que utilitzen per transmetre tranquil·litat, control i seguretat al públic. La doctora Carol Goman va explicar a la revista *Time* que "quan el teu cos transmet un missatge diferent del que transmeten les teves paraules, la

gent es quedarà amb el dels gestos. (...). Si expresses el mínim senyal de dubte o preocupació, el receptor el detectarà abans de processar el que li estàs dient, per tant, és important adoptar postures amb què et sentis còmode i acompanyar el discurs amb gestos que reforcin la seguretat del teu missatge". Per aquest motiu, en "el minut d'or" o quan contraataquen a una crítica contra el seu partit els cinc candidats accentuen la comunicació no verbal.

◆ **Infoentreteniment i desinformació**

El tret més característic dels dos debats electorals analitzats és la falta de voluntat que presenten tots els candidats per trobar un denominador comú en les seves propostes. Cada representant exposa les intencions del seu partit sense tenir en compte la compatibilitat d'aquestes amb la resta, fet que contradiu la finalitat d'aquesta celebració. L'exemple més il·lustratiu és Pedro Sánchez quan proposa que, a falta d'una majoria clara, el partit més votat guanyi les eleccions del 27 d'abril; desestimant així qualsevol classe de coalició. En la mateixa línia, en lloc de negociar les diferents alternatives a una qüestió concreta per arribar a un acord general, Rivera i Casado -especialment- es dediquen a negar totes les idees que no coincideixen amb els seus punts de vista. De fet, els presentadors d'ambdós debats els han de cridar l'atenció per interrompre i fer incomprendible el discurs que realitzen els altres oponents. Per a més *inri*, els mateixos candidats que aviven el debat -Rivera i Casado- complementen els seus atacs amb materials sensacionalistes, com una rajola de paviment partida per alertar que això és el que vola per la seva ciutat, una llista quilomètrica per criticar totes les competències que tant el PP com el PSOE han ofert justament a Torra, portades de diaris on el titular és una cita de Pedro Sánchez afirmant que Espanya és una nació de nacions o bé un cartell amb el nom de l'impost figurat que Ciutadans vol suprimir: l'impost de la corrupció del bipartidisme (I.C.B).

En la mateixa línia, els discursos dels cinc candidats estan construïts amb frases directes i contundents perquè saben que l'endemà els mitjans n'extrauran les cites més potents; fet que s'aproxima a la teoria del 'pseudoesdeveniment' proposada per Llorenç Gomis. En aquest cas, l'exemple més paradigmàtic és el líder de Ciutadans, qui va protagonitzar alguns dels exemples anteriors, com l'alçament d'una rajola partida. L'estratègia de Rivera va ser de gran eficàcia, ja que, efectivament, aquesta imatge va aparèixer en tots els *mass media* malgrat que en gairebé totes les valoracions *a posteriori* del debat va ser-ne considerat el perdedor. Això reafirma que aclaparar l'atenció mediàtica no sempre és positiu per a una 'celebrity' política, sinó que el *frame* amb què aquesta es presenti influeix en la imatge que n'extreu l'audiència.

El preocupant d'això, tant dels discursos unilaterals com de les actituds combatives i espectacularitzadores, és que no s'argumenta res. Per contra, aquest tipus de discurs respon als patrons del populisme mediàtic, basat amb temes *vox populi* i un llenguatge simplista. Per exemple, Albert Rivera defensa la privatització de la sanitat i un sistema econòmic neoliberal, però no desenvolupa per què Espanya hauria de seguir aquest model i no un de contrari com el que planteja Pablo Iglesias. Com a resultat, l'electorat té una idea de les mesures que impulsaria cada partit però pot no saber ben bé les repercussions que aquestes podrien tenir sobre el sistema; per tant, difícilment l'audiència pot formar-se una opinió crítica al respecte.

Aquesta superficialitat amb què s'exposen els programes polítics és encara més desconcertant quan es tracten temes específics, com les pensions o determinats tipus d'impostos. Cal tenir en compte que els joves de 18 anys també formen part de l'electorat, però és possible que a causa de la seva inexperiència o joventut no en coneguin les dinàmiques. Per tant, seria convenient que, en aquests casos, els polítics despleguessin més àmpliament la seva proposta per tal que tots aquells que no estiguin familiaritzats amb determinats tecnicismes o processos puguin entendre la seva idea.

Per acabar de confondre a l'audiència sobre quina és la situació real a Espanya en les diferents matèries, tots els candidats s'acusen de mentir i de voler enganyar als espectadors. La tergiversació i els biaixos informatius són tan freqüents i comuns en l'esfera política i mediàtica que la paraula 'fake news' es pronuncia amb tota normalitat. A més a més d'etiquetar-se de mentiders, també s'incriminen de corruptes a partir dels escàndols que han anat sortint als mitjans al llarg dels anys. Pablo Casado i Pedro Sánchez en són els més afectats atès que les darreres legislatures han estat liderades pel PP i pel PSOE. No obstant això, cal tenir en compte que s'han renovat tots els líders de cada partit.

❖ Tendència a l'americanització

Màrqueting narratiu

La teoria del discurs narratiu és una de les més tangibles en els dos debats per les diferents versions que s'extreuen d'una mateixa realitat. Mentre que Pedro Sánchez presumeix de les dades d'ocupació (han regularitzat 380.000 contractes, han augmentat l'SMI a 900 euros, han aprovat plans de lluita contra l'atur juvenil...), Albert Rivera exposa que 9 de cada 10 contractes d'aquest país són "basura" i que la precarietat dels autònoms és preocupant. En la mateixa línia, Abascal assegura que el que necessita l'economia espanyola és una centralització total i mesures de protecció més estrictes; però, al mateix temps, Rivera assegura que el liberalisme comercial i econòmic és l'única opció per millorar les xifres. Altrament, tots els candidats utilitzen Catalunya per desenvolupar la seva història. No obstant això, cada un la concep d'una manera diferent i li atribueixen múltiples graus de perillositat. Pel que per Sánchez és un problema de convivència", per exemple, per Abascal és "un cop d'estat". Per tant, veiem com una mateixa qüestió es planteja des de perspectives molt diferents, però tots els enfocaments des dels quals s'interpreta són significativament superficials.

Tot i les diferències narratives, els cinc candidats coincideixen en presentar-se a si mateixos com l'única opció per fer prosperar Espanya en matèria econòmica, sanitària, educativa i laboral. Per contra, desqualifiquen a la resta d'alternatives titllant-les de corruptes, mentideres i farsants. En aquí es pot apreciar també el grau de personalització d'aquest sector, on els actors polítics ja no són els partits sinó els líders d'aquests.

Aquesta classificació la fan a través d'un relat on la situació espanyola n'és l'argument central i on s'especulen múltiples desenllaços. El patró, però, és el mateix en les cinc alternatives: davant d'una situació delicada l'electorat és qui pot fer canviar el rumb del país amb el seu vot.

Emoció i carisma

En la mesura que els debats defugen d'un diàleg sa, informatiu i racional s'aproximen a un programa crispat, d'entreteniment i amb una forta càrrega emocional. Els candidats fan girar les seves propostes entorn de problemes que afecten directament la vida i la seguretat de la ciutadania, fet que genera una sensació d'alerta i perill en l'audiència, *ergo*, una reacció en l'electorat.

La por i l'esperança són les dues emocions més recurrents en ambdós debats per part de tots els candidats. Tanmateix, tots els candidats atemoreixen a l'electorat a través d'apel·lacions al terrorisme basc, als aldarulls a Catalunya, a la crisi econòmica del 2008, a la immigració il·legal o a la precarietat laboral, entre d'altres, i a continuació li allarguen una mà en forma d'esperança assegurant que el seu partit té la capacitat per restablir l'ordre i l'estabilitat a Espanya i fer-la prosperar fins a assolir les millors dades en el rang europeu.

El llenguatge amb què es transmet un missatge també influeix en com l'audiència processa la informació. Quan Sánchez retreu a Casado que "les hicieron dos referéndums ilegales" i que "se les fugó el Sr. Puigdemont" està deixant entreveure la seva intenció de retorçar el missatge i treure-li punxa. En la mateixa línia, quan Abascal i Casado equiparen els independentistes amb ETA també mostren la seva intenció de magnificar el perill real d'aquests per a la unitat d'Espanya.

Pel que fa a les noves cares de la política espanyola, a simple vista es pot confirmar la teoria de comunicació no verbal que ressalta la importància de projectar una imatge carismàtica. Per una banda, tots els candidats segueixen una estètica masculina convencional materialitzada amb un vestit d'home fosc, camisa i corbata. Cal comentar que Pablo Iglesias es diferencia lleugerament d'aquest arquetipus en la mesura que els valors de Podemos desafien l'*statu quo*. Tot i les discrepàncies ideològiques que diferencien els cinc líders, tots ells s'identifiquen amb els mateixos valors: justícia, compromís, valentia i transparència són els principals atributs amb què es defineixen a si mateixos.

❖ **Framing i agenda setting**

El canvi més notori entre el 4-N i el 23-A és el tema de debat. En el que va organitzar Atresmedia, els diferents blocs estaven seleccionats pels mateixos periodistes i, per això, es complia la teoria de l'*agenda setting*: hi havia cert paral·lelisme entre els punts del debat televisat i les preocupacions de l'esfera pública (educació, sanitat, ocupació, pensions). En canvi, en el debat electoral del 4-N, els blocs temàtics han estat establerts pels comitès dels cinc partits aquí presents. En resultat, la discussió respon més a interessos polítics que a interessos ciutadans (cohesió d'Espanya, qualitat democràtica, política internacional i polítiques socials i d'igualtat).

Dos dels moviments socials més significatius durant el 2019 han sigut el feminisme i l'ecologisme. Per una banda, Iglesias aposta per l'ecologisme proposant una

empresa pública d'energia que serveixi per baixar la factura de la llum alhora que per emprendre una transició ecològica cap a un sistema basat únicament en les renovables. Per altra banda, Sánchez adverteix que si compta amb la majoria necessària crearà una vicepresidència econòmica i hi posarà una dona al capdavant. Altrament, Sánchez també té en compte l'afany *eco-friendly* de l'opinió pública i reconeix que ja no es pot parlar de consum, d'economia ni de salut sense tenir en compte els límits del medi ambient. Per tant, es constata la correlació entre les tendències populars i els arguments polítics a l'hora de fer campanya.

Per apel·lar a un segment electoral en concret, cada candidat enquadra d'una manera determinada els diferents punts de l'*agenda setting*. Les diferències entre els relats corresponen a les múltiples opinions públiques a l'hora que als múltiples segments en què es divideix l'electorat. Per exemple, uns dels temes que en aquest moment treu múscul en l'esfera pública és el feminisme. Pedro Sánchez aprofita per reproduir textualment un dels lemes principals d'aquest moviment -el "no és no"- i exposa alguns punts a favor que ha impulsat el seu partit en aquesta matèria, com la injecció de més de 400 milions d'euros en mans dels petits ajuntaments per atendre a les víctimes de la violència de gènere. Paral·lelament, Santiago Abascal aprofita la preocupació que hi ha per la quantitat d'agressions sexuals, cada cop més mediàtiques, per relacionar-la amb la immigració, que cada cop es percep més com una amenaça a causa també de relacionar-la amb la quantitat de població espanyola aturada. Amb això veiem com un mateix argument es pot enfocar des de perspectives diferents i apel·lar així a segments electorals diferents a través de les emocions. Depenent del grau d'identificació que l'audiència percebi amb un relat determinat dedicarà el seu vot a un partit o un altre. Les principals maneres de connectar amb l'electorat rau en esperança i/o en la por. Sánchez opta per la primera opció, dibuixant un futur govern feminista, i Abascal opta per la segona, relacionant la violència masculista amb la immigració.

❖ La correlació entre les audiències i els segments electorals

Els mitjans també ofereixen una interpretació o una altra de l'actitud que van tenir els candidats durant el debat de la nit passada segons la imatge que en volen donar. El focus mediàtic se centra en Pedro Sánchez, ja que els sondejos previs al debat aventuraven que seria ell qui guanyaria les eleccions. No obstant això, tenir un paper destacat als mitjans no sempre és favorable per a tal candidat; ho veiem amb la cobertura informativa de *El Mundo* (Annex, pàg.251) i en l'editorial que treu l'endemà del debat el mateix diari (Annex, pàg.252)

L'avaluació que *El Mundo* fa del 4-N podria indisposar els seus lectors per votar al PSOE. Tal capçalera ressalta els punts dèbils de Pedro Sánchez i el retrata com un candidat poc transparent i que no dona la cara. En canvi, *La Vanguardia* fa una descripció més optimista del debat i assenyala les possibles simpaties entre el PSOE i Unidas Podemos, fet que podria generar una sensació contrària a la de *El Mundo* en els lectors d'aquesta primera capçalera. Això podria explicar que els guanyadors del debat siguin uns o altres en funció de la línia editorial de cada capçalera. Essent Santiago Abascal el número 1 i Albert Rivera el perdedor en les enquestes d'ambdós diaris, els lectors de *El Mundo* van votar que els guanyadors del debat havien sigut Casado i Sánchez, respectivament, mentre que els de *La Vanguardia* es van declinar cap a Sánchez i Iglesias, també respectivament.

Per la seva banda, els telenotícies no se centren en els resultats del debat ni en els possibles punts d'acord entre els candidats, sinó que destaquen l'aspecte més controvertit de la política espanyola: el conflicte entre el Govern espanyol i la Generalitat de Catalunya. Tres dels quatre titulars d'Antena 3 -el telenotícies més vist arreu d'Espanya, segons l'EGM- mencionen directament aquest tema i el quart ho fa de manera indirecta. Per contra, en cap moment de l'informatiu s'expliquen les principals mesures que va proposar cada partit -informació que seria important per a l'audiència de cara a les eleccions-, ni s'assenyalen possibles coalicions, com *La*

Vanguardia fa amb PSOE i Unidas Podemos, i tampoc es desmenteixen dades errònies exposades en el debat, com que el 70% de les violacions les cometien immigrants (anunciada per Santiago Abascal).

Tot i que La Sexta no aprofundeix tant en el conflicte català, el seu informatiu també és força superficial. Els titulars del telenotícies migdia comenten que hi va haver crítiques cap al Govern, anuncis contundents i una rajola partida per part de Rivera. Tanmateix, això no aporta cap informació útil de cara a les eleccions, *ergo*, l'audiència no adquireix coneixement ni pot formar-se una opinió crítica al respecte. Igual que a Antena 3, en aquest telenotícies tampoc es desmenteixen les dades errònies exposades en el debat, però sí que es complementen les al·lusions als aldarulls de Catalunya amb vídeos. De fet, els titulars són una juxtaposició d'imatges en moviment, fet que corrobora la teoria de Giovanni Sartori que defensava que actualment els vídeos tenen una gran influència en la política i les corresponents cobertures mediàtiques. Els talls seleccionats responen a una clara voluntat partidista per presentar la part més violenta dels manifestants, ja que cal tenir en compte que també hi havia moltes concentracions pacífiques i que, tot i no aparèixer en els mitjans, els Mossos d'Esquadra també van presentar certa violència en aquests enfrontaments.

CONCLUSIONS

Per tal que una democràcia funcioni, els ciutadans necessiten tenir coneixements polítics. Només quan les persones tenen coneixement sobre els actors, l'Estat o la situació dels assumptes socials i de les regles del joc polític disposen d'una opinió crítica i poden actuar decididament com a ciutadans. Tot i que el món de la política i de la comunicació mai ha estat un terreny estable, tradicionalment es considerava que els mitjans de comunicació eren l'actor clau per proporcionar el tipus d'informació que les persones necessiten per ser lliures i autònomes.

Tanmateix, amb l'emergència de la televisió, de les xarxes socials i d'internet, el sistema mediàtic ha augmentat el seu poder i centralitat en l'esfera pública i política alhora que, per contra, ha deixat de ser una infraestructura regulada per criteris rigorosos i exigents amb el contingut. Aquesta transformació en el món del periodisme ha generat de forma simultània canvis en la política, la cultura, el consum, la comunicació i la societat en general. Per una banda, els polítics han augmentat descaradament l'afany per aparèixer en pantalla i/o en portada. Els candidats a la presidència del Govern conceben els mitjans audiovisuals com les eines més eficaces per visibilitzar el seu missatge i inculcar-lo a un *target* electoral concret. Per altra banda, l'audiència cada vegada adopta una actitud més selectiva a l'hora de consumir els diferents continguts que proporcionen els mitjans de comunicació: a partir de la primera dècada del segle XXI, la ciutadania ja no només pot decidir quan i per on consumeix informació política, sinó que també pot descartar tots aquells missatges que no s'ajustin al seu punt de vista. En conseqüència, els arguments amb què l'electorat construeix la seva opinió són superficials -atès que la lògica mediàtica es basa en l'amenitat- i parcials perquè només atenen a una de les versions sobre la realitat.

A la nocivitat que comporta l'exposició selectiva per a la democràcia se li sumen els problemes derivats de la desinformació. El perill de la informació falsa és que sigui aparentment enganyosa o no acostuma a apel·lar a les emocions i a les creences que membres de moviments ascendants conceben com a veritat i, així, desafien deliberadament a la raó. La flexibilització del filtre mediàtic ha extremat aquest fenomen així com la mediatització dels actors polítics, els quals actuen en funció d'allò que els donarà més popularitat. Les anàlisis d'aquesta recerca constaten que per esdevenir una 'celebrity' política, com Donald Trump o Santiago Abascal, cal cridar l'atenció a través de dades d'impacte -encara que siguin falses-, de propostes estridents i d'actituds combatives.

Afegint caos a aquests fluxos d'informació, hi ha grans volums de notícies produïdes expressament per obtenir clics i reforçar els models comercials de les xarxes socials. Dit d'una altra manera, quan una notícia falsa amb finalitat de lucre pren aspectes partidistes, com sovint fa, pot ser recollida pels mecanismes de les xarxes socials i distribuïda com a part de campanyes de desinformació. En resultat, les campanyes electorals no només es perpetuen al llarg del temps, sinó que també s'omplen de 'fake news' i picabaralles virtuals, com passa en els fils de Twitter. Tot això contribueix a degenerar la comunicació política, ensuperbint als emissors i crispant als receptors.

La confiança en les institucions i en els mitjans de comunicació no només era superior durant les primeres etapes de la democràcia, sinó que també hi havia molts menys canals per on circulava la informació oficial. La combinació d'una major confiança i menys fonts d'informació pública podria haver permès que les autoritats i la premsa exercissin un control més efectiu contra les narratives perilloses sobre les classes socials i la immigració, per exemple. Per tant, l'augment de *mass media* i llur influència en la política no només hauria mediatitzat els actors d'aquesta esfera sinó que també hauria popularitzat uns determinats punts de l'agenda-setting. Altrament, la multiplicitat de visions sobre la situació d'Espanya que ofereixen els polítics esquerra l'opinió pública mentre que la contínua retroalimentació mediàtica dificulta la unitat tradicional d'aquesta.

En definitiva, la centralitat dels *mass media* en la vida quotidiana de la ciutadania ha provocat que els polítics mediatitzin permanentment els seus discursos a través d'arguments basats en les emocions i d'atacs directes a la resta de candidats, ja que això és el que més ven. Tot i la cura que tenen les 'celebrities' polítiques per generar una imatge carismàtica de si mateixes, l'última paraula la tenen els mitjans de comunicació: en funció de com aquests els retratin i dels trets que en ressaltin, l'audiència pot identificar-se amb el relat d'un candidat en concret i, per tant, que aquest tingui majors possibilitats de guanyar les eleccions. Per aquest motiu és tan

important l'assessorament dels experts en comunicació política i les estratègies d'*spin doctoring*.

Aquesta recerca ha constatat la simbiosi entre el sistema polític i mediàtic a Espanya durant la campanya electoral del 2019, la persistència de la qual reafirma la teoria de Sidney Blumenthal. Per una banda, els debats previs a les eleccions no aporten cap classe de coneixement als ciutadans, ja que són un continu d'atacs tergiversats entre els líders de cada partit per apel·lar directament a les emocions i provocar reaccions en l'electorat. Per tant, els debats han perdut la seva essència original de procurar un acord general entre els candidats. Per altra banda, el tractament mediàtic a l'hora de cobrir aquest tipus d'esdeveniments tampoc aporta informació útil a l'audiència i/o lectors, ja que a banda de no desmentir els 'fake news' infiltrats en el debat, tampoc exposen ni interpreten les principals propostes de cada partit. En resultat, l'avaluació que en fan els mitjans de comunicació queda limitada a l'actuació que va tenir cada 'celebrity'.

BIBLIOGRAFIA

Aira, T. (2009). *Els spin doctors. Com mouen els fils els assessors dels líders polítics*. Barcelona: Columna.

Andreu, D. (2011). *La publicity, els pseudoesdeveniments i la seva presència a la premsa a Catalunya*. (Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, Catalunya). Consultat el 29/12/2019 des de <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/83942/dad1de1.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>

Barbeito, Roberto-Luciano. (2017). ¿Qué hay de nuevo, viejo? Democracia de audiencia y personalización de la política: La Gran Recesión, las protestas sociales globales y la nueva cresta de personalización política. *Pasos a la izquierda*.

Exploración de un territorio cuyos puntos cardinales es forzoso resituar, redefinir.

Vol. 10(1), 1-15. Consultat el 12/12/2019 des de

<https://pasosalaizquierda.com/que-hay-de-nuevo-viejo-democracia-de-audiencia-y-personalizacion-de-la-politica/>

Blumler, J. Kavanagh, D. (1999). La Tercera Edad de la Comunicación Política: Influencias y Características. *Comunicación Política*, 16 (3), 209-230, DOI: 10.1080 / 105846099198596. Consultat el 26/01/2020 des de

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/105846099198596>

Branding político, el valor de una marca candidato. Consultat el 03/10/2019 des de

<https://bangbranding.com/blog/branding-politico-el-valor-de-una-marca-candidato/>

Cala Siria, M. de los Reyes. (2015). El concepto de "Spin Doctoring": tejer la red en la era de la información. *Estudios Sobre El Mensaje Periodístico*, 21(2), 741-756.

https://doi.org/10.5209/rev_ESMP.2015.v21.n2.50882

Cala Siria, M^a de los Reyes. (2015). El fenómeno del "Spin doctoring" en España: el "juego" de la democracia entre los "spin doctor" y los periodistas. *MARCO: Revista de Márketing y Comunicación Política*. Vol. 1, p. 107-130. Consultat el 08/02/2020

des de <http://www.usc.es/revistas/index.php/marco/article/view/2770/2906>

Casero-Ripollés, Andreu. (2008). Modelos de relación entre periodistas y políticos: La perspectiva de la negociación constante. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 14. p. 111-128. Consultat el 21/12/2019 des de

https://www.researchgate.net/publication/42092039_Modelos_de_relacion_entre_periodistas_y_politicos_La_perspectiva_de_la_negociacion_constante

Crespo, Ismael. (2012). Encuestas y sondeos: la importancia de la opinión pública. *Más poder magazine*. 13, 6-49. Consultat el 13/02/2020 des de

<http://www.maspoderlocal.es/files/revistas/14-E5086714e141350988110-revista-1.pdf>

Dader, José Luís. (1998). La 'mediocracia' o democracia centrada en los medios. Dins José Luís Dader. *Tratado de Comunicación Política I* (p.96-113). Madrid: CERSA.

Deusdad, M. Blanca. (2001). *El carisma político en la teoría sociológica*. (Tesi doctoral. Universitat de Barcelona, Catalunya). Consultat el 13/01/2020 des de https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/2962/TESIS_BDEUSDAD.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Farias, P. Roses, S. (2009). *La crisis acelera el cambio del negocio informativo*. Consultat el 23/12/2019 des de https://www.researchgate.net/publication/277260445_La_crisis_acelera_el_cambio_del_negocio_informativo

Fernández Martín, E. Vinuesa Tejero, M. Lourdes. (2014). The Social Collective Imagination about Electoral Polls. *Science Direct: Revista Mexicana de Opinión Pública*. Vol. 17, 70-86. Consultat el 13/01/2020 des de <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1870730014709007>

Gutiérrez Rubí, Antoni. (2007, desembre 5). La política de les emocions. [Entrada blog]. Consultat el 12/02/2020 des de <https://www.gutierrez-rubi.es/2007/12/05/la-politica-de-las-emociones/>

Hallin, Daniel C., Mancini, Paolo. (2010). Sistemas mediáticos comparados. Tres modelos de relación entre los medios de comunicación y la política. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (REIS)*, 129, 165-188. Consultat el 06/01/2020 des de http://www.reis.cis.es/REIS/PDF/REIS_129_071262609522690.pdf.

Ladi, S. (2015). *Think Thank*. Dins *Encyclopædia Britannica*. Consultat el 07/02/2020 des de <https://www.britannica.com/topic/think-tank>

Lipinski, A. Marie. (2017, maig 9). David Axelrod: "Cuando escuchas las historias de las personas, hay una humanidad común que es saludable e importante". El estratega jefe de las campañas presidenciales de Barack Obama sobre encuestas, política y el poder de la narración periodística. *Nieman Reports*. Consultat el 02/02/2020 des de

<https://niemanreports.org/articles/david-axelrod-when-you-hear-peoples-stories-there-is-a-common-humanity-that-is-healthy-and-important/>

Lippmann, W. (2003). *La opinión pública*. Consultat el 29/12/2019 des de

<https://es.scribd.com/doc/235307420/Lippmann-Walter-La-Opinion-Publica-pdf>

Manin, B. (1998). *Los principios del gobierno representativo*. Madrid: Alianza Editorial.

Martín-Baró, Ignacio. (1990). La encuesta de opinión pública como instrumento desideologizador. *Revista de Psicología de El Salvador*. Vol IX (35), 9-22. Consultat el 20/01/2020 des de

http://www.uca.edu.sv/coleccion-digital-IMB/wp-content/uploads/2015/11/1990-La-en-cuesta-de-opini%C3%B3n-p%C3%ABlica-como-instrumento-de-desideologizador-RP1990-9-35-9_22.pdf

Martínez Nicolás, Manuel; Humanes, María Luisa ; Saperas Lapiedra, Enric. (2014). La mediatización de la política en el periodismo español. Análisis longitudinal de la información política en la prensa de referencia (1980-2010). *Trípodos*. 34, 41-59.

Consultat el 21/12/2019 des de

https://www.researchgate.net/publication/265397281_La_mediatizacion_de_la_politica_en_el_periodismo_espanol_Analisis_longitudinal_de_la_informacion_politica_en_la_prensa_de_referencia_1980-2010

Pont Sorribes, C. Berrio Serrano, J. (2015). *Comunicació i opinió pública: política, periodisme i ciutadans*. Barcelona: UOC.

Masconsulting. (2008, octubre 5). Cómo se construye un líder político. [Entrada blog]. Consultat el 03/03/2020 des de <https://comunicacionelectoral.wordpress.com/2008/10/05/como-se-construye-un-lider-politico/>

McGann, J. (2018). *2017 Global Go To Think Tank Index Report*. Dins Penn Libraries. University of Pensylavnia. Consultat el 08/12/2019 des de

Owen, Diana. (2017) *La era de la Perplejidad: Repensar el mundo que conocíamos*. Consultat el 15/12/2019 des de <https://www.bbvaopenmind.com/libros/la-era-de-la-perplejidad/>

Peña Cabrera, A. (2012). El estudio de la biotipología, una herramienta cualitativa para candidatos e inicios de campaña. *Más poder local: tu revista de comunicación política*. Portada. Consultat el 03/01/2020 des de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4050265>

Peña, J. (2005). *El surgimiento de una nación*. Espanya: Editorial Crítica.

Piperno, E. (2012). *¿Qué es Biotipología?*. Recuperado de Dialnet.

Ramon, J. (2000). *Giovanni Sartori: La opinión teledirigida Videopolítica*. Consultat el 17/01/2020 des de <http://josemramon.com.ar/wp-content/uploads/Sartori-Giovanni-La-opini%C3%B3n-teledirigida-Videopol%C3%ADtica.pdf>

Rubio Ferreres, J.María. (2009). Opinión pública y medios de comunicación. Teoría de la *agenda setting*. *Gazeta de Antropología*, Vol.25(1). 1-17. Consultat el 21/02/2020 des de https://www.ugr.es/~pwlac/G25_01JoseMaria_Rubio_Ferreres.html

Sartori, G. (2005). *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial.

Sociedad Española de Periodística. (2016). *Periodismo y democracia en el entorno digital*. Consultat el 05/12/2019 des de

<http://www.periodistica.es/sep2016r/images/pdf/Periodismo-y-Democracia.pdf>

Strömbäck, J. (2008). Cuatro fases de la mediatización: un análisis de la mediatización de la política. *SAGE Journals: The International Journal of Press / Politics*, 13 (3), p. 228-246. Consultat el 27/12/2019 des de

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1940161208319097>

Suau Gomila, Guillem. (2016). *El uso electoral de Twitter por parte de Podemos y Ciudadanos: un estudio de caso sobre el uso de esta plataforma en la campaña electoral de las elecciones generales de diciembre del 2015*. (Treball Final de Màster. Universitat Pompeu Fabra, Catalunya). Consultat des de

https://www.upf.edu/documents/4308891/8843585/Suau_2016.pdf/144756e5-6a57-d596-d574-d500f83226c0

ANNEXOS

DEBAT ELECTORAL 23-A

❖ Escenografia

Una vegada Ana Pastor i Vicent Vallés han acabat la presentació introductòria del debat, una música encoratjadora dóna pas a la ronda de preguntes. La càmera no només es dedica a enfocar el candidat que parla en cada torn de paraula, sinó que també està pendent de les reaccions i expressions facials que manifesten la resta de candidats en sentir-se al·ludits. En els moments més intensos del debat, quan els candidats es discuteixen entre ells, la càmera també ressalta l'actitud dels

presentadors. És així com l'audiència presencia les accions i les reaccions de cada actor en escena.

Cal tenir en compte que totes les actituds que es presenten en pantalla influeixen en com l'audiència escolta a un determinat candidat, ergo, amb la valoració que en farà l'electorat. Quan els presentadors qüestionen o mostren certa incredulitat per una de les propostes polítiques, inconscientment, l'audiència es predisposa a escoltar-la amb certa reticència. Per contra, quan els mitjans seleccionen a un guanyador del debat augmenten directament la popularitat de tal candidat; i per tant, la seva victòria a les urnes.

El plató simula un escenari futurista, potser en representació de les eleccions que se celebraran el pròxim diumenge 28 d'abril. Els colors freds, com el gris metàl·lic, acostumen a associar-se amb seriositat, rigorositat i neutralitat. Tanmateix, al fons, darrere els candidats, l'espectador pot veure qui ha organitzat el debat (Atresmedia) perquè hi ha una cinta que alterna "El Debate" amb "Atresmedia". Això, però, no influeix en la decisió de l'electorat, només és com una marca d'aigua, el logotip d'una marca mediàtica.

❖ **Comunicació no verbal**

Vestimenta i complements

Els candidats a la presidència d'Espanya no només es diferencien pels seus programes polítics, sinó també per la seva manera de presentar-se en públic. El caràcter diferencial de Podemos es pot percebre a primera vista perquè és el líder més disruptiu (en tots els aspectes): mentre que tots els candidats duen un vestit d'home blau marí per sobre d'una camisa blanca, Pablo Iglesias porta un suèter negre i uns pantalons clars. Vesteix amb un registre significativament diferent però

que concorda amb els valors de l'únic partit d'esquerreres present al debat. Malgrat que ja hi estiguem certament acostumats, Iglesias és l'únic candidat amb cabell llarg (que tradicionalment s'equipara amb una imatge informal i descuidada, igual que la barba), però com sempre recollit en una cua.

Albert Rivera du una polsera de color taronja en representació del seu partit, Ciutadans. El cert és que en pantalla crida bastant l'atenció, sobretot quan està en un pla curt, ja que un color tan llampant destaca enmig d'un entorn pintat amb colors foscos, com la seva vestimenta i l'escenografia del plató.

Qui no es diferencia tant, i fins i tot coincideixen el color de la corbata, són Pedro Sánchez i Pablo Casado. En el cas del líder del PSOE això podria respondre a la voluntat de representar gràficament el seu partit, però en el cas del PP aquest color queda una mica més desencaixat.

Com a anècdota, comentar que tots els partits polítics aquí presents han escollit representants que compleixen les característiques dels nous líders: homes joves i certament atractius.

Gestos i mirades

Tots els candidats utilitzen la força del contacte visual per transmetre el seu discurs amb més eficàcia. Saben que "mirar als ulls" genera confiança i provoca que el missatge entri de manera més directa en la consciència de l'audiència.

De la mateixa manera, desenvolupen els seus discursos acompanyant-se de moviments suaus i complementaris amb les mans, ja que això tranquil·litza i transmet

certa seguretat als receptors. Per contra, a l'hora d'acusar-se entre ells, els candidats s'assenyalen amb el dit índex per impulsar encara amb més força la seva crítica. Paral·lelament, quan s'intenten excusar tiren els braços enrere fins a l'alçada del pit amb els palmells enfora, com si se'n desentenguessin. En definitiva, cada missatge va acompanyat d'un gest que realça el seu efecte, però les zones del cos on recau el pes més gran de la comunicació no verbal són els ulls i les mans.

❖ **Infoentreteniment i desinformació**

Celebrar un debat electoral en un dia tan mediàtic com Sant Jordi fa que sigui inevitable l'avinentesa per exhibir materials que sensacionalitzin la disputa. El sarcàstic intercanvi de llibres enmig del bloc d'ocupació, per exemple, no aporta cap mena d'informació sobre les propostes dels diferents partits. És pur entreteniment.

Si analitzem amb una mica més de profunditat, arribem a la conclusió que la previsió i preparació d'aquests llibres, així com altres materials - alguns són simples documents impresos d'institucions oficials, però d'altres són gràfics o llistes d'elaboració pròpia - ja denota la intenció d'entretenir a l'audiència durant el debat i d'aprofitar per atacar pejorativament a l'altre en lloc de reflexionar i contraposar les diferents idees de manera saludable amb la resta de candidats.

Casado i Rivera són els dos candidats que més aprofiten la retransmissió televisiva per potenciar els seus atacs amb recursos visuals, com portades de premsa impreses, llargues llistes on enumeren els casos de corrupció o el conjunt de competències transferides a les CCAA. Són dades o informacions que no requereixen cap suport material per transmetre-ho a l'audiència, però sí que ajuden a escandalitzar a l'audiència amb arguments desproporcionats. En resultat d'aquests espectacles, l'electorat interioritza idees magnificades, manipulades i, per tant, és víctima de la desinformació transmesa a través de l'entreteniment.

❖ Lògica mediàtica

Els torns de paraula en cada part del debat s'han establert per sorteig, fet que anul·la qualsevol intenció partidista per part d'Atresmedia. Per assegurar un debat el màxim de neutral possible, el mitjà de comunicació també ha establert unes normes que limiten les maniobres dels candidats: no podran utilitzar el telèfon mòbil fins que s'acabi el programa i durant la publicitat només podrà entrar a plató un sol spin doctor.

Una segona eina que procura assegurar un debat just i equilibrat és La Màquina del temps: quatre periodistes cronometraran el temps que parla cada ponent i, en finalitzar cada bloc es consultarà els minuts que ha parlat cadascun per confirmar que competeixen amb les mateixes condicions.

Quan la discussió entre els diferents candidats es desvia del tema en qüestió, els presentadors intervenen en el debat i el reconduïxen. És així com procuren que es tractin estrictament els temes establerts per informar a la ciutadania de les propostes de cada partit. O, dit d'una altra manera, com eviten que el debat es converteixi en una baralla sensacionalista i desinformativa. En la mateixa línia, quan els candidats no responen a la pregunta plantejada inicialment, un dels dos presentadors reformula la pregunta per intentar que tal candidat respongui de forma més precisa.

Les preguntes que introdueixen cada bloc estan basades amb dades o informes publicats per institucions oficials. Per tant, la base de la qual parteixen els presentadors a l'hora de preguntar per un tema concret fuig d'interessos partidistes. No obstant això, en alguns casos els presentadors qüestionen les propostes dels candidats (com la de Casado o la de Sánchez) per fer-los sortir de la superficialitat dels seus discursos i aprofundir en matèria de forma improvisada. Un dels efectes d'aquesta incredulitat per part dels presentadors, és la influència que traslladen a

l'audiència. Si aquesta percep certa desconfiança en una proposta per part dels mateixos presentadors, la seva predisposició a rebre-la canvia.

És cert que hi ha cert paral·lelisme entre els programes que Atresmedia ha decidit tractar en el debat i els temes que són *vox populi* en l'esfera pública. Feminisme, atur, immigració, sanitat o educació són tòpics de l'*agenda-setting*. Tanmateix, cal destacar que a últim moment i de forma molt ràpida també pregunten per la cultura, una de les carpetes més oblidades.

❖ Tendència a l'americanització

L'heroi i els malvats

Els quatre candidats d'aquest debat es dibuixen davant dels *mass media* com líders que vetllen pel bé comú, que busquen l'harmonia ciutadana i que saben com fer prosperar Espanya en matèria econòmica, sanitària, educativa i laboral. Per contra, adverteixen que les propostes de la resta de candidats provocaran el caos i el fracàs en tots els aspectes, però tots ells posen cert èmfasi en l'econòmic perquè aquest és l'eix vertebrador del sistema. En síntesi, es presenten a si mateixos com els herois d'Espanya i etiqueten a la resta "de ser els enemics d'Espanya".

L'emoció com a eina de persuasió

Tanmateix, les estratègies que desenvolupen per transmetre aquesta imatge de si mateixos a la ciutadania no recauen sobre arguments racionals o intel·lectuals, sinó que se serveixen de l'emoció. Tot és un joc d'amenaçes i esperances en potència a favor d'un candidat concret i en detriment dels altres on l'electorat és l'únic jugador que pot incidir en el resultat final. En cada relat, la ciutadania és la protagonista d'una realitat diferent i, per tant, serà aquell discurs que millor encaixi amb la percepció de la situació el que el teleespectador comprarà. Això, però, no suposa

que tots els espectadors s'identifiquin amb el mateix relat; depèn del coneixement i les idees que tinguin ja en el seu ideari i de l'habilitat que tinguin els candidats per transmetre el seu missatge durant el debat. Respecte a tal habilitat, cal tenir en compte que difícilment els polítics aconseguiran canviar l'opinió de l'electorat que ja està definit o té una clara intenció de vot a través d'aquest debat, però sí que poden ajudar a reforçar determinades idees preestablertes i a decantar aquells ciutadans indecisos. La por i l'esperança seran les eines que ho aconseguiran amb més eficiència quan el temps corre i les eleccions estan a tocar.

Una realitat, quatre versions

La teoria del discurs narratiu, on cada candidat presenta una història paral·lela a la realitat, es veu totalment evidenciada amb la frase que pronuncia Pedro Sánchez després d'escoltar a Rivera: "Vamos a pasar del argumentario a la realidad". Amb això, Sánchez exposa el xoc de realitats entre els múltiples relats polítics. El fet de partir de punts de vista diferents també contribueix a classificar a la resta d'actors en l'esfera política al bàndol dels "bons" o dels "dolents" així com a les contínues acusacions de "Mentider" i "falsedats" que es llencen els quatre candidats. Al llarg del debat, podem observar dos patrons diferents: per una banda, Casado (PP) i Rivera (C's) van a l'atac i sembla que dediquin més esforços a destruir els relats dels altres tres candidats (especialment el del PSOE i del PP en el cas de C's, i el de C's en el cas del PP) que a defensar el seu propi programa. Per altra banda, Sánchez (PSOE) i Iglesias (Unidas Podemos) defensen els seus punts forts i, de tant en tant, aprofiten per desmentir certes afirmacions dels partits de dretes (PP i C's). Cal destacar, però, que Iglesias és qui es manté més al marge de tot això i que les actituds més calmades de Sánchez i Iglesias fan que siguin els únics disposats a arribar a un acord després d'aquest debat.

Populisme: temes *vox populi* i llenguatge senzill

Malgrat ser els candidats a la presidència d'un país, tots ells s'expressen de forma col·loquial i, en alguns casos on augmenta la pressió, fins i tot utilitzen expressions vulgars i despectives. A causa d'aquesta falta de respecte, l'audiència (i per tant, l'electorat) interioritza la mateixa actitud repulsiva, enemistada o de ràbia contra aquest sector.

- Albert Rivera, sobre Torra, Puigdemont i Rufián: “Yo con estos no voy ni a la vuelta de la esquina”.
- Pablo Iglesias: “Va a hacer lo que le dé la gana”.

En la mateixa línia, els diferents blocs del debat corresponen a temes d'especial incidència, i per tant importància, en l'esfera pública. L'educació, la sanitat, les condicions laborals i els impostos, per exemple, són punts que afecten la vida quotidiana de la ciutadania. Tanmateix, l'anàlisi que en fan els 4 candidats és força superficial (tot i que hi ha diferents graus). En el seu torn de paraula, Casado i Rivera prioritzen la senyalització dels punts dèbils del programa de la resta de candidats, sobretot del PSOE, abans de defensar els punts forts del seu propi programa. Quan finalment procedeixen a exposar la seva proposta, ambdós es limiten a enumerar el conjunt d'objectius que volen aconseguir. En resultat, l'audiència només pot elaborar-se una fina idea del que planteja la dreta i les diferències entre ambdós partits no es perceben fàcilment.

Per la seva banda, Sánchez aprofita els mesos en què ha presidit el govern en funcions per treure pit del seu lideratge. Per reforçar el seu potencial, compara el curt mandat socialista amb l'anterior legislatura del PP. El truc d'aquesta òptica, però, és que només fa zoom als fracassos de Rajoy i als èxits de Sánchez. L'agreujant de la superficialitat tan severa que presenten aquests tres partits és que l'audiència no té prou informació per elaborar un judici crític sobre qui està dient la veritat, és la

paraula d'un contra la dels altres i, per tant, aquell amb més carisma serà qui guanyarà el debat.

Iglesias és el candidat que més se centra en el programa del seu partit i que més detalls en dóna en comparació de la resta. El fet de ser un partit relativament nou evita que pugui inflar-se amb arrogàncies com "los 40 años de experiencia en este país" o que els altres el punxin amb els fracassos o casos de corrupció en el govern.

Personalització de la política

La personalització de la política no és només una dinàmica dels mitjans de comunicació, sinó que els mateixos representants polítics parlen a títol individual en lloc d'en nom d'un grup. Iglesias torna a diferenciar-se en aquest aspecte, ja que la majoria de vegades parla en nom de Unidas Podemos. Ell utilitza la primera persona del singular per figurar-se com el representant d'un partit, en canvi la resta utilitzen aquesta conjugació per equiparar-se als líders absoluts del partit. Tot i recaure en matisos, la diferència entre "un representant" i "un líder" és que el primer té en compte els altres membres de l'equip, i el segon no.

En aquesta línia, quan els candidats treuen els draps bruts dels altres partits, acusen la persona que hi ha al debat com si fossin els responsables exclusius dels errors que comet el partit en bloc. Per exemple, Casado acusa Sánchez de "pactar amb els independentistes", però se suposa que ho fa en nom del partit perquè tot el PSOE i està d'acord. Malgrat que només hi parli ell, Sánchez no negocia a títol personal. Seguint aquesta lògica, el mateix es desprèn quan Rivera exposa que "mi intención es...", se suposa que és la intenció de Ciutadans en conjunt.

A Espanya, la personalització de la política és tan extrema que provoca divergències i contradiccions dins un mateix partit. El fet que els líders polítics actuïn

unilateralment provoca confrontacions entre la resta de membres de l'equip. Així ho exposa Casado quan recorda que Susana Díaz li va dir a Sánchez "no mientas, cariño". Andalusia també és una mostra de com aquesta tendència genera direccions contràries dins un mateix partit. Malgrat que el PSOE sigui un partit de cobertura estatal, sembla que Sánchez vol evitar parlar i, en certa manera desentendre's, de les decisions i polítiques preses per la Junta d'Andalusia.

❖ El contingut del discurs, a examen

Ronda de preguntes

Ana Pastor a Pedro Sánchez: “Todas las encuestas dicen que usted va a ganar las elecciones, pero también dicen que va a necesitar apoyos. ¿Qué va a hacer? ¿Va a reeditar los apoyos de la moción de censura (independentistas, Unidas Podemos, PNV) o abrirá la puerta a Ciudadanos?”

“Mi intención no es pactar con un partido que ha puesto un cordón sanitario al PSOE. Lo que estamos intentando hacer desde el partido socialista es ganar las elecciones y proponer a los españoles estabilidad durante los próximos cuatro años con un gobierno del PSOE, con la incorporación de independientes y progresistas de prestigio al gobierno como he hecho en los últimos diez meses para que, sin duda alguna, España avance hacia la justicia social, hacia la convivencia y hacia la limpieza en el ejercicio de la acción política. (...). Si suman las dos derechas con la ultraderecha que está ausente van a hacer en España lo que han hecho en Andalucía. Por tanto, es muy importante concentrar todo el voto posible en el único partido que puede ganar a las dos derechas y a la ultraderecha”.

Anàlisi: La finalitat de cada ponent no és incentivar el debat i la reflexió general confrontant diferents punts de vista i intentant arribar a un acord comú; sinó persuadir d'una realitat que afavoreix al seu partit i fer que l'electorat interioritzi

aquest relat en concret. A cinc dies de les eleccions, Sánchez alarma que votar al PSOE és l'única salvació per avançar cap a la justícia social i embruta la imatge dels seus oponents (a excepció de la d'Iglesias) per fer brillar la seva.

Vicent Vallés a Albert Rivera: “Sr. Rivera, usted ha dejado claro durante estos días de campaña electoral que no va a pactar con el partido socialista, pero no ha dicho nada de esta manera y con esta claridad sobre VOX, con quien no han llegado a un acuerdo en Andalucía pero gracias a los votos de los diputados de VOX en el parlamento andaluz ustedes forman parte del gobierno andaluz. ¿Por qué tiene esta claridad con unos y no tiene la misma claridad con los otros?”

“En primer lugar porque el señor Sánchez está gobernando y ha gobernado con los que nos quieren liquidar el país: los separatistas, el señor Torra, Puigdemont y Rufián. Yo con estos no voy ni a la vuelta de la esquina. Por otro lado, el gobierno de Andalucía es de Ciudadanos de la mano del Partido Popular, un gobierno de coalición donde no hay ningún otro partido. (...). Insisto: yo voy a intentar formar un gobierno constitucionalista, liberal, centrista y le tiendo la mano al PP porque creo que somos los dos únicos partidos que podemos formar de coalición gobierno y, en este caso, enviar al Sr. Sánchez, Torra, Puigdemont y al Sr. Iglesias a la oposición”.

Anàlisi: Igual que Sánchez, la finalitat de Rivera és dibuixar el seu partit com l'única opció per aconseguir un govern estable i pròsper. Tanmateix, no es justifica amb propostes de collita pròpia, sinó que ataca als altres per defensar la seva imatge. Per més que vulgui justificar la seva proposta amb el Govern d'Andalusia, no és un exemple vàlid perquè cada comunitat autònoma parteix d'unes condicions diferents. Per tant, el tàndem PP-C's pot funcionar a Andalusia, però en altres territoris (País Basc, Catalunya, Comunitat Valenciana, per exemple) segurament encaixaria millor un altre engranatge.

Vicent Vallès a Albert Rivera: “En 2015, usted estableció que no se debía conformar una alianza de perdedores; es decir, de partidos que no hubieran ganado las elecciones. ¿Por qué ha cambiado de opinión ahora?”

“No es que haya cambiado, es que el Sr. Sánchez ha construido una moción de censura no solo con los perdedores, sino con los que quieren liquidar este país. Por tanto, en una emergencia nacional como ésta es importante que los españoles sepan que si hay solo un escaño más para que Ciudadanos forme gobierno y yo vaya a una investidura, voy a tenderle la mano a los otros constitucionalistas, que en este momento es el Partido Popular, para sumar un gobierno. Más claro el agua. Yo soy el único candidato que está diciendo cuál es su preferencia de gobierno y que es lo que va a hacer si tiene un escaño más que el Sr. Sánchez y el Sr. Iglesias”.

Anàlisi: El periodista pregunta el motiu pel canvi d'opinió i el candidat aprofita per exposar la seva preferència de govern. La resposta no s'adequa a la pregunta. Altre cop, Rivera construeix la seva proposta en detriment de les forces que no són afins als seus valors. Aquesta actitud és difícil d'encaixar amb l'estructura i la finalitat d'un debat però, per contra, encaixa perfectament amb la teoria del màrqueting narratiu. Rivera intensifica la classificació entre "bons i dolents" - present des del primer minut - quan ha de donar una resposta més explícita. Per la seva banda, Vicent Vallès qüestiona a Rivera amb una anàlisi crítica i adequada a la seva funció en el debat.

Ana Pastor a Pablo Casado: “Sr. Casado, usted dijo que el pilar de la regeneración es que gobierne el que gana las elecciones. ¿Será presidente si usted no gana las elecciones después de esta frase?”

“Por eso presentamos en tres ocasiones una reforma electoral en el Congreso, que fue rechazada por todos los partidos aquí presentes. Lo que no podemos hacer es salir al *ring* con una mano en la espalda. Lo que nosotros decimos es que nadie nos pregunta, ni siquiera usted, sobre nuestros pactos porque somos los únicos de este

plató que no han pactado con el Sr. Sánchez. (...). Por esto el Sr. Sánchez no ha querido un cara a cara: porque somos la única alternativa a su gobierno. El problema es que el Sr. Sánchez se ha convertido en una ruleta rusa, donde dentro de él está Podemos, ERC, JuntsxCat e incluso Bildu. De hecho, hoy Arnaldo Otegi ha dicho en una entrevista que quiere darle los votos al Sr. Sánchez. Me imagino que tendría que tener cuidado porque una persona experta en secuestrar sabe pedir rescates a cambio de todo, también de los votos. Ja ha dicho a Junqueras a cambio de qué quiere los escaños: indultos. Y ya ha dicho también Jordi Sánchez a cambio de qué quiere sus escaños: referéndums. (...). Ahora mismo para formar gobierno, pues como en Andalucía, estaremos encantados de dar cabida a partidos constitucionalistas como por ejemplo Ciudadanos”.

Anàlisi: Per una banda, l'expressió de “ir al *ring*” i etiquetar al president del govern en funcions de “ruleta rusa” evidencia encara més l'afany de lluita i competència entre els quatre candidats, valors contraris als de qualsevol debat. Per altra banda, Casado no només càrrega contra Sánchez, i fins i tot pulla també a la presentadora, sinó que a més a més impregna de por el seu discurs. Tal com fa referència als polítics de Catalunya i del País Basc, el discurs del líder del PP recupera el terrorisme d'ETA i los “independentistas violentos” de la memòria popular.

Vicent Vallés a Pablo Iglesias: “Si de sus votos dependiera el candidato Pedro Sánchez, usted exigirá como condición que Unidas Podemos formara parte del gobierno de la nación?”

“Bueno, ya veremos quien gana las elecciones. Yo creo que hay que ser prudente porque quién entra en la Curia como Papa sale como Cardenal. Yo creo que en España hay una realidad muy clara: se han acabado los gobiernos de partido único, y no porque lo diga yo sino porque lo dicen los ciudadanos que están votando opciones muy diferentes y todas ellas con niveles de apoyo muy importantes. (...). Creo que las elecciones no van solo de vencer, van también de convencer. Creo que

es sensato decirle a la gente que el próximo gobierno de España va a ser de coalición, y a partir de aquí todos debemos ser honestos y decir la verdad. Antes decía el señor casado que nunca ha pactado con el partido socialista. Bueno pues sí, pactaron reformar con nocturnidad veraniega el artículo 135 de la constitución para entregar la soberanía de nuestro país.

Nosotros lo decimos abiertamente: estamos dispuestos a formar gobierno con el PSOE. (...) Hay quien puede decir que Rivera está descartando un acuerdo con el partido socialista, pero yo pido a todo el mundo que haga memoria: Ciudadanos dijo en las anteriores elecciones generales 'no pactaré con Rajoy y no pactaré con Sánchez', y pactó con los dos. En el año 2015 en Andalucía, Ciudadanos dijo 'no permitiré una investidura de Susana Díaz, y permitió una investidura de Susana Díaz. Creo que debemos ser honestos desde el principio y decir con quién vamos a pactar'.

Vicent Vallés a Pablo Iglesias: “Una puntualización: sea presidente del gobierno Pablo Iglesias, o sea presidente del gobierno Pedro Sánchez ¿debe haber ministros de los dos partidos?”

“Yo creo que antes de hablar de ministerios, deberemos acordar un programa. Sin embargo, creo que es razonable que si los ciudadanos votan opciones diferentes, pues las fuerzas políticas busquen acuerdos para trabajar juntos. Yo creo parecernos un poquito más a Europa es bueno para España, porque los gobiernos de coalición - que van a evitar además un partido que se crea con todo el poder para hacer con arrogancia lo que le dé la gana - tenga que llegar a acuerdos. Creo que eso va a ocurrir haya un gobierno de coalición de derechas, un partido también de derechas con el partido socialista o un gobierno donde estemos nosotros”.

Anàlisi (2): Pablo Iglesias s'allunya de les estratègies de la política americana i s'atansa a l'electorat per una altra via. A diferència de la resta de candidats, Iglesias

no arremet contra ningú concret, sinó que ofereix un relat aparentment transparent i coherent. Per una banda, es dedica a descriure la forta segmentació i radicalització electoral a Espanya que impossibilita un govern de partit únic. En conseqüència, els anteriors discursos de Rivera i Sánchez on es presentaven com l'única opció per un govern estable queden desencaixats en aquesta realitat. Per altra banda i també a diferència de la resta, Iglesias no parla en primera persona del singular, sinó que en tot moment parla en nom del partit.

Finalment, seguint amb la necessària transparència exposada per Iglesias, corregeix les mentides o “els errors” que han incorporat els anteriors candidats en el seu discurs, fet que enfonsa encara més els corresponents arguments.

PROGRAMES

Ocupació

Vicent Vallés a Pedro Sánchez: “Cuando usted era líder de la oposición, en el programa electoral del PSOE - tanto en el programa del 2015 como de cara a las elecciones de 2016 - figuraba la misma frase: ‘los socialistas derogaríamos de inmediato toda la reforma laboral del PP’. Sin embargo ahora, en el programa electoral que usted presenta para estas elecciones, leo textualmente en la página 34, dice que ‘aprobaremos los cambios que eliminen los aspectos más lesivos de la reforma laboral del 2012’. ¿Por qué ahora, estando en el gobierno, no se compromete a derogar tal reforma laboral, cosa que si se comprometía a hacer cuando estaba en la oposición?”

“Porque estamos aprobando y hemos planteado un nuevo estatuto de los trabajadores. Creo que más que derogar, lo que tenemos que hacer es mirar hacia el futuro. Lo que planteamos en este nuevo estatuto es reducir a 3 los contratos: uno

temporal, otro indefinido y otro formativo. En todo caso, si me lo permite señor Vallés, me gustaría dejar claro que las mentiras vuelan entre el señor Casado y el señor Rivera; tanto que al final la dirección es indistinta y uno no sabe si son las mentiras de Casado o de Rivera, pues cada vez se parecen más entre ellas y a las de la ultraderecha. De toda forma, yo quiero dejar clara una cosa des del principio del debate: yo no he pactado con los independentistas. Esto es mentira. Es falso. Por tanto, usted - referint-se a Rivera - podrá repetir lo que quiera que será falso”.

Anàlisi: La primera part de la resposta és pertinent a la pregunta, y Sánchez desenvolupa la nova proposta d'estatut de forma clara y simple. Cal comentar, però, que seguir donant peu als contractes temporals quan una de les majors queixes, ergo preocupacions, de la ciutadania és la inestabilitat laboral potser no és l'encertat. Tanmateix, en la segona part de la resposta, el líder del PSOE descarrila i aprofita per tornar a carregar contra la dreta (Iglesias, evidentment, torna a salvar-se de l'atac).

Pablo Casado, per al·lusions: “Yo quería dejar una cosa clara, porque esto de llamar mentiroso a los demás... No. Quien es más mentiroso es Pedro Sánchez, que lo dice hasta su partido. Por tanto nosotros no mentimos y todo el mundo ha visto como usted ha estado pactando con los independentistas. Al final lo que está pasando es que usted es rehén y tiene las manos atadas por parte de Podemos, con una política económica que es devastadora, y por parte de los independentistas. Por esto usted decía en los presupuestos generales del estado que en Cataluña hubiera un 67% más de inversiones, y sin embargo recortaban Galicia, Murcia, Madrid... Que casualidad que sea donde el Partido Popular y usted no van a gobernar”.

Anàlisi: Casado articula un relat calcat al d'una rondalla a través de la metàfora d'un president segrestat pels dolents, en aquest cas Podemos i els independentistes. Per recaragolar el temor davant d'un futur incert i aparentment inestable, Casado

assenyala a les mesures que es volien prendre a Catalunya com les causants de la patacada econòmica a la resta de comunitats. En conseqüència, s'activen les alarmes en tot l'electorat i es genera certa reticència a les propostes del PSOE.

Pablo Iglesias: “Yo creo que los espectadores se merecen que tengamos un debate sin insultarnos. No hace falta llamarnos mentirosos los unos a los otros para exponer opiniones diferentes. Creo que si nos preguntan por empleo, lo razonable es no hablar de Torra aquí también”.

Anàlisi: Iglesias segueix amb la seva estratègia, contrària a la política americana, i adopta el paper d'àrbitre, com li diu Rivera. L'audiència de La Sexta agraeix aquesta actitud perquè a banda que els retrets i baralles polítiques no aporten res a l'electorat, Iglesias defensa no centralitzar el debat a Catalunya i tractar el programa que correspon a cada tema amb una òptica general. Així és com ofereix un discurs més inclusiu i menys tòxic.

Albert Rivera: “El señor Sánchez nos quiere tomar el pelo a todos los españoles. Todo el mundo sabe que el señor Sánchez pactó con los independentistas. (Responent a un “Que es falso” de Pedro Sánchez: “Mire, lo que es falso es esto”. Ensenya un quadern que representa la tesi doctoral de Pedro Sánchez). En un día como hoy he traído un libro que usted no ha leído: su tesis doctoral”.

Pedro Sánchez: Ay, pues yo tengo otro libro que quería regalarse. Es *España vertebrada*, de Santiago Abascal. (No s'entén el que es diuen els dos candidats, ja que com adverteix la presentadora Ana Pastor parlen els dos alhora).

Anàlisi: És totalment inadequat que Rivera i Sánchez desenvolupin aquesta picabaralla en el bloc sobre ocupació, tal com denunciarà Iglesias en el seu torn de paraula. L'agreujant és que aquests materials ja els portaven de casa i, per tant, ja

tenien previst aquest espectacle. A més inri, Rivera posa certa resistència a la intervenció d'Ana Pastor per reconduir el debat. Una vegada la presentadora recorda que ha preguntat sobre l'ocupació, el líder de ciutadans continua així:

Albert Rivera: “Señora Ana Pastor, ¿es que el señor Pedro Sánchez ha mentido! Miren, el jefe de un programa anti plagio dice que el señor Pedro Sánchez mintió en un 21% de esta tesis. ¿Nos va a hablar usted de mentiras? Es que no deja de mentir... Es un *fake*. Ya se porque no quería usted debate: porque no quería que le explicáramos a los españoles que había pactado con los separatistas y que tiene una tesis de mentira. Yo creo que los españoles se merecen a un presidente que no mienta.

Somos los campeones de Europa en paro y en precariedad. Yo propongo un contrato fijo des del primer día para que los trabajadores prosperen en las empresas, para convertir a los temporales en fijo. Esto es lo que votó el partido socialista en contra y lo que no ha hecho nunca el Partido Popular. Yo si soy presidente del gobierno no me voy a conformar con ser el campeón de Europa en paro”.

Análisi: Rivera ni manté la intenció de seguir les dinàmiques d'un debat ni se serveix d'arguments sòlids per contrarestar als oponents, en aquest cas a Sánchez. Descartar a Sánchez com a president per "tenir una tesi doctoral falsa" no és pertinent a la posició que ocupa Rivera en la política. Com a candidat també a la presidència ha de limitar-se a les matèries que afecten la ciutadania - com l'ocupació - i tenir en compte que, malgrat que la política estigui altament personalitzada, les decisions del govern no les pren el president de manera unilateral.

Pel que fa a la seva reflexió sobre l'ocupació, afirmar tan categòricament que eliminarà l'existència de contractes temporals és no tenir en compte les condicions

de l'actualitat, com la digitalització, l'estacionalitat, l'economia submergida i altres praxis que sostenen la precarietat laboral.

Pedro Sánchez per al·lusions: “Me gustaría corregir algunas de las mentiras del señor Rivera. En los últimos 12 meses se han creado 1.483 empleos diarios. El empleo indefinido crece: en los últimos 12 meses el número de trabajadores a tiempo completo ha crecido un 5%.

La oportunidad que tenemos para los próximos cuatro años es de reformar el RETA y hacer posible que los autónomos coticen por los ingresos reales que tengan. Este es el compromiso que quiero asumir delante de las cámaras con los 2 millones y medio de autónomos que hay en nuestro país”.

Anàlisi: La juxtaposició d'aquests dos relats descoloca a l'audiència, la qual no sap quina és l'autèntica realitat d'Espanya. Sánchez, però, no dóna dades de la temporalitat, l'estacionalitat, l'atur, la insuficiència dels salaris, la discriminació sexista, etc. El seu és una anàlisi parcial o incomplet de la situació laboral del país. Per contra, per elaborar aquest discurs, Sánchez ha seleccionat a un *target* influent en l'electorat i ha apostat per aquest segment en matèria laboral.

Pablo Iglesias: “El problema de este país es la temporalidad. Hay mucha gente que está concatenando sistemáticamente contratos temporales, que son el resultado básicamente de dos reformas laborales: la del partido socialista y la de partido popular. El contrato temporal tiene que responder a razones organizativas muy precisas y muy estrictas, y como máximo tiene que ser de seis meses. Si es de más de seis meses se tiene que convertir en contrato indefinido. Un falso autónomo - es decir, un trabajador que tiene un solo pagador o un pagador principal - des del minuto uno tiene que tener un contrato laboral. Hay que subir, además, el salario mínimo interprofesional. Hay quienes decían que si se subía el SMI a 900 euros se hundiría la economía,

y no se hundió. Nosotros decimos que hay que subir aún más. En Bélgica está por encima de los 1.500 euros, países que no pueden competir con España en términos de peso tienen salarios más altos que el nuestro. Hay que subir el salario mínimo no solo por una cuestión de justicia social sino porque también lo es en términos de justicia económica. Por último: hay muchas mujeres en este país que cobran menos por el hecho de serlo. Que la inspección de trabajo pueda entrar a verificar en las empresas si efectivamente hay mujeres que cobran menos de lo que tendrían que cobrar y, si tienen que sancionar, que sancionen”.

Anàlisi: El discurs de Pablo Iglesias porta bona notícia per a tots els treballadors, sense excepció. En aquest cas, el candidat de Podemos ha escollit un *target* electoral diferent del del PSOE, però que també té un pes important en la societat espanyola: les dones. La voluntat d'Iglesias s'adequa a la de l'opinió pública general i arriba amb aires ambiciosos. Tot i que intenta reforçar la seva teoria amb l'evidència del nou SMI, caldria especificar fins quant més seria factible pujar-lo, en quant temps i si aquesta mesura comportaria efectes secundaris.

Altrament, les comparacions no són bones perquè, en conseqüència, l'audiència interioritza una idea desproporcionada de la realitat. Per tant, aquestes justificacions en forma de comparació que proporciona Iglesias no seran adequats per validar les indignacions i retrets posteriors. Bèlgica té un salari mínim interprofessional de 1.500 euros, però el seu PIB l'any 2019 va ser de 473.639M.€ mentre que el nostre de 1.244.757M.€ i la població d'Espanya quadruplica la de Bèlgica.

Pablo Casado: “¿Cómo es la calidad del empleo? Pues como siempre, la contratación indefinida con el Partido Socialista, otra vez, se desploma. Con el Partido Popular estábamos creciendo al 20% y, con el Partido Socialista, se desploma. ¿Qué problema tenemos con la economía cuando el señor Sánchez

está al mando de España? Que al final, el consumo de los hogares se desploma, la producción industrial se desploma, la construcción cae un 25%, la inversión internacional en España se ha caído 11 mil millones de euros, la deuda pública ya es de 20 mil millones de euros... Hombre, claro, si usted hace como Zapatero y nos deja con una recesión y con un lacito para el rescate ya sabemos lo que tenemos con los amigos de Grecia. Por esto tenemos que llegar al gobierno, porque si no el Partido Socialista dejará una crisis brutal con millones de españoles yéndose al paro y con una crisis de desigualdad y de pobreza que como siempre vamos a tener que venir a resolver. Sin embargo más vale venir a hacerlo la semana que viene que esperar a que ya no haya remedio”.

Análisi: Casado completa una de les parts absents en l'anàlisi de Sánchez respecte a l'ocupació: la temporalitat. Sánchez oferia les dades positives i Casado li recorda ara les negatives. Tanmateix, el líder del PP no ofereix cap proposta pròpia en aquesta matèria ni argumenta perquè el seu partit serà millor que el de la resta. Afirma que el PP ha de governar per evitar que el PSOE causi una crisi, però C's ho podria evitar també? I, en cas negatiu, per què el PP sí? Amb què es diferencien? Casado deixa en blanc totes aquestes preguntes.

L'error del discurs de Casado, a banda de la negativitat que transmeten les seves paraules, és que l'audiència no sap quines mesures aplicarà el PP si puja a govern. Per tant, en aquest cas, la incertesa és tan perillosa com les dades negatives que exposa sobre el PSOE. Per contra, Sánchez sí que ha ofert algunes dades positives que ha desenvolupat durant el govern en funcions i això podria contrarestar l'atac de Pablo Casado. Ell, però, no té aquesta defensa.

Pensions

Ana Pastor a Pablo Iglesias: “Ningún país de nuestro entorno propone adelantar la jubilación, sino más bien lo contrario. Ustedes proponen el programa 35 años seguidos cotizados. No se si es realista esta propuesta teniendo en cuenta todas las circunstancias que hay en España”.

“Lo primero un detalle: usted ha vinculado la sostenibilidad del sistema de pensiones con la demografía y envejecimiento. La sostenibilidad del sistema de pensiones tiene que ver con la calidad del empleo. Si el empleo es de calidad y está bien pagado, hay buenas cotizaciones a la SS y, entonces, puede haber pensiones.

Otro detalle: antes el señor Casado presumía de gestión económica. Pues bien, vaciaron la caja de la SS precisamente porque precarizaron el empleo. Déjeme terminar señor Casado: ustedes vaciaron la hucha de las pensiones con su política laboral. La deuda en España estaba al 60% del PIB y ustedes la pusieron al 100.

Respondo a su pregunta: claro que una persona que haya cotizado durante 35 años, se tiene que poder jubilar. Por desgracia, en nuestro país no hay mucha gente en estas circunstancias. (...). Y decimos también que si la constitución española dice que las pensiones se deben actualizar periódicamente, fijemos esto por ley al IPC. Que por cierto es lo que ninguno de estos partidos quería hacer en el Pacto de Toledo. Señor Sánchez, le invito a que a la próxima reunión del Pacto de Toledo entren las cámaras de televisión para que vean lo que decimos todos, porque ustedes pactaron con nosotras actualizar las pensiones al IPC y no lo cumplieron. Hay que proteger el sistema de pensiones de nuestro país y nosotros solo pedimos una cosa: que se cumpla la constitución española”.

Anàlisi: Fins al moment, Pablo Iglesias sap com defensar el seu programa en comparació a la resta. Per una banda i a diferència de la resta de candidats, en cada bloc exposa una proposta pròpia de Podemos i en justifica el perquè. En matèria de pensions, la seva idea és directa i simple - actualitzar-les segon l'IPC - i ho

argumenta amb la Constitució, que diu que s'han d'actualitzar periòdicament. Per altra banda, la seva estratègia per aproximar-se a l'electorat ara se serveix de la transparència, desmentint la teoria de Casado, revelant què passa darrere el teló i invitant als mass media, ergo, l'opinió pública a esbrinar-ho. Aquesta voluntat de "no amagar" o de no voler passar cartes per sota la taula és el que genera certa confiança en l'electorat. Altrament, l'explicació comprensible i raonada de la seva proposta entorn les pensions és el que reafirma aquesta sensació.

Pedro Sánchez: “Yo comparto con el señor Iglesias que, efectivamente, subir el SMI a 900 euros hace que se aumenten los ingresos de recaudación de la SS; es decir, garantiza la sostenibilidad del sistema público de pensiones. Mejorar y luchar contra la precariedad laboral, también. Por tanto, hay medidas que por supuesto están nutriendo a la SS. Sin embargo, nosotros no compartimos la visión de la ultraderecha, que apoya el PP y C's, de privatizar el sistema público de pensiones, ni tampoco compartimos el apoyo del PP a un sistema mixto abriendo la puerta a la privatización. El PP lo que está proponiendo a los pensionistas es que de aquí a 2 décadas, los pensionistas del mañana vuelvan a sufrir una merma del 20-25-30%.

Lo que vamos a hacer en esta legislatura es impulsar una reforma constitucional para blindar el carácter público de las pensiones, su sostenibilidad financiera y su revalorización”.

Anàlisi: Amb això el PSOE reconeix certa afinitat amb Podemos i puja al carro de coherència en matèria de pensions que ha començat a conduir Iglesias. La proposta, tot i surar per la superficialitat, sembla que tranquil·litzarà i acontentarà a l'electorat. Tenint present que en l'actualitat Espanya ja no es pot plantejar un govern de partit únic i que l'única via possible és un govern de coalició, com deia Iglesias a l'inici del debat, l'audiència comença a associar a Iglesias amb Sánchez. Cal recordar que,

fins al moment, Sánchez ha atacat a la dreta i Iglesias s'ha mantingut bastant al marge d'aquest joc hobbesià.

Pablo Casado: (Després d'una sèrie de retrets del govern de Zapatero). “**La propuesta fiscal del señor Sánchez y el señor Iglesias es subir 1.000 euros los impuestos a cada familia. Nosotros proponemos bajarlos 700 euros a cada familia**”. (Acte seguit, una altra picabaralla amb Rivera).

Anàlisi: Així com a Sánchez i Iglesias exposen mesures amb les quals sembla factible arribar a un acord, Casado i Rivera no desenvolupen cap proposta i s'entretenen a treure's draps bruts l'un a l'altre. Fins al moment, l'audiència pot tenir certa idea del que proposa el PSOE i Podemos en matèria econòmica - tot i que aquesta tampoc està gaire perfilada -, però en el cas del PP i de Ciutadans no hi ha ni un esbós. *A més inri*, el foli no està en blanc sinó que abans d'estar guixat per la mina del llapis ha estat embrutat per taques de tinta negra.

Durant la discussió de Casado i Rivera, l'audiència és incapaç de desxifrar el que diuen. Els presentadors intenten posar pau però no se'n surten i mentrestant Iglesias i Sánchez esperen que acabi el *show* amb un somriure victoriós que es podria interpretar com un "quin panorama, són penosos". Per acabar d'irritar a l'audiència, en els 10 segons que cada candidat disposa per sintetitzar la seva proposta, Rivera interromp el discurs de Sánchez i d'Iglesias, fet que encara evidencia més la seva ràbia.

Impostos

Vicent Vallés a Pablo Casado: “**Usted habla de una revolución fiscal. Promete bajar el tipo del IRPF a menos del 40%, esto es una rebaja muy sustancial, blindaje fiscal, rebaja en el impuesto de sociedades, supresión de impuesto sobre el patrimonio, etc. etc. etc. Con un déficit todavía muy alto y con una**

deuda de 100% de PIB, un eventual presidente Pablo Casado ¿cree que puede presentarse a Bruselas y que le digan que sí?”

“¿Qué están haciendo los otros países? Bajar impuestos. Yo lo que estoy haciendo además de suprimir los injustos impuestos de sucesiones, patrimonio y donaciones, también digo que voy a bajar la renta por debajo del 40% y extenderemos la tarifa plana para autónomos de 50 euros al año - que por ciento ha subido Sánchez un 20% al año - a dos años o a tres años para los autónomos más vulnerables: discapacitados, jóvenes, entorno rural o las mujeres maltratadas. Con esto se devuelve a cada español contribuyente 700 euros al año; lo que proponían Iglesias y Sánchez es subirles 1000 euros al año. ¿Lo nuestro qué hace? Crear más empleo. Y por cierto, así se garantizan las pensiones”.

Anàlisi: Casado sintetitza en 58 segons tot el que no ha exposat en els 40 minuts de debat. En el programa d'impostos, incorpora el d'ocupació i el de pensions. En conseqüència, a l'audiència no li queda res clar perquè no es desenvolupa degudament i les relacions entre els tres programes estan soterrades. És així com la incomprensió de tot el bloc econòmic que planteja el PP fa que l'electorat descarti aquesta opció. Abans preferirien avaluar, *ergo* votar, aquelles opcions que exposin unes mesures clares i ho justifiquin de forma convincent. L'agreujant és que la incredulitat de Vallés repercuteix en com l'audiència rep la resposta de Casado i, per acabar-ho de rematar, Sánchez tradueix la proposta del PP amb "que a quién gana medio millón de euros van a rebajarles 50 mil euros, y al que gana doce mil euros, le van a bajar 3 euros los impuestos".

Pedro Sánchez: ¿Cuáles son los 3 objetivos? El primero es el de la desigualdad. El segundo es modernizar nuestra economía. Y, el tercer, reducir el déficit y la deuda pública. Afortunadamente, hay un documento de Eurostat que dice que hemos rebajado las expectativas de déficit y deuda público. En síntesis, ¿qué es lo que necesitamos? Justicia social. ¿Y para esto qué

necesitamos? Justicia fiscal. El debate no es bajar los impuestos, sino a quien le bajamos y quien tendrá que pagar más. Nosotros proponemos, por ejemplo, que las grandes sociedades paguen por lo mínimo un 15% y un plan de lucha contra el fraude fiscal, que es lo que siempre se les olvida al señor Casado y al señor Rivera”. (Comença, immediatament, un aldarull entre els dos candidats que s'han sentit apel·lats. La picabaralla acaba amb Ana Pastor recordant-li al líder de C's que també tindrà temps per parlar).

Anàlisi: Un discurs senzill, esquematitzat i amb propostes favorables per a l'estabilitat econòmica de la ciutadania. La proposta de Sánchez sembla coherent i justa per la major part de la ciutadania.

Albert Rivera: “Preparen los bolsillos, señores ciudadanos; porque como llegue Sánchez al gobierno les va a meter la mano en el bolsillo. Por tanto, subida de impuestos con Sánchez e Iglesias. Pero al menos Iglesias no se esconde. Señor Sánchez, le veo muy nervioso... No se ponga nervioso que estamos debatiendo. Ciudadanos propone bajar el IRPF en todas las comunidades autónomas al 44%. Sucesiones: este impuesto existe en los gobiernos del PP y del PSOE. Allí donde gobierna Ciudadanos, no. En Andalucía ya lo hemos suprimido. Si soy presidente les prometo que en los primeros 100 días suprimiremos el impuesto de la muerte. Les prometo que en los primeros cien días de nuestro gobierno suprimiremos lo que no han suprimido ni Rajoy, ni Sánchez ni nadie. Finalmente, no vamos a hablar de ‘revoluciones fiscales’ como el PP. Yo solo me conformo con que no lo subamos y empecemos a bajarlos”.

Anàlisi: Rivera utilitza un dels recursos més clàssics per intentar ser convincent, ergo guanyar-se la confiança de l'electorat: el "prometo que...". No obstant això, l'audiència ja està farta de falses promeses i, en concret, d'aquest verb tan pronunciat per l'anterior president del govern Mariano Rajoy. A banda d'això, la

proposta de Ciudadanos només parla d'abaixar l'impost sobre la renda i ignora tots els altres impostos que també "posen la mà a la butxaca dels ciutadans". A més, tot i centrar-se en un punt concret no explica com l'Estat recuperaria l'ingrés que fins ara aconsegueix amb l'IRPF.

És curiós que, després de protagonitzar les múltiples picabaralles originades durant el debat, ara sigui ell qui li digui als altres que estan nerviosos. A ulls de l'audiència això encara evidencia més la falta de control que Rivera té en aquest debat.

Pablo Iglesias: “Yo creo que hay que ser muy claros. España está a ocho puntos porcentuales de distancia en términos de justicia fiscal de la media europea. Es decir, puede haber más justicia fiscal simplemente acercándonos a lo que hacen otros países de Europa. Ojo, estos metros de distancia no ha sido culpa solamente de los gobiernos de derecha. El señor Sánchez decía antes algo que es verdad: el debate sobre la subida o bajada de impuestos tiene que discutir a quién hay que subírseles y a quién hay que bajárseles. Y tenía algunas propuestas buenas, pero que no siempre cumplió: como por ejemplo la propuesta del impuesto a la banca. Nosotros somos muy claros: el IRPF hay que subirlo si, pero depende de quién. Nosotros decimos: a los que cobren más de 100.000 euros al año o a los que cobren más de 300.000. A los que no lleguen a los 12 mil euros se lo bajamos. (Pablo Iglesias ha de demanar-li a Rivera que s'esperí al seu torn que ell encara està parlant) Y al mismo tiempo, somos los únicos que planteamos que los bancos tienen que devolver 60.000 millones de euros (en Atresmedia a veces dicen 40.000 + 20.000, bueno 40 mil más 20 mil son 60.000 millones de euros que igualmente deben a los ciudadanos). Además decimos que vamos a bajar el impuesto de sociedades a las pequeñas empresas que no facturan un millón de euros. Y también decimos que vamos a bajar el IVA a los suministros energéticos de las familias vulnerables. Y vamos a bajarlo también a los productos sanitarios. Pero vamos a elevar un tipo especial para el impuesto de patrimonio, ¡claro

que sí! vamos a hacer que los bancos en España - que en la práctica no han pagado impuesto de sociedades - tengan un tipo efectivo. En términos teóricos, posiblemente el partido socialista y nosotros estemos de acuerdo en esto. Sin embargo, todo el mundo sabe que el PSOE cuando está solo se deja la teoría en el programa y luego no lo lleva a la práctica. Ojalá nos podamos poner de acuerdo para que en este país los bancos, las grandes empresas y Cabify o Uber paguen impuestos aquí”: (Rivera torna a irrompre en el discurs d'Iglesias sense deixar-lo acabar. Ell li respon que ‘no hay que interrumpir todo el rato, señor Rivera, no hay que ser maleducado. Es una cuestión de respeto a la gente que nos está mirando. No hay que tener miedo al debate pero tampoco hay que tener miedo al respeto. Está táctica que utiliza usted de interrumpir todo el rato es propia de maleducados. Estoy seguro que a muchos de los votantes no les gusta que usted sea tan impertinente. Señor Rivera, se lo digo con todo el cariño, seguramente hay gente que le vote pero que al mismo tiempo quiera ver un tipo educado).

Anàlisi: La juxtaposició del discurs de Rivera amb el d'Iglesias fa que aquest faci brillar molt més el seu programa. Per una banda, no només és una proposta més atractiva, aparentment més justa i equilibrada i que apel·la a un segment de l'electorat més ampli (tenint en compte que la majoria d'espanyols són mileuristes i pensionistes) perquè té en compte els diferents tipus d'impostos i les condicions de cada ciutadà, sinó que, per altra banda, completa la seva proposta exposant la contrapartida d'aquesta mesura, com es compensaria aquesta rebaixa d'impostos. En resultat, a simple vista la proposta de Podemos sembla favorable per la majoria de l'electorat i factible.

En el seu discurs, Iglesias ataca a un punt clau: els bancs. Aquests són el principal enemic de tota l'esfera pública, independentment de la ideologia política que tingui cadascú. Per tant, és un denominador comú a tot l'electorat espanyol, igual que la polèmica per Uber i Cabify, un tema vox populi en aquell moment. Finalment, el

sermó que li deixa caure a Rivera just en aquest moment del debat fa que segurament tota l'audiència li doni la raó. Per tant, podem veure com el líder de Podemos no només guanya punts per desenvolupar una proposta de forma raonada i coherent, sinó que també incorpora aquells punts on els diferents segments de l'electorat poden estar d'acord, com l'impost sobre els bancs, sobre Cabify, o la lliçó d'ètica al candidat de Ciutadans.

Habitatge

Ana Pastor a Albert Rivera: “El último informe del Banco de España se refiere a la vivienda, pero sobretudo al alquiler. Dice que estamos en niveles de precios de antes de la crisis, y ya sabe lo importante que es esto especialmente para los jóvenes. Le pido que le diga a la gente que nos está viendo, cuáles son las propuestas de Ciudadanos y teniendo en cuenta que está tendencia ha ido a peor. ¿Qué propone para que esto deje de ser así?”

“Pues tiene que haber más oferta. Paradójicamente, en las ciudades donde gobierna Podemos es donde más ha subido el precio del alquiler ¿por qué? porque tienen limitada la oferta. Esto hace que suba el precio. Yo propongo que esas operaciones salgan adelante, que se ofrezca vivienda y alquiler social para esas familias que no llegan a final de mes. Pero no nos engañemos: tiene que haber más oferta. Si no, se benefician precisamente esos buitres de los precios altos. Nosotros proponemos una ley para que las familias estén tranquilas y seguras. No puede ser que esté proliferando la okupación. Tenemos barrios de Madrid, Barcelona y Valencia donde los okupas son mafias que se organizan, revientan puertas y se quedan dentro de las viviendas. Ciudadanos propone una ley contra la okupación. Yo quiero que en este país, y me dirijo a todas las familias de España, ustedes estén tranquilos si se van de vacaciones, si se van por la noche. Esto es necesario. Podemos hace lo

contrario. Propone que se pueda okupar. Yo no quiero que okupen ni la casa del Sr. Iglesias”.

Anàlisi: Rivera se serveix de les estratègies de la política americana (personalització de discurs, apel·lació directa a l'audiència, alarmisme social a través de la por) per elaborar el seu relat. Tanmateix, la seva resposta no és pertinent a la pregunta que li ha formulat Ana Pastor. A "què proposa per abaixar els preus del lloguer o de l'habitatge en general?" Rivera respon "que hi ha d'haver més oferta i que farà una llei contra l'okupació". Les dues proposicions no estan relacionades ni desenvolupades. En conseqüència, l'electorat segueix sense una resposta que el tranquil·litzi davant dels elevats preus del lloguer. I és que aquesta és la principal preocupació, en matèria d'habitatge, de l'opinió pública.

Paral·lelament, independentment de les afinitats i la ideologia dels diferents segments de l'electorat, és difícil de creure que un dels candidats a la presidència defensi el moviment okupa d'una forma tan explícita com la que exposa Rivera, ja que això seria guanyar-se la derrota electoral. En conseqüència, la veracitat del candidat de Ciutadans es veu encara més qüestionada.

Pablo Iglesias: “Yo creo que este tema es muy serio como para que hablemos con propiedad. El problema de la vivienda en España tiene dos dimensiones muy obvias que todo el mundo entiende: 1. El alquiler es caro. Todo el mundo que nos está viendo sabe que los precios de alquiler, en particular en ciertas ciudades, es muy caro. ¿Por qué es tan caro el precio de alquiler? Porque hay especuladores que no son propietarios españoles, sino fondos de inversión extranjeros. Entonces, a estos fondos de inversión extranjeros que no saben ni siquiera dónde están determinados barrios de Madrid, de Barcelona y de otras ciudades de nuestro país, hay que aplicarles el artículo 47 de la constitución y evitar la especulación interviniendo en el mercado para bajar el precio del alquiler. Esta es una cuestión de voluntad política. (Rivera torna a interrompre el

discurs d'Iglesias i aquest li demana que el deixi acabar). **El segundo problema de la vivienda en España es la cantidad de vivienda que hay en manos de especuladores. Nosotros decimos que quien tenga más de 10 viviendas - que son fundamentalmente bancos y a veces la propia Sareb - esté obligada des del gobierno a sacarla a un precio público. A hacer una oferta de alquileres con precios que las familias puedan asumir. Es una cuestión de voluntad política y de enfrentarse a los que están incumpliendo una cosa que dice la constitución de nuestro país”.**

Anàlisi: Iglesias torna a servir-se d'un relat simple i justicier per guanyar-se la confiança de l'audiència. El seu discurs es basa a descriure la realitat i utilitzar la Constitució per millorar la situació. El resultat d'aquesta estratègia és que, per una banda, tot l'electorat en la seva pluralitat se sent identificat amb la problemàtica exposada per tal candidat i que, per altra banda, la proposta d'Iglesias compta amb el suport d'un doble segment electoral: els que defensen la constitució i els que defensen la limitació dels grans tenidors.

És aquesta balança de contrapesos i el suport amb la llei el que sosté les propostes de Podemos.

Pablo Casado: “Esto es lo que el señor Sánchez propone: la subida de todos los impuestos”. (Gràfic per representar-ho). 6 mil millones de euros para los españoles. Lo que si ha sido de chiste es que sea él quien hable de fraude fiscal. El señor Sánchez tiene cinco ministros bajo sospecha, más el que ya dimitió, al señor Duque y a la señora Calviño con dos sociedades patrimoniales para no pagar impuestos, y luego a otro señor con una multa de 30 mil euros por usar información privilegiada que le dio el actual secretario del estado de energía, y también a la secretaria de estado de deporte y a la señora Celáa ocultando patrimonio. ¡Pero bueno, esto es como el Aloe Vera: cada vez que investigan al gobierno de Sánchez, le encuentran más

propiedades. Que usted hable de fraude fiscal es una auténtica broma. (Ana Pastor li recorda que han preguntat per habitatge). Un ley antiokupación: queremos recuperar el tipo penal que tenía el código penal del PP, de manera que un okupa se pueda enfrentar a penas de prisión de 1 a 3 años. El PSOE lo dejó simplemente en una falta, que es una multa. La vivienda tiene que dar seguridad al arrendatario para que éste la pueda ofrecer. Además vamos a permitir que tanto la Policía Nacional como la Guardia Civil para que de 12 a 24 horas pueda desalojar a las personas que han ocupado una vivienda, como también estaba en la legislación del PP. Pero claro, hablando de liberales, y yo Sr. Rivera con todo el respeto le tengo que decir que en Andalucía usted se opuso durante 4 años a bajar el impuesto de patrimonio”. (Comença una picabaralla entre Rivera i Casado on ambdós s’acusen de mentiders. Un diu que han tret aquest impost just ara i l’altre diu que això no és veritat. Finalment, Ana Pastor recorda que han preguntat per habitatge i com que ells no s’ajusten a la temàtica li passa la paraula a Pedro Sánchez).

Anàlisi: Casado segueix dedicant tot el cos del seu discurs en atacar als altres candidats, particularment a Sánchez i a Rivera. En la primera part de la seva resposta, treu els draps bruts del PSOE i fins i tot porta preparat un gràfic per representar-ho visualment. És clar que la intenció de Casado no és reforçar els arguments propis del seu partit, sinó embrutar els dels altres; fet que no concorda amb les dinàmiques d'un debat ni ajuda que l'electorat sàpiga que proposa el PP en les diferents carpetes.

Tanmateix, Casado segueix equivocant-se en l'estratègia a l'hora de respondre: tenint en compte la mala experiència que han tingut els espanyols amb el govern de Rajoy (PP), dir que vol recuperar les mesures adoptades en l'anterior legislatura no és el que vol sentir l'electorat, *ergo*, no és el més encertat.

Avortament

Ana Pastor a Pablo Casado: “Usted dijo primero que iba a recuperar la ley del 85, después dijo que no, que como está recurrido por el constitucional, que cuando el constitucional se pronuncie dejarán (o no) esa ley. Lo que yo le pregunto para la gente que nos está viendo ¿cuál es la propuesta del PP de ahora en el tema del aborto? ¿La una o la otra?”

“La ley de maternidad, que es una ley pionera en España por la cual toda mujer que quiera ser madre libremente tendrá todo el apoyo de la administración en materia de vivienda, de empleo, de educación infantil de 0 a 3 años o en materia de conciliación. Tenemos un problema demográfico en España, y que de los 500 mil embarazos que hay en España, 100 mil acaban en una interrupción voluntaria. (...) En esa decisión tan complicada no debe haber ninguna presión económica, familiar, de una empresa o de una pareja. (Ana Pastor reformula la pregunta davant aquesta ambigüitat i diu “entonces ¿la ley del 85 o cuál?). Todos los recursos a favor de la vida, y lo que diga el Constitucional, evidentemente, lo acataremos”.

Análisi: Casado tampoc segueix les estratègies de la política americana, però a diferència d'Iglesias, la seva alternativa no resulta gaire eficaç. En primer lloc perquè els discursos no són ni simples ni directes i, per tant, no són clars ni fàcils d'entendre. A més a més, tampoc s'ajusten a la veu de l'opinió pública i, per tant, una part significativa de l'electorat se li girarà d'esquena. Tenint en compte que el feminisme fa bandera arreu d'Espanya des de ja fa uns anys, però sobretot en els més recents, i que el nombre de violacions, ergo també d'embarassos, van a l'alça no és adequat negar aquest "dret" a les dones. En realitat, Casado n'és conscient i per això intenta maquillar la seva proposta.

A més inri, Ana Pastor assenyala la incoherència de la seva proposta en la formulació de la pregunta i la següent reformulació en vista de la resposta primera. Cal recordar que en el programa sobre impostos, l'altre presentador (Vicent Vallés)

també s'ha mostrat incrèdul davant la proposta del PP. Tot això contribueix a fer que Casado es quedi endarrere en la cursa electoral, just a pocs metres de la meta.

Pedro Sánchez: “Me parece que el PP quiere retornar a la ley de aborto del siglo pasado. Miren todo lo que tenga que ver con feminismo, yo creo que el partido socialista tiene autoridad para hablar. Este gobierno ha elevado el permiso de paternidad a 8 semanas, este gobierno ha puesto en marcha el pacto de estado contra la violencia de género, este gobierno ha puesto más de 40 millones de euros en manos de los pequeños ayuntamientos para abrir esa primera ventanilla donde atender a las víctimas de violencia de género. En nuestro país se producen 11 mil agresiones sexuales al año, y esto no se puede banalizar. Un no es un no, por mucho que digan las candidatas del PP. Lo que acabamos de recibir - y que también ha sido denunciado por la UGT - son cartas de médicos, psicólogos y trabajadores sociales que luchan contra la violencia de género en Andalucía porque se están haciendo ya las listas negras impulsadas por el PP y C's”.

Análisi: El tic de Sánchez és exposar tot el que ha fet el govern en funcions del PSOE per preparar el terreny de cara a la seva proposta. A diferència de l'anterior ponent - juxtaposició que encara és més desfavorable per a Casado -, Sánchez construeix el seu relat a partir de la veu de l'opinió pública. Des de la cita textual de "No és no" fins a les cartes que han redactat diferents col·lectius per denunciar la situació tan delicada que hi ha a Andalusia a causa de les polítiques preses per la dreta. Quan l'audiència veu aquesta realitat el que interpreta automàticament és que la proposta del PP no és desitjable, i l'evidència n'és Andalusia. En aquest cas, la por influeix directament amb la intenció de vot de l'electorat i, per això, Sánchez ha desviat el debat cap a la violència de gènere.

Albert Rivera: “En primer lugar, estamos en 2019 y no en 1985. Yo entiendo que a un partido conservador - referint-se al PP- le cueste avanzar, pero un

partido liberal tiene liderar. La ley del aborto de plazos que tenemos actualmente es homologable a cualquier país de Europa. Creemos que es razonable que en un período determinado se pueda abortar en unas condiciones claras y nítidas y a partir de un cierto momento sea penalizado. Eso es lo que tienen la mayoría de países de Europa. Hay que ser valientes en los asuntos morales, y en este sentido sí que es verdad que otros partidos - PSOE y Podemos -, han planteado la muerte digna. (Sánchez contesta per al·lusions y Rivera el calla dient que no es posi nerviós, altre cop). **Señor Casado, el dolor no entiende de ideologías y la calidad tampoco. No se si le ha pasado nunca a usted, pero a mí me pasó con mi abuela. Murió de cáncer y en los últimos días necesitaba paliativos. Esas mujeres que sufren se merecen garantías: una muerte digna y una ley de eutanasia. Le pido que reflexione, estamos en el siglo XXI. Señor Casado, rectifique”.**

Anàlisi: Rivera intenta inflar el seu discurs a través d'una comparació entre Espanya i la resta d'Europa. Si Espanya és dels pocs països que van a contracorrent sembla que sigui ella qui està equivocada, ergo, hagi d'adoptar la mesura presa per la resta. Com en ocasions passades, Rivera intenta aproximar-se a l'electorat a través d'experiències personals relacionades, totes elles, amb familiars. A banda d'anunciar que vol ser "el presidente de las familias", Rivera ha recolzat la seva proposta sobre impostos amb els seus pares - que eren de Màlaga i van haver d'emigrar a Catalunya 'para ganarse la vida y levantar el país' - i ara defensa l'eutanàsia amb la seva àvia.

Pedro Sánchez: “No deja de resultar ciertamente dramático que las dos personas que ahora mismo se están intentado erigirse como defensores de la dignidad en el tránsito a la muerte, que es el Sr. Rivera y el Sr. Casado - hayan estado obstaculizando hasta en 19 ocasiones la tramitación y el reconocimiento del derecho a la eutanasia. Si eso no ha ocurrido ha sido porque estas dos personas lo han bloqueado”. (Casado i Rivera parlen a l'hora,

discutint-se entre ells i responent a Casado. Ana Pastor, certament molesta, torna a demanar que ‘no interrumpan más el debate’).

Anàlisi: Atac directe a la credibilitat dels candidats del PP i de C's. La debilitat que presentaven ambdós discursos ara es veu definitivament enfonsada. L'actitud tan impertinent que estan tenint justament aquests dos candidats durant tot el debat, i especialment quan l'aire els hi va en contra, no ajuda a netejar la seva imatge.

Immigració

Vicent Vallés a Pedro Sánchez: “Sr. Sánchez, cuando usted estaba en la oposición criticó mucho las devoluciones en caliente que se habían producido en Ceuta y en Melilla. Durante los meses de su mandato ha habido varios casos denunciados por organizaciones humanitarias de devoluciones en caliente. ¿Qué está ocurriendo? ¿Por qué no están cumpliendo las promesas que hicieron cuando llegaron al poder?”

“Las devoluciones en caliente ahora mismo están en el TSJ pendientes de una sentencia. Por tanto, creo que es pertinente esperar a ver qué dice el Tribunal de Estrasburgo. Segundo lugar: en relación con las concertinas, decirles que el plan del gobierno de España es mejorar precisamente la protección de las vallas de Ceuta y Melilla - que por cierto ya hay unos presupuestos para ello - y paulatinamente lo que iremos haciendo es sustituir las concertinas por mecanismos de seguridad mucho más avanzados y menos lesivos por la seguridad de los migrantes y las fuerzas de seguridad que están allí. Lo que quiero decirles es que la inmigración no llegó con este gobierno. Des del 2015 se iba alertando de que iba a haber un aumento del flujo migratorio de nuestro país, en la llamada ruta mediterránea occidental. ¿Qué es lo que ha ocurrido? Pues bien, que el Partido Popular cuando estaba gobernado no hizo absolutamente nada; no puso en marcha la política migratoria. Nosotros sí lo hemos hecho. Hemos puesto en marcha un mando único en el Estrecho de Gibraltar

para controlar la política migratoria. Afortunadamente, durante estos primeros meses del año lo que hemos hecho es una drástica reducción de migrantes a nuestras costas. Cuestión distinta es que, efectivamente, nosotros lo que hacemos es atender a esos seres humanos y no los dejamos al paio. A aquellos seres humanos que están en riesgo de ahogarse y perder la vida, efectivamente, una empresa pública los rescata, los trae a las costas españolas y vienen las ONG para atenderlos”.

Análisi: De la mateixa manera que Sánchez es penja medalles per tots "els mèrits" aconseguits mentre estava en el govern, atribueix tots els problemes que encara estan per resoldre a la legislatura passada. Vallés li ha preguntat per què encara no han fet efectives les mesures que van plantejar sobre migració, i Sánchez esquivava la pregunta amb el que sí que han fet.

El líder del PSOE és conscient que l'esfera pública està altament polaritzada en aquest tema. Hi ha un bàndol partidari "d'acollir", i un altre que s'hi oposa rotundament. Ambdós guiats per arguments emocionals. Per això, elabora una doble resposta que acontenti a les dues opinions: per una banda diu que estan esperant una sentència del Tribunal Superior de Justícia, que ja han aplicat mesures per controlar la immigració pel sud d'Espanya i que durant el primer trimestre del 2019 han reduït la immigració en les costes del país. Per altra banda, Sánchez també diu que l'Estat acull a tots aquells migrants que es troben en perill. Tanmateix, aquests no són pocs, sinó que és la patera sencera.

Pablo Iglesias: “Con toda claridad: un estado democrático tiene que cumplir de manera taxativa la declaración universal de los derechos humanos. Esta declaración es incompatible con las concertinas, que son cuchillas, y producen lesiones muy graves a gente cuyo único delito es huir de la pobreza, que es lo que haríamos todos si nos viéramos en estas circunstancias. No hay derecho que a que a alguien se les lleve a centros de detención como los CIEs por el simple hecho de no tener papeles. Propuse una vez al señor Pedro

Sánchez visitar juntos un CIEs y creo que sería muy saludable que con las cámaras de televisión delante los representantes políticos entráramos allí para que la gente vea las condiciones en que están las personas cuyo único delito ha sido el de la pobreza”.

Anàlisi: Iglesias torna a diferenciar-se per la transparència que proposa invitant a les càmeres de televisió a retransmetre la realitat sobre la qual estan parlant, com també ha fet en el cas de pensions. La seva proposta sobre la migració també gira entorn la justícia social, i el seu argument torna a ser la llei, aquest cop però no és la Constitució sinó la legislació internacional.

En la pausa pel debat, projecten els resultats de La màquina del temps. El candidat que més ha parlat fins al moment és Pablo Casado i, com hem vist en l'anàlisi, justament és un dels candidats (a banda de Rivera) que menys informació ha donat sobre el seu programa polític.

Ana Pastor a Pablo Casado: “Señor Casado, para usted, un silencio en una relación sexual es un sí?”

“No. Ni para mí, ni para el código penal. El PP siempre ha estado en contra de la violencia de género. Hicimos la primera ley relacionada contra la violencia de género, en el 2003, que fue la de la orden de detención y alejamiento. Sin embargo, lo que tenemos que decir es que... Bueno... Eh... En la Junta de Andalucía había ayudas que no estaban siendo usadas para ese fin. Y, sobre todo, que la violencia de género se tiene que erradicar también con la plena autonomía de las mujeres. Lo mejor es que tengan un empleo para que tengan un portazo al maltratador. Tenemos que erradicar esa lacra social. Es muy importante tener una autonomía para tener un empleo y no depender de nada, sobre todo si es un sinvergüenza que está ejerciendo cualquier tipo de maltrato...” (Ana Pastor el talla per donar pas a Pedro Sánchez, qui ha aixecat la mà per parlar).

Anàlisi: En un intent per projectar-se com un defensor del feminisme, Casado comet l'error de definir-se com tot el contrari. En primer lloc, perquè en els ulls de l'opinió pública el feminisme no és tant una qüestió penal, sinó d'ètica i moral. Per tant, ja comença malament el seu discurs. La seva resposta no es veu natural. En segon lloc, perquè el no saber com dir les darreres mesures preses a Andalusia - que en el seu dia van aixecar molta polseguera en la ciutadania d'arreu d'Espanya- fa aixecar encara més les sospites contra un candidat masculista. I, per últim, Casado torna a fallar a l'hora de precisar l'argument que validarà la seva proposta: feminisme no és proporcionar autonomia econòmica a la dona, sinó respectar-la i igualar tots els seus drets als de l'home.

Val a dir que insultar a la figura de l'home, etiquetant-lo de "sinvergüenza" tampoc ajuda, ja que ara no només ha perdut el suport de la majoria de dones del país, sinó també dels homes que s'hagin pogut sentir al·ludits.

Pedro Sánchez: "Es que es increíble. Yo de verdad que estoy indignado señor Casado. ¿Usted no es consciente de que seguramente habrá mujeres que nos estarán viendo que son catedráticas de universidad y que sufren agresiones sexuales? O abogadas, o jueces... Es que usted está diciendo que las personas que no tienen trabajo sufren agresiones sexuales. ¿Cómo puede decir usted, después de lo que ocurrió con La manada que el código penal no se tiene que reformar precisamente para que se diga claramente que se tipifican los delitos de agresión sexual y que un no es un no? Usted señor Casado, desconoce lo que quiere decir violencia de género".

Anàlisi: Com li ha estat passant durant tot el debat al candidat del PP, el ponent que parla a continuació d'ell aprofita el seu dèbil argument per acabar d'arremetre contra la proposta del PP. Com també ha estat fent Sánchez durant tot el debat, en el seu discurs incorpora tòpics *vox populi* (abans el 'No és no', ara La Manada de Manresa).

Albert Rivera: “El señor Sánchez no está a la altura para ser el presidente del Gobierno. (Comença una picabaralla entre tots els candidats - exepete Iglesias, qui continua mantenint-se al marge de la paraula fora de torn. No obstant això, no s’entén res del que diuen). **Ya se porque Sánchez no quería debates: porque los pierde. España se merece un presidente que mire a los ojos tanto a los hombres como a las mujeres y diga ‘vamos, vamos juntos a acabar con esta lacra’). Pero también vamos a hacer que nuestras hijas, luchemos para que nadie les meta nunca una mano encima, para que tengan libertad, para que sueñen... Pero esa causa no es de PSOE, porque han gobernado España durante 21 años y, desgraciadamente, sigue habiendo violencia de género”.**

Análisi: Rivera confirma les hipòtesis exposades en la present recerca. Els debats han perdut la seva essència en el moment que un candidat el "guanya" i els altres el "perden". El líder de C's fa un ús intensiu de l'emoció, no només amb els arguments sinó amb les paraules amb què els articula. En tots els subapartats del bloc econòmic, Rivera s'ha autodefinit com 'el president de les famílies' que 'no estarà al seu davant dirigint el país, sinó al seu costat'. Ara, en matèria d'igualtat, Rivera afirma que Espanya es mereix 'un president que miri als ulls' i que 'deixi somiar a les nostres filles'. Tot i el coratge d'aquestes paraules, Rivera no està desenvolupant cap proposta política, sinó un relat emocional.

Pablo Iglesias: “Estoy sintiendo mucha vergüenza por la forma en que está discurriendo este debate. Ya está bien de hablar de violencia de género, es violencia machista. Creo que podríamos ponernos de acuerdo con algunas propuestas; yo traigo modestamente cuatro. La primera es cambiar el código penal para que solo sí sea sí. La segunda, acabar ya de una vez con ese tipo de abuso que ha permitido que los violadores de La manada sean juzgados por un tipo penal a la violación y, después, tiene que haber medidas que ayuden a las mujeres que se ven en una situación de violencia machista. Nosotros

proponemos dos: alternativa habitacional inmediata a una mujer que denuncie en los servicios sociales estar en una situación de violencia. La segunda, un SMI de seis meses, prorrogable para cualquier mujer que denuncie ante los servicios sociales que esté en una situación como esta. A partir de aquí creo que los 4 podríamos estar de acuerdo en 2 detalles: el primero, Cayetana Álvarez de Toledo se equivocó, y creo que cuando alguien se equivoca lo mejor es pedir disculpas y no pasa nada. Todos nos podemos equivocar alguna vez. Y, en segundo lugar, creo que es evidente que lo que representa VOX es un retroceso en los derechos que las mujeres se han ganado en este país. Esto no es ofender a nadie sino decir la puñetera verdad”.

Anàlisi: L'estructura del discurs d'Iglesias és simple, directa i favorable a les orelles de l'opinió pública, especialment de la femenina. Tot i que és el candidat que més desenvolupa la seva proposta, faltaria veure la viabilitat d'aquestes mesures tenint en compte la dimensió d'aquest col·lectiu i la tendència a l'alça. El que en certa manera també reforça la seva proposta és el vincle amb dues altres demandes de l'esfera pública: independència residencial i autonomia salarial. En conjunt, tot ajuda a fer més atractiva la proposta.

El líder de Podemos continua diferenciant-se per no convertir el seu torn de paraula en un atac directe i rabiós contra la resta de candidats, sinó que continua mencionant alguns draps bruts dels altres partits en aquesta matèria, però sense l'agressivitat amb què ho fan els altres. Iglesias simula una crítica constructiva. EN la mateixa línia, evidencia que ell es manté al marge lamentant que el debat s'estigui desenvolupant així.

Pablo Casado: “**Esto es inaceptable para cualquier debate y para cualquier televisión. A mí usted -referint-se a Sánchez- no me levanta ni la cara ni el dedo. Ayer ya me señaló. Pero yo no voy a permitir que me señale en un tema de violencia de género porque a mí me humilla, me indigna. Soy hijo de una**

madre, marido de una esposa y padre de una hija. Por esto no tiene ningún derecho a señalarme”.

Anàlisi: Aquest fragment exposa clarament la importància de la comunicació no verbal en els debats electorals, així com en qualsevol altre discurs. Casado s'ha sentit més interpel·lat i ha dedicat més importància a un gest que a una paraula. En la gairebé hora i mitja de debat, Casado ha sigut objecte de molts atacs verbals però en cap s'ha indignat tant com ara. Per altra banda, amb l'argument que és "fill d'una mare, marit d'una dona i pare d'una filla" no justifica ser feminista, fet que encara evidència el "desconeixement sobre aquest concepte" que li retreia Sánchez.

Pedro Sánchez: “La ultraderecha es peligrosa, es terrible. Dice cosas como que ‘una mujer violada no tiene derecho a abortar’, ‘que los colectivos LGTBI generan cada vez más niños que pertenecen a ese colectivo’, que habla de las mujeres piojosas de la ultraizquierda y que considera que la verdadera dictadura no ha sido la franquista sino la feminista”.

Anàlisi: Amb aquests fragments que Sánchez ha extret de la ultradreta, ha provocat la reacció de múltiples col·lectius: feministes, progressistes, civils marcats per la Guerra Civil i consegüent dictadura, LGTBI, joves, etc.

Vicent Vallés a Pablo Iglesias: “En las diversas legislaturas de la democracia hemos visto a gobiernos de un signo y de otro cambiar o intentar cambiar la ley educativa sin que hubiera acuerdo con el resto de los partidos. Este es un asunto que siempre ha hablado de la necesidad que haya un acuerdo nacional; un acuerdo de estado, para que haya una nueva ley educativa donde todos se sientan representados y pueda durar bastante tiempo. Podemos sacar un acuerdo señor Iglesias”.

“Los que defendemos la educación pública decimos que no se puede subvencionar con el dinero de todos los ciudadanos a colegios que segregan por sexo. Y lo decimos claramente: si la constitución dice que la educación es un derecho hay que hacerla gratuita. Educación infantil de 0 a 3 años, la secundaria, la profesional y la universidad. Y lo que diferencia a una democracia de una dictadura es que en una democracia, independientemente del barrio donde uno haya nacido va a tener la mejor educación y la va a tener igual de buena que quien ha nacido en un barrio más pudiente; y eso solo se puede hacer defendiendo la educación pública y haciéndola gratuita. Ojalá pudiéramos llegar a un acuerdo con esto pero temo que con la derecha esto va a ser difícil. Y creo, que los gobiernos del partido socialista permitieron algo que ahora es un problema: un poder excesivo de la iglesia católica a la hora de controlar la educación de nuestros niños y niñas con dinero público”.

Análisi: Caràcter de la proposta de Podemos: justícia social i igualtat. Argument/suport: Constitució. El patró d'Iglesias. A l'hora de parlar d'educació, Iglesias menciona a tots els nivells escolars, ergo, apel·la a un target electoral molt ampli: des dels adults que procuren per l'educació dels seus fills fins als joves que es fan càrrec dels seus estudis. Cal tenir en compte que la rebaixa del 30% de les taxes universitàries continua sent un dels focs encesos en l'esfera pública. Igual que en les anteriors ocasions, Iglesias ataca a la dreta però en forma de suggeriment ("creo que permitieron algo que ahora es un problema", "temo que con la derecha esto va a ser difícil"...). Això es tradueix en una degradació dels arguments dels oponents, però per contra no irrita a l'audiència amb crits, insults o retrets.

Albert Rivera: “Voy a leer una serie de siglas que quizá le suenan (...). Estas son las nueve reformas y contrarreformas del gobierno del PP y del PSOE. ¿Saben qué es esto? Ser el segundo país con más abandono escolar prematuro de Europa. Esto es el fracaso. El PP y el PSOE se han pasado 40 años sin pactar en educación. Ciudadanos impulsó en el Parlamento por primera vez en 40 años un pacto educativo. El señor Sánchez - que es un

irresponsable - se levantó de la silla y dinamitó el acuerdo. Lo rompió. Yo prometo impulsar este pacto educativo en los primeros cien días porque quiero que lo importante sea lo urgente. Por esto quiero que se haga en los primeros cien días”.

Pedro Sánchez: “Vamos a pasar del argumentario a la realidad. Vamos a ver, la ruptura de Pacto Educativo se produjo con la LOMCE que impuso la mayoría absoluta de PP. ¿Esto que ha supuesto? Que entre los cursos 2011-2012 y 2013-2014 la educación pública ha perdido 18 mil profesores y ha derivado en un aumento de la ratio de alumno por profesor y en un aumento de las cargas lectivas de los maestros en nuestros colegios públicos. ¿Qué hemos hecho nosotros durante estos diez meses? Hemos revertido los recortes educativos, hemos aprobado un anteproyecto de ley educativo que cumple con el compromiso suscrito en 2013 por 9 partidos políticos de acabar con la LOMCE y hemos impulsado la Formación Profesional. Lo que hemos hecho es elaborar un plan estratégico de FP, que ha revisado y actualizado todas las cualificaciones del catálogo de la FP incorporando los contenidos de digitalización en varios cursos que afectan a la práctica a la totalidad de los títulos. En las universidades, para retener el talento y que no vivan en precario, lo que hemos hecho ha sido en 10 meses aprobar el estatuto de personal investigador en formación que fija un salario mínimo superior al que ahora cobra. Por tanto, que es lo que proponemos: primero, un pacto educativo; segundo, modernizar el sistema de becas y, tercero, un plan de lucha contra el fracaso escolar, impulsar la FP y una nueva ley de universidades que impulse también la gratuidad de las primeras matrículas de los estudios de grado en las universidades públicas”.

Anàlisi (2): Els patrons de discurs són clars: Rivera focalitza el cos del seu relat amb els errors de les legislatures anteriors, responsabilitzant directament i exclusivament al PSOE i al PP; en acabat, promet solucionar-ho en els primers 100 dies de la seva

legislatura. El problema és que l'electorat vol escoltar les propostes pròpies de Ciutadans per valorar-les segons el seu criteri i, per tant, escoltar retrets del passat no els serveix de res per les futures eleccions. A més, cal tenir en compte que tot i enfonsar al PP i al PSOE, Podemos encara segueix en *stand by*. A això se li suma que, de moment, Iglesias ha ofert discursos més convincents que els de Rivera, fet que també faria caure a Ciutadans i, en resultat, Iglesias seria l'únic partit que queda dret. Val a dir que la promesa d'aplicar determinades mesures en els primers tres mesos de mandat no és un argument que transmeti gaire confiança. La desconfiança amb la política és tan significant que això no farà que l'opinió pública canviï de pensament.

Per la seva banda, Sánchez continua limitant-se en exposar què ha fet el seu partit durant el govern en funcions. En aquest cas, però, amplia una mica més el seu discurs seguint l'estratègia d'Iglesias i presenta una proposta esquematitzada en tres punts. El problema, però, és que essent un tema de tanta rellevància en l'esfera pública no el desenvolupa; fet que fa coixejar la seva proposta.

Pablo Casado: “Nosotros en apenas año y medio bajamos un 8% el abandono escolar temporal, y en la reforma educativa que plantearé como presidente del gobierno en los primeros consejos de ministros plantearé un bien educativo para prestigiar la educación docente, una FP dual como las autonomías del PP, evaluaciones de nivel para los niños, libertad educativa también en la concertada, en la especial y en la rural, reconoceremos el español como lengua vehicular y, además, tendremos una cosa muy importante: las enseñanzas de las materias troncales serán sin adoctrinamiento”.

Anàlisi: En el seu relat, Casado ja es presenta com el futur president del govern, ergo, amb el 'guanyador' o el 'protagonista' d'aquest relat. Com Sánchez, el PP enumera un seguit de mesures però no en desenvolupa cap. Per tant, l'audiència només sap què vol fer el PP a grans trets, però no sap com ho vol fer. Per tant,

l'electorat rep unes idees però aquestes no suposen ni coneixement ni informació com a tal.

Pablo Iglesias: “En esta cuestión yo tengo algo de experiencia porque soy profesor universitario en la universidad pública. El problema fundamental es de financiación. Cuando hablábamos antes de reforma fiscal, de hacer que los que tienen más paguen un poquito más para que nos acerquemos a Europa, hablamos de la necesidad de financiar una educación pública de calidad. Se hablaba antes de investigación, bien, es que esto no va de adjetivos calificativos, esto va de poner dinero. España invierte en I+D el 1% del PIB y habría que llegar al 2%. Esto solo se puede hacer con una reforma fiscal. Yo he sido profesor de universidad y he visto cómo algunos alumnos tenían que dejar la carrera porque no podían pagar la matrícula aunque estuvieran trabajando simultáneamente al tiempo que estudiaban. Hay mucha gente que tiene dificultades para llevar a sus niños a una escuela cuando son muy pequeños porque no hay escuelas gratuitas. Esto no va de izquierda o de derecha, esto va de público o de privado”.

Anàlisi: Iglesias és qui millor punteria té a l'hora d'escollir les dades i els arguments per defensar la seva proposta. El candidat de Podemos plasma el seu discurs a través d'una història basada en fets reals i en la seva pròpia experiència. A diferència de Casado i de Sánchez, Iglesias no considera els FP com el punt central de la seva proposta, sinó que apel·la a un denominador comú de tot l'electorat respecte a aquesta matèria: el finançament. Per ser més convincent, exposa una experiència real que ha viscut ell com a professor d'universitat i que, desgraciadament, comparteix i apel·la a la majoria de l'electorat.

També a diferència de la resta, Iglesias és l'únic candidat que relaciona les diferents propostes dotant-les de sentit. És així com el seu programa en general sembla més

cohesionat i més estable que el de la resta, sobretot el de Rivera que fa aigües per tots costats.

Ana Pastor a Albert Rivera: “Referente a la sanidad, señor Rivera, ¿recentralizar sí o no para que mejore la sanidad? ¿Usted cree que hay que quitar competencias a las CCAA o no?”

“Respecto a la educación quiero aportar algo que considero importante: constitución española. Se tiene que estudiar una asignatura troncal de constitución española. Cállese señor Sánchez, que usted no se entera. En España, cuando yo sea presidente - porque Sánchez va con Torra y no se va a estudiar - yo quiero que se estudie en las aulas. Vamos a meter la Constitución Española en las aulas, vamos a hacer que el español sea la lengua vehicular. Y, yo que he estudiado en Cataluña, el español no es la lengua vehicular.

Lo que tienen que hacer las comunidades autónomas es adecuarse a las que tienen. Hay muchos españoles que nos están viendo que tienen que adelantar dinero, tienen burocracia, para ser atendidos en otra comunidad. Tenemos una tarjeta sanitaria europea, pero no una tarjeta sanitaria española. Yo les propongo impulsar en los primeros cien días una tarjeta sanitaria única en toda España.

Anàlisi: Com era previsible - i potser aquesta era la intenció dels presentadors - Rivera esquivava la pregunta. Respon un 'no' camuflat, ja que si fos explícit, se li giraria en contra la immensa majoria de l'electorat. Totes les comunitats volen gaudir de més competències. En conseqüència, però, la indirecta de Rivera no genera confiança en les orelles de l'audiència. A més inri, que torni a "prometer que en los primeros cien días" aplicarà aquesta mesura, ja no és que no generi confiança en l'electorat, sinó que ara el que genera és desconfiança. Tantes promeses amb la mateixa frase i en carpetes tan diferents fa que el programa de Ciutadans sembli utòpic o una enganyifa.

L'aportació que Rivera fa sobre educació encara empitjora més el seu discurs, ja que la versió que proporciona sobre la realitat no encaixa amb el que percep la majoria de l'esfera pública. Si amb alguna cosa estan d'acord tots els estudiants i docents d'arreu del país és que cal més pràctica i menys teoria. Per tant, tenir la intenció de "introducir la constitución española en las aulas" és una proposta certament contradictòria a la veu de l'opinió pública. En la mateixa línia, "la nació de nacions" que és Espanya, tal com la va definir Pedro Sánchez, gaudeix de diverses llengües co-oficials però a les que se'ls dedica molta importància en les corresponents comunitats, com el valencià, el basc, el català o el gallec. Per tant, voler imposar el castellà en totes elles pot suposar com un atac a totes "aquestes nacions", ergo, Ciutadans continua perdent vots en potència.

Vicent Vallés a Pablo Casado: “Hay más temas sobre los que les queremos preguntar, por ejemplo la regeneración democrática. Señor Casado, usted dijo ayer en el debate de la televisión pública que su partido se ha renovado y que los casos de corrupción han quedado atrás. Usted, en cualquier caso, como diputado de su partido cuando estos casos eran muy de actualidad y también era miembro de la dirección del partido, ¿por qué las cosas según usted realmente han cambiado? ¿Por qué los españoles tienen que confiar en que esto ha sido así?”

“Bueno, me gustaría decir una cosa sobre sanidad que es fundamental: está quebrada, con 16 millones de deuda, y lo que hemos hecho en este programa electoral es garantizar la libertad de elección de médico y hospital, así como garantizar que solo haya un mes de espera para las pruebas. (Vicent Vallés aconsella a Casado que respongui la pregunta sobre la regeneració del PP). En el tema de la regeneración, yo gané unas primarias en el PP con un discurso de firmeza absoluta. En un plató como este, lo único que conseguí por parte de ex miembros del PP que habían traicionado a sus siglas fue amenazas de querellas.

Siempre he sido tremendamente firme y mi compromiso es absoluto: cualquier persona que haga algo mal en mi partido se irá directamente a la calle; no como en el partido socialista. Por tanto, nosotros lo que queremos decir es que ahora mismo en España quien la hace la paga. Cualquier persona que haya hecho algo mal está ahora mismo en los tribunales con penas de 50 años. Ahora bien, los partidos políticos no son corruptos; ninguno de los que estamos aquí ostentando la representación de un partido tenemos la culpa de que alguien haya traicionado la confianza de nuestros compañeros. Eso sí, tenemos la responsabilidad de ser implacables contra cualquier conducta no ejemplar”.

Anàlisi: Casado intenta esquivar la pregunta, o almenys guanyar temps per a la resposta, retraient el tema sobre sanitat. Vicent Vallés n'és conscient i el recondueix. Aleshores Casado es defineix com un heroi o un campió (“gané las primarias con un discurso de firmeza absoluta”, “siempre he sido tremendamente firme”). Tanmateix, afirmar que “los partidos políticos no son corruptos” fa perdre la credibilitat de tal candidat, ja que és una opinió totalment contrària a la de l'esfera pública. A més, que justament despersonalitzi els moviments i les accions polítiques dels líders o representants de cada partit (“ninguno de los que estamos aquí ostentando la representación de un partido tenemos la culpa de que alguien haya traicionado la confianza de nuestros compañeros”) encara s'adiu menys a les tendències polítiques actuals, com justament la personalització política.

Pablo Iglesias: “A propósito sobre la corrupción, digamos la verdad para que la entienda todo el mundo. El problema de la corrupción es que es una forma de gobierno, que a veces es legal y a veces es ilegal. Es legal que exministros y expresidentes acaben en consejos de administración de empresas energéticas, pero esto es corrupción. Esas empresas están comprando políticos. Lo que ocurrió con el PP es que grandes constructores y grandes empresarios hacían donaciones ilegales para después beneficiarse de sus políticas públicas. El problema de la corrupción no es un problema de un delito

común, sino una forma de gobierno que a veces es legal. Por esto hay que ponerle remedio a través de mecanismos muy específicos, y propongo un par de ellos. E primero: hay que prohibir que un exministro y un expresidente pueda ser fichado por una eléctrica, porque no lo fichan porque sepa mucho de energía sino porque represente sus intereses. Y, en segundo lugar, hay que cumplir la constitución y tener por fin una unidad con policías, guardias civiles y policías autonómicas que dependa exclusivamente de la autoridad judicial para investigar la corrupción institucional y que no dependa del ministerio del interior”.

Anàlisi: “Iglesias torna a projectar-se com el candidat que proporciona un discurs més clar i transparent, *ergo* convincent, en comparació amb els quatre candidats a la presidència d'Espanya presents en aquest debat. Mentre que la resta intenten vorejar les preguntes o respondre-les de puntetes, com acaba de fer Casado, Iglesias torna a tenir la voluntat de "decir la verdad" i d'oferir una explicació "para que lo entienda todo el mundo". La versió que dóna sobre la realitat de la corrupció s'adequa a la realitat percebuda per la majoria d'espanyols i encaixa amb el recent escàndol de les "clavegueres de l'Estat". Les mesures que Iglesias proposa per erradicar amb la corrupció encaixen amb la teoria que just acaba d'exposar, semblen coherents i, després del discurs fatal de Casado, també semblen més eficaces i més sòlides. Com sempre, Iglesias recorre a la constitució espanyola per acabar de lligar la seva proposta”.

Albert Rivera: “Es verdad. Es verdad que la corrupción ha formado parte de la hoja de ruta para Ciudadanos, pero también es verdad que ha habido condena. El PP fue condenado por la Gürtel, tiene más de 55 casos pendientes ante la justicia, etc. Pero yo no quiero desaprovechar que el señor Sánchez nos conteste ante todos los españoles a una pregunta. Esto que les voy a enseñar ahora, si el PP tiene muchos casos de corrupción, son todos los casos del PSOE (desenrotlla una llista i assenyala que “casi llega al suelo”). Señor

Sánchez, dígame a los españoles, ¿usted va a dimitir si condenan al PSOE por los ERE en Andalucía? ¿Sí o no?”

Pedro Sánchez: “Hablaré posteriormente de corrupción pero es que me parece importante, como presidente del Gobierno y líder del partido socialista, hablar algo de sanidad porque se han dicho cosas que no son ciertas”.

Anàlisi (2): De la mateixa manera que la mala articulació de la resposta de Casado ha fet brillar més l'argumentari d'Iglesias, el discurs de Rivera i de Sánchez han provocat el mateix efecte a favor del líder de Podemos. Que, per una banda, Rivera validi el que ha dit Iglesias mentre que, per altra, continuï limitant-se al sensacionalisme i a l'atac contra els altres, fa que l'audiència desacrediti directament a Ciutadans. Rivera no està sent honest, només fa que enfurismar més a l'electorat - que cada cop acumula més casos de corrupció, ergo estafa a la ciutadania - i aprofita per posar a Sánchez entre l'espasa i la paret. Per la seva banda, Sánchez aparta el problema sobre corrupció i retorna al tema de la sanitat, fet que denota intencions d'amagar alguna cosa, de no voler respondre a tal pregunta.

A més, Sánchez diu que vol desmentir algunes coses que s'han dit sobre sanitat però, en realitat, el que fa és enumerar algunes de les mesures que ha aplicat mentre estava en el govern en funcions i, a continuació, seguir exposant altres mesures que vol impulsar en la següent legislatura. Ana Pastor, conscient d'aquesta evasiva, torna a reconduir el debat i li recorda que han preguntat sobre corrupció.

Pactes

Vicent Vallés a Pablo Iglesias: “Usted es el único de los aquí presentes que propone un referéndum en Cataluña para que los catalanes puedan decidir su futuro dentro o fuera de España. El artículo 1 de la Constitución dice que la soberanía nacional reside en el pueblo español. ¿Cómo va a convencer usted

al conjunto de los españoles para que renuncien a su derecho a decidir a favor de los españoles que viven en Cataluña?”

“Yo creo que una de las claves de nuestro país es que es un país plurinacional. Incluso en los momentos más difíciles de nuestra historia se han buscado fórmulas para que haya diferentes encajes. Alguien, digamos tan poco sospechoso de demócrata en su momento, como Adolfo Suárez que venía de la política de la dictadura negoció con el Sr. Tarradellas que fuera reconocida por la Constitución Española, una institución republicana previa a la Constitución Española que era la Generalitat de Cataluña. Y la propia constitución española habla de distintos tipos de territorios: habla de regiones y de nacionalidades.

Creo que en un momento como este, en un momento en el que nuestro país ha cedido soberanía por ejemplo en política monetaria y en política económica, creo que podemos dar encajes a la realidad compleja de nuestro país a partir del diálogo y la escucha y buscando fórmulas democráticas. Nosotros defendemos que en Cataluña haya una consulta, y nosotros defenderemos que Cataluña siga dentro de España cambiando algunas cosas, pero respetamos que haya otras formaciones políticas que no estén de acuerdo con esta posibilidad. Que ojo, sería posible basándonos en la ley orgánica que en España regula las diferentes modalidades del referéndum. Que a nadie se le oblide que el Estatut de Cataluña se votó solamente en Cataluña, igual que el Estatuto de Andalucía se votó solamente en Andalucía.

A partir de ahí, un poco de empatía, un poco de capacidad de escucha, menos insultos y caminemos hacia un proceso de reconciliación en el que seguramente todo el mundo tendrá que pedir perdón por algunas cosas. Pero creo que construir la complejidad identitaria de nuestro país va a requerir la capacidad de escucha por parte de todos. Y un último comentario: creo que hay algunos que se envuelven en la bandera de España a quien no les gusta España porque España no solo es lo que vimos en la plaza de Colón - que es muy respetable -, sino que España son más

cosas. A muchos de los españoles no les gustan las corridas de toros, muchos españoles se identifican con símbolos diferentes y hablan lenguas diferentes. A mí me gusta esta España, la que es diversa y no la que nos quieren imponer algunos a golpes”.

Anàlisi: Iglesias continua descrivint una realitat compartida per les múltiples opinions públiques d'arreu d'Espanya. Cada comunitat autònoma, malgrat sentir-se menys o menys espanyola, sempre treu pit de les característiques que li són pròpies, que la diferencien, que són especials en aquella zona. En la mateixa línia, intentant accontentar a la majoria de l'electorat amb un discurs que fa bandera de la justícia, de la igualtat i de la democràcia en general, el líder de Podemos proposa fer una "consulta" a Catalunya però alhora retenir-la a Espanya. El problema d'això és que el resultat d'aquesta consulta segurament no seria compatible amb la unió nacional. Quan el sí i el no gairebé van a la par és difícil decidir quin ha de pesar més, perquè els dos blocs representen una majoria de facto. Deixant de banda El Procés, Iglesias apel·la a tots aquells espanyols que no se senten identificats amb alguns símbols que representen aquest país, com els toros (més encara en una era on el veganisme és un dels altres moviments que corren amb més força per l'esfera pública). En síntesi, Iglesias elabora els seus discursos entorn de dos eixos: valors socials (justícia, respecte, igualtat) i legalitat (suport de la constitució, de la legislació europea).

La pluralitat que exposa Iglesias correspon, en part, a l'electoral tan volàtil i segmentat d'Espanya. Múltiples visions, intencions i valors d'un mateix país.

A continuació, Casado i Rivera acusen Sánchez de ser "el candidat preferit dels enemics d'Espanya". Per una banda, Casado retreu que "Jordi Sánchez, Junqueres, Dolors Bassa des de la cárcel y Otegi ya han dicho que quieren que gane Sánchez. Por tanto, esto ya le incapacitaría como un candidato fiable porque para presidir un país no te puedes aliar con aquellos que lo quieren romper". A més, Casado tradueix

el transport dels presos en les presons catalanes com un pacte i un moviment a favor seu. Per altra banda, Rivera exposa que Otegi ha ofert 1 milió de vots per a Sánchez i, per tant, Sánchez "es el candidato del terrorista Otegi, del de Bildu".

Pablo Iglesias: “Creo que en este tema, una cierta misura y una cierta proporcionalidad nos iría bien a todos. Creo que al señor Sánchez se le podrán decir cosas, pero hombre, decir que es amigo de terroristas o que es un golpista yo creo que es exagerado. Creo que en esto sobreactuáis un poco y que la gente que nos está viendo se ha dado cuenta. Al Sr. Sánchez se le podrá decir incoherente, puede ser. Dijo en su campaña en las primarias que España era plurinacional, y luego dijo que no; dijo que quería diálogo con relator, y luego cuando os reunisteis en Colón, flojeó y dijo que no. Pero las barbaridades que le decís vosotros creo que no son sensatas”.

Anàlisi: El líder de Podemos continua defensant valors contraris a la mediatització política a l'americana i, això, és el que el diferencia de la resta de candidats. En aquest discurs, Iglesias també evidencia la "sobreactuació" política de Rivera i Casado i exposa les contradiccions de Sánchez, però sense exagerar-les i elevar-les fins al punt de cometre actes terroristes o ser un colpista. Les estratègies de la dreta no són subtils, sinó que són prou descarades perquè l'audiència se n'adoni, i això no acostuma a agradar.

De la mateixa manera, Iglesias matisa que "los enemigos de España" son els que "privatizan el patrimonio público" y " los que hacen negocios aquí y no pagan impuestos". En aquesta línia, Iglesias exposa que "hay una cuestión que es muy humillante para los que nos están viendo. El problema territorial no solamente es Cataluña. Hay muchos ciudadanos valencianos que tienen un problema de financiación, y a los que les ofende que solamente se hable de Cataluña cuando se habla del problema territorial. O ciudadanos que viven realidades insulares, como los Canarios o los que viven en las Islas Baleares. O muchos extremeños que también

tienen derecho a tener un tren digno. O muchos otros españoles que viven en la España rural, en la España que han vaciado, que no tienen atención sanitaria a domicilio, que no tienen una red de carreteras secundarias porque los gobiernos de este país se han dedicado a rescatar autopistas de señores como Florentino Pérez. Y toda esta gente se ve muy ofendida cuando hablamos de Cataluña como el único problema territorial a España". Iglesias continua desafiant la personalització del problema polític en un target concret i reproduceix aquesta estratègia en múltiples targets, de manera que en resultat es multiplica l'efecte.

Després de segon tall per publicitat, els presentadors tornen a consultar els resultats de La màquina del temps per confirmar que els diferents candidats han parlat el mateix temps aproximadament.

El minut d'or

Pablo Casado: “Hace nueve meses me presenté a renovar el PP para recuperar la confianza de una mayoría de españoles entorno al proyecto que más ha hecho por España, creando seis millones de empleos, garantizando las pensiones, derrotando a ETA, parando a Puigdemont... La próxima semana se podrá elegir y si ustedes quieren que siga manando Torra y Otegi pueden votar al PSOE. O si no les importa otra recesión, como la de Zapatero, pueden votar a Podemos. Si no les importa que se fragmente el voto constitucionalista pueden votar a Ciudadanos y VOX. Pero si quieren un cambio de verdad, el único valor seguro es el del PP. Por esto les pido el voto: por defender sin complejos la unidad nacional. Para apostar por la bajada de impuestos, la creación de empleo y la revalorización de las pensiones, para guardar su seguridad, su salud y su educación. Yo lo que quiero es unir este voto para no dividir a los españoles. No les voy a defraudar”.

Anàlisi: En el seu relat, Casado es planteja com l'únic candidat capaç d'aportar inputs positius a Espanya i, per contra, projecta a tota la resta com un amenaça. El paper dels personatges està clarament definida, i la d'heroi és el seu "derroté a ETA, paré a Puigdemont, garantizé las pensiones...". Per atacar a la resta, utilitza la por i el temor que l'electorat té en la seva memòria, ergo, vol evitar aquests perills de cara a les noves eleccions (com la gran crisi del 2008 o els aldarulls a Catalunya).

El problema és que en aquest minut d'or no aconsegueix generar prou confiança amb l'audiència, sinó més aviat desconfiança cap a la resta. Igual que Rivera, Casado utilitza l'estratègia de la promesa per intentar ser més convincent, però així no és com es guanya a un electorat que està altament decebut.

Pedro Sánchez: “Yo creo que en estas elecciones hay dos certezas. Una de ellas es que si estas dos derechas que están presentes, junto con la ultraderecha que está ausente, suman, van a hacer en España lo que han hecho en Andalucía. De esto no hay ninguna duda. La segunda certeza es que el único partido que puede ganar a estas 3 derechas y continuar haciendo que esta España mire al futuro, en justicia social y en convivencia es el PSOE. Podremos hablar de otras cosas el lunes, pero el domingo 28 de abril es otra certeza. Hace diez meses impulsamos una moción de censura que cambió la historia de nuestro país. Hoy les insto a que el próximo 28 de abril hagamos entre todos una moción de censura enorme y social a la corrupción, a la desigualdad y a la confrontación política”.

Anàlisi: En el seu relat, Sánchez aventura dos camins possibles després de les eleccions. Un que juga amb la por i l'altre que juga amb l'esperança. Tanmateix, la falta d'arguments de pes o de motius que realment evidenciïn que el PSOE és el partit indicat fa que el seu relat perdi força.

Albert Rivera: “Nací en Barcelona hace 39 años. Mi madre es una mujer andaluza que nació en Málaga, en un pueblecito de 400 habitantes. Mi padre es

catalán, de la Barceloneta. Estoy orgulloso de ser catalán y español y de mi familia. Nunca nos han regalado nada, soy hijo y nieto de autónomos, de comerciantes, gente que se ha esforzado. Mis padres me han enseñado esto, que en la vida hay que esforzarse porque nadie te regala nada. Me han enseñado a respetar, a ser libre, a creer que las cosas se pueden cambiar pero trabajando y mirando hacia delante. Tengo una hija, soy padre, una hija que cumple 8 años este viernes. Daniela. Y creo que para ella y para todos vuestros hijos quiero lo mejor. Quiero ser un presidente que piense en el futuro de España. Hay que mirar hacia delante y nuestros hijos son el futuro de España. Que sueñen en la España que queremos. Los españoles sois mi gran familia también. Cuando estamos juntos somos imparables, cuando estamos juntos, somos más fuertes. Así que el próximo 28 de abril hagamos historia juntos. Vamos”.

Anàlisi: Rivera descarrega una forta dosi de carisma a través d'aquest discurs. En primer lloc es presenta com una persona humil i lluny de l'elit, fet que el situa en un nivell proper al de l'electorat. “Los españoles sois mi gran familia también” és la frase que Rivera articula per simular un tracte d'igual a igual. A continuació apel·la al sentiment paternal de la majoria de la ciutadania (tenint en compte la mitjana d'edat a Espanya és de 40 anys) per elevar-se com el candidat que millor cuidarà als seus fills.

Pablo Iglesias: “Es verdad que los dueños de los medios de comunicación tiene más poder que los diputados. Es verdad que los bancos en España doblaron el brazo en el TS, es verdad que las empresas energéticas se compran políticos llevándolos a consejos de administración y es verdad que las cloacas seguirán trabajando para que no estemos en el gobierno. Es verdad que los poderes económicos y sus brazos mediáticos presionaran a Sánchez y a Rivera para que acuerden un gobierno, pero también es verdad que cuando la gente se mueve cambia cosas. Lo demostraron las mujeres el 8

de marzo, los pensionistas y los jóvenes que salieron a la calle a decir que no tenemos dos planetas. La historia no está escrita, la historia la escribes tu el próximo domingo. Si se puede”.

Anàlisi: Com en tot el debat, Iglesias continua presentant-se com un candidat que no té res a amagar i treu a la llum totes aquelles relacions que es lliguen darrere el teló administratiu. El líder de Podemos apel·la a l'esperança davant unes eleccions, *ergo*, un possible canvi en un futur. En el minut d'or incorpora els diferents *targets* a qui ha anat allargant una mà durant el debat: persones amb una situació econòmica inestable (joves, autònoms i pensionistes), dones i defensors del medi ambient.

DEBAT ELECTORAL 4-N

◆ Escenografia

El debat televisiu comença amb una presentació superficial dels candidats, on sobre una música encoratjadora apareixen escalonadament els noms de cada partit i la cara del corresponent líder. Per situar encara més gràficament als teleespectadors, també es pinta la pantalla amb el color que identifica a cada candidat. Més endavant, després de la introducció del debat, els candidats tornaran a ser presentats; aquesta vegada, però, mirant a càmera i retornant la presentació amb un salut breu i cordial.

Ambdós debats estan moderats per una parella de presentadors. El periodista Vicent Vallès està present en els dos, però Ana Blanco reemplaça a Ana Pastor en el segon programa. Tots ells treballadors ja de la casa de RTVE.

Cal tenir en compte que totes les actituds que es presenten en pantalla influeixen en com l'audiència escolta a un determinat candidat, *ergo*, amb la valoració que en farà.

A tall d'exemple: en el moment que Abascal desemmascara a Casado exposant que Rajoy no va voler recuperar la penalització pel referèndum il·legal a Catalunya, després que ell ho hagi retret a Sánchez, la seva cara parla per si sola. Pillat *in fraganti* és el que denota la seva expressió facial. En conseqüència això traspassa molta més credibilitat a Abascal.

És interessant observar com durant les picabaralles es divideix la pantalla en dues finestres. Un exemple: en la càmera de la dreta Rivera alarma de "l'amenaça" que pateix Catalunya aixecant una llombarda trencada i, a l'esquerra, Sánchez se'l mira amb una cara d'incredulitat absoluta i lamentant les seves paraules amb el cap i un mig somriure.

Com a anècdota, cal comentar que l'escenografia pot resultar de tant interès que a YouTube hi ha un vídeo del debat on es graven els 90 minuts previs abans del directe: entrades i sortides de plató, la situació fora dels estudis, etc.

❖ **Comunicació no verbal**

Vestimenta i complements

Tots els candidats opten per diferenciar-se també visualment. El més notori és Pablo Iglesias, qui destaca per ser l'únic que no du americana i, a més inri, en lloc de portar una camisa blanca, la porta blau cel. Cal comentar que en aquest debat Iglesias s'ha apropiat més al registre dels altres candidats que en el debat de l'abril, però continua caracteritzant-se per una imatge més informal que la de la resta; sobretot per la barba i la cabellera recollida en una cua.

En l'extrem oposat, Santiago Abascal ha decidit eliminar la típica corbata que acostumen a portar tots els homes en una cerimònia d'aquestes característiques.

Potser per evitar la coincidència de l'anterior debat, Pablo Casado ha canviat la corbata vermella per una de blava; coincident, ara sí, amb el color del seu partit.

Gestos i mirades

La mirada és la principal arma dels ponents. En la carta de presentació inicial ja han exhibit la seva expressió més atractiva, però durant el debat se serveixen del contacte visual per fer que el missatge sembli més convincent. Les mans són una altra eina que utilitzen per transmetre tranquil·litat, control i seguretat al públic. La doctora Carol Goman va explicar a la revista *Time* que "quan el teu cos transmet un missatge diferent del que transmeten les teves paraules, la gent es quedarà amb el dels gestos. (...). Si expresses el mínim senyal de dubte o preocupació, el receptor la detectarà abans de processar el que li estàs dient, per tant, és important adoptar postures amb què et sentis còmode i acompanyar el discurs amb gestos que reforcin la seguretat del teu missatge". Per aquest motiu, en El minut d'or, on poden dirigir el missatge determinant, o quan contraataquen a una crítica contra el seu partit, accentuen la comunicació no verbal.

Per contra, les expressions facials també poden utilitzar-se per respondre i defensar-se de les crítiques. Aquest és el cas de Pablo Iglesias quan se sent al·ludit per Pedro Sánchez en parlar de "la gran coalició" que assegura Iglesias (1 hora i 52 minuts del debat). Cal comentar, però, que aquesta no és la forma habitual de replicar al que diu un candidat. Els quatre candidats restants interrompen a l'altre, l'acusen de mentider i contraataquen amb altres dades quan se senten ofesos.

❖ Infoentreteniment i desinformació

El grau d'espectacularització és total quan els diferents candidats exhibeixen objectes i materials per desenvolupar el seu atac. I és que justament aquestes escenes que criden més l'atenció del públic, però que sens dubte no enriqueixen el seu coneixement, només es donen quan es tracta de criticar a un dels altres candidats, estigui present al debat o no.

El que evidencia més l'afany d'espectacularització és la finalitat tergiversadora dels emissors i la innecessarietat d'objectes amb què complementen el seu discurs, ja que aquest s'entén per si mateix. Aquí uns exemples:

- Albert Rivera aixeca una llamborda partida de l'Eixample de Barcelona per denunciar que “Esto es lo que volaba por encima de la Plaza Urquinaona, por el Paseo de Gracia, por mi ciudad, contra los Policías Nacionales, los Mossos d'Esquadra, los comerciantes, las terrazas. (...). Este adoquín representa el desorden público y la amenaza a la democracia española.”
(0 hores i 15 minuts del debat).

Tot Espanya és conscient de la situació a Catalunya perquè els mitjans hi han bolcat l'atenció durant setmanes. Per tant, la llombarda esquerdada no aporta cap tipus d'informació adicional, és pur sensacionalisme per fer el missatge més impactant, *ergo*, despertar l'atenció dels espectadors en aquest moment. *A més inri*, amb el relat de Rivera sembla que a Catalunya es llancin llombardes a tort i a dret contra tothom, quan això no va ser realment així. És cert que hi va haver atacs, però cap d'ells anava dirigit a comerciants, simples ciutadans o a les terrasses.

- Albert Rivera desenrotlla una llista de competències que el Govern espanyol ha transferit a les comunitats autònomes per assenyalar que “Tanto el PP como el PSOE ofrecen aún más competencias a Torra, con quien no se

puede hablar pues solo hace que cortar carreteras y gritar ‘apreteu’”.

(0 hores i 24 minuts del debat).

La interpretació de Rivera està altament malinterpretada, *ergo* l'audiència pot interioritzar una idea errònia, perquè les competències administratives més rellevants i determinants (com les relacions internacionals o la defensa nacional) són exclusives del govern central. En canvi, algunes de les competències exclusives de les comunitats autònomes són la cultura, el patrimoni històric, arxius i biblioteques, règim local, obres públiques i carreteres que només afectin Catalunya. Per tant, en aquest cas quantitat no equival a qualitat. El desplegament d'una llarga llista de competències transferides respon a la voluntat d'exagerar el missatge i desproporcionar el poder real de les comunitats autònomes.

Casado ja apunta a aquest tipus de desinformació advertint a Rivera que “No haga *fake news*” respecte a les competències transferides a les CCAA (0 hores i 27 minuts del debat).

- Albert Rivera porta múltiples titulars de premsa impresos. Tots ells absolutament innecessaris.
- Albert Rivera proposa “Suprimir el I.C.B., el impuesto de la corrupción del bipartidismo”.

(0 hores i 53 minuts del debat)

Això és la millor representació gràfica de l'infoentreteniment, ja que no només presenta l'ICB com si fos un impost real, sinó que també l'acompanya d'una pancarta amb les sigles vermelles i gegants. Aquesta no és una proposta pròpia de Ciutadans, sinó que aquest hauria de ser un dels objectius comuns

en tots els partits que aspirin al govern. Tot i això, l'electorat sap que fer desaparèixer la corrupció és una utopia, i més després d'haver posat tants draps bruts sobre la taula del debat.

❖ Lògica mediàtica

En aquest cas no és un sol mitjà qui organitza el debat sinó que aquest és fruit de la col·laboració de RTVE, La FORTA (ambdós públics) i Atresmedia (privat i ja amfitrió el 23 d'abril) amb l'Acadèmia de les Arts i les Ciències de la Televisió i l'Audiovisual. Per tant, les regles del joc no les decideix exclusivament RTVE i són fruit d'un acord entre múltiples actors de caràcters diferents.

Com en l'anterior debat, amb la voluntat de fugir d'interessos partidistes, els torns d'intervenció s'han establert per sorteig. Tanmateix, aquesta vegada les normes que reduïen les maniobres estratègiques dels candidats darrere de les càmeres - l'ús de telèfons mòbils o la reunió amb un spin doctor concret, per exemple - s'han eliminat. El canvi més notori respecte el 23 d'abril són els temes de debat. En el que va organitzar Atresmedia, els diferents blocs estaven seleccionats pels mateixos periodistes i, per això, es complia la teoria de l'*agenda setting*. Hi havia cert paral·lelisme entre els punts del debat i les preocupacions de l'esfera pública (educació, sanitat, ocupació, pensions), així com les veus que alçaven diferents solucions al respecte. En canvi, en el debat electoral del 4-N, els blocs temàtics han estat establerts pels comitès dels cinc partits aquí presents. En resultat, la discussió respon més a interessos polítics que a interessos ciutadans (cohesió d'Espanya, qualitat democràtica, política internacional i polítiques socials i d'igualtat). Sánchez, però, justifica aquesta decisió amb el bloqueig polític. El líder del PSOE és conscient que en termes de l'opinió pública "La principal preocupación es el desempleo, la vivienda, la educación, la sanidad, las pensiones de nuestros mayores, la transición ecológica o la violencia machista - tots ells, temes debatuts a Atresmedia el 23-A -. Y tienen toda la razón, pero el problema es que si no tenemos un gobierno será muy

difícil resolver esos problemas". Per tant, interposen els interessos polítics als públics o socials.

Dos dels tòpics més presents en l'opinió pública durant tot el 2019 han sigut el feminisme i l'ecologisme. Per una banda, Iglesias aposta per l'ecologisme proposant una empresa pública d'energia "Que mire a la cara al oligopolio eléctrico, sirva para bajar la factura de la luz y sirva para emprender una transición ecológica apostando solamente por las renovables". Per altra banda, Sánchez adverteix que "Si cuento con la confianza mayoritaria de los ciudadanos el próximo 10 de noviembre voy a elevar el rango del área económica en el Gobierno. Crearemos una vicepresidencia económica y pondremos al frente a una mujer". Altrament, Sánchez també té en compte l'afany *eco-friendly* de l'opinió pública i avança en aquesta direcció: "En todo caso a mí me gustaría hablar de la emergencia climática. Vivimos en una emergencia climática y ya no se puede hablar de economía, consumo, salud ni de empleo sin tener en cuenta los límites del medio ambiente."

La simbiosi entre els *mass media* i les xarxes socials és tanta que en la part superior esquerra de la pantalla apareix el hashtag #Debatea5RTVE. Aquest és un dels ítems que exposa les tendències de l'audiència avui en dia: estar connectats a la televisió i a les xarxes simultàniament. En la mateixa línia, la primera frase d'Abascal és "Muy buenas noches a todos los españoles que hoy nos están siguiendo desde las televisiones y las redes sociales". Amb això el líder de VOX deixa clar el seu coneixement sobre la influència de les xarxes socials en la política.

Seguint aquesta lògica, la part important del missatge no és el que diu el contingut, sinó la forma o les paraules amb què es transmet. Per aquest motiu, Casado, Rivera i Abascal incorporen paraules agressives i d'impacte quan fan referència a Catalunya i a les propostes de la resta de candidats.

❖ Tendència a l'americanització

L'heroi i els malvats

Exactament igual que en l'anterior debat, els cinc candidats d'aquest debat es dibuixen davant dels mass media com líders que vetllen pel bé comú, que busquen l'harmonia ciutadana i que saben com fer prosperar Espanya en matèria econòmica, sanitària, educativa i laboral. Per contra, adverteixen que les propostes de la resta de candidats provocaran el caos i el fracàs en tots els aspectes, però tots ells posen cert èmfasi en l'econòmic perquè aquest és l'eix vertebrador del sistema. En síntesi, es presenten a si mateixos com els herois d'Espanya i etiqueten a la resta "de ser els enemics d'Espanya".

L'emoció com a eina de persuasió

Albert Rivera és conscient que Catalunya és el la part de l'electorat més crític amb el govern espanyol, *ergo*, un repte de cara a les eleccions. Amb la intenció de guanyar el seu suport i així aconseguir un avantatge competitiu respecte la resta de candidats, alguns candidats - especialment Rivera, Casado i Abascal, en aquest ordre - personalitzen el seu discurs a Catalunya i hi injecten una forta càrrega emocional. Cada un, però, entèn a Catalunya de manera diferent. Abascal és el més radical i la considera una amenaça en la seva totalitat. En l'extrem contrari, Rivera expressa la seva estima per aquest territori i els independentistes o "separatistes violents" són actors exògens a ell. En una posició intermmitja, Casado diferencia dues Catalunyaes: la pacifista que se sent espanyola i la separatista que aboga per la independència.

- "Miren, yo tengo la suerte de haber nacido en Barcelona soy un barcelonés orgulloso, catalán, pero mi madre es de Málaga. Mi familia se trasladó de Málaga unos en los 40, otros en los 60, a levantar Cataluña junto a millones

de treballadors, a currar. A levantar Catalunya”.

Albert Rivera; pàgina 23, 0 hores i 24 minuts del debat.

- “Y lo primero que haríamos es impulsar la suspensión de la autonomía en Catalunya, para tomar el control de la TV3, de los Mossos d'Esquadra, y por supuesto de la educación en Catalunya. En segundo lugar, plantearíamos la ilegalización de los partidos golpistas que en Catalunya se han convertido en organizaciones criminales, al servicio de un golpe de Estado y en tercer lugar intentaríamos que quien está cometiendo un delito flagrante de rebelión”.

Santiago Abascal; pàgina 27, 0 hores i 31 minuts del debat.

- “Me quiero dirigir a los catalanes que nos están viendo para decirles que no están solos. Que un partido como el PP que lleva 40 años sirviendo en Catalunya sabe cómo aplicar la ley y sobre todo cómo recuperar la prosperidad”.

Pablo Casado; pàgina 28, 0 hores i 35 minuts del debat.

Catalunya és un hàndicap per a tots els candidats, a excepció d'Iglesias. Mentre que aquest últim es manté en una posició neutral i manifesta repetides vegades que no s'hauria de centralitzar el debat a Catalunya, Casado, Rivera, Abascal i, en menys freqüència, també Sánchez mencionen el conflicte català en tots els blocs. Qui comet l'error més gran és Albert Rivera, que davant d'unes eleccions generals utilitza "Mi tierra" per referir-se a Catalunya. Aquesta personalització màxima a Catalunya pot ofendre a totes les altres 16 comunitats autònomes. En conseqüència, el que podria guanyar per una banda, ho perd per l'altra; i aquesta pesa 15 vegades més.

El líder de Ciutadans també es diferencia per utilitzar de forma extensiva a la seva família com a motiu de les seves polítiques i per això exposa que vol ser “El Presidente de las familias”. Tot i que la resta de candidats no en fan un ús tan continuat, també apelen a la família per fer reaccionar a l'electorat:

- “Esos eran mis abuelos, mis padres y millones de catalanes y de ciudadanos de toda España que fueron a levantar Cataluña”.
Albert Rivera; pàgina 24, 0 hores i 24 minuts del debat.
- “Lo más importante para mí, mi prioridad, es mi hija. Aquí en España tenemos el derecho a trabajar, a tener una pensión, a estudiar... Pero no tenemos el derecho a formar una familia”.
Albert Rivera; pàgina 34, 0 hores i 43 minuts del debat.
- “Lo que une de verdad a los españoles es que si tu abuelo es dependiente va a tener una persona que le atiende. Lo que une de verdad a los españoles es que tu hija o tu hijo pequeño, independientemente del barrio en el que nazca, vaya a tener la mejor educación pública.”.
Pablo Iglesias; pàgina 59, 1 hora i 22 minuts del debat.
- “Con madres preocupadas porque sus hijas llegan por la noche y tienen miedo de ser asaltadas”
Santiago Abascal; pàgina 60, 1 hora i 23 minuts del debat.
- “Que yo pueda reivindicar a mi abuelo Manuel, que con 18 años fue movilizado para luchar en el bando nacional, y que las personas que están en su casa escuchándonos, que tenían un abuelo en un bando y un abuelo en otro, no son obligados a elegir. Porque nuestros abuelos se abrazaron”.
Santiago Abascal; pàgina 76, 1 hora i 46 minuts del debat.

La por i l’esperança són les dues emocions més recurrents en tot el debat per part de tots els candidats. Tanmateix, el patró que repeteixen tots els candidats és introduir la por en l’electorat a través d’apel·lacions al terrorisme basc, als aldarulls a Catalunya, a la crisi econòmica del 2008, a la immigració il·legal o a la precarietat

laboral, entre d'altres, i a continuació allargar-li una mà en forma d'esperança; assegurant que el seu partit té la capacitat per restablir l'ordre i l'estabilitat a Espanya i fer-lo prosperar fins a assolir les millors dades en el rang europeu.

El llenguatge amb què es transmet un missatge també influeix en com l'audiència processa la informació. Quan Sánchez retreu a Casado que "les hicieron dos referéndums ilegales" i que "se les fugó el Sr. Puigdemont" està deixant entreveure la seva intenció de retorçar el missatge i treure-li punxa. En la mateixa línia, quan Abascal i Casado equiparen els independentistes amb ETA també mostren la seva intenció de magnificar el perill real d'aquests per a la "Unidad de España".

Una realitat, cinc versions

La teoria del discurs narratiu és una de les més palpables en aquest debat. En primer lloc, no només per tenir diferents concepcions sobre Catalunya, on com ja s'ha exposat abans cada candidat li posa una etiqueta amb diferents graus de perillositat i on uns diuen que "És un problema de convivència" i altres ho equiparen amb "un cop d'estat", sinó que també s'evidencia amb les descripcions que fan sobre la situació a Espanya. Mentre que Pedro Sánchez presumeix de les dades d'ocupació (han regularitzat 380.000 contractes, han augmentat l'SMI a 900 euros, han aprovat plans de lluita contra l'atur juvenil...), Albert Rivera exposa que 9 de cada 10 contractes són "basura" i que la precarietat dels autònoms és preocupant.

En la mateixa línia, Abascal assegura que el que necessita l'economia espanyola és una centralització total i mesures de protecció; però, al mateix temps, Rivera defensa el liberalisme comercial i econòmic com l'única oportunitat per millorar les xifres. Dues propostes totalment oposades per una mateixa situació.

Finalment, un altre punt on les versions sobre la realitat són contradictòries és quan un candidat acusa a un altre de mentider i aquest es defensa amb la mateixa acusació. Si els dos menteixen, qui diu la veritat?

Populisme: temes *vox populi* i llenguatge senzill

Malgrat ser els candidats a la presidència d'un país, tots ells s'expressen de forma col·loquial i, en alguns casos on augmenta la pressió, fins i tot utilitzen expressions vulgars i despectives. A causa d'aquesta falta de respecte, l'audiència (i per tant, l'electorat) interioritza la mateixa actitud repulsiva, enemistada o de ràbia contra aquest sector.

L'embolcall amb què es revesteix la comunicació política es caracteritza per la seva proximitat a l'esfera pública i al parlar "de carrer" amb la finalitat de resultar més propers a l'electorat. En alguns casos, però, les expressions que utilitzen són excessivament col·loquials i fins i tot vulgars:

- "Ministerio florero"
Pedro Sánchez; pàgina 59, 1 hora 26 minuts del debat.
- Equiparar els acomiadaments amb "ser expulsado como un Clínex"
Albert Rivera; pàgina 49, 1 hora 9 minuts de debat.
- "Yo quiero acordarme de los militares de más de 45 años a los que se les da una patada en el culo de nuestras Fuerzas Armadas"
Pablo Iglesias; pàgina 61, 1 hora i 27 minuts del debat.
- "Usted viene y se saca el conejo de la chistera del enfrentamiento".
Santiago Abascal a Pedro Sánchez; pàgina 73, 1 hora 47 minuts del debat.

- “Pacto Frankenstein” per fer referència a un govern de PSOE amb Unidas Podemos i utilitzant l’expressió de Mariano Rajoy.
Pablo Casado; 1 hora 56 minuts del debat.
- “Somos un peso pesado en cuanto a problemas sociales y un peso pluma como gobierno”
Albert Rivera, 2 hores i 3 minuts del debat.
- “¿Por qué hay que negociar a cara de perro?”
Pablo Casado; pàgina 87, 2 hores i 8 minuts de debat.
- “Cuando tenemos buenos productos, señor Sánchez, sea jamón ibérico o jamón serrano, buenos productos, hay que confiar en ellos”.
Albert Rivera; pàgina 90, 2 hores i 12 minuts del debat.
- “Usted calló como un muerto”
Santiago Abascal; 2 hores i 25 minuts.

❖ **El contingut del discurs, a examen:**

Ronda de preguntes

Vicent Vallés a Pablo Iglesias: “Señor Iglesias, después del 28 de abril la posición suya y de su partido fue la de exigir un Gobierno de coalición para conformar, para permitir una investidura. ¿Sigue siendo esa una condición indispensable para que Unidas Podemos apoye una investidura y la formación de Gobierno? ¿Qué hará para salir de esta situación?”.

“En primer lugar daros las gracias a la Academia por organizar este debate, ojalá hubiera más de uno y ojalá podamos pronto regular por ley que sean obligatorios y sean más de uno. Creo que la gente ha visto hace un momento a las trabajadoras de la limpieza, quiero dar las gracias a la labor invisible de muchos trabajadores y trabajadoras que hacen posible debate como este. Entrando en su pregunta, aquí estamos 5 candidatos porque en España se acabó el bipartidismo. Y si algo sabemos los 5 que estamos aquí es que en España no va a haber mayorías absolutas de nadie. Por lo tanto toca ponerse de acuerdo. Creo que es evidente que si las tres derechas suman habrá un gobierno de coalición de derechas y yo aquí quiero ser muy sincero. Creo que millones de votantes de izquierdas, de Unidas Podemos pero también del Partido Socialista quieren que dejemos los reproches atrás y que nos pongamos de acuerdo para gobernar juntos para compartir responsabilidades. Se acerca una desaceleración económica y todos sabemos qué pasaría si gobiernan las derechas o si el PSOE se pusiera de acuerdo con PP. Por nuestra parte, sin reproches, estamos dispuestos a hacer un Gobierno de coalición que proteja a la gente de este país”.

Anàlisi: Iglesias comença aquest debat d'una manera molt diferent de l'actitud que presentava en la primera trobada. No ofereix una resposta clara ni directa a la pregunta que li planteja Vicent Vallés, sinó que la voreja agraint la "Tarea invisible de las trabajadoras de la limpieza" i fent una avaluació evident de la situació política a Espanya. El líder de Unidas Podemos juga amb la por i l'esperança al final del seu discurs advertint que s'atansa una crisi econòmica "Y todos sabemos qué pasaría si gobiernan las derechas o si el PSOE se pusiera de acuerdo con PP". A continuació intenta figurar-se com l'antídoto a aquest mal i exposa que a Unidas Podemos estan "Dispuestos a hacer un Gobierno de coalición que proteja a la gente de este país".

Ana Blanco a Albert Rivera: “Bien, la siguiente pregunta es para Albert Rivera, el siguiente turno, ha dicho que está dispuesto a desbloquear la situación.

Pudo haberlo hecho en abril y no lo hizo. La pregunta es por qué ahora sí y entonces qué va a hacer usted para desbloquear la situación política”.

“Bueno, en primer lugar buenas noches. No es que no lo hiciéramos, es que el señor Sánchez, el candidato propuesto por el Rey, fracasó en sus negociaciones y nos condujo a otras elecciones; pero yo creo que hoy, los protagonistas de este debate no somos los candidatos. Hoy en realidad los protagonistas son los ciudadanos que están al otro lado de la pantalla. Los españoles nos piden, más allá de reproches del pasado, que nos pongamos de acuerdo en lo que nos une y no en lo que nos separa. Los españoles no quieren que les quitemos más el sueño, sino que estemos a su lado para cumplir sus sueños y para que puedan dormir tranquilos. Yo me comprometo, lo voy a hacer, le digo a los españoles que si quieren que sea el presidente del Gobierno, en un mes me comprometo a poner este país en marcha. No hay tiempo que perder, no hay dinero que perder y sí muchas oportunidades que pasan por delante. Pero también les digo que si estoy en la oposición, si los españoles no me escogen para ser presidente también voy a echar un cable desde la oposición con un gran compromiso por España. Yo sí me comprometo y soy el único candidato que lo ha hecho y lo hará seguro hoy, a desbloquear el país desde la oposición para hablar de reformas, de unidad de España y futuro. Así que hoy no les vengo a contar a los españoles un programa de partido. Les vengo a contar mi proyecto de país, mi proyecto para España. Hoy los protagonistas son ustedes. Las soluciones que hoy les propongo son para ustedes, para ti y son para vuestras familias”.

Anàlisi: Rivera segueix amb la tònica presentada en l'anterior debat. Per una banda, s'espolsa qualsevol mena de responsabilitat i l'atribueix directament a Sánchez, ja que és un dels oponents més forts tenint en compte que ha presidit el govern en funcions durant aquest any. Per altra banda, segueix referint-se a la ciutadania com la protagonista de la seva història i presentant-se a sí mateix com el "Presidente de las familias". Que un dels ponents assegurí ser l'únic candidat que es compromet a

desbloquejar la situació evidencia que els debats han perdut la seva essència i ja no són una confrontació d'idees, sinó una successió de monòlegs.

En la mateixa línia, Rivera també il·lustra molt bé la teoria del màrqueting narratiu quan diu que "No les vengo a contar a los españoles un programa de partido. Les vengo a contar mi proyecto de país, mi proyecto para España".

Vicent Vallés a Santiago Abascal: “Usted ya ha dejado claro en esta campaña que si depende de VOX el Partido Socialista no gobernará, pero qué condiciones pondría para un eventual gobierno del PP como ya ha facilitado usted en comunidades autónomas y ayuntamientos. ¿Que va a hacer VOX para que salgamos de esta situación?”.

“Muy buenas noches a todos los españoles que hoy nos están siguiendo desde las televisiones y las redes sociales. En primer lugar queremos decir que no tiene sentido hablar del día después de las elecciones si no exigimos primero al Gobierno que garantice que las elecciones en Cataluña se celebren en condiciones de libertad y de normalidad para todos los catalanes. Y que tampoco tiene sentido hablar del desbloqueo poselectoral cuando ya todos los partidos que me acompañan en este debate han mostrado su voluntad de llegar a acuerdos entre ellos y de llegar a acuerdos con el Partido Socialista. Lo que no entendemos es por qué nos han llevado a unas nuevas elecciones. Y entendemos que pacten entre ellos porque todos comparten las mismas políticas migratorias, de memoria histórica, de ideología de género, de defensa ciega del Estado de las autonomías y por lo tanto del despilfarro político y de las subidas fiscales. En consecuencia hoy trataré de explicar a los españoles cuál es la alternativa patriótica de VOX frente a estos partidos políticos que representan el consenso progre y que no entendemos por qué nos han llevado a unas nuevas elecciones en vez de ponerse de acuerdo”.

Anàlisi: Abascal és el candidat que ofereix una resposta més allunyada de la pregunta. A diferència d'Iglesias i Rivera, que responen de puntetes a la pregunta plantejada pels presentadors, Abascal l'evita totalment i l'ajorna indefinidament. A "¿Qué va a hacer VOX para desbloquear la situación?", Abascal respon "Hoy trataré de explicar a los españoles cuál es la alternativa patriótica de VOX frente a estos partidos políticos que representan el consenso progre y que no entendemos por qué nos han llevado a unas nuevas elecciones en vez de ponerse de acuerdo".

Ana Blanco a Pedro Sánchez: **“Usted ha dicho que no habrá una gran coalición con el Partido Popular le escuchamos decir que pactar con Unidas Podemos le quitaba el sueño. ¿Si gana las elecciones solo aceptará gobernar en solitario? ¿Qué hará para salir de esta situación?”**

“Bueno, creo que lo más importante es romper el bloqueo y del bloqueo se sale votando, y por eso llamo a la participación masiva el próximo 10 de noviembre a todos los españoles y españolas. Tenemos que acabar con el bloqueo, que es el principal problema político que vive España. Habrá ciudadanos que digan que su principal preocupación es el desempleo, la vivienda, la educación, la sanidad, las pensiones de nuestros mayores, la transición ecológica o la violencia machista. Y tienen toda la razón, pero el problema es que si no tenemos un gobierno será muy difícil resolver esos problemas. Quiero hacer una propuesta a todos los líderes políticos del resto de formaciones políticas y es que si después del 10 de noviembre el Parlamento no acuerda la formación de un Gobierno se respete gobernar a la lista más votada. Esa es la propuesta que pongo encima de la mesa. Ojalá pueda encontrar el acuerdo y el consenso del resto de formaciones porque creo que España necesita romper este bloqueo y acabar con la etapa de provisionalidad de estos últimos años tener un Gobierno fuerte para avanzar en justicia social, en convivencia y en limpieza”.

Anàlisi: Ana Blanco li pregunta si acceptaria governar en solitari, ja que Sánchez mai ha descartat aquesta opció i així ho ha deixat entreveure en els dos debats. Tenint en compte que a l'abril Ana Pastor ja va anunciar que tots els sondejos apunten que el PSOE seria el partit més votat, Sánchez treu profit d'aquest avantatge competitiu i proposa que "Si después del 10 de noviembre el Parlamento no acuerda la formación de un Gobierno se respete gobernar a la lista más votada".

Vicent Vallés a Pablo Casado: "Señor Casado, el PP optó después del 28 de abril por no facilitar la investidura de Pedro Sánchez. Si el PP después del 10 de noviembre no pudiera formar Gobierno ¿está dispuesto a facilitar la investidura del Partido Socialista? ¿Qué va a hacer el PP para que salgamos de esta situación?"

"Me gustaría empezar lamentando las escenas de violencia que estamos viviendo en Cataluña por la visita de S.M. el rey y la heredera al trono, y también lamentar otra víctima de malos tratos, de violencia de género, en el día de hoy. Ya es la 51 en lo que va de año. Pero hay que recordar por qué estamos aquí. Pedro Sánchez tuvo 4 opciones para formar Gobierno y no quiso y quiso forzar elecciones. Y de hecho se ha presentado ya a 4 investiduras y ha perdido las 4. O dicho de otra forma, hasta en el 2016 nos quiso llevar a terceras elecciones y fue su partido el que lo echó para evitarlo. Si está ahora en Moncloa es porque le han apoyado Torra, Otegi, y Junqueras que hoy se lo recordaba incluso desde la cárcel. Por tanto, hoy lo que tenemos es un referéndum sobre Pedro Sánchez. Si hay alguien que quiera seguir gobernando puede votar al PSOE, pero también a Ciudadanos y a Podemos que han dicho que lo apoyarán, o incluso puede que le venga bien que voten a VOX, porque sabe que el fraccionamiento del voto de la derecha al final le da réditos también a él. Y quien no quiera que Pedro Sánchez siga en la Moncloa sabe que la única garantía de cambio en España la encarna el PP porque además nosotros queremos formar un gobierno de verdad que ponga orden en Cataluña y permita afrontar una crisis económica y social que nos está dejando. Nosotros ya hemos

demostrado que sabemos gobernar y desbloquear y lo hacemos para todos y por eso hoy aunque haya 5 candidatos, solo hay dos posibilidades para ganar las elecciones”.

Anàlisi: Casado, igual que Rivera, segueix amb la mateixa tònica que en el debat anterior: el seu discurs està impregnat de negativisme i la culpa del caos polític a Espanya recau exclusivament sobre Sánchez. El líder del PP continua associant a Sánchez amb Torra, Otegi i Junqueras amb terroristes i colpistes. Per contra, Casado segueix presentant-se com "l'única garantia de canvi a Espanya". El problema d'aquesta simplificació és que l'independentisme no recau únicament sobre Torra i Junqueres i, per tant, el seu argument està mancat de valor.

BLOCS TEMÀTICS

1. Cohesió d'Espanya

Vicent Vallés a Pedro Sánchez: “Usted, durante estos días y semanas de incidentes en Cataluña ha optado por no contestar al teléfono al presidente de la Generalitat. ¿Qué cree usted que debe hacer el próximo presidente del Gobierno el que surja de esas próximas elecciones, para que se garantice el orden constitucional en Cataluña?”

“Lo primero que tenemos que saber es que la crisis que se vive en Cataluña es de convivencia, no de independencia. Y por tanto tenemos que aumentar los espacios de encuentro y de diálogo, por ejemplo esa mesa de partidos que existe en el parlamento catalán, y reducir a la mínima expresión los espacios de concentración. Si nosotros conseguimos la confianza mayoritaria de los españoles el próximo 10 de noviembre, pondremos en marcha tres importantes medidas. La primera: vamos a construir concordia desde la educación, aprobaremos una nueva asignatura para toda la educación obligatoria para todo el territorio español sobre educación en

valores civiles, constitucionales y éticos. La segunda propuesta, vamos a modificar la Ley General Audiovisual para que los consejos de administración de todos los entes públicos de comunicación no solamente en español, sino también todos los autonómicos, sean aprobados por un respaldo de dos terceras partes de sus parlamentos autonómicos. Con eso acabaremos con el uso sectario que se está haciendo por parte del independentismo catalán en el caso de TV3. Y, finalmente, incorporar en el Código Penal un nuevo delito para prohibir de una vez por todas la celebración de referéndums legales en Cataluña como ha ocurrido cuando gobernaba el Partido Popular. En definitiva es una crisis de convivencia, no de independencia. Lo que necesitamos son aumentar los espacios de encuentro y reducir a la mínima expresión los espacios de confrontación entre catalanes”.

Anàlisi: Amb aquest missatge, Sánchez desmunta la simpatia entre el líder del PSOE i els "Colpistas vascos y catalanes" que ha acaba d'exposar Casado. Etiquetar de "secta" als "independentistes - tenint en compte que a la resta d'Espanya el col·lectiu "independentista" pertany únicament a Catalunya i no està ben vist (en part, per culpa dels mitjans de comunicació estatals) - fa que l'audiència pensi que Sánchez hi està en contra. A més, restringir les llibertats d'associació i lliure expressió tenint al cap aquesta comunitat autònoma ("Incorporar en el Código Penal un nuevo delito para prohibir de una vez por todas la celebración de referéndums legales en Cataluña" o "Tenemos que aumentar los espacios de encuentro y de diálogo, por ejemplo esa mesa de partidos que existe en el parlamento catalán, y reducir a la mínima expresión los espacios de concentración") enforteix aquest supòsit. Cal comentar que, en aquí, Sánchez nega que el conflicte català sigui un conflicte polític, sinó que "Es de convivencia"; tanmateix, 4 dies després de les eleccions, més concretament després de la reunió amb ERC, Sánchez afirma que "Es un conflicto político". No és casualitat que canviï d'opinió després de les eleccions, ja que afirmar una cosa així en campanya electoral tensaria molt més a l'electorat que se li podria girar en contra.

Pel que fa a l'estructura del relat, aquesta vegada Sánchez sí que ha elaborat un missatge clar, directe i concís: proposa 3 mesures per reduir les dissonàncies entre les diferents comunitats d'Espanya, per tal d'aproximar-se al model d'una nació unida, homogènia, en bloc. Cada una d'aquestes mesures va associada a un objectiu concret: educació, llei audiovisual i codi penal.

Pablo Casado: “La modificación del Código Penal que su partido eliminó en el año 2005, la modificación de un tipo que hacía por ejemplo que el PP parara el plan Ibarretxe. Lo que no entiendo es como el presidente del Gobierno con lo que está pasando hoy en Cataluña, con Su Majestad el rey, con la heredera al trono, que no puede ni siquiera circular por la segunda ciudad de España, no vienen aquí a dar cuentas de por qué no ha aplicado la ley de seguridad ciudadana. Tenemos a 300 heridos de las fuerzas y cuerpos de seguridad del Estado a mil guardias civiles en el puerto de Barcelona que no pueden actuar. Tenemos al señor Torra diciendo que va a purgar a los Mossos d'Esquadra que colaboren para garantizar el orden público en Cataluña ¿y viene aquí a decir que va a modificar el Código Penal? Creo Sr. Sánchez que lo que tiene que hacer es responder a los ciudadanos de Cataluña y decir que hará, aplicar la ley de seguridad nacional, o aplicar ese requerimiento para que el Sr. Torra cumpla la Constitución de inmediato. Y yo, sinceramente, se lo dije ayer, le hago responsable de que se pueda votar en libertad el próximo fin de semana en Cataluña porque usted no está aplicando la ley porque depende de los votos de los independentistas y pretende gobernar con ellos si lo necesitara el 11 de noviembre”.

Anàlisi: Casado recull arguments d'allà on sigui per fer caure el discurs de Sánchez. El problema és que, si es contextualitzen les dades que comenta el líder del PP, el seu atac no s'adequa a la realitat. En primer lloc, Casado retreu que el PSOE hagués eliminat un dels esments del Codi Penal l'any 2005. Tenint en compte l'alta personalització de la política contemporània, fa 15 anys Sánchez no era el líder del partit socialista, sinó que ho era Zapatero. Les diferències entre un candidat i un

altre, a més dels diferents esdeveniments i successos que han influït en la història i la política d'Espanya des d'aleshores, fan que es prenguin decisions diferents malgrat ser del mateix partit. En segon lloc, Casado fa una sinècdoque de la situació a Catalunya per magnificar el problema. "El conflicte català" fa anys que dura i ha estat present en totes les últimes campanyes electorals; tanmateix, justament ara, dues setmanes després d'una sentència molt dura a Catalunya, els ciutadans catalans (independentistes però també no independentistes) han sortit als carrers a reclamar justícia i a manifestar la seva desaprovació. Casado es refereix a aquesta situació de caos com si fos una situació permanent i, a més inri, acusa Sánchez de voler governar amb ells.

Albert Rivera: "Miren, esto no es un souvenir del muro de Berlín. (Ensenya una llombarda partida). **Esto es un adoquín de Barcelona, de mi ciudad. Esto es lo que le lanzaban a los policías nacionales, a los Mossos d'Esquadra, a los comerciantes, a las terrazas, en definitiva lo que los ciudadanos hacían, en este caso con el adoquín. ¿Qué quiero decir con esto, Sr. Sánchez? El Sr. Sánchez dice que en Cataluña no pasa nada, que hay normalidad. ¿Le parece normal que vuelen adoquines en la plaza Urquinaona? ¿En el paseo de Gracia? ¿En el Eixample de Barcelona? Este adoquín representa el desorden público, este adoquín representa la amenaza a la democracia española, este adoquín de mi ciudad, de mi tierra, de Barcelona, representa la amenaza al Estado de derecho. Mire Sr. Sánchez, negar los problemas no solucionan los problemas. Si hay un problema de orden público hay que solucionarlo. Si hay que aplicar la Constitución no tenga usted miedo. Ya se hizo, ya se aplicó el 155 para cesar a Puigdemont; cesemos a Torra que es el que corta carreteras. Y le digo también Sr. Sánchez, es el presidente del Gobierno en funciones. Le dije que estaría en su lado para actuar. Para no actuar no nos necesita; y le digo ahora el 10 de noviembre tendrán que ir a votar en mi tierra, en Cataluña, mucha gente y tiene que hacerlo en libertad. Van a ir a votar a pueblecitos donde la libertad está coaccionada. Yo le pido que actúe. Porque si no actúa y no**

garantiza unas elecciones limpias y en libertad la responsabilidad será de su Gobierno".

Anàlisi: Igual que Casado, Rivera està prenent la part pel tot. En el seu discurs, Rivera insta a Sánchez a actuar, ja que això és el que demana l'electorat. El problema de la dreta (PP i C's) és que està centralitzant tot el seu discurs a Catalunya perquè, en aquest moment, és la comunitat autònoma que proporciona més recursos per atacar al president del govern en funcions. Rivera espren al màxim aquesta situació i sensacionalitza el seu discurs amb una llamborda partida. En conseqüència, no només llença un missatge parcial que exclou a les 15 comunitats restants, sinó que aquest no és informatiu sinó d'entreteniment.

Santiago Abascal: "Creo que es hilarante y bastante ofensivo escuchar al candidato socialista proponer ahora que se penalice la convocatoria ilegal de referéndum y es indignante porque fue Zapatero el que eliminó del Código Penal la penalización de esos referéndums. Pero me sorprende que el Sr. Casado también se indigne porque fue el Sr. Rajoy el que no quiso recuperar esa penalización y el que tenía muchos menos instrumentos para combatir el golpe de Estado separatista en Cataluña. Creo que tenemos que hacer una reflexión, en primer lugar sobre por qué hemos llegado hasta aquí. Y hemos llegado hasta aquí porque en Cataluña y el separatismo denomina Procés a su golpe de Estado, se ha producido un golpe de Estado permanente, iniciado en los tiempos de Jordi Pujol de manera sistemática, continuado por Artur Mas, continuado por Puigdemont, continuado por Torra. Ese golpe de Estado permanente ha destruido las libertades en Cataluña. Ha puesto a los pies de los caballos a los policías nacionales, a los guardias civiles, a los Mossos d'Esquadra. Y yo creo que eso es hoy lo que tenemos que denunciar. Y denunciar a los partidos nacionales que durante décadas han regalado impunidad a los golpistas, les han permitido avanzar. Ha habido un permanente premio a la deslealtad y a la traición al conjunto de la Nación. De

aquellos polvos estos lodos. Pero no solo en aquel momento. Es que el 155 que los partidos que hoy aquí nos acompañan pactaron fue un 155 absolutamente descafeinado que no permitió ni la recuperación del control de TV3 ni de la educación en Cataluña ni de los Mossos d'Esquadra y que solo sirvió para convocar unas elecciones caprichosas en Cataluña que nos llevaron a la misma situación. Y yo creo que si no hacemos una reflexión sobre por qué hemos llegado hasta aquí nunca podremos afrontar con fortuna la resolución del desafío al orden constitucional, la ruptura de convivencia y el ataque a las libertades de muchísimos catalanes que lo están pasando fatal”.

Anàlisi: Abascal és el rei de la retòrica. A diferència del to incendiari de la dreta, el líder de la ultradreta desenvolupa el seu discurs amb tota tranquil·litat. Així assegura que l'audiència absorbeixi el contingut del seu missatge i no es perdi amb el sensacionalisme, com en les picabaralles indesxifrables o a través de llombardes en alt. La reacció de Casado en sentir-se al·ludit per les seves paraules, enforteix el discurs d'Abascal. Tanmateix, la seva resposta - per més ben ideada que estigui - no s'adequa a la pregunta inicial del debat, però sí a la teoria de "campanya permanent" (per tota la cronologia exposada i sintetitzada amb un "golpe de estado permanente") i a la teoria de la personalització política (per tots els noms, en lloc de governs en el seu conjunt, a qui responsabilitza).

Pablo Iglesias: “A mí lo que me llama la atención es que este bloque se llama cohesión territorial y, sin embargo, las 4 intervenciones que me han precedido han hablado solo de Cataluña. Hay mucha gente que nos está viendo ahora que vive en el mundo rural y que saben lo que significa no tener asistencia médica y no tener carreteras y no tener trenes, y saben lo que significa no tener un cuartel de la Guardia Civil y saben lo que significa no tener acceso a los servicios públicos. Y eso es un problema territorial de España. Hay muchos productores lácteos gallegos que nos están viendo y saben lo que significa el problema territorial. O la gente que vive en Canarias y en Baleares que sabe lo

que significa su realidad insular, que es un problema de cohesión territorial, del que no se habla. O la gente que nos ve en Extremadura y que no llega un tren a su tierra. O la gente que vive en la Comunidad Valenciana y sigue teniendo un problema de financiación muy grave. A mí me parece que cuando en un tema que se llama cohesión territorial hablamos exclusivamente de Cataluña, estamos faltando el respeto a millones de españoles que viven en sus carnes los problemas de cohesión territorial de nuestra patria y de los que nunca se habla. Y a propósito de Cataluña, me da la impresión de que ustedes han estado compitiendo a ver quien tiene la medida más dura. Desde una reforma del Código Penal hasta detener a todo el mundo o hasta ilegalizar partidos políticos. Y creo que todos ustedes saben, aunque estemos en campaña electoral, que lo de Cataluña solo se puede resolver con diálogo, sentido común y con mano izquierda. Alguien tan poco sospechoso de ser de izquierdas como Adolfo Suárez se sentó con un exiliado como Tarradellas reconociendo una institución republicana como la Generalitat preexistente a la Constitución y reconoció que tenía que haber un encaje territorial de Cataluña. España no es centralista por definición. En España se hablan muchas lenguas, hay muchas identidades nacionales, muchos símbolos. Y yo me siento orgulloso de vivir en un país en el que se hablan muchas lenguas, en el que hay muchas identidades y cuyos conflictos, si se tienen que resolver, será solo a través del diálogo”.

Anàlisi: Com li va passar en algunes ocasions en el debat del 23 d'abril, la posició que ocupa Iglesias en el debat li serveix d'estratègia. El líder d'Unidas Podemos es diferencia per apel·lar a múltiples segments electorals que s'han sentit ignorats pels candidats anteriors. Iglesias també es diferencia per no atacar a la resta de candidats amb retrets i acusacions personals, sinó que centra l'atenció del seu discurs amb la proposta que ofereix el partit en aquesta matèria. Un altre tret diferencial d'Iglesias és que no defensa mesures "de mà dura", com retreu ell a la

dreta i la ultradreta, per reformar el Codi Penal, sinó que Iglesias continua defensant vies democràtiques com el diàleg.

En resultat de tot això, Unidas Podemos apel·la favorablement a totes les comunitats autònomes i, en el cas concret de Catalunya, és l'únic partit aquí present que ofereix una proposta vàlida o que segurament seria acceptada per tots els catalans.

Pedro Sánchez: “En fin, vamos a ver, antes de dar lecciones, señor Casado, podría decirle, por ejemplo, que quien transfirió las competencias de tráfico, justicia, seguridad, de prisiones, al nacionalismo catalán fue el Partido Popular. Que quien indultó a los terroristas de Terra Lliure fue el PP. Que a ustedes les hicieron dos referéndums ilegales, una declaración unilateral de independencia, que se les fugó el Sr. Puigdemont, por tanto humildad y autocrítica. Esta es una crisis de convivencia”.

Anàlisi: Sánchez simplement intenta defensar-se de les crítiques que li ha dirigit abans Pablo Casado amb un contraatac. Remarca la “crisi de convivència” que d'aquí a 10 dies reconeixerà que era una “crisi política”. El llenguatge o la forma amb que llença el missatge denoten el caràcter retorçat amb que Sánchez es dirigeix a Casado (“Les hicieron dos referéndums ilegales”, “Se les fugó el Sr. Puigdemont”).

Pablo Casado: “Quiero hacer una pregunta al Sr. Sánchez. ¿Cataluña es una nación? ¿Cuántas naciones hay en España?”.

Pedro Sánchez: “No deja de ser curioso porque, vamos a ver, Ud. se habrá leído los estatutos de autonomía de Cataluña, del País Vasco...”.

Pablo Casado: “¿Cataluña es una nación?”.

Pedro Sánchez: “De Galicia, de Valencia, de Baleares, de Canarias y Andalucía. Ustedes gobiernan con la ultraderecha y Ciudadanos en Andalucía y Galicia”.

Pablo Casado: “¿Cataluña es una nación, Sr. Sánchez?.

Pedro Sánchez: “Sabe perfectamente, Sr. Casado, que en esos estatutos de autonomía se define a esas regiones precisamente como nacionalidades. Y le digo una cosa Sr. Casado...”.

Pablo Casado: “Si Cataluña es una nación” (...). Como no contesta él, voy a contestar yo, para el Sr. Sánchez sí es una nación y España es una nación de naciones” (Ho complementa amb una portada impresa del diari que va publicar aquest titular). Així comença una altra picabaralla incomprensible entre el líder de PSOE i el del PP, on ambdós es degraden mútuament però cap defensa el seu partit. En conseqüència, l'audiència només interioritza un cúmul de taques negres dels dos governs i, això, no és favorable per cap dels dos partits. En lloc de sumar punts, els dos en resten. Tant per les crítiques de l'altre com per la seva mala gestió d'aquestes.

Albert Rivera: “Miren, yo tengo la suerte de haber nacido en Barcelona soy un barcelonés orgulloso, catalán, pero mi madre es de Málaga. Mi familia se trasladó de Málaga unos en los 40, otros en los 60, a levantar Cataluña junto a millones de trabajadores, a currar. A levantar Cataluña. A esos que hoy Torra les llama bestias taradas. Esos eran mis abuelos, mis padres y millones de catalanes y de ciudadanos de toda España que fueron a levantar Cataluña. Y tenía razón en una cosa el Sr. Iglesias decía que Tarradellas y Suárez se entendieron; sí, Sr. Iglesias, Tarradellas no apoyaba la violencia, no cortaba carreteras, Tarradellas era un demócrata, Torra no es un demócrata. Torra corta carreteras, apoya a los violentos, le dice a los CDR 'apreteu'. Ojalá tuviéramos un Tarradellas, pero no es Tarradellas, es Torra, que no es demócrata y que hay que aplicarle la Constitución. Les digo una cosa a todos los españoles: no voy a permitir nunca ni gobernar con los separatistas otra

vez, es un error, aquí hemos llegado por eso, pero tampoco cruzar fronteras ni que se construyan fronteras entre españoles. Nunca permitiremos una frontera entre compatriotas. Hemos visto al Sr. Casado y al Sr. Sánchez fingir que se peleaban. Pero para saber lo que pasa en España hay que hacer un buen diagnóstico. Llevamos 40 años de cesiones del PP y del PSOE y del PSOE y del PP. 40 años cediendo competencias sin vigilarlas y hasta aquí hemos llegado hay que hacer un buen diagnóstico. Este es el listado de concesiones del Sr. Casado, de su partido, el PP, todas las cesiones de competencias, entre ellas educación, Mossos d'Esquadra, tráfico, televisión pública, luego embajadas. Todo lo que ha hecho, prisiones, eso es lo que se les ha dado. Pero por el otro lado, si miran Uds. en rojo, exactamente igual, están las cesiones de competencias del PSOE. PP y PSOE no han tenido el coraje, la valentía ni el sentido de Estado de aplicar la Constitución, de hablar de esas competencias, si hay que recuperarlas, si aplicar la Constitución o vigilarlas. En definitiva, se pueden pelear en público, pero Sr. Casado, Sr. Sánchez o cambiamos las políticas de concesiones o esto no va a ningún sitio. El PP esta semana se destapaba diciendo que abre la puerta a más autogobierno Sr. Casado ¿más competencias para Torra? ¿Más? ¿Más competencias? Sr. Sánchez, Iceta propone entregarle los jueces. Que Torra, que no respeta la justicia ponga a los jueces a dedo con un nuevo Estatut. ¿De verdad se creen los españoles que dándole más competencias a Torra vamos a algún sitio? Hay que aplicar la Constitución con serenidad, recuperar la convivencia y Sr. Sánchez y Casado, si tenemos que hacer juntos cosas por este país, pactos de Estado, tenemos que acabar con las concesiones y empezar a defender a todos los españoles que sí respetan la ley que nunca protestan, que no queman nada, pero que están olvidados”.

Anàlisi: El líder de Ciutadans calca les estratègies, ergo el relat, que va presentar en l'anterior debat d'Atresmedia. Utilitza els mateixos recursos que a l'abril apel·lant als

seus orígens, i així identificar-se amb l'electorat reduint l'abisme social entre la classe elitista, com els polítics, i la població en general.

Respecte al contingut de discurs, Rivera es manté ferm en no pactar amb "els separatistes", continua etiquetant a Torra de colpista i torna a mencionar les competències transferides de l'Estat central a les múltiples comunitats autònomes, tanmateix per Rivera és com si això només afectés Catalunya.

Pablo Casado: “Sr. Rivera, usted forzó no aplicar el 155, más que para convocar elecciones, por cierto que ganaron y no hicieron nada se fueron corriendo de Cataluña. ¿Qué me estaba contando de concesiones y transparencia si son las que marcó precisamente los pactos de La Moncloa?”

Albert Rivera: “Su partido, el PP”.

Pablo Casado: “Mi partido no, ha perdido a 2 concejales asesinados”. I així és com comença la següent picabaralla entre els dos líders de la dreta espanyola. Sense aportar cap mena d'informació sobre les seves propostes, sense informar a la ciutadania de cara a les eleccions i sense sanejar el debat, Rivera i Casado exhibeixen materials visuals per emfatitzar els seus atacs, materials que són completament innecessaris per cert. La imatge que apareix pantalla el temps que dura aquest moment parla per si sola:

Pablo Iglesias: “Tarradellas le hizo la guerra al fascismo. Los libros de historia son más interesantes que los rollos de papel. España es una nación de naciones, Cataluña es una nación dentro de otra nación que es España, como lo es también el País Vasco y esto es algo de lo que tenemos que hablar. Esto lo dijo Pedro Sánchez el 30 de octubre de 2016 y tenía razón. Y muchos votantes catalanes del PSC querrían ver a ese Pedro Sánchez. Y creo que, Sr. Sánchez, que Ud. y yo no nos tenemos que achicar ante esta derecha ignorante y agresiva. (...). Dicen que no hay países plurinacionales, Suiza lo es. El Reino Unido también lo es y España es un país plurinacional. Y no pasa nada por decirlo. Y nos está oyendo mucha gente en el País Vasco, en Galicia en Andalucía, en Cataluña que están hartos de que les expliquen que ser español es una cosa que decidimos los madrileños”.

Anàlisi: Seguint l'equilibri i moderació que caracteritza al líder d'Unidas Podemos, en aquí Iglesias ja deixa entreveure certa simpatia amb qui després el designarà soci de govern. En l'anterior debat, Iglesias ja va adoptar un punt de vista més progressista sobre la situació política a Espanya. El 23 d'abril va assegurar que s'havien acabat els governs de partit únic en aquest país i ara reconeix que Espanya no és un estat-nació, sinó un estat plurinacional. Amb aquest discurs Iglesias torna a apel·lar a múltiples segments electorals.

Santiago Abascal: “Que el Sr. Sánchez un día aparece adornado de una gigantesca bandera española y al día siguiente dice que en España hay 4

naciones no es una novedad. Tampoco es novedad escuchar al Sr. Iglesias diciendo y mostrando a los españoles que no está preocupado con el golpe de Estado en Cataluña y decir que le cuesta pronunciar el nombre de España. Yo lo que quiero decir es que haría VOX el día 11 de noviembre si cuenta con el apoyo de los españoles. Y lo primero que haríamos es impulsar la suspensión de la autonomía en Cataluña, para tomar el control de la TV3, de los Mossos d'Esquadra, y por supuesto de la educación en Cataluña. En segundo lugar, plantearíamos la ilegalización de los partidos golpistas que en Cataluña se han convertido en organizaciones criminales, al servicio de un golpe de Estado y en tercer lugar intentaríamos que quien está cometiendo un delito flagrante de rebelión, el Sr. Torra, que está llamando a la vía eslovena que es una vía violenta que abandona sus responsabilidades con Barcelona en llamas y se va a cortar carreteras sea detenido, esposado y puesto a disposición judicial con una querrela por rebelión de la Abogacía del Estado, eso es lo que hay que hacer y eso es actuar con proporcionalidad ante lo que está ocurriendo en Barcelona. Hablé con los policías, con los guardias civiles, en las semanas pasadas y lo estaban pasando verdaderamente mal.

Se sentían abandonados por el Gobierno, no se los permitía, en los primeros días utilizar material antidisturbios como defensa, incluso había 800 GRS de los hombres y mujeres más preparados de la Guardia Civil para actuar y estuvieron acuartelados. ¿Cuándo fueron movidos esos guardias civiles? Únicamente el día que el Sr. Sánchez se desplazó a Barcelona. Parece que lo proporcional era utilizarles al servicio del presidente del Gobierno; no parecía muy proporcional aparecer en Barcelona con una seguridad napoleónica, haciendo que los escoltas mostrasen un subfusil por la ventana, que no se ha vivido ni en los peores años de terrorismo del País Vasco”.

Anàlisi: Totes les estratègies retòriques existents per persuadir amb un discurs electoral estan presents en aquest relat. Abascal explica una història basada en fets reals i de fonts teòricament fidedignes: els policies. A partir del seu testimoni,

Abascal sembra la por en l'audiència - no només pel contingut del missatge i les paraules que utilitza, sinó per la comparació amb ETA (grup terrorista encara molt present en la memòria de l'electorat espanyol) - i, tot seguit, es presenta com la salvació a tal catàstrofe. Abascal esquematitza la seva proposta però la centralitza a Catalunya, fet que ofereix un missatge clar un dels segments electorals presents a Catalunya però no a la resta d'Espanya.

Santiago Abascal: “Muchos españoles que nos están escuchando están pensando cuál es la razón por la que hemos llegado hasta aquí. Y cada vez más piensan que el Estado de las autonomías ha fracasado, nos ha puesto de espaldas a otros españoles. Que el estado de las autonomías ha premiado a aquellas regiones que estaban gobernadas por los más traidores y más desleales y ha castigado a las regiones más leales a España, les ha castigado con peores infraestructuras, con peores servicios. Y aquellos que presionaban durante muchos años recibían competencias, y una mejor financiación autonómica. El estado de las autonomías nos ha hecho desiguales en nuestra patria, ha dado un extraordinario poder a los partidos separatistas, que con políticas totalitarias nos han arrebatado las libertades en la educación, en la escuela, con imposiciones lingüísticas. Claro que la pluralidad lingüística es una riqueza de todos los españoles pero la libertad de ser escolarizado en la lengua común debe estar por encima de todo eso y además Las autonomías han creado nuevos focos centralistas, terminando con las provincias, haciendo que Madrid y Barcelona sean prácticamente toda España y España es mucho más que Madrid y que Barcelona”.

Anàlisi: Abascal aprofita per apel·lar a tot l'electorat a través d'un problema comú arreu del país (la desigualtat territorial) i vendre una causa que, *a priori*, sembla convincent. Responsabilitzar als altres i culpar-los de "traïdors" i "d'egoistes" sempre és un moviment segur per aconseguir la raó. L'audiència se sent identificada amb el

que diu el líder de VOX, però el que caldria veure és si la supressió de les autonomies que ell proposa solucionaria les mancances que pateix cada territori.

Pablo Casado: “Me quiero dirigir a los catalanes que nos están viendo para decirles que no están solos. Que un partido como el PP que lleva 40 años sirviendo en Cataluña sabe cómo aplicar la ley y sobre todo cómo recuperar la prosperidad. Esos 1.000.000.000€ que el "Procés" se llevó por delante esas 4000 empresas, esas familias rotas, esos amigos que ya no se hablan por la política independentista. Hay que recuperar el fin del adoctrinamiento en la escuela, el fin de la propaganda en los medios de comunicación públicos, también con la ley de acción exterior acabar con el Diplocat que volvió a dejar abrir el Sr. Sánchez y sobre todo cumplir con la reivindicación de garantizar el orden en las calles, también las libertades, la convivencia y la concordia, que tanta falta hace en una tierra maravillosa, la Barcelona olímpica que hay que recupera y acabar ya con ese independentismo, que lo ha arruinado todo”.

Anàlisi: Casado apel·la a l'economia i a les relacions emocionals (com l'amistat i la família) per captar l'atenció de l'audiència. Les dues dianes són d'especial importància per a l'electorat; la primera per sobreviure i la segona pel benestar social. Atès que en els darrers anys la marea independentista ha estat més moguda que mai, Casado utilitza el verb "recuperar" i el concepte "adoctrinament", el qual s'ha utilitzat principalment per referir-se a l'educació catalana dels últims cursos escolars.

Com és usual en el PP, en lloc d'oferir una proposta per solucionar tots aquests problemes, Casado responsabilitza a Sánchez i a l'independentisme de la situació actual a Espanya. Acabar amb la propaganda dels mitjans públics, la fi de l'adoctrinament i garantir l'ordre als carrers són accions tan generals que no es poden considerar com una proposta política exposada de cara a les eleccions.

Albert Rivera: “En mi tierra hace falta convivencia y grandes dosis de respeto. Pero de respeto también a la ley y a la Constitución y al Estatut. Fuera de la ley, no hay democracia, es la selva y ganan los que tiran adoquines, agreden y cortan con barricadas. Dentro de la ley, de la Constitución, del Estatut sí se puede dialogar por la convivencia. Apuesto por la convivencia y el respeto, pero para eso hay que quitar a una persona que no es demócrata, que nos llama bestias taradas a los españoles, un xenófobo, el Sr. Torra. Yo propongo que lo más moderado hoy es aplicar la Constitución. Lo que sería una irresponsabilidad es no aplicarla. Hay que cesar a Torra para recuperar el control de la seguridad pública, la convivencia y volver a hablar. No se puede hablar con un señor que corta carreteras y que llama a la violencia. Así que propongo aplicar el 155 de verdad pactarlo entre los partidos constitucionalistas cuantos más mejor para defender la unidad de España y desde luego mirar al futuro, y pensar que hay una España olvidada que no está en Cataluña, pero que también está harta del Sr. Torra”.

Anàlisi: Utilitzar sensacionalismes és la gran estratègia de Rivera. En primer lloc, Rivera utilitza una paraula molt potent en l'esfera pública - xenòfob - per referir-se a Torra. En altres ocasions, l'ha etiquetat de "colpista" i "salvatge", però dir-li xenòfob (així com comparar-lo amb ETA o un terrorista) no s'adequa a la realitat. Un xenòfob és una persona que odia als estrangers i als seus costums, i el Quim Torra mai ha expressat aquest sentiment. Ell el que defensa és la independència de Catalunya. Per tant, Rivera utilitza paraules fortes per magnificar el seu discurs.

Un dels altres errors d'aquest relat és que "per restablir la convivència" no n'hi ha prou en "Cesar a Torra", ja que l'independentisme és un moviment que abraça molts actors diferents. Per tant, Rivera peca de simplificar massa la seva història.

Igual que Casado, tenir com a proposta una mesura tan amplia com "Aplicar la Constitución", que té 169 articles i la majoria de l'electorat no sap què diuen, no és

adequat per debatre davant d'unes eleccions generals, menys encara després de tots els problemes que ha tingut Espanya per escollir un president. Caldria determinació i concreció per aconseguir que siguin les eleccions definitives i no seguir donant tómb al mateix.

2. Política econòmica

Cal tenir en compte que l'economia és una de les carpetes que més interessin a la ciutadania, ja que aquesta és la clau de tot el sistema; però alhora una de les que requereix més coneixements per evitar ser manipulats. A diferència dels temes socials - com la cohesió nacional -, que giren entorn la moral, l'ètica i el sentit comú, en economia gran part de l'electorat no domina les normes del joc. Tenint en compte que el sufragi universal inclou un acordió de perfils altament heterogeni i que els joves de 18 anys també hi estan inclosos, seria convenient que cada candidat contextualitzés i expliqués de forma comprensible per a tots els públics en què consisteixen les mesures que proposa.

Ana Blanco a Pablo Iglesias: “Voy a recordar un dato, no quiero canalizar el debate, pero sí por situar algo. Bruselas le pide al próximo Gobierno de España un recorte de 6.600.000.000€. Unidas Podemos propone aumentar el gasto, dice que lo va a compensar con subida de impuestos a las empresas y a las grandes fortunas, a los más ricos. No sé si será suficiente eso y si puede plantear quizá dudas a la hora de invertir”.

“Todos los economistas de una u otra dirección reconocen que hay una desaceleración económica que se puede convertir en una crisis. Y los datos de creación de empleo son los peores desde 2012. Para que todo el mundo lo entienda, cuando hay una crisis o una desaceleración hay que tomar una decisión política. Y es si los recortes se hacen por abajo o por arriba. Después de la crisis de 2007, toda la gente vio por dónde se hacían los recortes. Más desahucios, degradación de los

servicios públicos, bajada de salarios, jóvenes que se tenían que ir fuera. ¿Qué proponemos nosotros? Hacer los recortes por arriba. Y utilizando un instrumento que se supone que nos une. En esta campaña se ha hablado de la Constitución española, pero no se dice que tiene algunos artículos diseñados específicamente para proteger a la gente de una crisis. El 31 dice que el sistema fiscal tiene que ser progresivo, que es lo que decimos nosotros, recuperar los 60.000.000.000€ que le prestamos a la banca a través de un impuesto específico de recargo en el impuesto de sociedades. El artículo 35 dice que los salarios tienen que ser suficientes. Apliquemos la Constitución y hagamos un salario mínimo de 1.200€. El 47 dice que la vivienda es un derecho. Protejamos a la gente interviniendo, como en Alemania, el mercado del alquiler para limitar los precios. Artículo 50, las pensiones. Garanticemos la revalorización de las pensiones al IPC. Porque la Constitución española dice que se tienen que actualizar conforme al índice de precios al consumo. Bueno. Y por último artículo 128, el artículo patriota de verdad del que todo el mundo se olvida. Toda la riqueza del país estará subordinada al interés general. ¿Qué proponemos hacer? Una empresa pública de energía que mire a la cara al oligopolio eléctrico, sirva para bajar la factura de la luz y sirva para una transición ecológica apostando solo por las renovables. Frente a la crisis, Constitución española. La Constitución no puede ser un adoquín para arrojar al rival sino una caja de herramientas para proteger a la gente”.

Anàlisi: Pablo Iglesias basa la seva proposta en matèria econòmica en la constitució, però caldria que desenvolupés més a fons alguns dels conceptes que planteja per tal que tot l'electorat compregués el que planteja Iglesias. Per exemple:

- “Recortar por arriba”

“Por arriba” és molt ambigu perquè no especifica a qui afectaria aquesta mesura ni quina dimensió tindria tal retallada. Altrament tampoc explica per què s'ha de retallar "per dalt" i no "per baix", per exemple, ni tan sols perquè s'ha de retallar i no es pot optar per una

altra opció.

- “Aplicar un impuesto específico de recargo en el impuesto de sociedades”.

Tenint en compte que el sufragi universal comença als 18 anys seria convenient recordar les característiques principals de l'impost de societats (com per exemple que és directe, personal, proporcional a la renda i anual) així com concretar de quant seria aquest recàrrec i què suposaria.

- “Revalorizar las pensiones entorno al IPC”

No explica perquè s'ha de revaloritzar entorn l'IPC ni què suposaria això.

- “El tipo impositivo medio de las grandes empresas es del 7'8% y el de las pymes de hasta el 18'8%”

La part de l'electorat que no estigui familiaritzat amb aquests conceptes (la gran majoria, uns per joves i els altres per no pertànyer a aquesta branca) necessiten un desenvolupament o interpretació d'aquestes dades.

Pablo Casado: “Al final el socialismo es la etapa entre los gobiernos del Partido Popular en los que aparece la crisis. Si es que pasó en el 96 que dejaron todo el estado del bienestar quebrado y tuvimos que rescatarlo y hubo hasta que pedir un préstamo a los bancos para pagar la extraordinaria de diciembre. Y ahora vuelve a haber desaceleración que ya nadie está dudando y la EPA lo dice muy claramente, hay 17.000 jóvenes más en paro, 18.000 mujeres más en paro, 17.000 hogares más con todos los miembros en paro. Y 30.000 autónomos que han cerrado la persiana en el último trimestre. ¿Y Sánchez qué hace? Como Zapatero, negar la evidencia, lo que dice es que

estamos en la Champions League, con brotes verdes, yendo a Nueva York, y diciendo lo que es aún más peligroso, que es ocultar los efectos de la crisis para ganar unas elecciones. En definitiva, como si una tienda pierde ventas y sube los precios. Pues esto es lo mismo, un país que se desacelera, lo que hace es subir impuestos, aumentar el gasto, en definitiva, llevarnos otra vez a una recesión como la que dejó el PSOE en los 90, y como la de Zapatero hace apenas unos años.

Anàlisi: La valoració de la situació econòmica a Espanya que fa Casado consisteix a atacar al PSOE i defensar al PP, però no amb punts concrets sinó a trets generals. Malgrat ser un debat, Casado - que té una opinió contrària a la d'Iglesias - no contraposa les dues opcions, sinó que desenvolupa el seu discurs de forma unilateral. Per tant, es confirma la hipòtesi que els debats electorals han perdut la seva essència i ara només són una successió de monòlegs.

Albert Rivera: “Para mí lo más importante de mi vida es mi hija, y estoy convencido de que para muchos de ustedes también. Todos los que sean padres saben que es lo más importante, es la prioridad. Y aquí en España tenemos el derecho a trabajar, a una pensión, a estudiar pero no el derecho a formar una familia. Durante 40 años este país ha ido perdiendo natalidad, las familias no pueden tener hijos. Los Gobiernos del PP, del PSOE... Pero ha ido cayendo la natalidad. Alguno podría pensar que llegue a España ahora y diga se han vuelto locos los españoles no quieren tener hijos, no. No se han vuelto locos, es que no pueden. Las mujeres españolas tienen menos hijos porque no pueden conciliar. Los españoles tenemos menos hijos porque no hay políticas de familia. Yo quiero ser el presidente de las familias, estar a su lado, y no enfrente, ponérselo un poquito menos difícil. Y propongo una ley de familias, que ya fue al Congreso y quedó paralizada por el bloqueo, pero creo que será la más importante de la legislatura. Una ley que beneficie a 5 millones de familias. Las familias que tengan dos hijos serán familias numerosas, las

familias monoparentales, también. Las parejas de hecho tendrán los mismos derechos que los matrimonios. Tendremos permisos de paternidad iguales para padres y madres para repartir la corresponsabilidad. Guarderías 0 a 3 años, no pueden dejar a sus hijos, trabajar a la vez, hay que conciliar. Y también queremos dar un cheque en definitiva de 1200 E un cheque fiscal a final de año para esas familias con dos hijos, y 2400 para las familias con más de tres hijos. En definitiva, la economía sirve para que el país y las familias funcionen. ¿De qué sirve que se peleen PP y PSOE por los paros del paro del PP anteriores o del PSOE si no pensamos en las familias? Quiero una revolución para las familias quiero que el Gobierno futuro piense primero en las familias de este país”.

Anàlisi: Rivera continua amb la seva estratègia d'apel·lar a les famílies i sembrar-hi la por. Abans, ha esmentat a la seva mare i, en l'anterior debat també a la seva àvia. Ara, parla de la seva filla. Com en l'anterior torn de paraula que se li ha cedit, Rivera torna a presentar-se de la mateixa manera que el 23-A: com el president de les famílies, i com un líder que no vol caminar per davant de la massa sinó al seu costat. El principal problema de la proposta de Rivera és que diu "el que vol" (sigui més o menys encertat), però no exposa com ho farà. Per tant, l'electorat no sap quines mesures aplicaria el líder de Ciutadans.

Santiago Abascal: “Percibo que están ustedes en los parches, en el análisis de los números coyunturales, pero queremos impugnar este marco general y estructural que nos arruina y está basada en 2 políticas de gasto la del estado de las autonomías, otra la inmigración ilegal subvencionada, y una política de recaudación fiscal que es la del expolio a las clases medias y a las clases trabajadoras. Tenemos una situación verdaderamente dramática, tenemos una deuda pública de 1,2 millones de euros, es decir, todo lo que España produce en un año. El señor Zapatero llevó la deuda pública de 300.000 millones de euros a más de 700.000 millones de euros. Pero lo grave es que todos se ríen

de esto, porque el otro día Sr. Rajoy y el Sr. Felipe González comparecieron en un encuentro y con muchas risas abordaban cómo habían tenido que rescatar a las autonomías endeudando a los españoles. Ambos se reían mucho de las gracias de cómo tenían que incumplir los programas electorales. Me sorprende que el Sr. Rajoy se divirtiera con el rescate de las autonomías y que lo contara de esa manera, pero bueno”.

Anàlisi: L'aportació del líder de VOX està totalment fora de lloc, tenint en compte que Ana Blanco acaba de recordar que "Hay muchos pensionistas viendo este debate y por eso les pido que dediquen un poco de atención a este asunto". En primer lloc, el discurs d'Abascal no mira cap al futur i cap a possibles mesures que es puguin aplicar per millorar la situació, sinó que mira enrere per retreure tots els punts foscos dels anteriors governs, especialment del PP a qui anomena "La derecha cobarde". A més *inri*, no només mira en direcció contrària sinó que apunta a polítics que ni estan presents en el debat per rebatre els seus arguments i ni tan sols estan actius en la política espanyola (Zapatero, Rajoy). Per acabar-ho de rematar, emfatitza detalls que ni tan sols es van desenvolupar durant la legislatura corresponent, sinó que estan fora de joc. En resultat, l'audiència no adquireix cap informació útil per anar a les urnes.

Pedro Sánchez: “Todos compartimos la preocupación por el enfriamiento de la economía, pero déjenme que les diga: creo que España por supuesto es vulnerable a las guerras comerciales que se abren entre EE.UU. y China o también a los efectos de la salida del Reino Unido de la Unión Europea. Tenemos que ser rigurosos, hacer un análisis y saber exactamente el estado de la economía española. Tenemos pilares sólidos de nuestra economía. Crecemos por encima de la media europea, como ha recordado el señor Vallés. Desde el tercer trimestre del año 2018 hemos creado en torno a 530.000 nuevos puestos de trabajo y lo hemos hecho además subiendo el salario mínimo interprofesional como no se ha subido en la historia de la democracia.

Y vamos a cerrar el año con un déficit público del 2% del PIB, cuando el Partido Popular nos lo dejó en un 3,1% en el año 2017. Tenemos que hacer una respuesta rigurosa, con disciplina fiscal, como está haciendo el Gobierno de España y con compromiso social.

Pero sí quiero hacer un anuncio, si cuento con la confianza mayoritaria de los ciudadanos el próximo 10 de noviembre vamos a elevar el rango del área económica en el Gobierno. Crearemos una vicepresidencia económica, y pondremos al frente a una mujer con una reputación nacional, internacional, muy acreditada en el ámbito económico. Nadia Calviño será la próxima vicepresidenta del Gobierno de España en el área económica”.

Anàlisi: L'anàlisi econòmica de Sánchez està a mitges, i no és casualitat que només n'exposi els punts forts. Fent brillar els èxits del PSOE durant el govern en funcions pot generar certa esperança en l'electorat de cara a un futur pròxim: el 10 de novembre. Per reforçar la seva aprovació en l'esfera pública, Sánchez aposta per un dels tòpics més potents en els darrers anys, però sobretot durant el 2018-2019: el feminisme. Altre cop, però, el missatge de Sánchez coixeja. Posar a una dona en la vicepresidència del govern com a recompensa de "Contar con la confianza de los ciudadanos" no és per a res un acte feminista. Sense anar més lluny, una de les *celebrities* polítiques actuals - Álvarez de Toledo (PP) - nega rotundament aquest moviment.

Com veiem clarament en aquest missatge, Sánchez és un dels candidats que sembla més esperança que por en l'electorat i que, com també vam veure en l'anterior debat amb els repetits "No es no", extreu tòpics/frases/arguments de l'opinió pública per incorporar-los en el seu discurs i així encaixar millor els dos relats.

Vicent Vallés: “He recordado que España crece por encima de la media ahora, y también he de recordar que cuando crecemos por encima de la media como cuando caemos por debajo de la media europea, siempre tenemos el doble de paro que la media europea. ¿Cómo se resuelve?”.

Anàlisi: El periodista s'encarrega de completar l'anàlisi deficient de Sánchez exposant també les dades que no li són tan favorables a tal candidat, sempre a partir de fonts oficials. La finalitat d'això és equilibrar el debat.

Pablo Casado: “Ha dicho una expresión el Sr. Sánchez muy curiosa, ha dicho pilares sólidos. Justo lo que dijo el Sr. Zapatero en 2007, que no iba a haber crisis. Y luego el mayor hachazo a la política social y presupuestaria votada por el diputado Sánchez. Es decir, el problema es que esto no queremos que esto se repita. Zapatero negó la crisis con otra vicepresidenta muy reputada como la Sra. Salgado y otro vicepresidente como el Sr. Solbes, da igual El socialismo siempre trae la crisis económica. Y lo que le tengo que decir, Sr. Sánchez, es que Ud. no puede proponer para paliar esa desaceleración más impuestos. Si los españoles quieren votar al PSOE tienen que coger un sobre, la papeleta de Sánchez y 1000 E en metálico para meter en lo que le va a costar al año la subida de impuestos pactada ya por el Sr. Iglesias y el Sr. Sánchez. Si vota al Partido Popular, la rebaja será de 700 E al año. Vamos a bajar el IRPF, el de sociedades suprimiremos por ley el de donaciones sucesiones y patrimonio. Vamos a extender la tarifa plana para autónomos a 24 meses para los más vulnerables y a 12 meses la que ya habíamos planteado. Haremos que esos autónomos paguen 3000 E menos de impuestos al año. Así se reactiva la economía española. Con más facilidad, con más poder de gasto para las personas. Se reactiva así el consumo, la fabricación, se crea más empleo y hay menos impuestos para más gente trabajando. Si no, no se pueden sostener las pensiones, la política sanitaria ni educativa ni las infraestructuras”.

Anàlisi: Es dedica més atenció a la forma amb que es presenta el missatge que al contingut d'aquest. Per això Casado inicia el seu discurs emfatitzant que Sánchez havia dit la mateixa frase que Zapatero, però no ho compara amb el desenvolupament - tot i que superficial - que en fa després. Comparant el representant del PSOE amb l'anterior líder d'aquest partit, que just va ser qui va presidir la crisi financera de 2008, fa que l'electorat recuperi de la seva memòria tots aquells perills i amenaces que aquesta suposà; sembla la por en l'audiència.

Per contra, Casado estén una mà als múltiples segments electorals, ja que no proposa mesures per a targets concrets sinó que la seva proposta és molt àmplia: baixar els impostos i estendre la tarifa plana per autònoms. Com ho farà és una de les tantes incognites que es pregunta l'electorat. Evidentment, la pregunta de si realment ho farà sempre hi és, però depèn de la confiança i seguretat que transmeti el candidat amb la seva explicació i, amb el discurs tan superficial que ha fet Casado, difícilment ho haurà aconseguit.

Pablo Iglesias: “De sobres con dinero dentro Uds. Sr. Casado saben bastante. Tenemos una obligación. La primera responder a sus preguntas y la segunda debatir, si no parece que venimos con un cartel a contar nuestro rollo y no debatimos. Uds. nos preguntan por las pensiones, yo les quiero responder. Actualización de las pensiones al IPC por ley, que los trabajadores puedan elegir los mejores años los años que ellos quieran, para el cómputo. Con 35 años cotizados 100 % de la pensión y elevar las pensiones mínimas y no contributivas al menos a 600€. El Sr. Casado ha hablado de destrucción del Estado de bienestar y el Sr. Abascal ha hablado de expolio fiscal. ¿Saben lo que expolia realmente a nuestro país? El fraude fiscal y la elusión. El tipo impositivo medio de las grandes empresas es del 7,8. Los trabajadores que nos están viendo pagan mucho más y las pymes pagan hasta el 18,8. Las empresas del IBEX 35, son datos de Intermón Oxfam, tienen 805 filiales en paraísos fiscales y los técnicos de hacienda atribuyen el 70% del fraude a las

grandes empresas y a los grandes patrimonios. Esos son los que expolian a los españoles, esos son los que nos roban esos son los que destruyen el Estado del Bienestar. ¿Qué es lo que tiene que hacer un Gobierno decente que esto va ya más allá de izquierda y derecha? Bajar los impuestos, bajando el IVA de los productos de primera necesidad a la gente trabajadora y a los autónomos, haciendo cuotas proporcionales a lo que se factura y perseguir el fraude fiscal y hacer que los bancos, a través de un incremento en el impuesto de sociedades, devuelvan los 60.000 millones que les prestó la ciudadanía. Porque no conozco ningún banco que perdone a las familias las hipotecas”.

Anàlisi: En primer lloc cal destacar que Iglesias es diferencia significativament de la resta de candidats per mostrar una vocació més clara de sanejar el debat. A diferència dels discursos que acabem de veure, el d'Unidas Podemos vol rebatre els arguments de dos dels candidats (PP i VOX) amb la defensa dels seus propis arguments. Altrament, Iglesias no alarma a l'audiència amb sentències incendiàries sobre la resta de partits, sinó que acostuma a ser més subtil i continua destapant draps bruts però com a comentari; no en fa d'aquests el centre dels seus discursos.

Albert Rivera: “Si gobierna el Sr. Iglesias con el Sr. Sánchez pues nos subirán los impuestos, lo acaba de decir, es legítimo, cada uno tiene su opinión, a mí me parece un error. Una economía que estrangula a las clases medias, los autónomos, a los que generan riqueza, a quien duda en contratar a alguien o no, si le estrangulas más no contrata, no crea un negocio o se va del país. Es un error estrangular a los que cumplen. Lo que hay que hacer es perseguir la corrupción; ese es otro debate y de ello hablaremos ahora. Propongo un IRPF razonable, que no sea confiscatorio, que no llegue a quitarle la mitad del sueldo en algunas comunidades a la gente que trabaja con el sudor de su frente. Propongo la supresión del impuesto de sucesiones. Lo hemos conseguido en Andalucía gobernando, en Murcia, lo hemos anunciado ya en Castilla y León y lo queremos ara toda España. Que nadie pague el impuesto a

la muerte, que no hay que pagar 2 veces. Les digo una cosa, La verdadera revolución fiscal en España, lo que de verdad haría cambiar las arcas de este país, sería suprimir el I.C.B., el impuesto de la corrupción del bipartidismo. 48.000.000.000 E según la CNMC cada año de corrupción en España. 1000 E por español es lo que pagan por la corrupción que ha tenido el PP y el PSOE en los últimos 40 años. Es decir, si dejaran de robar, si dejaran de quitarnos dinero, Sr. Casado y Sr. Sánchez, los españoles tendrían 1000 E en el bolsillo. Propongo un Gobierno que no robe, decente y transparente. Ni la Gürtel ni la Bárcenas ni los ERE. Hay que mirar al futuro, sí Sr. Casado, pero hay que hacerlo soltando ese lastre y haciendo las cosas de otra manera. Gobernamos en algunas comunidades juntos, pero cuando llegan los temas de corrupción les cuesta muchísimo. Así que voy a suprimir el impuesto de la corrupción del bipartidismo”.

Anàlisi: La classificació entre "bons i dolents" en aquest cas també equival a un "bon o mal final". Com també fan Sánchez, Abascal i Casado, Rivera exposa la seva proposta com la millor per al futur d'Espanya i, alerta que la resta, és un error. Per convèncer a l'audiència d'aquesta teoria - que baixar els impostos és la decisió correcta i pujar-los l'equivocada - no explica per què o en compara les conseqüències, sinó que utilitza paraules agressives (estrangular, més d'una vegada, robar, confiscar).

Com en altres ocasions, Rivera intenta reforçar el seu programa amb l'evidència d'algunes comunitats autònomes, però en aquest cas cal tenir en compte que no tots els territoris tenen la mateixa dimensió, activitat, població i característiques en general. Finalment, proposar la "supressió de l'impost de la corrupció del bipartidisme" és el sùmmum de la desinformació i l'entreteniment. Aquesta no és proposta que impulsi Ciutadans, sinó que aquest hauria de ser un dels objectius comuns a tots els partits. Tot i això, l'electorat sencer sap que és una utopia, i més després d'haver destapat tants casos de corrupció i deute públic. A més inri, Rivera

aixeca les sigles d'aquest impost inventat amb una pancarta, fet que acaba d'espectacularitzar encara més la situació.

A continuació comença una picabaralla entre Casado i Rivera on ambdós s'acusen de corruptes i en alguns moments no s'entén el que diuen perquè parlen a l'hora. Aquí un fragment:

Pablo Casado: “ Ud. a mí de corrupción no me habla, Sr. Rivera”.

Albert Rivera: “¿Y a quién le hablo?”

Pablo Casado: “No dé lecciones”.

Albert Rivera: “No lo son, nos roban”.

Pablo Casado: “Los ciudadanos esperan oír hablar ahora de empleo. De bajar impuestos, de empleo”.

Albert Rivera: “Que no les quiten dinero de su bolsillo”.

Pablo Casado: “Ud. viene a embarrar el terreno de juego”.

Albert Rivera: “A embarrar? Eso Ud. y el Sr. Sánchez con los ERE, Bárcenas, Gürtel”.

Pablo Casado: “Estoy orgulloso de lo que representa mi partido. Que por cierto ha gestionado algo, no como el suyo porque...”

Albert Rivera: “Cómo que no! ¿Y con quién gobierna en Andalucía?”

(...)

Albert Rivera: “No sea cutre Sr. Casado. Gürtel, Bárcenas...”.

Pedro Sánchez: “Hace poco Montoro, exministro del PP, dijo que era imposible bajar impuestos. Y que echaba en falta solidez en el discurso económico del nuevo PP. Todos conocemos cuál es el modelo económico del PP que lo hemos sufrido estos últimos 7 años: son recortes, es corrupción, es subida de impuestos a la clase media y trabajadora.

Sobre las pensiones que comentaba la Sra. Blanco hay que recordar lo que hizo el PP: subió un 0,25% las pensiones es decir perdieron poder adquisitivo los pensionistas durante 4 años, desde el año 2014 al año 2017. ¿Qué es lo que hemos hecho nosotros en 17 meses? Hemos hecho 2 revalorizaciones y las garantizamos en los próximos 4 años. En empleo, la reforma laboral del PP ha provocado trabajadores pobres, que no llegan a fin de mes. ¿Qué es lo que hemos hecho nosotros en 15 meses? Hemos aprobado un plan de lucha contra el fraude laboral que ha permitido regularizar 380.000 contratos, hemos recuperado el subsidio al desempleo de los mayores de 52 años, hemos aprobado planes de lucha contra el paro juvenil y de larga duración, hemos regulado las horas extraordinarias, hemos mejorado la protección social de los trabajadores autónomos y hay que continuar, hay que aprobar un nuevo Estatuto de los Trabajadores”.

Anàlisi: Una tècnica que s'acostuma a utilitzar per fer que la informació sigui més versemblant és l'*argumento ad verecundiam*: atribuir-la a una persona de l'esfera elitista. Dit d'una altra manera, tot el que digui qualsevol personatge públic, de renom, conegut serà automàticament més "cert" que el que pugui dir un anònim o, en aquest cas, el mateix interessat en la informació.

Anteriorment, els discursos de Sánchez eren una juxtaposició d'atacs del PP, i en alguns casos també a C's i VOX, i mèrits del recent govern en funcions de PSOE. Ara, canvia lleugerament l'estratègia i fa una comparació dels punts forts de PSOE amb els punts dèbils del PP. Cal tenir en compte que això és una distorsió total de la realitat, ja que en primer lloc els dos presidents (Sánchez i Rajoy) no van gestionar els recursos del govern durant el mateix període de temps. En segon lloc, la situació a Espanya no era la mateixa l'any 2011 o l'any 2016, quan just començàvem a tenir un peu fora de la crisi (entre d'altres), que el 2019.

Santiago Abascal: “Hay 2 señores que dicen que van a bajar los impuestos, pero no nos están diciendo de donde recortarán el gasto y hay dos señores que dicen que subirán los impuestos, incluso uno de ellos dice que todo es gratis y no nos dice cómo se pagará todo eso. Yo planteaba antes que había que elegir y Uds. ya han elegido. Ustedes han elegido sostener el Estado de las autonomías frente a las pensiones y frente al empleo y lo decimos porque el coste del funcionamiento del Estado de las autonomías según distintos estudios, es de entre 60.000 y 90.000.000.000€ al año. Y el coste de las duplicidades que hay que abordar de manera inmediata es de 24.000.000.000€. Nosotros queremos afrontar esa situación diciendo dónde vamos a bajar los impuestos, planteamos que al 100% de los trabajadores, a los que viven de la renta del trabajo se les bajen los impuestos que el 93% de los trabajadores no tengan que hacer la Renta porque las retenciones serán liberatorias y se simplificarán. Planteamos un tipo máximo del 22 % para la mayoría de los trabajadores que la parte exenta sea el doble y el tipo máximo que se pague sea del 30%. Planteamos también la rebaja del impuesto de sociedades al 22% y la eliminación de esos impuestos injustos de sucesiones y patrimonio. ¿Cómo? Afrontando un drástico recorte en el gasto político del Estado de las autonomías. Creemos que hay que derogar muchísima de la normativa que se promulga. Es más, por cada una que se promulgue habría que derogar 5 o 6 normativas para simplificar la creación de empleo. Hay que fortalecer el

mercado único y terminar con la sanidad universal para los inmigrantes. ¿Cuánto nos cuesta, Sr. Sánchez? 1.000, 2.000, 3.000.000.000 E. ¿Usted lo sabe? Díganos exactamente cuánto nos cuesta. Y hay que garantizar las pensiones, pero para eso hay que ahorrar en el gasto político de las autonomías. Hay que hacer probablemente una reforma estructural de las pensiones, que es un debate técnico complejo, y hay que apoyar la natalidad de una manera absolutamente decidida”.

Anàlisi: De la mateixa manera que en l'anterior debat Iglesias semblava el candidat que major idea tenia de com s'havia de gestionar el futur govern, en aquest debat Abascal s'està apoderant del mateix paper. Si Iglesias parlés més sovint, segurament la balança entre els dos extrems s'equilibraria i tots els candidats que volegien (PSOE, PP i C's) quedarien enmig.

Abascal dispara a l'interrogant que tothom té en cap: el com es faran aquestes mesures. L'electorat necessita saber què proposen però també vol veure la factibilitat de les mesures. Per això, Santiago Abascal deixa els arguments dels anteriors candidats enlaire al qüestionar d'on trauran els diners per recuperar la modificació fiscal i, per contra ell sí que exposa com té pensat realitzar la seva proposta. En resultat, el seu discurs sembla més ferm i desbanca a la resta.

Millorant l'estratègia de Ciutadans (ja que ell opta per una actitud més madura i justifica les seves mesures), el líder de VOX apel·la als mateixos targets que Rivera: natalitat, treballadors vulnerables i autònoms i pensionistes.

Albert Rivera: “Estoy de acuerdo con el Sr. Abascal en suprimir las duplicidades. Gastos superfluos, chiringuitos políticos, pero Sr. Abascal, Ud. estuvo 4 años cobrando de un chiringuito político de esos; es más, lo reconoció”.

Anàlisi: El líder de C's reconeix els punts en comú amb el líder de VOX pel que fa al programa polític, però ataca a la seva personalitat i parla de forma menyspreativa ("Chiringuito político").

Santiago Abascal: "Le estaba esperando a usted porque sé que viene con el merchandising habitual en estos debates".

Anàlisi: Amb aquesta frase, Santiago Abascal deixa al descobert dues de les principals formes retòriques principals en la comunicació política: la intenció d'arremetre contra l'emissor en lloc de centrar-se en el missatge.

Albert Rivera: "No se ponga nervioso. Solo quiero que lo explique".

Anàlisi: La mateixa frase que Rivera llençava a Sánchez en l'anterior debat. Continua servint-se dels mateixos clixés que li ha degut aconsellar el seu *spin doctor*.

Aquest sarcasme és el que dóna peu a una picabaralla entre Rivera i Abascal. En ella predomina l'arrogància i el sarcasme, on els dos líders treuen pit i el debat queda fora de joc.

Albert Rivera: "¿Cómo es eso de criticar las autonomías y vivir 4 años de un chiringuito político que dice que va a suprimir? Oye, pues lo podía haber pensado antes de participar en el chiringuito. Yo sí soy partidario de suprimir duplicidades y estar ambos de acuerdo y es verdad, el Estado autonómico en algunos casos ha sido un cachondeo, de duplicidades, gasto, subvenciones, ¡pero hombre! Solo le pido un poco de coherencia, si ha participado 4 años de esto podíamos haberlo suprimido y nos habíamos ahorrado ese tiempo, no por Ud., sino por el dinero de los españoles que para currar y trabajar cada día tienen que echar un esfuerzo muy grande".

Anàlisi: El col·loquialisme en aquest debat és total. La barreja entre un registre formal, tractant a Abascal de vostè però alhora dient-li que ha participat en un "Chiringuito político" deixa al receptor certament descol·locat.

Santiago Abascal: “Lo ha dicho Ud., le contesto gustosamente. Estoy muy orgulloso de haber comparecido en sede parlamentaria y pedir el cierre de esa institución que yo mismo dirigía. Estoy muy orgulloso tras trabajar 4 meses de decir que no servía. Por haber trabajado en instituciones así conozco perfectamente...”

Albert Rivera: “Hay que cobrar 300.000€ para enterarse”.

Santiago Abascal: “No conozco las cosas a la primera como Ud. ¿Me puede dejar terminar?”

Albert Rivera: “Sí, no, no, pero que haya que cobrar 300.000€ para saber que no funciona”.

Santiago Abascal: “¿No quiere dejar terminar?”

Pablo Iglesias: “No sé si ha visto, Sr. Sánchez, la derecha discute mucho entre ellos, pero no tienen dudas en gobernar en coalición; a ver si aprendemos nosotros también. Se empieza quitando la sanidad universal a los emigrantes, después a los pobres y después a los trabajadores, que ya hemos visto qué pasa en los países que hacen estas cosas. El Sr. Sánchez ha hablado y creo que con razón, de la reforma laboral. Prometieron que derogarían la reforma laboral si gobernaban y que publicarían la lista de los amnistiados fiscales. A ver si gobernamos juntos y derogamos la reforma laboral y publicamos la lista de los amnistiados fiscales. Dos apuntes. Uno sobre mercado de trabajo. El

principal problema de la gente que trabaja en este país es la temporalidad. Esto no basta con decirlo, hay que hacer propuestas concretas. Proponemos un contrato temporal de un mínimo de un mes y un máximo de seis meses. Después pasa a ser contrato indefinido. Y con respecto a los autónomos, a muchos jóvenes se les dice que son autónomos cuando tienen un solo pagador. Si tienes un solo pagador no eres autónomo.

Anàlisi: En aquest discurs, Iglesias mostra les seves simpaties i voluntat d'acord amb qui més endavant formarà govern:

- "No sé si ha visto, Sr. Sánchez, la derecha discute mucho entre ellos, pero no tienen dudas en gobernar en coalición; a ver si aprendemos nosotros también".
- El Sr. Sánchez ha hablado y creo que con razón, de la reforma laboral. (...). A ver si gobernamos juntos y derogamos la reforma laboral y publicamos la lista de los amnistiados fiscales.

Aquesta actitud conciliadora sumada a una proposta més concreta i que apel·la directament a dos punts molt concrets és el que aconseguix que el discurs d'Iglesias sigui força persuasiu. Per una banda, els eixos sobre els quals aixeca el discurs són la temporalitat laboral i els autònoms. D'aquesta manera és com tots els treballadors se senten apel·lats, sigui perquè són autònoms o per la seva vulnerabilitat laboral. Per altra banda, l'especificació de la duració del contracte és el que genera la sensació d'una proposta més concreta que la de la resta.

Pedro Sánchez: “La experiencia nos lleva a saber, como saben los españoles, si el Sr. Iglesias no está en el gobierno nunca aceptará un gobierno sin el Sr. Iglesias. En todo caso me gustaría hablar de la emergencia climática. Vivimos en una emergencia climática. Ya no se puede hablar de economía ni de consumo ni de salud ni de empleo sin hablar de los límites del medio ambiente. Lo vemos en el colapso del modelo económico que puso en marcha

el PP en el mar Menor, en Murcia, donde ha gobernado más de 2 décadas. Vamos a apoyar a la gente del mar Menor. Habrá que reconocer que en estos últimos 15 meses el Gobierno de España ha hecho cosas inéditas y muy potentes a favor de la lucha contra el cambio climático. Por ejemplo: aprobamos un plan de energía y clima que supondrá la movilización de casi 250.000.000.000€ en los próximos 10 años, desde el año 2020 al año 2030, y que implicará la creación anual de empleo de en torno a 240, 360.000 puestos de trabajo nuevos. Y en segundo lugar hemos aprobado una estrategia de transición justa para las cuencas mineras y también para esas centrales térmicas y sus comarcas que ven en riesgo de poder cerrarse y pienso en A Coruña, en Asturias, en León, en Teruel, en Palencia, en Córdoba, en Cádiz, en Almería. Mi compromiso es que no vamos a dejarles solos. Volcaremos recursos económicos para que la transición ecológica sea justa.

Si cuento con una mayoría suficiente a partir del 10 de noviembre habrá un ministerio específico para la lucha contra la despoblación y por el reto demográfico.

Anàlisi: Veient el discurs d'Iglesias i com el continua Sánchez és evident que no estan propiciant el debat, ja que mentre Iglesias intenta trobar punts d'acord amb el PSOE, Sánchez canvia radicalment de tema i avança en un discurs unilateral. En aquest discurs unilateral, només fa brillar els èxits del govern en funcions que ha presidit, com ha fet durant tot el debat.

Torna a servir-se de xantatges o "condiciones" per guanyar la lluita a les urnes. Així com abans ha promès posar una dona al capdavant de la vicepresidència del govern si guanyava les eleccions, ara promet "Un ministerio específico para la lucha contra la despoblación y por el reto demográfico si cuento con una mayoría suficiente a partir del 10 de noviembre" .

El problema de la dada d'impacte que Sánchez incorpora en aquest discurs, però, està relacionat amb el que acaba d'exposar Iglesias: la temporalitat i els autònoms són els principals reptes del món laboral a Espanya. "Aprobamos un plan de energía y clima que supondrá la movilización de casi 250.000.000.000€ en los próximos 10 años, desde el año 2020 al año 2030, y que implicará la creación anual de empleo de en torno a 240, 360.000 puestos de trabajo nuevos". Cal veure les condicions de tots aquests llocs de treball així com la centralització o descentralització territorial.

Santiago Abascal: "Viene una crisis a golpearlos de nuevo y nos va a encontrar divididos por el separatismo regional, por el sectarismo de los partidos y los viejos odios que quiere rescatar el señor Sánchez. Lo peor es que nos va a encontrar sin unidad nacional, sin seguridad jurídica, sin agua para todos, que esto es algo preocupa en muchísimos lugares de España. Para los españoles más humildes España es su único patrimonio y solo los ricos pueden permitirse el lujo de no tener patria".

Anàlisi: Les diferents intervencions d'Abascal projecten una imatge unànime i coherent de seu programa. El programa de VOX és el que major nítida té la direcció del seu rumb. Per convèncer a l'audiència que aquest camí cap al centralisme és el que cal seguir, Abascal alerta amb el temor més gran de la ciutadania: la crisi. "Viene una crisis a golpearlos de nuevo y nos va a encontrar divididos por el separatismo regional" dóna a entendre que cal unitat - en tots els aspectes - per combatre-la.

Últims segons:

Albert Rivera: “Telegráficamente, un país sin niños no tiene futuro. La caja de la Seguridad Social está vacía para nuestras pensiones y un país donde a los emprendedores se les pone difícil es un país que no tiene dignidad”.

Anàlisi: Tres frases, tres dianes: nens, pensionistes i joves. No hi ha proposta, només apel·lació a uns determinats segments electorals barrejada amb emoció.

Pablo Iglesias: “Hay algo más importante a que gobierne Sánchez o gobierne yo. Es que haya un gobierno de izquierdas. Eso pasa por ponernos de acuerdo; si no, el acuerdo será con la derecha”.

Anàlisi: Amb la frase "Hay algo más importante a que gobierne Sánchez o gobierne yo. Es que haya un gobierno de izquierdas", Iglesias torna a evidenciar que ell no segueix les estratègies de la política americana.

El que també crida l'atenció de l'actitud de Pablo Iglesias és que, quan just després, Pablo Sánchez pregunta sarcàsticament "¿Qué es ser de izquierdas?", Iglesias es limita a somriure amablement.

Vicent Vallés: “Este bloque lo abre el señor Rivera, candidato de Ciudadanos. La educación es uno de los principales factores para conseguir la igualdad entre los españoles. Ustedes plantean recentralizar algunas competencias que ahora están transferidas a las comunidades autónomas, y también plantean a la vez un gran acuerdo nacional por la educación. ¿Cómo se concilian ambas cosas?”

3. Política social i d'igualtat

Albert Rivera: Bueno, pues porque en vez de tener 17 sistemas que nos sitúan a la cola de Europa, quiero un sistema educativo para todos los españoles que

nos sitúan a la cabeza. Quiero una selectividad única, no 17. Quiero un sistema educativo, no 17. Quiero que los libros de texto no adoctrinen en algunas comunidades autónomas, sino que sean igual para todos. Quiero que todo el mundo pueda acceder a esa educación. Pero déjenme que les diga que lo principal, a mi juicio, para un presidente de Gobierno no debe ser ostentar el cargo o tener la tarjeta de visita a volar en un avión o un helicóptero, o dormir en el colchón de la Moncloa, como el señor Sánchez. Lo principal para un presidente, y es lo que yo querría hacer, es cumplir el ciclo vital de cualquier persona; estudiar y formarse, tener un trabajo digno, poder montar una empresa, tener familia si así lo deseas y tener una pensión digna para que vivas tranquilo. Esa es mi prioridad, crear un país donde la gente duerma más tranquila, donde estés al lado de ellos para facilitar sus sueños, no para entorpecerlos. Lo principal que hay que hacer para eso es darle la vuelta al principal problema de este país, que es el paro. El señor Sánchez no lo dice, pero el paro último es el peor paro de los últimos seis años. A mucha gente le preocupa. Yo propongo acabar con esa barrera de los temporales, la temporalidad, la precariedad. 8 de cada 10 contratos, perdón, nueve de cada diez contratos, gobierne el Partido Popular o gobierne el Partido Socialista, son basura, contratos basura de usar y tirar, y eso es un problema. Yo propongo que todos los contratos sean indefinidos de salida, que tengan, en definitiva, la expectativa de trabajar y de hacerlo mejor. Quien tiene ganas de trabajar, tiene que poder quedarse en una empresa. No puedes ser expulsado como clínex. También para los autónomos: que tengan despido, perdón, que tengan paro los autónomos cuando se quedan sin trabajo. Soy hijo de autónomos, soy nieto de autónomos, y los autónomos lo pasan muy mal cuando se quedan sin trabajo. Yo lo he vivido. Y además también, que no paguen la cuota de autónomos si no llegan a final de mes, que no lleguen al salario mínimo interprofesional y que retomen los pagos cuando puedan volver a pagar. En definitiva, empleo. Autónomos. Igualdad. Es lo que yo pido para un país que se preocupe de las familias.

Anàlisi: La centralització que proposa Ciutadans coincideix amb la de VOX, però Rivera no mostra simpaties cap a Abascal; així com ha fet Iglesias amb Sánchez. És més, Rivera continua presentant la seva candidatura amb les mateixes paraules i expressions que en tota l'hora de debat i en el debat anterior.

Debat 23-A	Debat 4-N
<p>“Los españoles no quieren que les quitemos más el sueño, sino que estemos a su lado para cumplir sus sueños y para que puedan dormir tranquilos. Yo me comprometo, lo voy a hacer, le digo a los españoles que si quieren que sea el presidente del Gobierno, en un mes me comprometo a poner este país en marcha”.</p>	<p>“Esa es mi prioridad, crear un país donde la gente duerma más tranquila, donde estés al lado de ellos para facilitar sus sueños, no para entorpecerlos”.</p>
<p>“Estoy orgulloso de ser catalán y español y de mí familia.”</p>	<p>“Tengo la suerte de haber nacido en Barcelona. soy un barcelonés orgulloso, catalán”.</p>
<p>“Mi madre es una mujer andaluza que nació en Málaga, en un pueblecito de 400 habitantes. Mi padre es catalán, de la Barceloneta. Nunca nos han regalado nada, soy hijo y nieto de autónomos, de comerciantes, gente que se ha esforzado. Mis padres me han enseñado esto, que en la vida hay que esforzarse porque nadie te regala nada.</p>	<p>“Mi madre es de Málaga. Mi familia se trasladó de Málaga unos en los 40, otros en los 60, a levantar Cataluña junto a millones de trabajadores, a currar. A levantar Cataluña.</p>

<p>“Nosotros proponemos una ley para que las familias estén tranquilas y seguras. Porque yo quiero estar a su lado y ser su presidente. El presidente de las familias”.</p>	<p>“Yo quiero ser el presidente de las familias, estar a su lado, y no enfrente, ponérselo un poquito menos difícil”.</p>
---	---

Altrament, el col·loquialisme i simplicitat amb què s'expressa són excessives. Un potencial president d'Espanya no hauria de referir-se a la precarietat laboral amb termes com "Contrato basura" ni als acomiadaments amb l'expressió "Ser expulsado como un Clínex". Per acabar d'entorpir el discurs, Rivera té un lapsus linguae, fet que trenca amb la fluïdesa i continuïtat del missatge. L'error és greu: en lloc de dir que els autònoms haurien de tenir atur, diu que els autònoms haurien de ser acomiadats.

Amb tot, Rivera no es presenta com un president del govern capaç. S'equivoca, no defensa la seva proposta, ni tan sols la desenvolupa, i la poca presentació que en fa és significativament utòpica i simplista: verbs com "Soñar" allunyen el relat de la *praxis* real, i expressions com "Yo pido" no transmeten la sensació que tingui en mà els recursos necessaris per fer-ho. "Yo voy a hacer" o "Garantizaré" serien verbs més encertats.

Pablo Casado: “Yo antes he dicho sobre el empleo en el anterior bloque que es donde tocaba, pero, sinceramente, yo creo que comparar al Partido Popular, que ha creado siete millones de empleos con el Partido Socialista, que ha creado tres millones”.

Anàlisi: Casado torna a desinformar i a distorsionar les dades. No pot comparar la creació de nous llocs de treball durant una legislatura que durant un govern en

funcions, ni durant el futur més immediat després d'una forta recessió econòmica i un futur més distant i amb més bona salut.

Pablo Casado: “Ahora, a mí me interesan las pensiones, y las pensiones creo que ahora mismo es uno de los temas que a nueve millones de españoles les quita el sueño. ¿Por qué? Porque ya lo he dicho antes, señor Sánchez, contra la foto, el señor Sánchez votó la congelación de las pensiones. Año 2010. Ahí está su escaño. (Ho representa gràficament). Votó el sueldo de los funcionarios recortado, es decir, el mayor hachazo, pero sobre todo el más cruel, porque se le recorta a quien ha cotizado toda su vida, al más indefenso, al pensionista”.

Anàlisi: El son torna a estar present en aquest discurs. Aquesta recurrència a "poder dormir" fa referència a la desafortunada expressió que Sánchez va dir unes setmanes abans, on assegurava que no podria dormir tranquil si incorpores ministres de Podem al seu govern. El més irònic de tot això és que ha acabat essent així.

Que assenyali amb una fletxa l'escó que representava a Sánchez és el sùmmum de l'apel·lació i a personalització política; a més de ser un recurs més per contribuir a l'infoentreteniment. En la mateixa línia, que canviï de tema tan radicalment torna a evidenciar que la finalitat primera dels debats electorals no és arribar a una conclusió comuna sinó presentar una successió de monòlegs.

Pablo Iglesias: “Ha llamado la atención, Ana, sobre el hecho de que aquí no haya candidatas y creo que no podemos dejar pasar su apreciación. Ojalá sea la última vez que hay un debate solamente de candidatos hombres a la presidencia del Gobierno. Cuando viene una crisis creo que todos sabemos que quien sufre más esa crisis son las mujeres. Hay algo que le tengo que preguntar al señor Casado. El otro día, en el debate de Televisión Española, Irene Montero le pidió por favor a Cayetana Álvarez de Toledo que se disculpara por haber puesto en cuestión que solo sí es sí. Estoy convencido

de que Pablo Casado está de acuerdo con nosotros. Creo que este país no se merece ninguna formación política que cuestione que solo sí es sí, y creo que hay que dar la razón a las mujeres que están escandalizadas con lo que hemos visto en Manresa, con lo que hemos visto en tantas mamadas, en tantas manadas, con lo que hemos visto, la escandalosa diferenciación que hay entre abuso sexual y violación. Creo que cuando hablamos de políticas feministas es absolutamente fundamental concretarlas. Educación de 0 a 3 años, gratuita. Una ley de igualdad retributiva que sancione a las empresas que establezcan diferencias de más del 20 por ciento entre los salarios de los hombres y los salarios de las mujeres. Una renta garantizada de 600 euros que nos permita elevar las pensiones mínimas y las pensiones no contributivas que afectan fundamentalmente a mujeres. Alternativa habitacional inmediata para las mujeres víctimas de violencia machista. Lo que nosotros llamamos el plan de autonomía, un salario mínimo interprofesional de un mínimo de seis meses prorrogable, Cuando una mujer denuncie un caso de violencia machista”.

Anàlisi: Pablo Iglesias es reafirma en el feminisme i, és interessant observar el detall, que quan ho fa apel·la només a la presentadora - i no al presentador o als presentadors - del debat. A diferència de tots els altres candidats, Iglesias no mostra cap afany per enderrocar als altres (exculpa a Casado del polèmic comentari de la seva companya del PP - Álvarez de Toledo - on qüestionava que només sí fos sí).

Com en les altres matèries, Iglesias intenta concretar la seva proposta estructurant-la i limitant-la:

- Educación de 0 a 3 años, gratuita.
- Mínim de bretxa salarial en les empreses per sancionar a les empreses: 20%.
- Renta garantida: de 600 euros.
- Plan d'autonomia: pròrroga del SMI quan una dona denunciï ser víctima de violència masclista.

Santiago Abascal: “Yo llevo una semana recorriendo España todos los días, visitando grandes ciudades, pequeños pueblos... Me he encontrado con miles y miles de personas y en todos he detectado la misma indignación; Ver un gobierno que tenía como principal emergencia desenterrar un muerto cuando estaban viviendo ellos verdaderas emergencias sociales. Ver que había un 14 por ciento de paro, un 32 por ciento de paro juvenil. Ver que hay muchas pensiones de miseria. Esas mujeres que se han quedado viudas, que se quedan con la mitad de la pensión, tienen dificultades para pagar la luz. Personas en situación de pobreza energética. Esos autónomos que están convertidos en recaudadores del IVA para el Estado, cuando aún no han cobrado por los trabajos que han realizado. Esas personas dependientes que ven que a ellos no les llega la ayuda social, que sí llega a otras personas. Esas mujeres que ven en la actual ley que llaman ustedes de violencia de género, no las protege del verdadero maltrato. Y que, además, señor Sánchez, veo que tiene prisa en hablar de esto, yo también, y que además ven que esa ley no ha servido para reducir el número de mujeres asesinadas. Una ley que, además, ha convertido a muchos hombres en presuntos culpables. Hay un 86 por ciento de denuncias archivadas. Hay muchísimas emergencias sociales que hay que afrontar, antes de intentar dividir a los españoles con los odios viejos, que es lo que usted está haciendo”.

Anàlisi: El recurs que Abascal utilitza per fer més versemblants els seus arguments és l'experiència. Abans Abascal ha explicat una història basada en fets reals i a partir del testimoni dels policies. Ara, a través de la veu del poble, de ciutadans.

El líder de VOX apel·la directament a molts segments electorals amb un to que sembla que realment senti certa afecció per a ells. Aquesta ficció és la que fa creure a l'electorat que Abascal és un líder carismàtic, empàtic i compromès.

Pedro Sánchez: “Bueno, ya sabemos lo que propone la ultraderecha a los socios, al Partido Popular y al señor Rivera; acabar con las comunidades autónomas, derogar la Ley de violencia de género, privatizar el sistema público de pensiones, ilegalizar el aborto, ilegalizar a partidos democráticos como el Partido Nacionalista Vasco. Y aquí callan, callan, callan y callar el PP y el Sr. Rivera”.

Anàlisi: Tal com Sánchez resumeix el programa de VOX és fan totalment palesos els *frames* amb què cada emissor enquadra el seu relat. Quan l'ha explicat Abascal, semblava un discurs relativament coherent i, per alguns, també favorable per al futur d'Espanya. Tanmateix, en paraules de Sánchez pocs serien els que s'atrevirien a recolzar-lo.

Albert Rivera: “No haga trampas, que le gustan mucho las trampas a usted”.

Anàlisi: Atac directe i personal contra Pedro Sánchez. Rivera no només ignora el contingut del debat i va a per Sánchez, sinó que la crítica ni tan sols fa referència al seu càrrec com a president, sinó a la seva persona en si.

Pedro Sánchez: “Quiero hablar un instante de la sanidad. El principal ataque que ha tenido el sistema público sanitario en nuestro país han sido los recortes y en los copagos farmacéuticos planteados por el Partido Popular. Muestra propuestas cuáles son; eliminar los copagos farmacéuticos a los siete millones de personas, sobre todo los pensionistas con menos recursos. Queremos incluir la salud bucodental dentro de la Seguridad Social. Queremos reducir tres cuartas partes las listas de dependencia, y queremos también aprobar planes de salud mental, planes de lucha contra el suicidio, que sufren muchos jóvenes, y también potenciar la investigación de las enfermedades raras. Y todo esto...”

Anàlisi: “Quiero hablar de...” és una de les formes amb què els candidats aparten el debat que s'havia iniciat i canvien de tema. Sánchez ja ho ha fet diverses vegades:

- “En todo caso me gustaría hablar de la emergencia climática”.
Just després que Iglesias manifestés la seva voluntat de formar govern amb el PSOE.
1 hora i 02 minuts del debat, pàgina 49
- “Quiero hablar un instante de la sanidad”
Just després que Rivera li advertís que no fesi trampes, que això li agrada molt a ell.
1 hora i 16 minuts del debat, pàgina 58.
- “Me gustaría centrarme por un instante, si me permiten, en el problema de la vivienda”.
Just després de donar el seu punt de vista sobre la immigració. Acte seguit, introdueix el tema de l'habitatge sense cap mena de connexió entre ambdós temes. Pura conveniència.
1 hora i 25 minuts, pàgina 64.

Tanmateix, Sánchez no és l'únic:

- “A mi me gustaría hablar de la regeneración democrática”
Albert Rivera enmig d'una picabaralla, la qual acaba amb la seva intervenció.
1 hora i 43 minuts del debat, pàgina 74.
- “Ahora, a mí me interesan las pensiones, y las pensiones creo que...”
Pablo Casado, enmig del debat sobre els autònoms.
1 hora i 10 minuts del debat, pàgina 54.

Seguint amb la superficialitat dels discursos electorals, la proposta de Sánchez acaba amb un “Y todo esto” que, sens dubte, no el deixa gens bé. Agrupant la resta de problemes sanitaris amb un “Potenciar la investigación de las enfermedades raras y todo esto...” denota certa banalitat per aquest col·lectiu, fet que enemistarà a qui se senti apel·lat i a qui tingui un mínim d’empatia i solidaritat.

Pablo Casado: “Me gustaría decir una cosa. Y es que el partido de Pedro Sánchez, siendo el secretario general, lo digo porque yo hablo de lo que han hecho ustedes, no de lo que hizo en el Jurásico o el Plioceno sus predecesores, él, siendo secretario del Partido Socialista, además de comprar votos directamente en Andalucía, enterró, ocultó 500000 personas en listas de espera sanitarias. Un millón de personas no vacunadas con la gripe y ocultó 30000 dependientes en lista de espera para ir a las elecciones andaluzas dopado. Si es que es una cosa increíble. Cuando llegó al Gobierno el Partido Popular en 2011 encontró 17000 millones de euros en deuda sanitaria. Lo que tuvimos que hacer es: Primero, garantizar la tarjeta única sanitaria a nivel nacional, la cartera básica de servicios y la vacunación. Y además, yo me comprometo, cuando sea presidente del Gobierno, a que haya 30 días de lista de espera en dependencia y en sanidad. Pero claro, que no nos den lecciones de sanidad, señor Sánchez, que dejó que usted quebrado el sistema siendo diputado de Zapatero”.

Anàlisi: Altre cop es fuig del debat i es canvia de tema. En aquest cas, la interrupció del debat és per atacar a Sánchez amb un escàndol públic. L'exageració del que comentava a la pàgina 33 de la present anàlisi (ataquen a líders i accions de legislatures i líders passats que ja ni tan sols estan en el taulell de joc), juntament amb el paral·lelisme amb el Juràssic o el Pliocè sensacionalitza encara més el seu missatge.

Albert Rivera: “Sr. Sánchez, ¿cuántas naciones ve usted aquí? (Ensenya un mapa d'Espanya dividit per comunitats autònomes). Si le digo la verdad, me importa poco. Yo veo una que es España, pero no es una nación de naciones, como dice usted y el Partido Socialista. Es una nación de ciudadanos libres e iguales. Y a mí me da igual si viven en Barcelona o en Cádiz, o en Extremadura o en Almería. Mire, sus socios de la Diputación de Barcelona, el señor Torra, bloquean el aeropuerto, bloquean la estación de Sants, bloquean el AVE. ¿Saben por qué puede bloquear el AVE el sr. Torra y sus cachorros? Porque hay AVE, porque en Extremadura no hay AVE, porque en Almería no hay AVE. ¿Sabe lo que pasa en este país, señor Sánchez?, que ustedes han desdibujado España para contentar a los nacionalistas. Yo propongo recuperar la igualdad. Una tarjeta sanitaria única, que no existe. Y los españoles...”

Anàlisi: Que Rivera aixequi el mapa d'Espanya per preguntar-li "¿Cuántas naciones ve aquí?" i tot seguit el baixi i digui "Si le digo la verdad, me importa poco" evidencia la innecessarietat d'aquest material i l'objectiu únic de sensacionalitzar el debat i captar l'atenció des del començament.

Mostrant indiferència pel sentiment nacional de cada ciutadà, el líder de Ciudadans intenta mostrar-se com un candidat homogeni per a totes les comunitats, amb igual cura per a tots, sense preferències, ergo, sense exclusions. El problema del seu discurs és la interpretació que fa sobre la línia ferroviària de l'estat. Que digui que només s'ha posat AVE allà on el poden bloquejar i on es poden accontentar als nacionalistes és projectar un frame molt distorsionat, ja que totes les comunitats autònomes voldrien aquest servei però no l'utilitzarien amb aquesta finalitat; i de fet, els catalans tampoc.

Pablo Iglesias: “A mí me parece una falta de respeto a los millones de personas que nos están viendo, que en el bloque de política social e igualdad

se acabe hablando de Torra, se acabe hablando de Cataluña y haya un debate con un tono crispado”.

Albert Rivera: “Dinos de qué comunidad autónoma se pueda hablar, Pablo”.

Pablo Iglesias: “Es mi opinión. Creo que la gente se merece un cierto respeto. Porque ahora, fíjate, Albert, ahora sí que estamos hablando de la unidad de España, porque lo que une de verdad a los españoles es que si tu abuelo es dependiente va a tener una persona que le atienda. Lo que une de verdad a los españoles es que tu hija o tu hijo pequeño, independientemente del barrio en el que nazca, vaya a tener la mejor educación pública. Lo que une de verdad a los españoles es poder ir a un hospital si necesitan atención sanitaria, y tener servicios públicos dignos. Yo me voy a limitar a hacer propuestas concretas. En sanidad; dentista gratis, atención sanitaria a domicilio en las áreas rurales. En Educación; educación de 0 a 3 gratuita, material escolar gratuito a las familias vulnerables, y universidad gratuita, incluidos los másteres habilitantes. Porque si la Constitución dice que la educación y la sanidad son un derecho, la obligación del gobernante es cumplir la Constitución, no para utilizarla a pedradas con los demás, sino cumplirla de una vez”.

Anàlisi: Pablo Iglesias és el candidat que mostra una vocació més clara per parlar d'Espanya en tot el seu conjunt. La seva actitud comparativament més humil, o menys arrogant, transmet un missatge més suau o menys crispat.

Tornant-li amb la mateixa moneda, Iglesias apel·la a la família (avis i fills en especial). Tanmateix a diferència de Ciutadans, la proposta d'Unidas Podemos és més concreta:

- “Educación de 0 a 3 gratuita”; això, però, ja ho ha dit abans.
- “Material escolar gratuito a las familias vulnerables”; en aquí però caldria veure què s'entén per família vulnerable i l'acord de les AMPES.

- Dentista gratis i atenció sanitària a domicili en les àrees rurals.
- Universitat gratuïta, màsters habilitants inclosos.

Santiago Abascal: “No me sorprende que usted, en este debate, de repente y en este bloque, se haya convertido en el abogado defensor del Partido Nacionalista Vasco o del resto de movimientos nacionalistas en España, porque usted les debe haber llegado al Gobierno. Usted hizo una moción de censura apoyado en todos los enemigos declarados de España. Pero yo voy a volver a hablar de política social. Creo que la política social es mucho más que los subsidios, que las ayudas sociales, que son muy importantes para las personas que la necesitan. La política social también es la seguridad. La política social es hablar de la inmigración ilegal. Política social es hablar de los problemas de convivencia en algunos barrios. Yo vivo en un barrio popular de Madrid, en el barrio de Hortaleza, y cada vez que salgo a la calle, y ahí hay un centro de menas, me encuentro con mujeres que me vienen a contar que los policías les dicen que no salgan con joyas a la calle, con madres preocupadas porque sus hijas llegan por la noche y tienen miedo de ser asaltadas, con trabajadoras de ese centro de menas que dicen que las inversiones que hemos hecho allí han sido destruidas por quienes viven en el centro. De todo eso también hay que hablar. Del problema de seguridad que afecta a muchísimas mujeres, porque ustedes solo hablan de las cuestiones ideológicas de esa ley que ustedes llaman de violencia de género. ¿Por qué no dan de verdad seguridad a tantas mujeres que no salen a la calle tan cómodas como nosotros, que se encuentran al violador del ascensor, al violador del estilete, a determinados inmigrantes ilegales. Por cierto, saben ustedes que hablan de las manadas, y aquí hemos conocido los hombres, los detalles de una manada de españoles del año 2016. Pero después de esa manada ha habido más de cien manadas en España y el 70 por ciento de quienes están imputados son extranjeros”.

Anàlisi: El discurs d'Abascal és terrible des del punt de vista analític. Per una banda, el líder de VOX s'acotxa fins al nivell del proletariat i, des de baix, explica una història. Amb això, ja té en mà dues de les principals estratègies de la policia americana: un líder carismàtic que se situa al costat de la ciutadania i un relat basat amb experiències reals.

El problema d'aquesta història és que incorpora dades falses (el CIS va desmentir que el 70% dels violadors fossin estrangers, sinó que eren espanyols) i les dones poden tenir la impressió que és un partit que lluita contra la violència masclista, quan realment no és així. Amb el testimoni de les dones del seu barri, Abascal no està defensant a les dones - ja que VOX proposa derogar la llei de violència masclista -, sinó que està atacant als immigrants. Altre cop, el *frame* amb què desenvolupa el seu missatge fa que aquest sembli molt més favorable i coherent que el que realment està proposant. Altrament, l'experiència personal fa que ningú qüestionï la veracitat de la història.

El fet que en el seu discurs no proposi cap classe de mesura per la futura política social i d'igualtat encara empobreix més el debat, ja que al final de la seva proposta l'audiència no només no ha rebut cap solució sinó que la informació que li ha donat està manipulada.

Pedro Sánchez: “El número de efectivos de la seguridad pública, es decir, de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado, este Gobierno ha aumentado la plantilla y ha aumentado también los sueldos de la Policía Nacional. Lo que hemos hecho ha sido también durante este año reducir en un 50 por ciento la entrada de inmigrantes irregulares. Y lo hacemos de una manera muy distinta a los socios del señor Abascal, por ejemplo en Italia, como Matteo Salvini con el discurso del odio. Nosotros lo hacemos con un discurso progresista y con una política migratoria humanista. Me gustaría centrarme por un instante, si me permiten, en el problema de la vivienda, porque es uno de los mayores

problemas que tienen los españoles, sobre todo aquellos jóvenes que se emancipan con más de 30 años y sobre todo, aquellos que viven en viviendas de alquiler, a los cuales destinan más del 40 por ciento de sus ingresos. Cuál es la respuesta que queremos plantearles desde el Gobierno de España. Tres líneas. Primero, vamos a movilizar a los grandes tenedores de viviendas, y queremos que salgan al mercado más de 20000 viviendas vacías. Segundo, tenemos que crear un parque público de vivienda, en propiedad o en alquiler, sobre todo para la gente joven. Ahora mismo representa el 2,5 por ciento del total del parque de vivienda, cuando la media europea es del 11 por ciento. Queremos llevarlo al 10 por ciento. Y tenemos que aprobar también ayudas a la emancipación de la gente joven para reducir en tres años la edad de emancipación media de los jóvenes. Y lo vamos a hacer, como hicimos antes con la sanidad, que hablaba de ella en el anterior capítulo, o ahora con la vivienda con ministerios importantes, potentes, que lo son para partidos políticos progresistas. El señor Iglesias les calificó ambos, el Ministerio de Sanidad o el Ministerio Vivienda diciendo que eran ministerios florero”.

Anàlisi: El contraatac de Sánchez - referent a la inseguretat de les dones en l'espai públic - també està desencertat. Les estadístiques mostren que la majoria de casos de violència masclista ocorren dins els domicilis o en llocs apartats, i que l'agressor acostuma a ser algú proper a la víctima com la parella sentimental o un familiar. Per tant, augmentar els agents de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat no és especialment rellevant; molt menys que els hagin augmentat el sou.

Anteriorment, Sánchez ja havia trencat el curs del debat canviant de tema unilateralment en el seu torn de paraula, però ara aquests salts temàtics encara són més severos. Dins el mateix torn de paraula parla de seguretat pública i habitatge. L'agreujant és que no intenta relacionar-los, sinó que el salt és tan descarat com directe: "Me gustaría centrarme por un instante, si me permiten, en el problema de la vivienda".

Com s'ha exposat en el marc teòric de la present recerca, les emocions són el principal instrument de la comunicació política contemporània. A Amèrica i els països que tendeixen a l'americanització, com Espanya, els valors principals són la por i l'esperança. En canvi, tal com exposa Sánchez, a Itàlia és l'odi. En la política espanyola, els candidats s'ataquen amb metàfores i paraules vulgars, com "mentiroso", "corrupto", "ministerio florero", "expulsar a los trabajadores como un Clínex":

Pablo Iglesias: “Inseguridad en los barrios, señor Abascal, crean las casas de apuestas que habría que limitar de una vez. A propósito de la vivienda. Claro, nosotros querríamos gobernar, lo que pasa es que en el área de vivienda querríamos tener competencias para intervenir en el mercado del alquiler, que es lo que hay que hacer, como han hecho en Alemania, para limitar los precios de los alquileres. Y ustedes querían quedarse con esa competencia y también con las competencias que permitían evitar los desahucios. A nosotros no se nos compra con sillones, Señor Sánchez, nosotros queremos competencias. A propósito de algunos temas de los que nunca se habla en los debates de televisión, y algunos dirán que esto es buenismo. Yo quiero acordarme de los militares de más de 45 años a los que se les da literalmente una patada en el culo de nuestras Fuerzas Armadas, y nunca se habla de ellas y ellos en los debates de los candidatos. Quiero acordarme también de las Kellys, que deberían poder jubilarse antes y que deberían ser contratadas por los establecimientos hoteleros, y quiero acordarme de algo que no aparece jamás, que es el derecho de los animales al bienestar, nunca se habla de esto y a lo mejor no es una cosa tan importante, pero ojalá tuviéramos una ley de bienestar animal que persiguiera el maltrato y el abandono a los animales domésticos, que reformara el Código Penal para que se penara también el maltrato a los animales salvajes, que bajara el IVA de los productos veterinarios y también de la alimentación de los animales. Son temas

invisibles. A lo mejor algunos dicen que esto es buenismo, pero ya era hora, a mi juicio, de que se hablara de estas cosas”.

Anàlisi: Iglesias continua desafiant totes les pautes de l'*spin doctoring* americà. Començant per no autodefinir-se com un líder, almenys tan solemnement, Iglesias posa sobre la taula temes que queden al marge de l'*agenda-setting*; qüestions que estan invisibilitzades i que tots els actors polítics han intentat evitar. Com en el debat del 23 d'abril, incita als *mass media* a descobrir tots aquests afers que es couen darrere el teló polític. I, com també acostuma a fer, compara Espanya amb grans països europeus, especialment amb Alemanya. Tot això fa que el seu discurs es diferenciï del de la resta.

És interessant observar que, tot i ser temes eclipsats, tots ells apel·len a un *target* concret i corresponent a un moviment social que sí que és d'actualitat en l'esfera pública, com el veganisme i l'ecologisme (benestar animal) o el feminisme (Kellys). Amb el que sí que coincideix amb tots els altres candidats, és amb l'ús d'un llenguatge col·loquial i en certa manera vulgar ("Dar una patada en el culo").

Santiago Abascal: “Yo todavía veo que muchas de las cosas que he planteado no se nos han contestado, y no nos ha contestado el presidente del Gobierno, que podría haberlo hecho. ¿Cuánto cuesta la sanidad universal a los inmigrantes ilegales? ¿Cómo van a atender ustedes desde el Gobierno a los españoles en situación de necesidad si atienden primero a los que son de fuera? Nosotros defendemos la caridad bien entendida que nos han enseñado nuestras casas, que empieza por nosotros mismos, o nuestra familia, por nuestros vecinos, por nuestros compatriotas, y si después podemos ayudar a las personas extranjeras, encantados de hacerlo, a ser posible en su propia patria, porque nadie quiere abandonarla.

Pero, ¿qué van a hacer ustedes para detener el efecto llamada de la inmigración ilegal en vez de llamarles de manera sistemática? ¿Cómo van a proteger nuestras fronteras? ¿Cómo van a dotar de medios materiales, humanos, jurídicos a nuestras fuerzas de seguridad? ¿Qué van a hacer exactamente con las ayudas sociales a la inmigración ilegal? ¿Cómo van a hacer para poner la atención en primer lugar en los españoles?, que es la responsabilidad de cualquier gobierno?”.

Anàlisi: La xenofòbia és un sentiment. L'egoisme, també. Per tant, Santiago Abascal uneix aquesta desconfiança natural que l'ésser humà té per allò de fora i la prioritització també natural que té per un mateix. En resultat, articula un discurs que - amb eufemismes i bones paraules - està dient que Espanya només pot tenir ciutadans de nacionalitat espanyola, *ergo*, els serveis han de ser exclusius pels espanyols. Tenint en compte que vivim en una era de globalització, on el moviment de persones és frenètic i que el 13% de la població espanyola (6.104.203 de persones) és estrangera, la seva proposta va una mica a contracorrent.

Està clar que totes les preguntes que Abascal planteja no són per enriquir i augmentar el debat, sinó que porten un dard enverinat. Una vegada a activat aquest egoisme natural en l'audiència, si el silenci respon a aquestes preguntes augmentarà la sensació que qui té raó és el líder de VOX. Si no hi ha arguments que el rebatin, ell "guanya".

Pablo Casado: “Lo primero, decir que la ley que pusimos en marcha redujo el fracaso escolar un 7 por ciento, dejó las becas en máximo histórico; 1500 millones de euros para 900000 alumnos. Incluso vamos a proponer que eso se incremente y que haya un cheque para la FP dual, para la empleabilidad de los jóvenes, de 430 euros. Queremos un MIR educativo a nivel nacional, que los profesores sean prestigiados y remunerados, como ya pasa en esa selección a nivel nacional, como los médicos, que la evaluación sea estatal de

conocimientos, que el español sea lengua vehicular, que el bilingüismo también está en la pública y la concertada, y que haya libertad de elección de colegio y de modelo educativo para todos los padres”.

Anàlisi: Casado tanca el bloc amb unes dades que eleven al PP. Tanmateix, tampoc les contextualitza i, per tant, aquestes estan mancades de valor. Ell atribueix el mèrit al govern del seu partit, però caldria veure si els factors conjunturals van ajudar a aconseguir-ho.

Pablo Iglesias: “**Banca pública. Bankia lo nacionalizó el Partido Popular. Hay que mantener esa banca pública para asegurar líneas de crédito a las pequeñas y medianas empresas, a los autónomos y a las familias. Un banco industrial de inversión, como en Alemania, para asegurar la transición energética. En vivienda; los pisos vacíos del banco malo se obliga a sacarlos en régimen de alquiler. Y por último, bajada de la factura de la luz, estableciendo control de precios al poder de los oligopolios eléctricos. Para eso acabar de una vez con las puertas giratorias que hacen que exministros y ex presidentes acaben en los consejos de administración de ese oligopolio”.**

Anàlisi: La proposta d'Iglesias pot generar dos efectes contraris en l'audiència. Per una banda, aquella minoria elitista i capitalista pot girar-se d'esquena a aquestes mesures de caràcter comunista, on perdrien el seu avantatge competitiu. Per altra banda, la majoria popular amb problemes econòmics - sigui pel motiu que sigui, ja que Iglesias apel·la als principals afectats (PIMES, autònoms, llum, lloguer) - pot veure en aquí una possibilitat per ascendir a un millor nivell de vida.

El discurs d'Iglesias també és una mica bipolar perquè així com introdueix un tecnicisme polític (portes giratòries per referir-se al salt de l'esfera pública cap a l'empresa privada) també denomina al que serien fons voltors a "Los pisos vacíos del banco malo".

Cal tenir en compte que, Iglesias no ataca directament ni personalment a cap partit en concret. Ell esmenta les portes giratòries, però tothom que estigui interessat i assabentat en política sap que això va pel PP. Per això, el següent en parlar - recordant el lliure torn de paraula en un debat - és Pablo Casado.

Vicent Vallés: “Estamos en el debate de los candidatos a la Presidencia del Gobierno de cara a las elecciones del próximo 10 de noviembre. Son las 11:50 de la noche, las 10:50 en Canarias. Nos quedan un par de bloques más y el minuto final en el que los candidatos podrán dirigirse a los electores para pedirles el voto si así lo desean. Vamos a hablar ahora de calidad democrática. La calidad democrática se mide de muchas maneras. Una de ellas es la capacidad de acuerdo entre los partidos políticos. Precisamente la falta de acuerdo entre los partidos es la que nos ha traído a este debate y a las elecciones del próximo 10 de noviembre. Y hemos vivido cuatro años de gran inestabilidad política”.

Anàlisi: En la meitat del debat, el presentador ressitua a l'audiència que ja està veient el debat i presenta el següent bloc a la nova audiència que també es pugui incorporar en la segona part.

Ana Blanco: “Por eso vamos a recuperar ese asunto. Comenzamos hablando del desbloqueo de la situación política y creemos que podemos dedicarle algún minuto más. Le corresponde, ya lo hemos contado, a cada uno de los candidatos abrir un bloque, en este caso le corresponde al señor Casado. Tanto los ciudadanos como los sectores productivos, el último en sumarse a la petición ha sido el Instituto de Empresa Familiar piden que se dialogue sea cual sea el resultado. Hacia el candidato del Partido Socialista la propuesta al comenzar, precisamente quería preguntarle a usted por esa posibilidad para

iniciar el debate. ¿Cree que debe gobernar el partido más votado, aunque no sea el suyo?”.

Anàlisi: El desbloqueig polític ja ha sigut tema de discussió a l'inici del debat. No ha acabat amb cap conclusió ferma, sinó que ha sigut un cúmulo d'atacs i retrets a Catalunya. Ana Blanco recupera una de les propostes més clares que s'han exposat i li pregunta a Pablo Casado, de tal manera que la resposta hauria de ser sí/no, per intentar arribar a un acord o desacord.

Pablo Casado: “Nosotros planteamos esa reforma en el Congreso en dos ocasiones, en la única institución en la que no hay que reformar la Constitución para hacerlo que en las entidades locales, y fue rechazada por todos los partidos presentes en plató. Pero sobre calidad democrática a mí gustaría recordar una cosa, Pedro Sánchez aún no ha sido investido por las Cortes Generales. Simplemente está en Moncloa hace año y medio, en funciones, porque basó una moción de censura en una información que la propia Audiencia Nacional, en su sesión plenaria, ya ha dicho que era incorrecta. Y lo hizo gracias a los votos de los partidos que dicen que quieren acabar con una España unida.

Hay que elevar la calidad democrática en España, pues lleva tres años bloqueando la formación de gobierno, incapaz de llegar a un acuerdo con ningún partido político, ni siquiera su socio preferente, y arrastrándonos otras elecciones. En segundo lugar, dijo que había que rearmar el Estado de Derecho, y ha pactado con Otegui, Bildu, en Navarra, ha pactado con Torra y Junqueras en 40 ayuntamientos y la Diputación de Barcelona y con los separatistas en Baleares, Valencia, Galicia y Aragón. En tercer lugar, dijo que había que regenerar la vida democrática. Lleva cesados a dos ministros y otros cinco están siendo investigados por irregularidades patrimoniales. En cuarto lugar, dijo que había que prestigiar las instituciones, y ha sido sancionado por

la Junta Electoral Central por hacer uso del Estado para su campaña electoral, del CIS, lo digo yo, no la Junta Electoral, la televisión pública y de los presupuestos para sus decretazos electorales. Y en quinto lugar decía señor Sánchez, hay que elevar el prestigio internacional de España, y resulta que Estados Unidos plantea sanciones por su connivencia con el régimen de Maduro, mandan los reyes a Cuba y permite recuperar Diplocat de los independentistas y las embajadas que cerramos nosotros. En definitiva, Señor Sánchez, el verdadero peligro para la calidad democrática en España es usted”.

Anàlisi: Casado no només evita contestar amb una resposta clara i directa, sinó que tampoc ho fa de forma indirecta. Simplement, aprofita altre cop per arremetre contra Sánchez. La personalització de la crítica és total i ho veiem amb sentències com "El verdadero peligro para la calidad democrática en España es usted", en lloc de dir "Su partido" o "Sus políticas".

Enumerar el missatge, completant tots els dits d'una mà, genera la sensació de multitud i reforça l'actitud de Casado.

Pablo Iglesias: “Hay una cosa que se da cuenta la gente que nos está viendo, y es que cuando un partido cree que va a ganar las elecciones, propone cambiar las reglas del juego, es decir, el que gana se lo lleva todo. El que gana, aunque no tenga mayoría absoluta, es el que tiene que gobernar. El PP ya no propone esto. Lo proponía antes. Ahora que es el Partido Socialista quien piensa que puede ganar dice: Yo no quiero llegar a ningún acuerdo, quiero cambiar las reglas del juego para que el que gane se lo lleve todo. Bueno, hay que recordar que la Constitución española dice que el nuestro es un sistema parlamentario. Es decir, al presidente lo eligen los diputados, y cuando nadie tiene mayoría absoluta es prácticamente imposible que haya un gobierno de partido único. Así ocurre en buena parte de las comunidades autónomas en España.

Nosotros gobernamos en seis con el partido Socialista. Ciudadanos, Vox y el Partido Popular gobiernan en Madrid, en Andalucía, en Murcia. Esto es un sistema parlamentario, no un sistema presidencialista. A partir de aquí lo que hay que ser es decente y decir con quién quiere gobernar cada uno. Parece que Ciudadanos y Vox estarían dispuestos a gobernar con el señor Casado. Bien por ellos. Por ser sinceros. Creo que el señor Sánchez debería aclarar, porque yo creo que es evidente que nadie va a tener mayoría absoluta, que si no puede cambiar las reglas del juego, o hace un gobierno de coalición con nosotros, o busca el Partido Popular, porque yo creo que la gente lo debe saber antes de poder votar”.

Anàlisi: Iglesias destapa la tendència a l'americanització de la resta de partits amb els *all catch parties*. Com que ell segueix una filosofia contrària, no té cap classe de mirament en assenyalar a la Constitució per seguir les regles del joc d'un sistema parlamentari. Sobre aquesta base, s'eleva amb un discurs de 'transparència' i 'humilitat'.

“Y una curiosidad, porque mucha gente se planteará: ¿Qué ha pasado en los últimos cinco años? Después de las elecciones de 2015, Izquierda Unida y nosotros tuvimos más de seis millones de votos, más votos que el Partido Socialista. Lo lógico hubiera sido un gobierno de coalición, con nosotros. El señor Sánchez prefirió al señor Rivera y hubo que repetir las elecciones, y después el Partido Socialista permitió el gobierno del PP, y luego, aunque el Partido Popular tenía más votos, resultó que nos pusimos de acuerdo para hacer una moción de censura. Todo apuntaba a que el siguiente gobierno sería un gobierno de coalición de izquierdas. Pero no, volvió a aparecer la señora Botín, volvió a aparecer la CEOE que dijeron: Cualquier cosa, repetición electoral si es necesario, antes de que Unidos Podemos esté en el Gobierno. Y por eso estamos donde estamos. Y creo que al menos toca pedir claridad. Con quién está dispuesto a pactar cada uno en este país, porque la gente necesita

saberlo antes de votar. Y si no hay mayorías absolutas, el próximo gobierno será de coalición, por la derecha o por la izquierda. Y nosotros ya hemos dicho, con todas las diferencias que tenemos con el PSOE, que queremos gobernar con ellos por el bien de nuestro país. Creo que el señor Sánchez tiene que aclarar si prefiere a Casado o un acuerdo de Gobierno con nosotros”.

Anàlisi: Tot i els contres que té incorporar una classe d'història enmig d'un discurs televisiu, la història que Iglesias explica del seu partit és totalment diferent de la que han explicat els altres candidats; fet que evidència l'estratègia alternativa d'Unidas Podemos. No només no es considera un líder absolut, sinó que a més es presenta com un partit que no ha tingut gaires facilitats. Mentre PP, PSOE i C's fan brillar els seus èxits i les seves qualitats, Unidas Podemos destaca tots els problemes que ha tingut en el govern. A diferència dels altres líders que aspiren - més o menys explícitament - a un govern de partit únic, Iglesias es limita a ser un soci de govern. Per contra, això pot generar una reacció favorable en l'electorat: fins ara l'audiència ha presenciat com tots els partits col·locaven un conjunt de draps bruts i taques negres sobre el mantell del Govern, estigués presidit pel PSOE o pel PP. Si Unidas Podemos queda al marge de tots aquests escàndols i aparenta una actitud calmada i amb bones intencions, l'electorat pot creure en un canvi polític a partir del seu vot en les urnes. És la teoria del benefici de dubte, saben que amb la resta de partits no ha funcionat, però no saben si amb el partit lila funcionaria.

Pedro Sánchez: “Es que creo que es una propuesta al principio del debate que me parece bastante sensata. Si no llegamos a un acuerdo en el Congreso de los Diputados para formar un gobierno, que respetemos que gobierne la lista más votada. Así desbloqueamos la situación, que es el principal problema político que tiene España”.

Anàlisi: La naturalitat i la senzillesa amb què exposa aquesta proposta treu tota la cafeïna que incorpora en el seu interior. Tenint en compte els resultats de tots els sondejos i enquestes, així com els resultats de les eleccions celebrades fa 6 mesos (123 escons), el que està proposant Sánchez és un govern de partit únic capitanejat per ell mateix. El problema, com també assenyala Iglesias, és que a Espanya s'han acabat les majories absolutes a causa de la segmentació electoral i la corresponent fragmentació de l'audiència i, per tant, aquesta no seria la solució "para desbloquear la situación política".

“Se está dando un curioso fenómeno de este debate. Y es que todos consideran que el Plan Sánchez, por acuñar el término del señor Rivera, supone tener un pacto oculto con alguien. El señor Rivera, por ejemplo, dice que yo tengo un pacto con el señor Iglesias y con los independentistas. El señor Iglesias dice que yo tengo un pacto con el Partido Popular para una gran coalición. El señor Casado y el Partido Popular dicen que yo tengo un pacto con la ultraderecha. El señor Abascal dice que yo tengo un pacto con el señor Casado y con el señor Rivera. Los independentistas dicen que yo tengo un pacto con el PP y con el señor Rivera”.

Anàlisi: Amb totes aquestes afirmacions tan contràries en funció del candidat que les articula queden exposats els múltiples *frames* amb què cada candidat enquadra la realitat i en projecta una història determinada.

Pablo Casado: “Pero va a pactar con los independentistas, ¿sí o no? Cierra la puerta a pactar con Junqueras, con Torra o con Otegui, ¿sí o no? Es muy sencillo. ¿Sí o no?”

Anàlisi: La pregunta que formula Casado està totalment fora de lloc i mostra la clara intenció de radicalitzar a l'audiència, *ergo* a l'electorat, en funció de la resposta monosíl·laba que ha de donar Sánchez. En primer lloc, cap candidat hauria de poder respondre tan directament a aquesta pregunta sense saber les qüestions que es

posaran sobre la taula per negociar ni a qui inclou exactament l'etiqueta "independentista". Per altra banda, com deia abans Iglesias, Casado ha de tenir en compte que Espanya és un sistema parlamentari i la veu del poble influeix en els pactes i coalicions del govern. Per tant, no és una pregunta que es pugui respondre *a bote pronto*.

Pedro Sánchez: (Després d'una baralla on tots parlen a l'hora i no s'entén res). "Oigan ustedes, no hace falta que me apoyen, simplemente se abstengan, que se abstengan".

Anàlisi: Sánchez vol governar unilateralment sigui com sigui.

Pablo Casado: "Ah, como usted: No es no. Pero si usted dimitió como secretario general del Partido Socialista por el "No es no". ¿Cómo puede dar lecciones el señor Sánchez de desbloqueo? Si usted es el bloqueo personificado".

Anàlisi: Atacs híper personalitzats, sense fonament i que cada cop fan perdre més l'essència del debat.

Albert Rivera: "A mí me gustaría hablar de regeneración democrática, incluso sería un puntazo. Lo digo porque yo creo que el PP y el PSOE llevan tres minutos y no lo están hablando. Yo sí que quiero hablar de regeneración democrática.

Lo primero que quiero hacer es proponer un cambio de las reglas de juego, pero no para cambiar la Constitución que gane uno u otro, de la ley electoral. Los españoles tenemos una ley electoral del año 77, que no es de este siglo, que no hay listas abiertas y que es injusta, que los votos valen muy diferentes

en diferentes lugares de España. Yo propongo una electoral con más proporcionalidad, con listas abiertas y con un corte electoral del 3 por ciento. Sí, para que los socios del señor Sánchez no pueden ser los separatistas, para que los separatistas no manden en una moción de censura, ni los presupuestos, ni en cada ley que sale. Creo que los españoles nos tenemos que defender democráticamente del abuso de los partidos que quieren destruir España y que, por tanto, los que no saquen un 3 por ciento no estén en el Congreso, como en todos los países de Europa.

Segundo, propuestas, en el último debate les vino a hablar de lo que yo haría si gobernara. Hoy les voy a hablar de lo que estamos haciendo ya gobernando. Gobernamos para 20 millones de españoles en Castilla León, en Andalucía, en Madrid y la Región de Murcia. Hemos suprimido más de cien chiringuitos políticos que tenía el partido el señor Sánchez, que eran fantasmas, chiringuitos políticos fantasmas en la Junta Andalucía, que aquello era lo que era con los ERE. Hemos puesto en marcha una ley de supresión de aforamientos también en Madrid. Hemos propuesto que escoger, en este caso, los jueces a los jueces y no los políticos a los jueces, ya en la Comunidad Madrid. Hemos cambiado la ley electoral en Murcia para que los votos valgan igual. Hemos suprimido aforamientos también en otras comunidades autónomas. En definitiva, se pueden cambiar las cosas. Pero, ¿qué hace falta? Coraje, coraje y manos limpias, y manos libres desde un gobierno.

Y finalmente, señor Sánchez, yo le pregunto a usted, se lo preguntó el último debate y tampoco contestó. Hay una sentencia encima de la mesa que yo no sé si usted sabrá cuándo va a salir, no sé si tiene alguna información, porque llevamos años esperando la sentencia de los ERE. Una sentencia con 742 millones, según la Fiscalía, robados del paro de los españoles, en este caso por la Junta Andalucía que gobernaba el Partido Socialista. Señor Sánchez, yo le pregunto muy claramente: Si esa sentencia cuando salga, no sé si usted

tiene alguna información y nos la puede dar, si cuando salga es condenatoria, usted va a dimitir, ¿sí o no?, porque si es condenatoria usted pasaría a la historia como el único secretario general que ante una condena de tal tamaño, no dimite”.

Anàlisi: Albert Rivera talla la discussió entre Sánchez i Casado i enceta un tema de manera unilateral. El canvi de regles que proposa és favorable a la posició de Ciutadans en la cursa política. Per tant, veiem que independentment de a qui afavoreixi “el canvi de regles”, aquest sempre busca el bé individual o particular; mai el bé comú o general.

Com és freqüent en Rivera, utilitza paraules excessivament col·loquials per atacar els altres. En la pàgina 42 de la present anàlisi ja hem vist com introduïa el concepte “chiringuitos políticos” que ara complementa amb “fantasmas”. Un dels altres recursos que utilitza per atacar a la resta de candidats, en aquest cas a Sánchez, és la pregunta directa amb resposta monosíl·laba i comprometedora. Per contra, que Sánchez esquivi dues acusacions seguides denota certa opacitat en les seves intencions i no li fa cap bé de cara a les eleccions del 10-N. En la mateixa línia, que Rivera interrompi constantment i amb un to altament crispat la resposta de Sánchez tampoc és favorable, ja que com en el debat que es va celebrar a l'abril, aquesta actitud degrada i irrita a l'audiència.

Pedro Sánchez: “Si cuento con la confianza de todos los españoles a partir del 10 de noviembre, anuncio que vamos a llevar al Código Penal los delitos de apología del fascismo, del franquismo y de los totalitarismos, como ocurre en Alemania, en Francia y en Italia. Y vamos a hacer los cambios legales para disolver la Fundación Francisco Franco, así como todas aquellas organizaciones que se empeñen en sembrar el odio y defender la dictadura franquista. Insisto, la España democrática tiene que ser fruto del perdón, pero no puede ser producto del olvido”.

Anàlisi: El líder del PSOE torna a fer xantatge a l'electorat amb temes d'alta rellevància en l'esfera pública, ja que sap que és la via ràpida per aconseguir una resposta favorable a les urnes. Per una banda, l'exhumació de Franco ha sigut vox populi en els darrers mesos i l'opinió pública ha mostrat un gran rebuig a tal dictador. Seguint aquesta lògica, Sánchez assegura "llevar al Código Penal los delitos de apología del fascismo, del franquismo y de los totalitarismos" i "Hacer los cambios legales para disolver la Fundación Francisco Franco, así como todas aquellas organizaciones que se empeñen en sembrar el odio y defender la dictadura franquista" si "Cuenta con la confianza de todos los españoles". És interessant filar en el detall i observar que fa referència a "Todos los españoles" com una majoria absoluta, idea que encaixa amb la seva voluntat de partit únic.

"La España democrática tiene que ser fruto del perdón, pero no puede ser producto del olvido" és una gran obra d'art en retòrica. Pocs minuts després, Sánchez llençarà una altra de les seves frases cèlebres: "La memoria, la justicia, la reparación. La dignidad, la justicia, la reparación y la memoria. Eso no es abrir heridas, es cerrarlas. Eso no es abrir heridas, es cerrarlas. Y hay que dignificar la memoria de las víctimas del franquismo".

Santiago Abascal: "Tiene tan poca convicción el presidente del Gobierno en lo que ha leído, que lo ha tenido que leer precisamente por eso. Yo lo que quiero decir es que el señor Sánchez no está trayendo a España la concordia ni la reparación de las víctimas. Había una ley de memoria histórica traída por el señor Zapatero, que decía que había que buscar a las personas desaparecidas para entregárselas a sus familias y darles sepultura. Y eso está muy bien. Esa ley ha acabado en que a una familia se lo obliga a desenterrar a un muerto y el Estado le dice dónde tiene que enterrarlo".

Anàlisi: La inseguretat a l'hora de defensar-se oralment és clau, i el mínim dubte tant pot ser objecte de crítica per part dels oponents com motiu de desconfiança per part de l'electorat. El *frame* on Abascal intridueix la llei de memòria històrica està totalment descontextualitzat, ja que el líder de VOX fa una sinècdoque de l'exhumació de Franco amb les morts de tota la població civil.

“Yo lo que quiero es que el señor Casado, cuando reivindica a su abuelo republicano, tenga derecho a hacerlo y que se sienta orgulloso de él. Que yo pueda reivindicar a mi abuelo Manuel, que con 18 años fue movilizado para luchar en el bando nacional, y que las personas que están en su casa escuchándonos, que tenían un abuelo en un bando y un abuelo en otro, no son obligados a elegir. Porque nuestros abuelos se abrazaron”.

Anàlisi: És un dels moments més "sentimentals" del debat. Abascal apel·la als avis, a la guerra civil i a totes les emocions que aquesta genera per complementar la seva crítica sobre l'exhumació de Franco. Lamentablement, és un tema al qual se li està dedicant molta atenció, on tots els candidats - a excepció d'Iglesias - hi estan abocant molts recursos però que no pertoca a les polítiques públiques per resoldre les principals preocupacions de la ciutadania. Educació, sanitat, economia, ocupació; sobre això haurien d'estar parlant els cinc candidats, no sobre l'exhumació de Franco que ja ha procedit.

“Usted demuestra exactamente lo que cree en España, una España que cuando más unida tenía que estar enfrentada al separatismo, que cuando más juntos teníamos que encontrarnos para responder a la emergencia social. Usted viene y se saca el conejo de la chistera del enfrentamiento. Y le va a salir muy mal, porque nadie cree en su convicción en este momento, señor Sánchez”.

Pablo Iglesias: “Me pregunto yo qué pensarían en Alemania si alguien dijera que ojalá pudiera reivindicar a su abuelo de las SS y otro pudiera reivindicar a su abuelo judío que murió en un campo de concentración.

(...) Y creo que hay mucha gente de izquierdas, socialistas, que están perplejos en este momento diciendo ‘pero como nuestro candidato va a preferir llegar a un acuerdo con el Partido Popular y con Ciudadanos antes que con Unidas Podemos’, como hemos hecho en seis comunidades autónomas. Insisto, esto no va de usted y de mí, esto no va a demostrar relación. Esto va de lo que le interesa al país. Y si queremos detener a la extrema derecha, no basta con ilegalizar la Fundación Francisco Franco. Hace falta hacer políticas sociales. Hace falta proteger la Europa del bienestar, que cuando se destrozan los servicios públicos y llegan los recortes es cuando aparecen las fuerzas de extrema derecha. Ojalá rectifique usted. Ojalá se ponga de acuerdo con nosotros, no por usted ni por mí, sino porque la gente trabajadora de este país lo merece. Y creo que no miento si digo que mucha gente socialista está perpleja viéndole querer pactar con la derecha”.

Anàlisi: Iglesias es reafirma amb el no-compliment de la tendència a l'americanització. Considera que el protagonista de la història d'un país ha de ser la ciutadania anònima que hi viu, no el president; per això, Iglesias també és l'únic que expressa una clara preferència per les coalicions polítiques abans que per un govern de partit únic. Cal comentar que això també respon a la posició que ocupa en la cursa política; de la mateixa manera que el que va en primera posició -PSOE- defensa que guanyi la llista més votada, i C's proposa un tall electoral del 3% per eliminar competència, Iglesias opta per aquesta alternativa que és l'única opció que tenen per pujar al govern.

La personalització política no és un dels recursos que caracteritzen al representant d'Unidas Podemos, qui a diferència de la resta acostuma a parlar en nom de tot el partit i no a títol individual.

Santiago Abascal: “Mi abuelo, señor Iglesias, no era de las SS ni de nada que se le parezca. Yo no sé de qué eran sus ascendientes, y además debo decir que ni me importa. Pero si le voy a decir una cosa, a mí no me va a dar lecciones en este plato ni usted ni el señor Sánchez de defensa del orden constitucional y la democracia. ¿Y saben por qué no me van a dar lecciones? Porque soy el único de los que está en este plato que se ha jugado la vida en el País Vasco, que ha sido amenazado sistemáticamente por ETA, yo y toda mi familia. Y lo digo con toda claridad, señor Iglesias, ¿y sabe por qué? Porque mientras yo hacía eso, usted estaba en una herriko taberna en Navarra diciendo que ETA tenía una gran perspicacia política, y el señor Sánchez lo más arriesgado que había hecho en su vida era jugar al baloncesto y ser consejero de Caja Madrid. Así que, por favor, no nos den lecciones de defensa del orden constitucional, de la democracia y de la concordia que abrazaron nuestros padres y nuestros abuelos. No nos lleven a los viejos odios del pasado, porque están ustedes cometiendo un gigantesco error, señor Iglesias”.

Anàlisi: Un dels efectes de la personalització política és l'al·lusió personal; més encara quan s'involucren emocions, morts i membres familiars. En aquest cas, Santiago Abascal s'ha sentit al·ludit amb la resposta d'Iglesias al seu discurs anterior i ha respost.

Seguint la lògica de líder de la ultradreta, el seu discurs continua sostenint-se en l'experiència directa i ara en primera persona. Com en els anteriors casos, aquesta tècnica destaca per aportar molta més credibilitat i fermesa al missatge, però ara també revesteix de carisma a tal candidat. Haver viscut una situació tan dura i la

imatge d'heroi amb què es defineix en aquesta història. Al llarg del debat, alguns candidats de la dreta i ultradreta han apel·lat a ETA per fer ressorgir la por de la memòria de l'electorat.

Pablo Iglesias: “Sr. Abascal, nuestra candidata al Senado por Barcelona, ¿sabe cómo se llama? Rosa Lluch. ETA asesinó a su padre. ¿Y sabe?, no va dando lecciones de víctima del terrorismo a nadie. Ojalá ustedes supieran condenar un golpe de Estado de los aliados de Hitler en España hace 60 años y no presumir de víctima, porque hay muchas víctimas de ETA, muchos guardias civiles entre ellos. Para nosotros es un honor tener un guardia civil entre nuestra bancada de diputados que no van dando lecciones a nadie. Hacen su trabajo y para nosotros es un honor llevar a una víctima de ETA en nuestras listas, que no presume, trabaja para que este país sea mejor”.

Anàlisi: Iglesias llença un missatge tan veraç com el d'Abascal perquè també parteix de l'experiència directa. Però a diferència del candidat anterior i mantenint la seva línia originària, no vol elevar-se a través d'aquests valors. Tot i això, aprofita per fer-ne un repunt al final del seu discurs assegurant que és un orgull tenir una víctima d'ETA en el seu equip. Per observar la potencialitat de la personalització política, i la no tanta discreció d'Unidas Podemos, veiem com Iglesias revela el nom i cognom de la víctima indirecta d'ETA.

De totes maneres, estan rebutant uns arguments i transmetent unes informacions que no s'ajusten al tema del debat.

Santiago Abascal: “Usted presume de sus paseos por las herriko tabernas? ¿Lo hace? Yo no sé por qué esas víctimas de ETA han aceptado que usted diga las cosas que dice. No me importa. Ellos tienen libertad de hacer lo que quieran. Pero ustedes a mí no me va a dar ninguna lección de respeto al orden constitucional”.

Anàlisi: Amb aquesta actitud arrogant i hermètica, encara es perd més l'essència dels debats. Per una banda, Abascal no té cap mena de predisposició per enriquir el debat amb la contraposició d'idees i arguments. Es tanca en banda amb la seva idea i no vol saber res més. Per altra banda, i encara més greu, el debat no està proporcionant cap mena d'informació útil a l'audiència que anirà a votar en els pròxims dies.

“Aquí está Ciudadanos, un partido nuevo; el Partido Popular, un partido nuevo de la democracia; Vox, un partido nuevo. Usted tiene dentro al Partido Comunista, que es un viejo partido que participó en la Guerra Civil, y este señor - assenyalant a Sánchez - al Partido Socialista. Si alguien tiene que ocultar algo de su propia historia como partido, son ustedes dos”.

Anàlisi: L'emergència de nous líders polítics - siguin nous o regeneracions - es verbalitza, tot i que ja era evident en pantalla.

Comença una discussió entre Rivera, Abascal i Iglesias on no s'entén res del que diuen. Els moderadors intenten posar ordre.

Albert Rivera: “Pues yo mire, estamos a lunes, 2019, volvemos al 2019, ¿os parece? ¿Os parece volver al 2019? Porque solo veo odios, bandos ficticios, hablando del 34”.

Santiago Abascal: “Sacado por el Sr. Iglesias. Sr. Rivera a mí no me achaque los odios”.

Albert Rivera: “Ud. ya ha hablado, déjeme que hable”.

Santiago Abascal: “Ahora le interrumpo como Ud. a mí”.

Albert Rivera: “Le he respetado no se ponga nervioso”.

Santiago Abascal: “Ud. se ha hartado del discurso de ni rojos ni azules, no he hecho algo tan distinto apelando a la concordia”.

Albert Rivera: “Sr. Abascal, Ud. dice en sus mítines que la culpa de todo lo que pasa en este país es porque hay gente que es roja, peligrosa. Y el Sr. Sánchez que la mitad de España...”.

Santiago Abascal: “Tergiversa mis palabras, que lo que hace siempre, Sr. Rivera”.

Albert Rivera: “No se ponga nervioso, señor Abascal”.

Santiago Abascal: “No, no me pongo nervioso lo que pasa que me gusta señalarle a Ud. cuando Ud. miente y lo hace de manera muy habitual, Sr. Rivera”.

Anàlisi (X): Rivera critica l'actitud crispada dels seus companys, però tot seguit li segueix el combat a Abascal. Tot això es projecta com una falta de respecte per l'audiència, ja que no només no s'estan formant de cara a les eleccions sinó que estan presenciant contínues situacions de conflicte desagradables.

En elles, però, s'hi pot veure reflectides totes les estratègies polítiques esmentades en el present marc teòric: la personalització política, la càrrega emocional, el *framing*, l'infoentreteniment, la manipulació informativa i els *fakes*.

Albert Rivera: “Pues mire, el problema de España no es que los ciudadanos que nos están viendo en su casa, en su sofá, si es que nos aguantan a estas

horas hablando del siglo pasado, si nos aguantan, no creo que estén pensando en el siglo pasado. Están pensando en cómo sacar su familia adelante, en cómo llegar a final de mes, en cómo pagar la cuota de autónomos, en la educación”.

Santiago Abascal: “Y no hemos hablado de eso ya?”

Anàlisi (II): Els actors polítics són plenament conscients dels efectes que tenen les seves estratègies en l’audiència i l’electorat, i també saben que la manera com s’està desenvolupant el debat no és la més adequada per a la ciutadania i l’estabilitat del país. En canvi, sí que ho és per potenciar el sensacionalisme i l’espectacularització de la política. Ho veiem en les paraules de Rivera quan diu qüestiona que l’audiència no s’hagi cansat d’aquest *show*.

Per la seva banda, la pregunta d’Abascal reflecteix la superficialitat amb què es tracten els temes del debat. Per la mateixa regla de tres, també han discutit tots els candidats i s’han tirat mutus retrets. Tanmateix, no s’ha arribat a cap conclusió o acord sobre com s’haurien de gestionar les polítiques públiques de cap matèria; per tant, el debat hauria de continuar.

En conclusió, tant el debat com la política han perdut la seva funció natural i aquesta ha estat substituïda per valors propis de la mediatització.

Albert Rivera: “Yo creo que este país se merece que hablemos del futuro y se merece un gobierno que mira al futuro, no que mire como el Sr. Sánchez o el Sr. Abascal, al pasado. Necesitamos mirar adelante”.

Anàlisi: La invocació d’emocions com la por o l’esperança es realitza a través del passat i del futur, respectivament.

Pablo Casado: “Calidad democrática es la no instrumentalización, tampoco de decisiones judiciales. Y yo, que soy señor, no voy a revelar conversaciones privadas que he tenido con Pedro Sánchez, pero él sabía perfectamente las sentencias del Tribunal Supremo que iban a tener lugar en plena campaña electoral. No solo la de Francisco Franco”.

Anàlisi: El candidat del PP continua llençant la cavalleria per sobre del seu contrincant més fort: Pedro Sánchez. En aquest cas, no l'ataca a ell directament sinó que dirigeix l'atac a l'audiència i que sigui aquesta qui s'enemisti amb ell. Per una banda, li treu l'etiqueta de 'transparència' i de 'separació de poders' que l'electorat té tant en compte acusant-lo de saber certs resultats judicials en campanya electoral. Per altra banda, provoca la reacció de dos segments electorals diferents, però ambdós molt radicalitzats: els que consideren que la sentència de El Procés és injusta (no la menciona explícitament, però) i qui considera que l'exhumació de Franco no havia de procedir.

(...) “Y esa es la gran irresponsabilidad, porque el señor Sánchez perdió el tiempo durante todos los meses de primavera e hizo la moción, perdón, la investidura, el 27 de julio para que coincidiera en la campaña electoral cuando esto estaba pasando, para ver si inflaba un poco a Vox, para ver si tenía las calles de Barcelona, la posibilidad de elegir si va como el salvador de orden público o ahora que las encuestas van peor para ver si va de dialogante. ¿Por qué en qué cabeza cabe que una persona que puede elegir ir a una investidura que sabía que estaba perdida un mes antes para que las elecciones fueran el 10 de octubre y no coincidir con estas 2 sentencias, lo hace?”

Anàlisi: En aquí es mostra la importància del context on se celebren els pseudoesdeveniments. En l'anterior debat era el dia de Sant Jordi i els candidats van utilitzar aquest clisé per adornar els seus discursos. En aquest, se serveixen de l'emoció després de les sentències judicials.

Casado apunta que aquesta és la gran irresponsabilitat de Sánchez, fet que dedica més importància als aspectes contextuais del debat, i que teòricament haurien de ser nuls i secundaris, que als missatges i les accions que verbalitza tal candidat.

Pedro Sánchez: “Y en segundo lugar, que da igual lo que diga, porque el Sr. Iglesias jamás reconocerá que está faltando a la verdad cuando dice tal cosa. Pero vamos a hablar de corrupción, porque efectivamente la corrupción, Sr. Casado, sigue presente en su partido, en su sede y en sus siglas. 12 de los 34 ministros de Aznar están involucrados en casos de corrupción y ustedes han sido condenados por la Audiencia Nacional por financiación irregular de la trama Gürtel.

Primero supimos que habían formado una policía que llamaron patriótica y en realidad y ayer, que se pagaban los abogados de los corruptos de la Gürtel con dinero público. La corrupción hay que desterrarla, Sr. Casado, hay que arrancarla. No basta con tajarla”.

Anàlisi: Afirmant que “Da igual lo que diga” un dels companys de debat és una falta de respecte per a ell i per a la finalitat natural d'aquesta celebració. El gir radical que Sánchez fa cap a la corrupció mostra la clara voluntat d'atacar a Casado amb els casos que han tacat el seu expedient; fet que tampoc contribueix a oferir un debat útil per a l'electorat.

Pablo Casado: “Hágalo Ud. con los ERE. Si uno se deja barba, es verdad, cambia de aspecto, pero sigue siendo la misma persona”. (Tot i que Casado ha anat replicant el discurs de Sánchez, ara arriben a un punt de discussió on no s'entén res).

Santiago Abascal: “Aquí se ha hablado de políticas de pactos, de cómo se va a desbloquear la situación, incluso del cambio de la ley electoral. Pero yo creo que hay un problema previo y es que en España hace mucho tiempo que empezaban a haber derecho a disentir. La izquierda había decretado su superioridad moral y había calificado a millones de españoles que nos están escuchando en sus casas como fascistas, como xenófobos, como homófobos, como machistas.

Aquí se venía a hablar de memoria histórica y Uds. decían este es un debate cerrado. Se hablaba de ideología de género, no, este es un debate superado. Hablábamos de la inmigración ilegal, no, de esto no se puede hablar. Planteamos un debate sobre las autonomías, no, ha llegado para quedarse. Lo tenían Uds., Uds. sí que lo tenían todo atado y bien atado y además habían convencido a las otras fuerzas políticas o las tenían atemorizadas. Hasta que ha llegado Vox y Vox ha empezado en el Parlamento a decir todo eso que se había dejado de decir. Todos esos debates cerrados por ustedes que habían querido decretar el fin de la historia, están otra vez abiertos. Y yo creo que eso nos permite decir que en España hay calidad democrática y calidad democrática es defender las columnas de la sociedad occidental y decir que a los muertos se le respeta, se llamen Franco o la Pasionaria”.

Anàlisi: En la primera part del seu discurs, Abascal elabora esbiaixa totalment el missatge amb una gran sinèctoc: afirma que l'esquerra titllava “d'homòfoba”, “xenòfoba”, “masclista” a la dreta. En primer lloc, caldria limitar “dreta” i “esquerra” i en segon lloc caldria veure en quines ocasions ho deia i si estava justificat. No s'ha de prendre la part pel tot. I el mateix passa amb l'exhumació de Franco; el frame amb què ho relata Abascal distorsiona els motius reals que van impulsar aquesta acció.

En la segona part, el líder de VOX torna a definir el seu partit com una força transparent, encoratjada i noble. S'autositua tan amunt que considera que els debats electorals han millorat gràcies a la seva arribada.

Pedro Sánchez: “Pues después de oír al portavoz de la ultraderecha, la verdad es que yo siento una envidia de la derecha europea y de los centristas europeos. Ver a Merkel, por ejemplo, aislar a la ultraderecha o a Macron o al primer ministro holandés”.

Anàlisi: Europa, punt en comú de Sánchez i Iglesias, qui durant tot el debat ha mostrat una clara admiració per aquest model. Justament Iglesias també ha posat l'ull sobre Alemanya (pàg. 60 i 63).

Vicent Vallés: “En el siguiente bloque podrán hablar de lo que deseen. Nosotros les plantearemos, lógicamente, el tema previsto, pero también decimos que debido a que ha habido alusiones directas hemos permitido que hablaran un poco más de tiempo del que les correspondía a todos ustedes durante este bloque. Lo que no hemos conseguido sacar en claro es qué pasará con el desbloqueo”.

Anàlisi: Parlant clar i directe, el mateix presentador del debat està confirmant que a mitja hora per arribar al final no han aconseguit arribar a cap acord.

Ana Blanco: “Yo voy a recordar un dato que no hemos contado en este debate y es que, según el CIS, en las elecciones generales un 7% de los electores tomó la decisión final de su voto después del debate. Os queda todavía tiempo para...”.

Anàlisi: Per contra, l'altra presentadora exposa una dada que després del comentari de Vallés resulta força deplorable i que segurament radicalitzarà encara més l'actitud dels candidats.

Vicent Vallés: “Hay tiempo y vamos ya con este último apartado temático referido a la política internacional. Llegamos a este momento con varios temas en el tablero muy importantes”.

Ana Blanco a Santiago Abascal: “Ya lo ha mencionado en algún momento durante el debate, en este caso yo me voy a referir a algo que preocupa en toda Europa y también en el resto del mundo. Uds. en Vox, defienden la deportación de los inmigrantes ilegales y crear 2 muros, levantar 2 muros infranqueables en Ceuta y Melilla. Eso supone colocarse en la línea de países como Polonia o Hungría. ¿Cree que España debe estar al lado de esos países euroescépticos en lugar de Francia y Alemania?”

“Yo creo que hay países que defienden su soberanía, que defienden sus fronteras. Creo que no hay ninguna nación sin fronteras y que una nación sin fronteras deja de ser una nación, que una nación con fronteras agujereadas y porosas deja de ser una nación.

Nosotros decimos que el que nuestra casa, que es España, tiene unas paredes y unas puertas para entrar, igual que las mansiones de los progres. Tiene que pedir permiso para entrar y si entran ilegalmente tiene que saber que va a salir de España; que si entran en España legalmente pero cometen delitos graves, va a ser condenado y llegaremos a acuerdos con países terceros para que cumplan las penas en su país.

Pero yo creo que hablar de política internacional es hablar también de soberanía y en este plató hay cinco partidos, pero en realidad solo hay dos modelos que

confrontar. Por un lado está el modelo de Vox, que defiende la identidad y la soberanía de las naciones, y, por otro lado, un modelo que defiende la disolución de las entidades nacionales en un proyecto multicultural que ha fracasado y que está dictado desde los despachos de la progresía internacional. Frente al globalismo, nosotros defendemos nuestra economía, a nuestros trabajadores, a nuestros productos y nuestra capacidad de decidir, porque el globalismo responde a los intereses de unas élites políticas supranacionales que están obligando a competir a las clases medias occidentales con mano de obra esclava. Por eso nosotros decimos que un país tiene que tener fronteras seguras y una inmigración legal, ordenada, regulada y asimilable. La respuesta a la crisis demográfica no puede venir por la importación de millones de personas procedentes de África que colocamos en Europa, en muchas ocasiones procedentes de culturas no asimilables e incompatibles con nuestros valores. Por eso apostamos porque España recupere su capacidad de decisión, porque sus fronteras sean seguras y porque España vuelva a ser respetada en el mundo”.

Anàlisi: En primer lloc Abascal juga amb els conceptes estat-nació fent-se'ls venir bé per la seva teoria. La definició de nació no es pot relacionar amb fronteres físiques perquè és un concepte abstracte; tanmateix, qui no tingui clara la diferència podria confondre els dos termes.

La comparació que fa d'Espanya amb una casa està totalment fora de lloc i més encara tenint en compte la globalització plural que s'està desenvolupant mundialment. Abascal no està tenint en compte els principals fils reguladors del sistema: els interessos de les multinacionals de tenir tentacles desplegats en múltiples països i personal el màxim de qualificat (per tant, també estranger) ni les relacions econòmiques i comercials.

La proposta de la ultradreta és un model autàrquic que, a totes les generacions que hagin viscut el Franquisme, genera certa temor. A més, cal ser realista i actualment els recursos propis dels quals disposa Espanya i les necessitats que demanen els

seus ciutadans no són suficients per autoabastir-se. No pot tenir la llibertat de tancar portes tan fàcilment. Per això no en desenvolupa ni demostra la viabilitat.

Anteriorment, ha lamentat que els diguessin “xenòfobs” i “masclistes”, entre d’altres, però en aquest moment és el que està dient a través d’un eufemisme enorme. Aquest, però, s’esquerda al final quan cau en l’estereotip i el prejudici dels immigrants africans.

Pedro Sánchez: “Lo que llegó con el Partido Socialista hace 17 meses fue la política migratoria y ahí están los datos. Desde el año 2013 al año 2017 las entradas irregulares aumentaron en un 300% y en lo que llevamos de año se ha reducido en un 50% respecto al año anterior. Desde el año 2013 al año 2017 las entradas irregulares aumentaron en un 300% y en lo que llevamos de año se ha reducido en un 50% respecto al año anterior. ¿Y cómo lo estamos haciendo? Pues no con el discurso del odio que lleva el señor Abascal, como el señor Salvini, sino por ejemplo, dialogando con los países de origen y también de tránsito, singularmente con Marruecos”.

Anàlisi: Com ja ha passat anteriorment, les comparacions del govern de Rajoy amb el govern (en funcions) de Sánchez no són fidedignes. En primer lloc, la migració és un fenomen que es deriva d’una situació contextual, com una emergència humanitària, una guerra o altres desgràcies. L’any 2015 (govern del PP) va esclatar la crisi dels rohinyes, també va ser l’any en què l’Ailan (nen sirianès de 3 anys mort en una platja de Turquia) va visibilitzar la Guerra de Síria i com a efecte va aconseguir solidaritzar la societat occidental i l’any 2015 també va ser l’any en què es va fundar Open Arms. Per tant, és lògic que davant de tants fronts oberts es desapareixin els moviments migratoris a Occident. Per contra, l’any 2019 els conflictes armats han estat molt més calmats i no hi ha hagut tant marge de temps per acumular refugiats.

Pablo Casado: “Yo he sentido vergüenza cuando los Estados Unidos de América se plantean sancionar a España por su connivencia con un régimen dictatorial que, según Bachelet, no sospechosa de ser de derechas, ha cometido 7000 ejecuciones sumarísima, torturas, violaciones en las cárceles de jóvenes indefensos. El señor Sánchez no está liderando la respuesta para acabar con los activos financieros e inmobiliarios de los gerifaltes chavistas. Tampoco me parece lógico que mande usted el día después de las elecciones a los reyes de España, a la gerontocracia dictatorial de Cuba y tampoco me parece muy bien que no diga nada de Nicaragua o de los aranceles de Estados Unidos a los productos españoles, como al aceite de oliva, al vino o a los productos cárnicos. Dice el ministro de Agricultura que se atenga Estados Unidos a las consecuencias. Vaya usted a la Casa Blanca, si es que le reciben, como ha hecho Francia y Alemania para pelear por sus vinos y así no les afecta los aranceles. Yo no quiero pasar un minuto más sin acordarme de las víctimas del terrorismo, porque se derrotó al terrorismo etarra también con cooperación internacional, y también al terrorismo yihadista, sin buenismos, con cooperación internacional, pero reforzando la Guardia Civil, a la Policía Nacional y también a las Fuerzas Armadas. (...) Y también tenemos que mejorar la retribución de los funcionarios de prisiones y de las Fuerzas Armadas. Y también tenemos Sr. Sánchez que apostar por la política europea. ¿Qué va a pasar después del Brexit con las empresas españolas?”.

Anàlisi: Casado és un dels candidats que més tendeix a l'americanització. Així com Iglesias té a Europa entre cella i cella, Casado hi té Estats Units. Per emfatitzar el seu missatge apel·la a celebritats polítiques que generen una reacció - sovint d'amenaça i temor - en l'audiència, com ETA, Trump, Bachelet. Per generar aquesta sensació se serveix de missatges amb concepcions negatives i de preguntes a l'aire.

En tot el discurs el líder del PP no ha articulats cap proposta per millorar la política exterior i el comerç internacional. Tampoc ha ofert dades sobre com està la situació

actualment, i això seria convenient perquè és una informació que la majoria de l'electorat descontrola. Per tant, l'ideal seria contextualitzar-lo abans de criticar i/o proposar.

Pablo Casado: “Y luego la Política Agraria Común. Nosotros mantuvimos 47.000 millones de euros para agricultores y ganaderos en España. El Partido Socialista se conformaba con un 30% menos. ¿Por qué hay que negociar a cara de perro? Y yo me comprometo como presidente del Gobierno a volver a ir a Bruselas para decir que el campo español, también la pesca y la costa son esenciales”.

Anàlisi: Casado allarga una mà a un *target* molt específic - els agricultors, qui estan en queixa continua però eclipsada des de fa molts anys -, i amb l'altra empeny a Sánchez. Si bé el verb empenyer pot semblar agressiu també ho és la forma amb qui s'hi refereix “¿Por qué hay que negociar a cara de perro?”.

“Y por qué no arregla usted los disturbios en Cataluña y en Barcelona? O sea que hoy el rey de España no puede salir a la calle. Porque hay disturbios en Cataluña, eso sí, el señor Sánchez da lecciones al señor Piñera de que traiga aquí la Cumbre del Clima, por cierto, a Madrid, donde gobierna el PP, a Barcelona no la lleva, ¿verdad, señor Sánchez?”

Anàlisi: El conflicte a Catalunya torna a ser objecte d'atac, i l'apel·lació a *celebrities* polítiques d'Amèrica del Sud torna a aparèixer.

Pablo Iglesias: “Lo primero, una cosita rápida que se nos ha olvidado a todos antes. Soraya Sáez de Santamaría, despacho de abogados Cuatro Cases, Rafael Catalá, Cooder y Legálitas, José María Aznar, Endesa, Felipe González, Gas Natural, Elena Salgado, filial de Endesa, Chilectra, Cristina Garmendia,

CaixaBank, Narcís Serra, Gas Natural Fenosa. Estos son puertas giratorias, esto es corrupción legal.

La desaceleración económica y la guerra comercial genera cierta inseguridad en muchos ciudadanos, muchos trabajadores y muchos empresarios que nos están viendo, y la respuesta que tenemos que dar es qué puede hacer un gobierno para dar seguridad a los ciudadanos. Yo pienso que la seguridad no la dan ni los muros ni el racismo, sino medidas muy concretas. Lo primero, si los taxistas de nuestro país están amenazados por multinacionales que hacen beneficios aquí pero no pagan impuestos aquí, hay que proteger al taxi. Si, por ejemplo, las familias que tienen un alquiler son amenazadas por Blackstone, que ya se ha convertido un fondo buitres en el mayor casero de España, hay que poner límites a Blackstone. Si lo que ocurre en nuestro país es que los productores, los ganaderos están amenazados por multinacionales, hay que establecer precios mínimos. ¿Qué es lo que tiene que hacer un Gobierno responsable? Dar seguridad a la gente frente a las inseguridades que produce la desaceleración económica y la guerra comercial. Esto implica proteger a los trabajadores, apostar por una política industrial y contar con elementos soberanos, porque la palabra soberanía no es tener la bandera muy grande.

La palabra soberanía es tener una banca pública. La palabra soberanía es tener una empresa pública de energía que pueda competir con el oligopolio eléctrico para proteger a los ciudadanos de ese oligopolio muchas veces internacional, que les sube la factura de la luz. La soberanía no se defiende con banderas, se defiende con medidas de gobierno.

Anàlisi: Quan Iglesias critica no dirigeix l'atac contra un candidat concret ni ho fa a través d'insults o paraules pejoratives, com hem vist repetides vegades durant el debat, sinó que personalitza l'atac amb un cas concret i demostrat. En aquest cas, les portes giratòries.

El plantejament que Iglesias fa sobre la seguretat ciutadana parteix d'un punt de vista totalment oposat al d'Abascal. Iglesias no utilitza la por - reflectida amb arguments xenòfobs, masclistes i racistes - , sinó que ell opta per l'esperança a través de mesures i polítiques de protecció: protegir el taxi, l'habitatge, el primer sector amb una política industrial i una banca pública.

La frase final contradiu totalment la tendència a l'americanització i les dinàmiques de la mediatització política.

Santiago Abascal: “Una cosa es que Europa se haga fuerte y otra que sea Bruselas. Hoy Bruselas, la Unión Europea burocrática no representa Europa. Europa tiene unas características una identidad basada en Grecia, basada en Roma, la identidad cristiana está basada también en la soberanía de sus naciones, pero en cambio, las élites de Bruselas quieren convencernos de que aceptemos la inmigración masiva imponiendo cuotas de aceptación de refugiados. Quieren llevarnos a la islamización en muchos barrios de Europa y hay dificultades para convivir, para poder entrar. No solo los ciudadanos, sino la policía han convertido Europa, antes era, según los fundadores, un club en el que se quería entrar y ahora prácticamente es una secta en la que se persigue al que quiere salir.

Nosotros queremos respetar la soberanía de las naciones y eso implica también que queremos defender nuestros productos. Creemos en el libre comercio en circunstancias de igualdad. Eso significa que nuestros productos producidos con determinadas condiciones laborales, no pueden competir con aquellos que producen en condiciones de esclavitud o con aquellos que no respetan las condiciones fitosanitarias que se imponen a nuestros productores bien sean agrícolas, ganaderos o de cualquier otro tipo. El multilateralismo nos ha llevado a la indefensión y hay que ir a las relaciones bilaterales con otras

naciones y no se puede crear mucha fuerza que tenga que tenga Europa. Por mucha fuerza que tenga Europa no se puede defender los intereses de España ante Estados Unidos si estamos permanentemente insultando a los Estados Unidos o al presidente de los Estados Unidos, eso nos coloca en una situación de extraordinaria debilidad”.

Anàlisi: El *frame* que utilitza Abascal per tractar la política migratòria desentona notablement de la realitat. Si en lloc de dir que Brussel·les vol convèncer-nos de la immigració massiva i de la islamització de molts barris, digués que la finalitat d'aquestes mesures és fer d'Espanya - com dels altres 26 - un territori segur per a moltes persones que fugen de conflictes armats i de la misèria, el missatge canvia totalment de color. Altre cop, Abascal cau en els estereotips i en les sinècdques. Amb l'islam engloba tots els immigrants.

Altrament, el liberalisme es pot concebre de dues maneres totalment oposades, ergo, presentar-les com dues realitats paral·leles. Per una banda, etiquetant a l'exterior de pervers i egoista que obstaculitza el creixement d'Espanya. Ho veiem amb el discurs d'Abascal. Per altra banda, es pot entendre com una eina que pot omplir amb peces estrangeres els forats que té Espanya. Ho veiem amb el discurs de Rivera: “Miren, el libre comercio, el comercio es la civilización. Comerciar es lo que ha traído civilización. Comerciar es lo que genera riqueza. Os doy un dato desde que firmamos el último acuerdo de libre comercio, el CETA se han crecido un 44% los beneficios de las empresas españolas en las exportaciones con Canadá. ¿Qué quiere decir esto? Que cuando un país tiene buenos productos, buenos productos, sea jamón ibérico o sea jamón serrano, buenos productos, cuando tenemos buenos productos en nuestro país hay que confiar en ellos y quitarles trabas. Entrar en una guerra comercial proteccionista, como proponen los populistas, es una locura porque nos va a perjudicar. Yo propongo lo contrario, firmar acuerdos de libre comercio con Latinoamérica, con Japón, con Estados Unidos. ¿Para qué? Para que nuestras empresas vendan mejor, para que nuestras pymes se hacen grandes, para que

nuestros productos se vendan más rápido. En definitiva, el comercio es la civilización. No le pongamos barreras ni guerras proteccionistas”.

Pedro Sánchez: “Escucho al señor Rivera, que irrumpió con fuerza, además con impulso en ese trampolín de la regeneración y la ilusión. Y su ambición, señor Rivera, le ha hecho olvidar una de las principales reglas de los trampolines”.

Albert Rivera: “Lo dice el humilde...”

Pedro Sánchez: “Primero se eleva y luego se cae. Y sí, sí, gracias a la iniciativa internacional para defender la democracia española hemos hecho muchas cosas durante estos últimos meses. A Uds., Sr. Casado, se le fugó Puigdemont y yo me comprometo hoy y aquí a traerlo de vuelta a España y que rinda cuentas ante la justicia española.”.

Anàlisi: Les metàfores també són un recurs recurrent en la comunicació política, ja que fan una recepció més agradable del missatge. El problema de les metàfores és que no expressen clarament què vol dir l'emissor. També és recurrent que Pedro Sánchez defensi el seu partit assenyalant les darreres accions preses en el govern en funcions i ataquí al PP amb el conflicte català. Cal observar com tracten aquest tema com un joc de fet i amagar o del que popularment es coneix com a “pilla pillla”. Una ordre d'extradició és molt més seria com per dir que “Se les fugó Puigdemont y yo me comprometo a traerle de vuelta a España”.

El comentari irònic de Rivera deixa al descobert l'essència de les *celebrities* polítiques.

Pablo Iglesias: “Una curiosidad, yo entiendo que si Puigdemont bien España será porque los tribunales españoles se lo solicitan a otros tribunales

Europeos y lo deciden los tribunales, no porque haya un presidente del Gobierno u otro, no vaya a ser que envíen a los GEOS a detener a Puigdemont y que los traigan. Creo que esto le corresponde en todo caso a los jueces.

Yo estoy de acuerdo con el comercio. Pero hombre, si usted comercia aquí, usted paga impuestos aquí. Porque la gente que trabaja aquí paga impuestos aquí. Y resulta que las empresas del Ibex35, que son dueñas de buena parte de lo que leemos, de lo que vemos y de lo que escuchamos, tienen 805 filiales en paraísos fiscales. Hombre, yo estoy a favor del comercio, pero que paguen aquí. Y me pregunto, con respecto a esas multinacionales que hacen tanto daño a las familias del taxi y tienen el domicilio fiscal en Delaware, por qué no pagan los impuestos aquí. Un país serio, un país normal, invita a que vengan a hacer negocios en su país. Pero hombre, si usted hace beneficios aquí tendrá que pagar los impuestos aquí, como hace todo el mundo.

Y luego hay otra cosa, señor Sánchez, que no he entendido. Le ha dicho usted al señor Casado, por qué no hace usted cómo los partidos populares europeos que no le ponen un cordón sanitario a la socialdemocracia. Fíjese que le propongo algo que creo que es más sensato, unir nuestra valentía y su experiencia para ser una referencia a nivel europeo. Un gobierno que proteja los derechos sociales. Un gobierno que proteja a la soberanía poniendo la gente por delante.

Yo le pido que reflexione y que piense que un acuerdo con nosotros sería algo que podría ser muy relevante en términos europeos para construir un modelo desde el sur de Europa que defendiera los derechos sociales”.

Anàlisi: Pablo Iglesias torna a actuar amb sang freda i des d'un punt de vista caracteritzat per una forta justícia i humilitat, fet que l'atansa a l'electorat. En primer lloc, reivindica la separació de poders que a Sánchez se li ha escapat. Altrament,

també apunta al capitalisme i a les seves falques. En aquest cas, atès que només té un argument “si fa negocis aquí, paga’ls aquí”, Iglesias podria desenvolupar aquesta idea en lloc de repetir la mateixa frase al llarg del discurs.

Iglesias menciona al taxi perquè en les darreres setmanes ha estat un tema vox populi a Catalunya i Madrid, però que se n’ha fet ressò a tot Espanya. Com ja ha deixat caure alguna vegada, Iglesias insinua un govern de coalició amb Sánchez. Per convèncer a l’audiència sobre el model econòmic que s’ha d’adoptar, Iglesias no l’etiqueta de “liberal” o “proteccionista”, sinó que explica què és el que vol protegir sense dir com. El fet de voler posar a la ciutadania per davant i els seus drets pot fer-li sumar vots.

Com sempre, Iglesias no mostra la gran arrogància de Rivera, Casado i Sánchez que s’autoproclamen líders i presidents d’Espanya, sinó que demana una reflexió i una oportunitat. La seva proposta és clarament social i la seva estratègia en comunicació política totalment oposada a l’americana.

Pedro Sánchez: “Estamos en el capítulo de política internacional. A mí me parece muy importante trasladar un mensaje de que hay que reforzar el proyecto común europeo. Se acaba de aprobar el nuevo plan estratégico de la Comisión Europea. Lo que queremos es aprobar un salario mínimo interprofesional común en Europa. Queremos aprobar una garantía infantil, para luchar contra la pobreza infantil en Europa. Queremos aprobar, a nivel comunitario, una estrategia de lucha contra la violencia de género y por la igualdad entre hombres y mujeres. Y queremos impulsar la transición ecológica. Queremos impulsar una transición ecológica justa, e insisto, en todas aquellas provincias, en todas aquellas comarcas que se vayan a ver damnificados por el cambio de paradigma en el modelo energético desde el Gobierno de España, no solamente con nuestros propios recursos sino también con los europeos, vamos a volcar recursos para crear oportunidades

en esos espacios, y evitar así precisamente la lucha contra la despoblación y el reto demográfico”.

Anàlisi: Sánchez recull tots aquells conceptes vox populi en l'esfera pública i els aboca en aquest discurs: feminisme, ecologisme, SMI, pobresa infantil... El problema, com sempre, és que no diu com vol aconseguir tot això. En aquest cas, la proposta de Sánchez és impossible de distingir de la de qualsevol altre candidat, ja que tots voldran acabar amb la violència de gènere, liderar la transició ecològica, garantir un SMI el màxim proper a l'uropeu, acabar amb la pobresa infantil... cap candidat es plantejaria el contrari.

Santiago Abascal: “Yo creo que se ha aprovechado un poco este debate de política internacional como cajón de sastre para meter todo lo que a otros se les había olvidado. Pero yo voy a intentar hacer un esfuerzo para que hablemos de verdad, de política internacional y sobre todo entre todos nosotros, qué hace España para recuperar su peso, su fortaleza y su prestigio en el ámbito internacional”.

Anàlisi: Abascal es presenta com l'únic candidat disposat a “Hablar de verdad” i a “Recuperar el peso, la fortaleza y el prestigio de España en el ámbito internacional”. La juxtaposició d'aquestes dues proposicions genera certa esperança en l'audiència a l'hora d'escoltar el discurs que ve a continuació.

“Yo creo que España tiene un gigantesco patrimonio que es nuestra lengua, el español, perseguida luego en algunos lugares de nuestra patria, y por eso es verdad que no sólo tenemos que acercarnos a esos países que en Europa defienden su propia soberanía, sino que tenemos que mirar a Hispanoamérica, a la hispanosfera, e incluso a la Iberosfera, junto con Portugal, que es una nación hermana. Yo creo que ese es el modo de que España tenga también más fuerza dentro de la Unión Europea.

Es el modo también para que el día que necesitemos inmigración esa migración pueda proceder de naciones hermanas, una emigración que se pueda integrar mucho mejor para vivir entre nosotros, como muchos inmigrantes legales de Hispanoamérica que hoy están trabajando entre nosotros. Y yo creo que no podemos desperdiciar esa gran fuerza, pero hay que hacerlo con cuidado en este momento de plena ofensiva bolivariana en Hispanoamérica, y lo digo con mucha preocupación porque el Gobierno ha enviado a Su Majestad el Rey a Cuba y va a forzarle a una foto con los castristas, con Maduro y con Ortega. Y yo agradecería que esa foto se le ahorrara al gobierno de nuestra patria y se lo ahorrara, sobre todo, a Su Majestad el Rey”.

Anàlisi: El llenguatge que utilitza és totalment nacionalista i patriòtic amb termes com “Naciones hermanas” o “Hispanosfera”. En aquest relat, Abascal juga amb la por i l'esperança: per una banda, quan parla de l'exterior incorpora certa temor expressant "Mucha preocupación por l'ofensiva bolivariana" i, per altra banda, quan parla d'Espanya i territoris pròxims hi fa referència amb conceptes com "hermanos" i "Gran fuerza". Amb aquesta classificació, l'audiència també dibuixa els límits de la política internacional espanyola.

Vicent Vallés: “Bueno, creo que quedan unos cuantos segundos, en torno a un minuto en la mayoría de los casos, salvo en el caso del señor Abascal, que prácticamente ha terminado su intervención”.

Anàlisi: Com hem pogut percebre al llarg de l'anàlisi, Abascal és qui ha aprofitat per parlar més davant de les càmeres. A diferència de Rivera i Casado, qui el seguirien de bastant a prop, no ha utilitzat els temps en pantalla per exhibir pancartes, ni llambordes ni insults cap als contrincants. Amb una estratègia semblant a la

d'Iglesias, però en direcció contrària, el líder de VOX s'ha presentat com un líder amb una proposta clara, delimitada i narrada al 100%.

Per contra, la resta de candidats han malgastat els minuts en picabaralles, en retrets del passat (PP i C's) i en èxits recents i simbòlics (PSOE).

Pablo Iglesias: “Quiero mandar un mensaje a mucha gente que nos está viendo desde fuera de España y que van a tener muchas dificultades para votar. Sigue siendo vergonzoso que en este país el voto rogado esté impidiendo a buena parte de compatriotas, que se han tenido que exiliar ejercer su derecho al voto, y les aseguro que si nosotros estamos en el próximo gobierno vamos a acabar con el voto robado. Un último apunte; yo creo que por decencia y por respeto a la gente que nos ve, cada uno antes de irnos deberíamos aclarar con quién estamos dispuestos a llegar a acuerdos de gobierno”.

Anàlisi: Iglesias aprofita per apel·lar a tot l'electorat: per una banda, menciona aquells vots d'espanyols que estan en l'estranger - un target força oblidat, i que no ha sortit fins ara -, i per altra banda, apunta a l'audiència directa del debat i la suposada finalitat d'aquest. Atès que Iglesias ha exposat explícitament la seva voluntat de formar govern amb el PSOE, proposa "Aclarar con quién estamos dispuestos a llegar a acuerdos" perquè aquests deures els té fets. Altrament, aquesta és una informació clau per a l'electorat. A favor seu, després Sánchez expressarà el seu acord amb Iglesias pel que fa al vot pregat.

4. Minut d'or

Santiago Abascal: “Esta noche han tenido ustedes la oportunidad de escuchar, sin manipulaciones, las propuestas de VOX. Ahora ya pueden juzgar por ustedes mismos. Queremos defender la unidad y la soberanía de España

ilegalizando a los partidos separatistas y restaurando el orden constitucional. Queremos reducir al máximo el gasto político, acometiendo una histórica rebaja de impuestos. Queremos combatir la inmigración ilegal que llena de delincuencia nuestras calles y que discrimina y perjudica a los españoles más modestos, y queremos transformar el Estado de las autonomías, recuperando en primer lugar las competencias de educación, de Sanidad, de justicia y de interior para devolver la igualdad a los españoles, para poder pagar las pensiones. Y queremos, por supuesto, defender la libertad frente a la dictadura progre que divide a los españoles, que pretende que las mujeres se enfrenten contra los hombres y que quiere que los nietos tengan que condenar a sus abuelos. Buenas noches y viva España.

Anàlisi: Abascal embelleix la seva proposta a través de les paraules. El programa de VOX sempre ha generat molta polèmica en l'esfera pública; tanmateix, aquest discurs no ho faria perquè expressa objectius comuns a qualsevol partit polític: "Combatir las ilegalidades", "Reducir al máximo el gasto público", "Garantizar las pensiones".

El seu relat és ideal per observar la intencionalitat dels *frames* en què s'encapsula la realitat. Per exemple, en lloc de referir-se al feminisme com una lluita per fer pujar a les dones fins al mateix nivell que els homes, Abascal ho descriu com "Que pretende que las mujeres se enfrenten contra los hombres".

Albert Rivera: “¿Cuántas veces en la vida nos han dicho que no se puede? Nos han dicho que no se puede tener un trabajo y tener hijos a la vez. Nos han dicho también que es muy difícil montar un negocio, que no lo hagas, que no se puede. Nos han dicho que los españoles no tenemos remedio, que nunca nos daremos la mano para mirar al futuro juntos. Pero claro que se puede. Que te lo digan a ti, que levantas cada día a tu familia contra viento y marea. O a ti que has montado un proyecto frente a todos los obstáculos y toda la

burocracia, o aquellos que han encontrado nuevo trabajo o aquellos que habéis superado una grave enfermedad. Dicen que los españoles no podemos, pero yo creo que sí que se puede. Es lo que me enseñaron mis padres. Es lo que les quiero enseñar a mis hijos. Si quieres cambiar las cosas, claro que se puede. Si eres liberal, vota liberal. Si eres de centro, vota al centro. Si eres valiente, vota valiente. No votes con miedo, ni con odio, ni con resignación. Vota con ilusión. Vota con ganas a quien más te guste. Vota con el corazón. Vota lo que sientes. Vota lo que quieres. Vota Ciudadanos”.

Anàlisi: Un discurs totalment emocional que omple d'esperança el cor de l'electorat. Tal com ha passat amb Abascal, és un missatge que podria articular qualsevol dels candidats, ja que ningú que postuli a la presidència d'un país es plantejaria dir-li al seu electorat que no podran fer front als obstacles o que no podran optar a una vida millor. Rivera equipara les eleccions al moment ideal per canviar el rumb de la vida personal dels ciutadans a través del seu vot per Ciudadanos.

Filant prim observem que la mediatització política no consisteix a oferir una proposta atractiva, sinó un líder atractiu; per això Rivera diu "vota a quien más te guste". En la mateixa línia, també confirmem que l'emoció prima per davant de la raó, ja que en lloc de dir "vota amb el cap", diu "Vota con ilusión, vota con el corazón, vota lo que sientes, vota lo que quieres".

Pedro Sánchez: “El domingo vamos a votar porque no era cierto lo que decía la derecha de que tenía un pacto con los independentistas. El domingo vamos a votar porque no era cierto lo que decía el señor Iglesias de que tenía un pacto con la derecha. Ambas cosas se ha demostrado que no eran ciertas. No compartimos la visión del señor Iglesias de que para subir el salario mínimo interprofesional o aumentar las becas tengamos que poner en riesgo la unidad de España. Y tampoco compartimos la visión de la derecha de que para salvaguardar la unidad de España tengamos que renunciar a la justicia social o

a las políticas en beneficio de la mayoría. Ahí es donde está el Partido Socialista, donde siempre ha estado, defendiendo la cohesión social y la cohesión territorial, porque consideramos que ambas cosas, si van de la mano, la cohesión social y la cohesión territorial nos hace mejor como país y mejor como sociedad. No hay nada más fuerte que la verdad, no hay nada más fuerte que la verdad. Y yo por eso pido llanamente el voto al Partido Socialista, para tener un gobierno fuerte, un gobierno estable que nos permita construir convivencia en España y nos permita también hacer políticas sociales en beneficio de los españoles”.

Anàlisi: El discurs de Sánchez és el menys potent des del punt de vista estratègic. En primer lloc per afirmar davant de l'audiència que hi havien mentides on el PSOE estava involucrat. Això no li juga gens a favor, menys encara després de tot el que ha sortit durant el debat.

Davant un electorat cansat dels polítics espanyols i amb ganes de canvis, com bé ha manifestat Rivera, Sánchez no pot dir "que el PSOE està allà on sempre ha estat", i menys després d'una crisi econòmica nefasta originada durant un govern socialista.

Igualment, el motiu pel qual Sánchez advoca el vot del PSOE és equiparable al de qualsevol altre partit: "Y yo por eso pido llanamente el voto al Partido Socialista, para tener un gobierno fuerte, un gobierno estable que nos permita construir convivencia en España y nos permita también hacer políticas sociales en beneficio de los españoles". El mateix que han dit els altres candidats.

Pablo Casado: “Me gustaría estar en tu casa ahora para mirarte a los ojos, darte la mano bien fuerte y pedirte tu confianza para liderar un cambio en España. Quiero ser el presidente que está a tu lado, que te sea útil, que te acompañe para resolver tus preocupaciones, porque también son las mías. Quiero liderar un gobierno de verdad, que no le tiemble el pulso frente a los

separatistas y que no le tiemblan las piernas para resolver la crisis económica y social que siempre nos deja la izquierda. Un gobierno que proteja a los mayores para que tenga su tranquilidad con una pensión garantizada. Un gobierno que impulse a los jóvenes para que puedan conquistar sus sueños, pero con un empleo de calidad. Un gobierno que acompaña a las familias para que sigan haciendo planes, pero desde la casa que quieren y con la educación y sanidad que merece. En definitiva, quiero ser el presidente para desbloquear esta situación, para recuperar la concordia, para gobernar para todos. Por todo lo que nos une y para recuperar ese espíritu de España suma para que no volvamos a fragmentar el voto de centro derecha, como pasó en abril, porque solo el PP puede ganar al Partido Socialista y puede formar Gobierno, un gobierno de cambio. Por tanto, unamos nuestros votos para unir España”.

Anàlisi: Tot i que el missatge seria extrapolable a qualsevol dels altres candidats perquè els objectius són comuns, Pablo Casado és un dels que més càrrega emocional injecta en el seu discurs. L'inici és una evidència de la importància d'un líder carismàtic: "Mirarte a los ojos y darte la mano bien fuerte para pedirte tu confianza".

Un tret que el diferencia és l'apel·lació directa a l'audiència, parla de tu a tu. D'aquesta manera, l'audiència interioritza i atén més al missatge perquè va per cada un d'ells individualment. Casado omple el discurs de paraules amb càrregues positives com "impulsar", "proteger", "acompañar". Igual que Sánchez, Casado també busca un govern de partit únic, ja que cap dels dos incorpora cap aliança, suport ni candidat en la futura legislatura.

Pablo Iglesias: “Creo que la gente debe estar un poco harta ya de los minutos de oro de los políticos. Por eso voy a dedicar el mío a darle voz a una del millón de personas que nos está viendo. Tengo 28 años, me he pasado toda la vida estudiando para terminar trabajando de algo que no he estudiado. Un

trabajo en el que ni siquiera me dan 15 minutos para salir a comer. Quiero irme de casa de mis padres y vivir con mi novio. Pero los precios de los alquileres en Valencia están tan altos que con mi sueldo nos resulta imposible. Tengo una minusvalía y en algunos trabajos me discriminan por este hecho. Soy un problema porque podría necesitar coger la baja si tuviera un brote. El año pasado tuve un brote y continué viniendo a trabajar. Lo hice por miedo al despido. Necesitamos un cambio y lo necesitamos ya. Que nadie te convenza de que no se pueden cambiar las cosas. Puede haber un gobierno que defienda a la gente. Sí se puede”.

Anàlisi: Durant el debat, Iglesias s'ha diferenciat de la resta per no seguir la mateixa estratègia de líders mediàtics atrapa-pantalles. Ara, també es diferencia i, el fet que sigui l'últim candidat en parlar, és el que encara ho fa més perceptible.

A més inri, la major part de l'electorat s'identifica amb el testimoni d'aquest jove espanyol, sigui perquè es troben o s'han trobat en una situació idèntica o perquè és la situació en què es troben els seus fills, nebots o coneguts. La identificació amb aquest relat i l'emoció que aquest desprèn (de compassió, pena, empatia) provoca una reacció immediata en l'electorat.

ANÀLISI COBERTURA MEDIÀTICA

LA VANGUARDIA

05/11/2019

El debat electoral celebrat la nit passada no apareix en la portada del diari digital líder a Espanya alhora que una de les capçaleres tradicionals de l'Estat. Tanmateix, sí que ocupa tota la primera plana de la secció de política.

El títol és clar i directe: “El bloqueo se impone”, igual que els dos destacats que organitzen el cos de la notícia: “Sin gran coalición. Sánchez y Casado descartan un pacto PSOE-PP para que haya gobierno” i “Las consecuencias del 1-O”. Igual que en el debat, Catalunya té un paper diferenciat en la política estatal.

Dels tres subtítols, “La crisi catalana” n’ocupa un mentre que els altres dos tracten sobre Sánchez i la dreta espanyola, destacant a Casado. És interessant observar com *La Vanguardia* tracta a un fenomen sectorial -El Procés- com un actor actiu en el taulell polític estatal:

- Subtítol 1: “Sánchez mantiene la distancia con Iglesias...”.
Subjecte + verb + predicat.
- Subtítol 2: “Las derechas se enfrentan por el mismo electorado...”.
Subjecte + verb + predicat.
- Subtítol 3: “La crisi catalana se convierte en arma arrojadiza que condicionará la investidura”.
Subjecte + verb + predicat.

En aquí veiem també que la personalització de la política és total, ja que no parla de partits sinó de líders.

Tot i que Santiago Abascal se situa al centre de la imatge que ocupa la meitat de la pàgina, el líder de VOX no té una posició tan destacada en el text. Sí que la té Pedro Sánchez, qui apareix en cada paràgraf. El primer punt d’anàlisi una vegada acabat el context introductori és l’estratègia del líder del PSOE: “Con ese panorama, Pedro Sánchez buscó su perfil más presidencial y vio con satisfacción como Pablo Casado, Albert Rivera i Santiago Abascal se descalificaban entre ellos”. El següent paràgraf continua parlant de Sánchez, tot i haver mencionat ja a la resta de candidats: “Sánchez se preparó para un todos contra el PSOE con la crisis catalana como arma

arrojadiza. Buscó una imagen de firmeza y apeló a la necesidad de un gobierno fuerte”. Después, García introduce un destacado que también habla de Pedro Sánchez: “Sánchez y Casado descartan un pacto PSOE-PP para que haya gobierno”. El siguiente párrafo, que ya comienza la cuarta y penúltima columna de la página, también arranca con el mismo candidato como protagonista: “El candidato del PSOE situó el diálogo en el Parlamento de Catalunya y rehusó las referencias a Quim Torra”. El segundo destacado, bajo estas líneas y ya al final de la página, continúa centrándose en él: “Las consecuencias del -O. El líder socialista aboga ahora por cambios en el Código Penal, mientras la derecha pide el 155”.

Només dos paràgrafs analitzen la postura de Rivera i Casado. El tracte, però, no és tan exclusiu com en el cas de Sánchez, sinó que ambdós candidats comparteixen línies. “Casado y Rivera plantearon las mismas medidas: rebaja del IRPF y el de sociedades, eliminación de impuesto de sucesiones... a lo que Rivera sumó el fin del impuesto de la corrupción del bipartidismo. Casado se dió por aludido y rechazó lecciones de un partido que no ha gestionado nada aunque comparten gobiernos autonómicos. La tensión entre el candidato de PP y el de Ciudadanos fue evidente, aunque Rivera buscó el cuerpo a cuerpo con todos los candidatos”. En el cas del líder de C’s, Isabel García també recupera que “Rivera sacó un adoquín de Barcelona para exhibir la amenaza a la democracia española y acusó al PP y al PSOE de protagonizar 40 años de cesiones al independentismo. Lo hizo con un rollo de papel con los listados de transferencias de competencias”. És evident que els punts que *La Vanguardia* destaca de Rivera projecten una imatge poc seriosa i convincent de Ciutadans. En canvi, a ulls dels lectors d’aquest diari, sembla que Iglesias és el candidat més compatible amb la ‘celebrity’ política d’aquest mitjà: “Pablo Iglesias buscó afianzar su oferta de izquierdas sin llevar al candidato del PSOE a un callejón sin salida”, “Iglesias instó a Sánchez a buscar un gobierno de coalición dejando atrás los reproches”, “El de Podemos insistió en el diálogo y la reconciliación y planteó una mesa de partidos para llegar a una propuesta que se pueda votar”. L’únic candidat que falta per comentar és Santiago Abascal, i aquest

només apareix en forma d'annex -“(…), demanda a la que sumó VOX”, “las medidas del PP sonaron moderadas frente al tono de Ciudadanos y VOX”- o com a objecte de recriminació: “Santiago Abascal fue más allá y propuso que Torra sea detenido (...)”. Y para rematar, acabar con el Estado autonómico”, “No hubo debate posible con VOX”. No hi ha més comentaris en tot el text sobre el candidat de la ultradreta.

En la introducció contextual que precedeix la interpretació de la periodista Isabel Garcia reconeix que els polítics saben que un debat televisat pot moure fins a un 3% la intenció de vot dels dos milions d'espanyols indecisos. Això denota que la influència del *frame* mediàtic així com del resultat de les enquestes sobre “qui ha sigut el guanyador del debat” és una realitat en la política espanyola.

Grosso modo, els lectors de *La Vanguardia* entreveuen que l'única possibilitat de govern recau entre PSOE i Podemos, ja que la dreta ha quedat fora del taulell de joc i la ultradreta és un personatge secundari en el relat de *La Vanguardia*. L'atenció i els punts que destaca la periodista en el seu article denoten aquesta classificació.

Malgrat que la qüestió catalana tingui un destacat especial al final de la notícia, aquesta és la protagonista des del principi; començant pel subtítol i continuant per les columnes que es despleguen en la primera pàgina, tot just al principi de la descripció interpretativa del debat. Garcia construeix el seu relat entorn de la postura que cada líder polític va tenir davant de Catalunya:

- “Sánchez se preparó para un todos contra el PSOE con la crisis catalana como arma arrojadiza”.
- “Pero sus propuestas concretas para Cataluña se quedaron a medio camino”.
- “El candidato del PSOE situó el diálogo en el Parlament de Cataluña y rehuyó las referencias a Quim Torra. Sánchez no le coge el teléfono al presidente de la Generalitat”.
- “El de Podemos insistió en el diálogo y la reconciliación”.

- “El PP liga una futura presidencia de Sánchez con los partidos independentistas, y echó mano de las protestas en Barcelona por la visita de Rey para señalar al Gobierno en funciones y responsabilizarle de los altercados en la jornada electoral en Cataluña, demanda a la que sumaron Ciudadanos y VOX”.

El text que s’intercala entre tots aquests fragments continua parlant sobre Catalunya, ocupant així 4 de les 5 columnes d’aquesta pàgina:

- “No hubo debate posible con VOX. Abascal disparó contra Cataluña y hasta situó la sombra de robos y violaciones sobre los menores inmigrantes”.
- “Los argumentos del bloqueo que llevó a la repetición electoral el próximo domingo persisten. También la crisis catalana”.

Tenint en compte que aquestes són les dues frases que conclouen la notícia que du per títol “El bloqueo se impone”, *La Vanguardia* apunta al conflicte català com el motiu principal del bloqueig. En la mateixa línia, l’anàlisi d’Enric Juliana, que comparteix pàgina amb la notícia d’Isabel Garcia, llueix un gran títol d’una sola paraula, però molt comunicativa: “Adoquín”.

Per acabar de reafirmar-se amb la seva visió política, *La Vanguardia* destaca una columna a mà esquerra -també en la segona pàgina de la secció de política, on Garcia acaba la seva descripció sobre el debat i Juliana exposa la seva valoració- on observa amb ull crític, i essent plenament conscient de la mediatització política, a cada candidat durant el debat:

- Albert Rivera: “Sobreactuó buscando un golpe de efecto. Malgastó el último cartucho en su primera campaña con las encuestas en contra”.
- Santiago Abascal: “Suplió sus limitaciones oratorias con mensajes más allá de los límites del juego democrático”.

Un tret característic de *La Vanguardia* és avaluar sense escrúpols l'actuació dels cinc candidats en el debat electoral de la nit passada. Un dels exemples que millor demostra el seu caràcter descarat és aquest:

- “Pablo Casado: La apuesta moderada le ha durado cuatro días”.
- “Santiago Abascal fue más allá y propuso que Torra sea esposado y detenido, la suspensión de la autonomía, la ilegalización de los partidos golpistas. Y, para rematar, acabar con el Estado Autonómico”.

Cal comentar que en la versió digital no s'ha canviat ni una sola coma de la notícia d'Isabel Garcia. Tanmateix, sí que s'ha substituït alguna imatge per un vídeo i s'ha afegit una enquesta al final de la pàgina. La pregunta d'aquesta evidència totalment la mediatització política i la finalitat d'aquest tipus de cobertures: “¿Quién ganó el debate?”. Van votar 72.228 persones.

EL MUNDO

05/11/2019

A diferència de *La Vanguardia*, *El Mundo* obra portada amb el següent titular: “Debate electoral. Pedro Sánchez finge dureza pero no reniega de los independentistas”. “El escapismo de Pedro Sánchez” que s'encadena amb tal afirmació reafirma la visió que aquest mitjà té del líder socialista. Per tant, aquesta capçalera presenta a Sánchez com un candidat opac que no dóna la cara.

Tot i les diferències que comparteixen *La Vanguardia* i *El Mundo*, ambdós mitjans coincideixen en destacar a Catalunya com un punt clau de la campanya: “Cataluña: cinco visiones para solucionar la mayor crisis política que vive España”. La continua picabaralla de la dreta també és un dels temes a destacar per aquest mitjà. El primer subtítol diu així: “Rivera, Casado y Abascal se despellejaron briosamente a dúo y a trio”.

El Mundo no només ressalta els trets negatius del debat, sinó que també emfatitza el bloqueig de la política espanyola:

- “El cara a cara entre los líderes fue un rifirrafe de reproches y acusaciones que apenas dejan un resquicio a la esperanza de acuerdo.”
- “Saldado el gran acto de campaña, las posibilidades de empezar el 2020 con un Gobierno estable son pocas”.

Per tant, la perspectiva de *El Mundo* davant del 10-N és força pessimista. El segon subtítol explica que “el debate decepcionó porque se espera demasiado de la política del siglo XXI” i, tan sols uns espais més abaix, hi ha un anàlisi de Carlos Segovia que amb unes lletres tan grans com les del titular que obra portada diu “El primer gran reto económico de Pedro Sánchez, sin respuesta”. Així com *La Vanguardia* apuntava un possible govern de coalició entre PSOE i Unidas Podemos, *El Mundo* descarta totalment aquesta opció. El *lead* de la primera notícia avança que “Pedro Sánchez rechazó la propuesta de Pablo Iglesias en el debate electoral de formar tándem frente a las fuerzas de derechas”. Més endavant, ja en el cos de la notícia, afegeix que “intentó distanciarse de Iglesias mostrando dureza respecto a Cataluña, pero sin llegar a renegar de las fuerzas independentistas ni comprometerse con medidas contundentes”.

En aquest relat, Sánchez és el protagonista de la història, però això no li afavoreix pas. Tot al contrari: *El Mundo* el continua retratant com un candidat amb poques garanties.

- “Pedro Sánchez quedó desdibujado en la primera mitad del debate jugando a la ambigüedad”.
- “El socialista anunció su intención de aprobar una asignatura sobre valores constitucionales, una reforma de la ley audiovisual e incluir en el Código Penal un delito para prohibir los referéndums ilegales como el que se celebró en Cataluña. Sus propuestas no convencieron a sus rivales”.
- “Casado incluso le urgió a que aclarara si tras el 10-N pactará con las fuerzas secesionistas y Sánchez prefirió echar balones fuera”.
- “El líder socialista se vio acorralado...”
- “Ni siquiera pudo responder a la pregunta insistente de su rival del PP: «¿Cuántas naciones hay en España?».”

L’editorial transmet el mateix missatge en contra de Sánchez però d’una forma molt més directa i descarada:

“Pedro Sánchez aprovechó el debate televisado de anoche entre los principales candidatos que concurren el 10-N para instalarse en el escapismo. **Ni rindió cuentas sobre su pésima respuesta al desafío separatista en Cataluña, ni renegó de los independentistas** a la hora de reeditar un Gobierno apoyado en los socios de la moción de censura que le auparon a La Moncloa, ni detalló cómo piensa financiar las medidas de gasto -incluida la creación de nuevos ministerios- en un contexto de desaceleración económica. Sánchez, quien pidió dejar gobernar a la lista más votada -posición que rechazaba cuando la defendía el PP-, naufragó en su intento de defender su gestión tras la ola de violencia desatada tras la sentencia del Procés. Este fracaso le llevó ayer a proponer la modificación de la legislación audiovisual para **intervenir TV3 y reformar el Código Penal** en aras de impedir la convocatoria de un referéndum ilegal. (...). Dos enmiendas, que supondrían un 155 encubierto, carentes de credibilidad por el tancredismo y la carencia de liderazgo del presidente del Gobierno en funciones, incapaz de frenar la insurrección institucional y social del separatismo”.

Pel que fa a la resta de candidats, Marisa Cruz en fa una descripció bastant superficial. Tanmateix, els adjectius que utilitza denoten des de quin punt de vista els observa:

- “Albert Rivera se mostró audaz intentando replicar a izquierda y derecha”
- “Rivera tiró de originalidad mostrando un adoquín de los lanzados contra las fuerzas de seguridad en Barcelona”.

És interessant observar com el mateix fet pot semblar més o menys fora de lloc segons com s'exposa. Recordem que *La Vanguardia* va destacar justament això per deixar-lo en ridícul.

- “Pablo Iglesias se presentó contenido, consciente de que esta actitud le suele reportar beneficios”.

Santiago Abascal queda bastant al marge de l'ull mediàtic. En cap moment la periodista se centra en la seva actuació durant el debat electoral. Això, però, no és un punt en contra; al contrari. A diferència de la resta, les faltes del líder de VOX passen desapercibudes mentre que les de la resta de candidats queden al descobert.

El grau d'*infoentreteniment* en *El Mundo* és força elevat. Per una banda, les peces “informatives” són escasses i no aprofundeixen en matèria política: en lloc de comentar els punts de desacord, per a l'electorat hauria estat més útil comentar els punts en comú entre diferents partits i en lloc de citar textualment què va dir cada candidat en el debat, la periodista hauria pogut interpretar les seves paraules i relacionar-les amb les propostes de les passades eleccions. Per altra banda, *El Mundo* publica articles que només són útils per nodrir als mass media de contingut, però que a ulls dels lectors no aporten cap mena d'informació o coneixement de cara a les eleccions. Equivaldrien als ‘pseudoesdeveniments’ batejats per Llorenç Gomis.

- Los 7 mejores momentos del debate.

Només entrar en la notícia, ens trobem amb “Adoquines, sobres con dinero,

chiringuitos políticos... los protagonistas de los momentos más (o menos) brillantes de la noche”.

- “Las mentiras de los candidatos durante el debate, al descubierto

Lead: “Ninguno de los cinco candidatos que participaron el lunes en el debate electoral fueron completamente fieles a la verdad. Como ya es habitual en los debates electorales todos ellos mintieron o dijeron medias verdades. Éstas son algunas”

En la mateixa línia, els vídeos que complementen les notícies sobre el debat il·lustren les picabaralles entre els diferents candidats en lloc de mostrar punts clau dels múltiples programes electorals o acords entre candidats.

Per últim, al marge esquerre hi ha una enquesta per votar “al guanyador del debat”, fet que fa encara més patent la mediatització de la política i el despropòsit dels debats televisius.

ANTENA 3

05/11/2019

El telenotícies més vist arreu d'Espanya obra amb el Debat electoral de la nit passada. En pantalla apareixen els 5 candidats posant per una foto de família i, al cap de dos segons, ja apareix un cànon amb la frase “Cataluña centró el debate electoral”. I, pel que sembla, també els sumaris de l'endemà.

A sota d'aquest cairon destaca un gran cartell blanc que sentència “Se mantiene el bloqueo”. El relat que desenvolupen aquestes lletres gira entorn a tres protagonistes: els líders que encarnen el bipartidisme tradicional a Espanya (Pablo Sánchez i Pablo

Casado) i la pedra a la sabata de la política estatal: Catalunya (representat per ERC):

- “Pablo Sánchez trata de endurecer su mensaje sobre Cataluña para atraer votantes de centro”.
- “El PP le acusa de buscar un pacto con los independentistas”.
- “ERC niega que vaya a regalar sus votos a Sánchez”.
- “El bloqueo político se mantiene”.

Aquestes són les quatre idees que es presenten als titulars del telenotícies migdia. Cal tenir en compte que així com en premsa la informació més important per tal diari va en portada, en els telediaris va als titulars.

A continuació, es presenta un altre tema polític també centrat en Catalunya: en pantalla es visualitza un gran “El TC vuelve a advertir al Govern” i el presentador diu “El Tribunal Constitucional advierte otra vez al independentismo de las consecuencias que tendrá si desobedece sus resoluciones, pero el presidente del Gobierno Catalán mantiene el desafío”. A orelles dels espectadors, els independentistes provoquen contínuament a l'estat espanyol i no atenen a les advertències legals que aquest exposa.

El següent titular aprofundeix en l'espectacularització sobre el conflicte català. Unes imatges violentes, juntament amb el so de sirenes d'ambulància i/o de cotxes de policia, introdueixen un intencionat “Acosados por los radicales”. El presentador es limita a matisar que els invitats a un acte del Rei van ser insultats, colpejats i escopits pels manifestants independentistes. En lloc d'explicar el perquè d'aquests

atacs, *Antena 3* afegeix que “El consejero de interior dice que debieron ir en autobús”, informació totalment irrellevant.

Aquí s’acaben les notícies sobre política i comença el bloc econòmic, seguit per l’internacional i acabant amb el de cultura. Com podem veure, els titulars que apareixen en pantalla són tan clars i directes com els que publica la premsa, però el desplegament “informatiu” és molt més superficial en televisió.

LA SEXTA

05/11/2019

La Sexta obra el telediari amb el debat electoral de la nit passada. Ho fa, però, d’una forma lleugerament diferent de la d’*Antena 3*: abans de mencionar a qualsevol candidat o de responsabilitzar a Catalunya del bloqueig polític, conclou *grosso modo* que el debat no ha servit per trobar la solució al bloqueig polític, malgrat durar 3 hores. Davant d’unes eleccions tant incertes com inestables, *La Sexta* comenta la proposta de Pedro Sánchez per solucionar el bloqueig i proporcionar una alternativa resolutòria: “En esta situación, Pedro Sánchez llegó a pedir que se deje gobernar a la lista más votada”.

“La situación en Cataluña, en el eje del debate a cinco” és l’únic moment en què es menciona a tal comunitat autònoma. A diferència dels altres mitjans que es posicionen políticament interpretant l’actitud dels candidats davant d’aquesta qüestió, *La Sexta* només comenta l’evident: que Catalunya va ser un tema central durant tot el debat.

La informació que es proporciona a continuació és superficial i residual: “Anoche hubo críticas en la actuación del gobierno, anuncios contundentes y hasta un adoquín, de Rivera”. Tots aquests trets que la presentadora comenta no aporten cap

mena d'informació a l'audiència, ja que ni explica els principals “anuncis contundents”, ni què es va criticar del govern ni quin significat té la llombarda. A més, tenint en compte que en els titulars s'ha de presentar la informació més rellevant, informativament l'espectacle de Rivera no s'hauria ni de mencionar. Tanmateix, atès que les televisions busquen els fets més mediàtics, la llombarda partida a mà alçada no podia faltar.

Després d'aquesta breu introducció, se seleccionen uns segons de tres discursos electorals: el de Casado, el de Sánchez i el de Rivera. Mentre que es destaca la demanda “de major seguretat i menys aldarulls públics a Catalunya” per part de la dreta, Sánchez apareix demant “lleialtat”. Cal comentar que el moment seleccionat del líder de Ciutadans és el de la rajola partida.

Sorprèn que, abans de parlar de Catalunya, es comentin els “choques i reproches entre Casado y Rivera en la derecha”, on la presentadora recupera la frase que Casado va dirigir a Rivera: “No se equivoque de adversario”. Pel que fa a Abascal, qui passa desapercebut en la majoria de mitjans, *La Sexta* reconeix que “es quién salió más ileso, pues solo Rivera mencionó el chiringuito del que cobró en la comunidad de Madrid”.

Igual que *La Vanguardia*, però des d'una òptica diferent, *La Sexta* assenyala les possibles aliances entre PSOE i UP: “Enfrente de ellos, Sánchez e Iglesias condenados a entenderse, dice el líder de Podemos, mientras que el socialista institste en destacar lo que los separa”. Aquest relat, però, tampoc afavoreix al líder de PSOE.

Tots els titulars que apareixen escrits en pantalla són frases citades textualment. Aquestes declaracions són representatives del debat però no d'utilitat per a les eleccions:

- “Casado: Explique por qué no aplica la ley de seguridad”.
- “Sánchez: Pido lealtad; si no al gobierno, al estado”.

- “Rivera: este adoquín muestra lo que pasa en Cataluña”.
- “Iglesias: La derecha discute, pero luego acaba pactando”.
- “Sánchez: Iglesias no aceptará un gobierno sin Iglesias”.

A diferència de la resta de mitjans analitzats, que havien deixat a Santiago Abascal fora de l'ull d'anàlisi principal, *La Sexta* li dedica uns minuts en exclusiva. Per una banda, apareix el líder de VOX acompanyat pels presentadors del debat i altre personal de RTVE fent-se fotografies amb ells davant d'un planell de l'Acadèmia de les Arts i les Ciències de Comunicació. Per altra banda, el missatge que transmeten aquestes imatges així com la presentadora del telenotícies no li són gaire favorables: “Satisfecho Abascal con su estreno en el debate. Formas moderadas con un fondo de extrema derecha: cita a la Falange con expresiones marxistas y afirmaciones xenófobas; muchas desmentidas con datos, como por ejemplo que se archivan el 86% de las denuncias por violencia de género”. A continuació posen dos talls de debat on parla Abascal. En el primer, prioritzant a la població nacional a l'hora de ser atesa en la sanitat i en el segon exclamant un “Viva España” en el seu minut d'or.

La Sexta també es diferencia per ser l'únic mitjà que menciona el 7-N, el debat que protagonitzaran les líders dels mateixos partits. Ho fa abans de passar a la resta de blocs temàtics, com el d'economia, internacional o cultura. Per contra, igual que *Antena 3*, estreny el grau de mediatització a l'hora de tractar la rebuda del Rei a Catalunya. Les imatges continuen tenint una forta càrrega de violència i, a més inri, el titular comença així: “Golpes, empujones, escupitajos, patadas... Es lo que sufrieron los invitados a los Premios Princesa de Girona por parte de los independentistas concentrados. Acabat això, ja es canvia de tema i es passa al judici de Rodrigo Lanza.